

Մ. ՌՈԶԵՆՖԵԼԴ

ԾՈՎԻ
ԷԱԴՏՆԻԲԸ

ՊԵՏԶՐԱՏ

891.71/8.

2-62

4

30 MAY 2011

Մ. ՌՈԶԵՆՖԵԼԴ

ԾՈՎԻ ԳԱՂՏՆԻԲԸ

ԹԱՐԳՄ. Ս. ՏԵՐ ԳՐԻԴՈՐՅԱՆ

ՊԵՏՂԱՏ

ՅԵՐԵՎԱՆ

1939

ՆՍԽԱՆԱԾ

19... Թվի ուշ աշնանը Մոսկվայի, Հեռավոր Արևելքի, Սիրիերի և ուրիշ շատ քաղաքների թերթերում լույս տեսավ մեր թերթերի համար փոքր ինչ անսովոր մի հաղորդում:

Սղեսի առեղծվածային ազդանշանը

Յերեկ, Մոսկվայի ժամանակով ժամի 9-ից 45 րոպե անց, Բառնաուլի ռադիոկայանը 500-600 մետր ակփքով կարճ ռադիոգիր ընդունեց, վորը հաղորդում էր ըստ յերևութին Հյուսիսում լողացող շոգենավի ադետի մասին:

Ռադիոգիրը լաղկացած էր ընդամենը յերեք բառից.

«...SOS! SOS!... սուղվում ենք...»

Նույն օրը, ժամի 17-ից 28 րոպե անց, նույն ակփքով ընդունվեց յերկրորդ ռադիոգիրը.

«...Սուղվում ենք... փրկեցեք... Վորհուրդների աստղ...»

Մայրաքաղաքի թերթերի թղթակիցները չիմեցին Արկտիկական կոմիտեին, վորի ղեկավարներից մեկը հետեյալ յենթադրությունները հայտնեց.

2863

39

—Առայժմ,—հայտարարեց նա,—բացի արդեն հրատարակված հաղորդումներից մեզ վոչինչ հայտնի չէ։ Ռադիոգրի լակոնականությունը և աղետի վայրի մատնանշման բացակայությունն ավամայից ստեղծում են կասկածել նրա ճշտության մասին։ Յես չեմ հավատում, վոր շոգենավերից վորեւե մեկը, աղետի ազդանշաններ ուղարկելիս, չհաղորդի, թե ինքը վերտեղ ե գտնվում։

Ջրժողովատուում ժուռնալիստներին վորոշակի հայտնեցին, վոր ԽՍՀՄ առեկտրական նավատորմի ցուցակներում «Մորհուրդների աստղ» անունով նավ չկա և չի յեղել։ Բերինգյան ծովում, Ուստայան ծովում և Խաղաղ օվկիանոսում մոլեգնում ե տայֆունը, սակայն այդ ծովերում լողացող բոլոր նավերը բարենաջող կերպով վերադարձել են իրենց նավահանգիստները։

—Ազդանշանը կեղծելու լուրը,—ժուռնալիստների հետ զրուցելիս ասաց Կապի Ժողկոմատի ղեկավար աշխատողը,—յերեւի ծագել ե սիրող-կարճալիքայիններից մեկի՝ վերջերս ունեցած սխալից հետո։ Նա տազ նապային ազդանշան եր ընդունել, վորը արված եր իրը թե Սեմիպալատինսկից։ Ռադիոգրիը հաղորդում եր, վոր քաղաքը հեղեղվել ե ջրով։ Սակայն պարզվեց, վոր ռադիստը շփոթվել եր. ստուգումից յերեաց, վոր նույն ուրը և նույն ժամին ազդանշաններ եր տալիս Բրկուտսկի մոտ գտնվող մի վորք քաղաք, վորը հանկարծ հեղեղի յեր մատնվել։ Տվյալ դեպքում յես կողմնակից եմ յենթադրելու, վոր Բառնաուլի ընդունած ազդանշանն իրոք աղետի ազդանշան ե։ Հաղորդատուի ալիքը մոտ ե «SOS», ազդանշանի հաղորդման ժամանակ սովորաբար կիրառվող ալիքներին։ Միանգամայն ակներե ե, վոր

ռադիոսիրողները համար տեխնիկապես անհնար ե 600 մետր ալիքով կեղծ ազդանշան հաղորդել։ Մենք կարողարել ենք ՀԱՄԿԽ-ի կայանին հայտարարել, վոր ազդանշաններն ընդունված են, և պահանջել նավից, վոր նա հայտնի, թե ինքը վորտեղ ե գտնվում։

Յեթե ազդանշանները կրկնվեն, մենք պեկնդման* միջոցով բոլոր հնարավոր միջոցները ձեռք կառնենք կործանվող նավի ավաքիայի վայրը պարզելու համար։ Հիմք կա նույնպես յենթադրելու,—յեղրափակեց իր հաղորդումը Կապի Ժողկոմատի աշխատողը,—վոր ազդանշանները տվել ե վորեւե հիդրոֆոնային։

Այդ հաղորդումներից հետո թերթերում տպվեց Գաղաքացիական ուղային նավատորմիղի Համամիութենական միավորման պատասխանը։

«Դիւսավոր վարչությունում, ուր դիմել եյին թերթերի ներկայացուցիչները, հայտարարեցին, վոր ներկայումս Հյուսիսում խորհրդային ողանավեր չկան, ողային ուղերացիաներն ավարտված են, իսկ «Մորհուրդների աստղ» անունով ողանավ ընդհանրապես գոյություն չունի»։

Յեւ իսկույն նոր յենթադրություն ծագեց. չլինի թե դժբախտություն ե պատահել անդրբեկուային կայաններից վորեւե մեկում։ Հնարավոր ե, վոր ձանողների խումբը ծով ե դուրս յեկել արհեստագործական նավով և վատ յեղանակի հետեանքով աղետի մատնվել սառույցների մեջ։

*Պեկնդել (пеленговать)—ձայնընկալ դործելով վորոշել ձայն հաղորդող կետի տեղը։

Բոլոր բեհուային կայանները հարգմանը պատաս-
խանեցին, վոր իրենց մոտ ամեն ինչ կարգին է: Իսկ
Վրանգելի կղզու ձմեռողները, ինչպես յերևում է,
չհասկանալով, թե ինչու յեն անհանգստանում մայրա-
քաղաքում, հայտնեցին.

«Ամեն ինչ լիովին կանոնավոր է, Գերա-
զանցորեն պատրաստվել ենք բեհուային գլխեր-
վան: Խոհարարն առողջացել է»:

Յերբորդ որը Խարարովսկի կարճալիքային Կու-
տասովը և Հեռավոր Արևելքի յերեք ռադիոսիրողներ
ընդունեցին վերջին ազդանշանը:

«Ռացիա... ավար... ա... Աստղ... քսաներկու...
կորցնում ենք լողունակությունը... քշում—
տանում է... փրկեցեք...»

Այնինչ Վլադիվոստոկ եյին վերադառնալ գրեթե
բոլոր նավերը: Մնացածները, վերոնց վրա յեր հասել
տայֆունը, չնայած սպառնալից գրություն, համեմա-
տաբար հանգիստ հաղորդումներ եյին տվել:

Նույն որը Մոսկվայի Ռադիովարչությունն ներկա-
յացավ քաղաքացուհի Վլասովան և հայտնեց, վոր իր
ծանոթներից մեկը մի խումբ տուրիստների հետ յերեք
ամիս առաջ զնացել և ձկնորսական արշավի: Տուրիստ-
ները քսաներկու հոգի եյին: Նքսպեդիցիան ուղևորվել
էր Ուդուրսկ և իր հետ ռադիոկայան ուներ: Ռադիո-
գրում հիշատակված 22 թիվը նրան բերեց այն մրտ-
քին՝ չլինթ թե այդ ռադիոգիրն իր ծանոթներն են
ուղարկել: Յերեկոյան Ռադիովարչությունը «կայծակ»
ստացավ տուրիստներից:

«Լսեցինք ՀԱՄԿԽ կայանի հարցումը: Բոլորս
վողջ-առողջ ենք, ստիպված ենք ձմեռելու»:

Հյուսիսային նավահանգիստներում պատրաստ
կանգնած եյին փրկող շոգենավեր: Հրաման ստանալով,
չնայած տայֆունին, նավերը ծով դուրս յեկան աղե-
տյալին փնտռելու համար:

Տաս որ անց պարզվեցին մերիկի հետևանքները:
Ծովում կործանվել եյին յերեք ձկնորսական մակույկ,
սառցահատի տիպի «Աստղադետ» փոքր շոգենավը և
Սախալինից վերադարձող «Ճարպիկ» բուքսիրը: Անհայտ
խորհրդավոր նավը փրկելու համար գնացած շոգենա-
վերը փրկեցին ձկնորսների մեծ մասին, վերցրին սուզ-
ված բուքսիրի ծովազնացների մակույկները և վերա-
դարձան:

Աղետի ազդանշանների պատմությունը հետզհետե
մոռացվեց, և յերկու ամսից հետո, ամերիկական անդր-
ովկիանոսային «Պրեզիդենտ» հսկայի հեռագրի կապալ-
ցությունամբ նրա մասին վոչ վոր չհիշեց:

«Աստղաղ ովկիանոսի հարավային մասում,—
հայտնվում էր հեռագրում,— Սան-Ֆրանցիս-
կո—Շանհայ լողընթացքը կատարելիս, բնակե-
լի կղզիներից հեռու, Հավայից դեպի հարավ,
շոգենավն օվկիանոսում գտավ գիտակցու թյունը
կորցրած մի մարդու, վորին ջրի մակերեսի
վրա յեր պահում փրկող զոտին»:

Փրկված մարդու բախտով հետաքրքրվեցին ամե-
րիկական թերթերը: Դժբախտաբար պարզվեց, վոր նա
լիակատար ուժասպառ վիճակում էր և ժամանակավո-
րապես զրկվել էր խոսելու ընդունակությունից:

«Պրեզիդենտ»-ի նավապետի հանձնարարու-
թյամբ հիվանդի անկողնի մոտ անընդհատ հերթապահում էր
զեկապետ Ֆրեդ Իրվինգը:

Թերթերից մեկի խնդրով, Սան-Ֆրանցիսկո ուղարկած իր հեռագրում, Իրվինգը հաղորդում էր.

«Փրկվածը, ապրումների հետևանքով, կորցրել է խոսելու ընդունակությունը: Նույնիսկ տենդի նոպաների ժամանակ նա միայն հառաչում է, վոչ մի բառ չի արտասանում: Այսպիսով, մեզ համար հանելուկ է մնում, թե այդ մարդը կործանված վոր նավիցն է և ո՞վ է»:

Հոնոլուլույում «Պրեդիգենտի» նավապետն անծանոթին հանձնեց տեղական հիվանդանոց: Սի ամիս ել չանցած՝ դժբախտն առողջացավ, բայց ամբողջությամբ վերուց և համարյա բոլորովին կազդուրվելուց հետո յեկ նա դեռ չեր խոսում: Նրան հսկող բժիշկները համոզվեցին, վոր նա կորցրել է նաև հիշողությունը: Կյանքի վերադարձրած յերևտասարդը նայում էր բժիշկներին անտարբերությամբ և կարծես վոչ մի հետաքրքրություն չեր ցույց տալիս պեպի շրջապատը:

Ջանազան պատրվակներով անընդհատ հիվանդանոց ելին գալիս թերթերի դիտողություններով հետաքրքրված մարդիկ: Դիրեկտորը կտրուկ կերպով արգելեց աննպատակ այցելությունները, սակայն նա մի քանի անգամ ստիպված յեղավ զիջելու վոմն ճապոնացու առանձնակի համառությունը, վորը պնդում էր, թե հույս ունի ճապոնական նավի կործանման ժամանակ կորած իր ընկերոջը գտնելու հանձին այդ հիվանդի: Համոզվելով, վոր սխալվել է, ճապոնացին այնուամենայնիվ յեկավ դարձյալ յերկու անգամ և, զարմացնելով բժիշկներին, համառորեն ուղում էր հիվանդի հետ առ յերես մնալու թույլտվություն ստանալ: Չնայած բժիշկների վստահացումներին, թե հիվանդը կորցրել է հի-

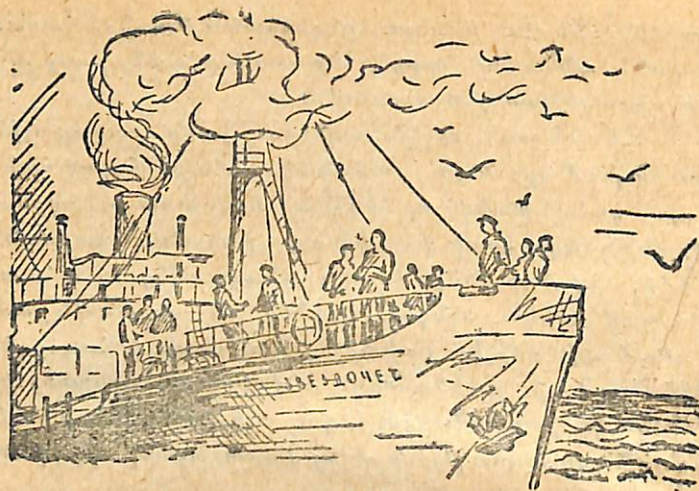
շողությունն ու խոսելու ընդունակությունը, համառ պարոնն անհամար հարցեր եր տալիս նրան, բայց վոչ մի պատասխան չեր ստանում:

Մի անգամ, բժշկի ուղեկցությամբ քաղաքային պուրակում զրոնեկու ժամանակ, անհայտ մարդը հանկարծ կանգ առավ արմավենու մոտ: Նրա ուշադրությունը գրավել եր մի փոքրիկ գորշ թռչուն: Ի դարմանս բժշկի, հիվանդի դեմքը կերպարանափոխվեց և նա հուզմունքով յերկու անգամ կրկնեց մի անծանոթ բառ: Ամերիկացի բժիշկը լավ հիշեց այդ բառը և հազորդեց հիվանդանոցի դիրեկտորին: Հիվանդն արտասանել եր «Ճնդուկ» բառը: Պարզվեց, վոր այդ ուռևական բառ է, և այդ հնարավորություն տվեց վարչությանը՝ փրկվածի ազգությունը վորոշելու:

Շուտով Հոնոլուլույում կանգ առավ Սան-Ֆրանցիսկոյից Վլադիվոստոկ գնացող խորհրդային «Տաջիկ» շոգենավը: Հիվանդանոցի դիրեկտորը կանչեց նավապետին, և համրը, ուսսերեն խոսակցություն լսելով, ընդհանուրին ուրախացնելով՝ նետվեց նրա մոտ: Սեղմվելով նրա կրծքին, նա հանկարծ ցնցվեց հեծկլտոցից և դարձյալ միքանի խոսք արտասանեց.

— Յես կողամ...—հեծկլտալով, հաղիվ լսելի արտասանեց նա,—կողամ... ինձ կտեսնեն...

«Տաջիկ» նավապետն ընդունեց նրան իր նավի վրա: Սակայն ճանապարհորդության յերկար որերին այդ մարդը վոչինչ չեր ասում, յերեկ հարցերը չհասկանալով կամ բոլորովին անուշադիր թողնելով: Վլադիվոստոկում անսովոր ճանապարհորդին հանձնեցին առողջապահության մարդային բաժնին: Բժշկական կոնսիլիումի վորոշմամբ նա ուղարկվեց Լենինգրադի հոգե-նյարդաբանական ինստիտուտ:

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

**ԱՌԱՋԱՌՑԸ ԿՈՒՐԻԼՅՈՒՆ ԿՂՋԻՆՇԵՐԻՑ
ԱՅՆ ԿՈՂՄԸ**

Ավագ ղեկավար Ալեքսանդր Գոլովինն արթնացավ մի անհասկանալի աղմուկից։ Նավասենյակում մութ էր։ Գլխավորների վտարների տրոփ էր լսվում, վազում էին ձախ նավեզրով։ Ղեկավարը տարակուսանքով իջեցրեց կեռից կախ տված զբաղանի ժամացույցը և ավելի զարմացավ։ Առավոտյան ժամի վեցն էր։ Ի՞նչը կարող էր այդքան վաղ արթնացնել նավակազմին։

Մեկ ժամ առաջ, յերբ նա հեռացավ հերթափոխությունից, դուրսը տիրում էր զորշ, խոնավ մթնոթյուն, անձրևի՝ սպիտակավուն շիթերը վազում էին վերնաշենքերից տախտակամածի վրա, և վոտների տակ

ձրփում էր սառը, պղտոր ջուրը։ Հապա ի՞նչն է վերկացրել բոլորին՝ զարթնելու սովորական ժամանակից յերկու ժամ առաջ։ Կամաց և զգուշ թակեցին դուռը։

— Մտեք, — զժկամորեն զուռաց ղեկավարը։ — Ո՞վ ե։

Ներեցեք, — լսվեց հավաքարարուհի Նինա Սամաբինայի յերկշոտ և մի քիչ վախեցած ձայնը, — թույլ տվեք հավաքելու։

— Միթե ձեզ հայտնի չէ, — մռայլ և միաժամանակ զարմացած՝ ասաց ղեկավարը, — վոր յես նոր եմ հերթափոխվել։ Այդ ինչ աղմուկ և տախտակամածում։

Ղեկավարը լիակատար հիմք ուներ զժգոհելու։ Նա քնել էր մեկ ժամից մի քիչ ավելի։ Դեռ նոր էր, վոր նա, մանրամաղ անձրևից սարսռելով, հերթափոխվեց և իր վրայից զցեց ծանր, խոնավ մուշտակը։ Նա իրավամբ կարող էր մի յերեք ժամ ևս հանգստանալ։

— Խնդրում եմ ներքեք, — վարանելով արգարանում էր Նինան, — բայց այսօր բոլորը վեր են կացել դեռ լույսը չբացված։ Յես կարծում եյի՝ դուք արթնացել եք։ Այս ի՞նչ արի յես։ Քնեցեք, խնդրում եմ, քնեցեք...

Բայց Գոլովինը վրդովված ցած թռավ մահճակալից, դեմքը կնճռոտելով, վոտքով շարտեց թաց վոտնամանները, բաժակը ջուր լցրեց և հետ քաշեց իլյուսմինատորի (լուսանցույց) թանձր, կանաչ վարագույրը։ Ակամայից աչքերը կկոցելով՝ նա բաժակը մի կողմ քաշեց և, զարմացած, սկսեց նայել դեպի առաջ։ Իլյուսմինատորի մեջ էր նայում շրացուցիչ կապույտ յերկինքը։ Մանուշակազույն ալիքների շողջողանքներում կայծկլտում էին նորածագ արևի վոսկե ցուլքերը։ Պայծառ ճառագայթ վալեց լաքած սեղանի վրա, և ղեկա-

պետն զգաց, թե ինչպես ջերմություն անցավ իր ձեռքի վրայով: Վարագույրը ճմռտելով և իր աչքերին չհավատալով՝ նա անընդհատ նայում էր պարզ հորիզոնին:

Հովտեմբերի վերջին որերն էյին: Գիշերն անհատացան Կուրիլյան կղզիները, և շոգենավը, Կամչատկայից Վլադիվոստոկ վերադառնալով, դնում էր լրիվ ընթացքով, վերպեսզի ինչքան հնարավոր է շուտ անցնի կատաղի մրբկային քամիների շրջանից: Գիշերն ընթանում էյին մառախուղի միջով և հաճախ դանդաղեցնում էյին ընթացքը: Ապա մառախուղը ցրվեց, և կամբջակի յեղերը թակեց տաղտկալի աշնանային անձրևը:

Ծովադնացներից ով չգիտե, թե ինչ է թագնված Կուրիլյան շարքի մոայլ ժայռերի հետևը: Անմիտ աշխույժ քամին այստեղ անսպասելի կերպով վեր է ածվում կատաղի մրբիկի: Հանդարտ մառախուղի մեջ թեթև սպիտակ բմբուլներ են յերևում, և հանկարծ ալիքների վրա բարձրանում է ձյունահողմը, յերեսին են զարնուձյունի կուրացնող փաթիլները, և ղեկապետն արդեն վոմ չինչ չի նշմարում առջևում: Ծոփն անհայտանում է, և կատաղի բուքը պտտվում է սարսափեցնող վոռնոցով:

Չուկոտկայից և Կամչատկայից վերադարձող նավերն աշնանը միշտ աշխատում են: արագ անցնել Կուրիլյան շարքը: Յեվ հանկարծ—արև: Ամառնային տաք արև և հանդարտություն: Գոլովինը բոլոր հիմքերն ուներ զարմանալու:

Նա վայրկենապես հագնվեց և, այն է՝ ուզում էր վերև վազել, բայց, սթափվելով, նորից փակեց դուռը՝ սողնակը զցելով: Կարգ ու կանոն, նախ և առաջ կարգ ու կանոն: Նա դանդաղորեն մաքրեց հագուստը, լվաց

ձեռները և սկսեց սափրվել: Դեռևս ծովային տեխնիկումում ուսանելիս նա սկսել էր իրեն ճիշտ կարգ ու կանոնի ընտելացնել և վերջին յերեք տարիներում, հեռավոր նավարկություն կատարող նավերի վրա նա միշտ ընդհանուր նավասենյակ էր զալիս սափրված դեմքով, հիսնալի հարթուկած շալվարով և փայլող կոշիկներով:

Նավապետի ավագ ոգնական Ալեքսանդր Պավլովիչ Գոլովինը, չնայած վոր 24 տարեկան էր, արդեն յերեք տարի յե՝ հեռավոր նավարկության էր գնում:

Նա միջնասակ մարդ էր, մի քիչ ավելի նիհար, քան պետք էր, բայց բավականին լայն թիկունք ու առողջ մկաններ ուներ: Ծեր ծովադնացներին նայելով, նրանց նմանվելով և նրանց անվրդովելի վստահությունն ընդորինակելով, նա շուտով իսկապես հանդարտ ու իրեն ուժերին վստահող մի մարդ դարձավ: Նրա անդորրությունը վարակում էր մյուսներին: Յերբ, զլուխը կախ գցած, Գոլովինը լսում էր իրեն ստորադրյալին և պատասխանում էր յերկու-յերեք հախաղասությամբ, նա հեռանում էր միշտ բավարարված և ինքն էլ ինչ-վոր առանձին ուժ ու վստահություն էր զգում:

Իր հարգարանքն ավարտելով՝ Գոլովինը տախտակամած բարձրացավ: Տաք արևի տակ նավաստիները ծիծաղելով վազվզում էյին տախտակամածի վրայով, աշխատելով իրար բռնել:

Նավաքթի վերնաշենքում Ֆրանսիական ըմբշամարտի խաղամրցանք էր սկսվել, և ըմբիշների շուրջը, դատավորի ղերում, վրդովմունքով աճապարում էր խոհարարը՝ հուզված շարժելով շերփը և թափաղկողքի վրած: Նավախելում, պարանի կապոցի վրա

նստած Բողոքական Բակուտայի շուրջը մոտ տաս մարդ
եր հավաքել։ Ամբողջ Տավակազմին հայտնի յեր բող-
մանի՝ մտացածին՝ բաներ պատմելու անընդորդինակելի
հմտությունը, և դեկապետը, վորպեսզի չխանդարի,
աննկատելի կերպով հեռացավ, մտավ սովերի մեջ։

Գոլովինի աչքերի առաջ փովել եր հանգարտ ծովը։
Շողենաֆն առանց աղմուկի սլանում եր արևի տակ և
կարծես չեր կաշում ջրին։

Սպիտակ ռադիոլոգիկի վրա դողդողում էին շող-
քերը, մակուկները տակ բաց-կապույտ սովերներ էլին
ձոձվում։ Բոպե առ բոպե շողը խստանում եր։

Պարանի կապոցի վրա նստած բողման Բակու-
տան վրայից զցեց բաձկոնը և մնաց զովսիոր քաթի-
պալով։ Ահադին բողմանին շրջապատող նավաստիները
նրա մոտ վտիտ պատանիներ էլին յերևում։ Բակու-
տան ինչ-վոր բան եր հյուսում քարակ պարանից, ժա-
մանակ պռ ժամանակ առամներով պնդացնում եր կա-
պերը և տաքացած՝ ինչ-վոր պատմություն եր անում։

Գոլովինը աննշտարելի կերպով մոտեցավ և, ու-
ղիոխցիկի պատին հենվելով, ակա՞նք եր դնում։

Բողմանի վտանների մոտ, իրեն ծնկները դրկած,
նստել եր նավակազմի ամենա, երիտասարդ նավաստին—
տասնյոթ տարեկան Անդրեյ Մուրաշովը։ Նա առանձ-
նապես անհաղ ուշադրությամբ եր լսում բողմանին։
Անդրեյն անհանդիստ շարժումներ անելով, անկեղծ
բերկրանքով ունկնդրում եր Բակուտայի արտասանած
յուրաքանչյուր բառը, և այդ հանդամանքը մեծ հա-
ճույքով նկատում եր Բակուտան։ Մնացած նավաստի-
ները, լարված ուշադրություն ձեացնելով, խորաման-
կորեն աչքով-ունքով էլին անում իրար։

Արշալույսին շողենաֆն արթնացնող անսպասելի
արեգակը, ինչպես յերևում ե, տաքացրել եր բողմանի
հիշողությունը, և այժմ Բակուտան պատմում եր իր
անհամար պատմվածքներից մեկը, թե ինքն ինչպես եր
սհ ներշնչում դաժան նավապետներին և սովորեցնում
նրանց լավ վարվեցողության։

— Լոնդոնում, — լսեց Գոլովինը, — յես յեղել եմ ան-
թիվ-անհամար անգամ։ Չեմ ստելու, թե այդ քանի-
յերսրդ անգամ եր։ Մենք Լոնդոն յեկանք, խաբիսխ-
ները զցեցինք և, արձակուրդ ստանալով, յես առա-
ջինն ավ իջա։ Ոմնբուս (հանրակառք) նստեցի ու
քաղաք սլացա։ Այն ժամանակ ավտոմոբիլները նույ-
նիսկ անգլիացիների մոտ հաղվողեպ էլին պատահում,
իսկ նավահանգստից քաղաք էլին դնում ձիաքարշ ու-
նիրուսներ։ Հինգ պենս վճարելով՝ կարելի յեր հիա-
նալի տեղ ստանալ ծածկի վրա—սլացիլ ու բոլորին
դիտիլ՝ թուշուշի թոփքի բարձրությունից։

Նես վեր յեկա զխավոր փողոցում, մի արժանա-
վայել հիմնարկ գտա, յերկու զավաթ սև զարեջուր խմե-
ցի, մեկ շիշ էլ պահանջեցի ու ընկա մտածմունքների
մեջ։ Ի՞նչ անել, ինչո՞վ զբաղվել։ Յերեկվա ժամի յեր-
կուսն եր միայն, իսկ պետք ե ասել, վոր Լոնդոնը շատ
տխուր քաղաք ե։ Կիրակի որերը, յերբ բոլորն ազատ
են և վոչ վոք չի աշխատում, բոլոր թատրոններն ու
ճաշարանները փակվում են, իսկ փողոցներում ու այ-
գիներում, ինչպես յեկեղեցում, սաղմոսներ են յերգում։
Վոչ վոքի խորհուրդ չեմ տա Լոնդոն հասնել կիրակի
որը, կամ շարաթ որը յերեկոյան։ Մեկ անգամ յես,
անգլիական սովորույթներին անձանթ լինելով, կանգ
առա թատրոններից մեկի մոտ։ Տեսնեմ՝ ամբողջ

նստած Քրոցման Բակուտայի շուրջը մոտ տաս մարդ
եր հավաքել: Ամբողջ նավակազմին հայտնի յեր բոց-
մանի՝ մտացածին բաներ պատմելու անընդործնակելի
հմտությունը, և ղեկապետը, վորպեսզի չխանդարի,
աննկատելի կերպով հեռացավ, մտավ սովերի մեջ:

Գոլովինի աչքերի առաջ փափկ եր հանդարտ ծովը:
Շողեռափն առանց աղմուկի սլանում եր արևի տակ և
կարծես չեր կաշում ջրին:

Սպիտակ ռադիոխցիկի վրա դողդողում էին շող-
քերը, մակուկների տակ բաց-կապույտ սովերներ էլին
ճոճվում: Բոպե առ բոպե շողը խոտանում եր:

Պարանի կապոցի վրա նստած բոցման Բակու-
տան վրայից զցեց բաճկոնը և մնաց զոլավոր քաթի-
պալով: Ահադին բոցմանին շրջապատող նավաստիները
նրա մոտ վտիտ պատանիներ էլին յերևում: Բակու-
տան ինչ-վոր բան եր հյուսում բարակ պարանից, ժա-
մանալ առ ժամանակ ատամներով պնդացնում եր կա-
պերը և տաքացած՝ ինչ-վոր պատմություն եր անում:

Գոլովինը աննշտարելի կերպով մոտեցավ և, ռա-
դիոխցիկի պատին հենվելով, ականջ եր դնում:

Բոցմանի վոտների մոտ, իրեն ծնկները զրկած,
նստել եր նավակազմի ամենա, երիտասարդ նավաստին—
տասնյոթ տարեկան Անդրեյ Մուրաշովը: Նա առանձ-
նապես անհաղ ուշադրությամբ եր լսում բոցմանին:
Անդրեյն անհանդիստ շարժումներ անելով, անկեղծ
բերկրանքով ունկնդրում եր Բակուտայի արտասանած
յուրաքանչյուր բառը, և այդ հանգամանքը մեծ հա-
ճույքով նկատում եր Բակուտան: Մնացած նավաստի-
ները, լարված ուշադրություն ձևացնելով, խորաման-
կորեն աչքով-ունքով էլին անում իրար:

Արշալույսին շողենափն արթնացնող անսպասելի
արեգակը, ինչպես յերևում ե, տաքացրել եր բոցմանի
հիշողությունը, և այժմ Բակուտան պատմում եր իր
անհամար պատմվածքներից մեկը, թե ինքն ինչպես եր
առ ներշնչում դաժան նավապետներին և սովորեցնում
նրանց լավ վարկեցողության:

—Լոնդոնում, — լսեց Գոլովինը, — յես յեղել եմ ան-
թիվ-տնհամար անգամ: Ձեռ ստելու, թե այդ քանի-
յերորդ անգամ եր: Մենք Լոնդոն յեկանք, խաբիսի-
ները զցեցինք և, արձակուրդ ստանալով, յես առա-
ջինն ափ իջա: Ոմնրուս (հանրակառք) նստեցի ու
քաղաք սլացա: Այն ժամանակ ավտոմոբիլները նույ-
նիսկ անգլիացիների մոտ հազմադեպ էլին պատահում,
իսկ նավահանգստից քաղաք էլին դնում ձիաքարը ոմ-
նիրուսներ: Հինգ պենս վճարելով՝ կարելի յեր հիա-
նալի տեղ ստանալ ծածկի վրա—սլացիր ու բոլորին
դիտի՛ր՝ թույլունի թոփչի բարձրությունից:

Նես վեր յեկա գլխավոր փողոցում, մի արժանա-
վայել հիմնարկ դտա, յերկու զավաթ սև գարեջուր խմե-
ցի, մեկ շիշ ել պահանջեցի ու ընկա մտածմունքների
մեջ: Ի՞նչ անել, ինչով զբաղվել: Յերեկվա ժամի յեր-
կուսն եր միայն, իսկ պետք ե ասել, վոր Լոնդոնը շատ
տխուր քաղաք ե: Կիրակի որբը, յերբ բոլորն ազատ
են և վոչ վոր չի աշխատում, բոլոր թատրոններն ու
ճաշարանները փակվում են, իսկ փողոցներում ու այ-
դիներում, ինչպես յեկեղեցում, սաղմոսներ են յերգում:
Վոչ վորք խորհուրդ չեմ տա Լոնդոն հասնել կիրակի
որը, կամ շարաթ որը յերեկոյան: Մեկ անգամ յես,
անգլիական սովորույթներին անձանթ լինելով, կանգ
առա թատրոններից մեկի մոտ: Տեսնեմ՝ ամբողջ

պատուով մեկ անգղիւն հայտարարութիւններ են փակց-
ված: Պարտերի մի թանգաղին տոմս դնեցի և նստել
սպասում եմ, թե լերը պիտի վարագույրը բարձրանա:
Բայց թատրոնում չեյին շտապում: Բեմ դուրս յեկավ
Ֆրակ հագած մի ծերուկ և սկսեց խոսել: Յես համբե-
րութիւնս հալաքեցի ու լսում եմ: Սպասում եմ, վոր
անա վերջացնելու յի, ներկայացումն և սկսվելու: Ծե-
րուկը ֆրակը կհանի ու կսկսի ֆոկլուսներ ցույց տալ:
Բայց անցավ կես ժամ, մի ժամ, ծերուկն անընդհատ
խոսում, հա խոսում ե, ձեռքը թափահարում, փռնում,
խիկ մեկ անգամ նսւյնիսկ լաց յեղավ: Հետ նայեցի,
և ինչ-կանայք հանել են թաշկինակները և նույնպես
ալիս են, հեծկտալով լալիս:

«Միտս, — զիմեցի յես հարեանուհուս և ձեռք ու վո-
տով ցույց տալով, հարցրի—յէրը և սկսվելու ներկա-
յացումը»:

Նա քիթը մաքրեց, նայեց ինձ ու ձեռքս դրեց մի
զիրք՝ կաղմի վրա խաչ նկարած: «Վոչինչ չեմ հասկա-
նում: Բարկութիւնից մոռնում եմ, սակայն սպասում:
Ծերուկը յերկու ժամ խոսեց, հետո բոլորը միասին
վտաքի յեկան, սաղմոս յերգեցին ու ցրվեցին: Այդ ուր-
վանից յես վախենում եմ թատրոններ գնալ, նույնիսկ
յեթե հայտարարութեան վրա շեկ կին նկարած լինի:
Ամենավստահելին կրկեսն ե: Բայց կրկեսը յերեկոյան
և րացվում. իսկ ինչպէս սպանել ժամանակը: Նստել
գարեջրատանը, անվերջ խմել:

Ճիշտն ասած՝ յես յերբեք չեյի կոնծում, ինչպես
մեր ծովագնացներից շատերը, և դրա շնորհիվ մոտս
միշտ դրամ եյի ունենում և միայն անվանի նավերով
եյի լողում: Յես միշտ խտրութիւն անող մարդ եմ

յեղել և իմ վարկը չեմ գցել: Այսպիսով, գարեջրին
վերջ տալով, յես փողոց դուրս յեկա, մտադրվելով կրկես
գնալ: Բայց հանկարծ, չգիտեմ ինչու, իմ մեջ միտք
ծագեց՝ այսոր այնպես զվարճանալու, վոր ամբողջ կյան-
քումս չմոռացվի, և վոր ուրիշներն ել իմանան: Նախ
և առաջ պետք ե ձեզ ասեմ, վոր «Վարյագի» նավա-
պետը, վորի վրա յես այն ժամանակ առաջին կարգի
նավաստի եյի, դաժանագույն սատանա յեր: Պարզ ե,
վոր Բակուտայի նման նավաստու նկատմամբ նավա-
պետի բնավորութիւնը չեր արտահայտվում, բայց իմ
մեջ միտք ծագեց այդ կոպիտ մարդուն խրատել և
քթին տալ: Ինչ մտածեցի՝ այն կատարեցի: Զորս կողմս
դիտելով արագ սլանում եմ առաջնակարգ խանութը:
Դռնապահը, խանութի տերը և վաճառորդուհիները՝ բո-
լորն անմիջապես հասկացան, թե ով ե իրենց մոտ
յեկել: Վերաթողթապանակս հանեցի դրի վաճառսե-
ղանին. «Հապա, ինչ ունեք, ամենաուշագրավ բաներից:
Բոլորին վերե կանչեք»: Հրամայեցի ու ձգվեցի բազկա-
թուռին:

Բակուտան ցույց տվեց, թե ինչ վեհությամբ եր
նստել բազկաթուռին, ու շարունակեց.

— Մի վայրկյանում վաճառորդուհիները, — ինչպես
հարկն ե՝ բոլորն ել չտեսնված գեղեցկուհիներ, հա-
նում են կոշիկներս, իրենց ձեռքերով հագցնում են
զանազան գույնի մետաքսե գուլպաներ, կոշիկներ չա-
փում: Իսկ յես նստել եմ ու միայն ուսերս եմ վեր
քաշում: Կես ժամից, յերբ յես խանութից դուրս յեկա,
վոչ վոք չեր ճանաչի Իվան Բակուտային: Հագիս՝ Լոն-
դոնի ամենալավ ֆրակն եր, ոսլոյած կրծքակալ, գլխիս
ցիլինդր, ձեռներիս՝ սպիտակ լաքե ձեռնոցներ, փոսե-

պատու մեկ ահագին հայտարարություններ են փակցւած: Պարտերի մի թանգագին տոմս գնեցի և նստել սպասում եմ, թե լերը պիտի վարագույրը բարձրանա: Բայց թատրոնում չեյին շտապում: Բեմ դուրս յեկավ Ֆրակ հագած մի ծերուկ և սկսեց խոսել: Յես համբերությունս հալաքեցի ու լսում եմ: Սպասում եմ, վոր ահա վերջացնելու յի, ներկայացումն և սկսվելու: Ծերուկը Ֆրակը կհանի ու կսկսի ֆոկլոսներ ցույց տալ: Բայց անցավ կես ժամ, մի ժամ, ծերուկն անընդհատ խոսում, հա խոսում ե, ձեռքը թափահարում, փռնում, իսկ մեկ անգամ նսւյնիսկ լաց յեղավ: Հետ նայեցի, և ինչ-կանայք հանել են թաշկինակները և նսւյնպես ալիս են, հեծկտալով լալիս:

«Միտս,— գիտեցի յես հարեանուհուս և ձեռք ու վոտով ցույց տալով, հարցրի— յե՞րբ ե սկսվելու ներկայացումը»:

Նա քիթը մաքրեց, նայեց ինձ ու ձեռքս դրեց մի զիրք՝ կազմի վրա խաչ նկարած: Վոչինչ չեմ հասկանում: Բարկությունից մոնչում եմ, սակայն սպասում: Ծերուկը յերկու ժամ խոսեց, հետո բոլորը միասին վոտքի յեկան, սաղմոս յերգեցին ու ցրվեցին: Այդ որովանից յես վախենում եմ թատրոններ գնալ, նսւյնիսկ յեթե հայտարարության վրա շեկ կլին նկարած լինի: Ամենավստահելիք կրկեսն ե: Բայց կրկեսը յերեկոյան ե բացվում. իսկ ինչպէս սպանել ժամանակը: Նստել դարեջրատանը, անվերջ խմել:

Ժիշտն ասած՝ յես յերբեք չեյի կոնծում, ինչպես մեր ծովագնացներից շատերը, և զբա շնորհիվ մոտս միշտ զբամ ելի ունենում և միայն անվանի նավերով եյի լողում: Յես միշտ խաբություն անող մարդ եմ

յեղել և իմ վարկը չեմ գցել: Այսպիսով, զարեջրին վերջ տալով, յես փողոց դուրս յեկա, մտադրվելով կրկես գնալ: Բայց հանկարծ, չգիտեմ ինչո՞ւ, իմ մեջ միտք ծագեց՝ այսոք այնպես զվարճանալու, վոր ամբողջ կյանքումս չմոռացվի, և վոր ուրիշներն ել իմանան: Նախ և առաջ պետք ե ձեզ ասեմ, վոր «Վարյագի» նավապետը, վորի վրա յես այն ժամանակ առաջին կարգի նավաստի եյի, դաժանագույն սատանա յեր: Պարզ ե, վոր Բակուտայի նման նավաստու նկատմամբ նավապետի բնավորությունը չեր արտահայտվում, բայց իմ մեջ միտք ծագեց այդ կոպիտ մարդուն խրատել և քթին տալ: Ինչ մտածեցի՝ այն կատարեցի: Չորս կողմս դիտելով արագ սլանում եմ առաջնակարգ խանութը: Դռնապահը, խանութի տերը և վաճառորդուհիները՝ բոլորն անմիջապես հասկացան, թե ո՞վ ե իրենց մոտ յեկել: Վիրավորթապանակս հանեցի զրէ վաճառութեղանին. «Հապա, ինչ ունեք, ամենաուշագրավ բաներից: Բոլորին վերե կանչեք»: Հրամայեցի ու ձգվեցի բաղկաթոռին:

Բակուտան ցույց տվեց, թե ինչ վեհությամբ եր նստել բաղկաթոռին, ու շարունակեց.

— Մի վայրկյանում վաճառորդուհիները, — ինչպես հարկն ե՝ բոլորն ել չտեսնված գեղեցիկուհիներ, հանում են կոշիկներս, իրենց ձեռքերով հագցնում են զանազան գույնի մետաքսե գուլպաներ, կոշիկներ չափում: Իսկ յես նստել եմ ու միայն ուսերս եմ վեր քաշում: Կես ժամից, յերբ յես խանութից դուրս յեկա, վոչ վոք չեր ճանաչի Իվան Բակուտային: Հազիս՝ Լոնդոնի ամենալավ ֆրակն եր, ոսլոյած կրծքակալ, գլխիս ցիլինդր, ձեռներս՝ սպիտակ լաքե ձեռնոցներ, վոտնե-

բիս՝ լաքն կոշիկներ։ Ծիծաղի համար շան արծաթե դնչով մի ձեռնափայտ դնեցի, շվացնելով կառք կանչեցի։ Ամբողջ ուժով, սիգարը ծխելով, սլանում եմ նավահանգիստ։ Կառապանս՝ կանաչ լիվրեյով, ցիլինդրով, շատ յերկար մտրակով, ձիերս՝ առաջնակարգ— թագավորի կառք։ Ուրիշ բան՝ չեմ, իսկ ձիեր յես լավ եմ ճանաչում։ Յե՛վ ան աշակերտով յես դալիս եմ մեր նավի մոտ, հանդիսավորության համար դանդաղորեն սահում եմ բարձերից, դիտամք՝ դանդաղելով հանում եմ թղթապանակս ու կառապանին նաչայ եմ տալիս աշակես, վոր նա գիտենա և հիշի, թե ինչ ասել է ունե ծովագնաց։ Վճարում եմ դրամը և ինքս տեսնում եմ, թե հերթափոխն ինչպես է վազում դեպի նավապետի սենյակը։ Յիլինդրս իջեցնում եմ աչքերիս և լսում եմ, թե նավապետն ինչպես է դուրս վազում ու ամբողջ ուժով գոռում։ «Բոցման, զլխավոր նավաստանդուխքը»։ Աղկմեց զլխավոր նավաստանդուխքը։ Յես շարժում եմ ձեռնափայտս և բարձրանում եմ նավը։ Նավապետը վազում է ինձ դիմավորելու, պատիվ է տալիս, թե անցուկ եմ անում ինձ ու վերե տանում։

«Ձերդ պայծառափայլություն, — անհանգիստ շարժվում է նա և չգիտի, թե ինչպես մեծարի ինձ, — վրձքան լերջանիկ եմ յես... Ու՞մ հետ պատիվ ունեմ...»

Առանց խոսք ասելու, հետ եմ դառնում ու քայլում դեպի նավաստիների սենյակը։

Նավապետն առաջ գ վազում, կանգնեցնում է ինձ, ցույց է տալիս դահլիճը։

«Այդտեղ չե՛։ Թույլ տվեք ներկայանալու... ներեցե՛ք, չեյինք սպասում, ներեցե՛ք, հարգելի պարոն»։

Նա ձեռքն է մեկնում, իսկ յես՝ մեջքս եմ դարձ-

նում ու քայլում դեպի նավաստիների սենյակը։

«Այդ ուր եք գնում։ Համեցե՛ք ընդհանուր նավասենյակը։ Դուք սխալվում եք, ձերդ պայծառափայլություն...»

Իսկ յես՝ վոչ մի ուշադրություն, ինձ զցում եմ նավաստիների սենյակն ու, չըլ՝մի իմ մահճակի վրա։

Նավապետը սառեց-մնաց։ Առանց ժամանակ կորցնելու, յես շարժում եմ ցիլինդրը, հանում եմ ֆրակը, կարծես այդ բոլորն ինձ շոգեկոծում են։

«Բակուտա...» մոնչում է նավապետը և... ուշաթափվում է։

— Լսեցի՞ր, — հիացմունքով ծիծաղում է բոցմանը, թեքվելով դեպի ցնցված Մուրաշկը։ — Ա՛յ թե ինչեր է արել Բակուտան իր հանդուգն տարիներին։

— Ա՛յ թե խոսում է այս մարդը, — մեկը զարմացած բացականչեց ունկնդիրների խմբից, — ինչպես աստված ջուլթակի վրա։

— Այդ ինչպե՞ս յեղավ, վոր նավապետը քեզ չըճանաչեց, — հարցրեց մյուսը։

— Յերգվում եմ արևոփս, — բացականչեց հնոցապան Վիշնյակովը, — ինձ կախեք, յեթե յես այս պատմությունն առնվազն վեց հարյուր անգամ լսած չլինեմ։ Բոլոր նավահանգիստներում հին ծովագնացներն այդ պատմում են... բառացի նույնը։

Բակուտան վրդովված բարձրացրեց գլուխը, — նա արդեն պատրաստ էր հարձակվելու հանդուգն հնոցապանի վրա, բայց կշռադատելով՝ ծնկներից զցեց լաքանը և հիացմունքով ասաց։

— Այլ կերպ չի ել կարող լինել։ Անշուշտ բոլոր

ծովերում այդ պատմում են: Այժմ ինքներդ տեսնում եք... — Նավաստիների վրա հպարտ հայացք զցելով բացականչեց նա: — Իվան Բակուտային ճանաչում են բոլոր ծովերում:

Այժմ բոցմանին վոչ վոք չեր կարող զսպել, և նա անսիջապես նոր պատմություն կսկսեր, յեթե մեկը հանկարծ չընջար.

— Լեոնարդ Կարլովիչը գալիս է:

Վարկենապես լռություն տիրեց:

Ձախ նավեղրով դեպի նավաստիներ եր գնում նա՝ վապեհոր, ձեռքերը մեջքին դրած, մի քիչ կռացած: Բակուտան լռեց, կերպարանափոխվեց և իր մարմնի ծանրության համեմատ զարմանալի արագությամբ վեր ցատկեց պարանից: Ամբողջ հասակովը մեկ ձգվելով և գլուխը ցցելով՝ նա, կարծեք զեկուցում տալով, դռաց.

— Բարի լույս, Լեոնարդ Կարլովիչ: Պատիվ ունեմ լավ յեղանակը շնորհավորելու:

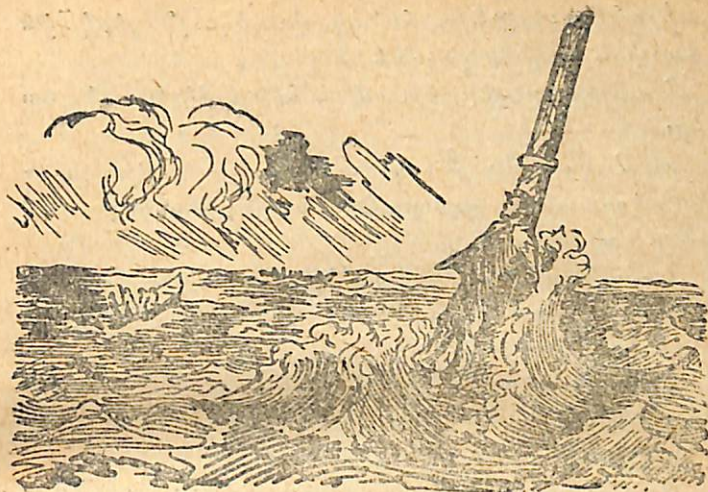
Ապա հոնքերը խոժոռելով դարձավ նավաստիներին ու մոնչաց.

— Այս ի՞նչ բանթող ե: Ինչո՞ւ ձեր տեղերում չեք: Այս ի՞նչ կարգ ու՞կանոն ե:

Նավապետը կանգ առավ Բակուտայի առաջ և հետաքրքրությամբ նայեց նրա դեմքին:

— Կամաց, — հանգարտ շարժումով կանգնեցրեց նա լիութնան բոցմանին, — չէ՞ վոր դեռ ժամի ութը չկա:

Կարծես շքերթի պահին սառած հսկա-բոցմանն ու նավապետը տարօրինակ տեսարան էին ներկայացնում: Հեռվից այդ յերկու մարդուն, յերբ նրանք իրար մոտ էին կանգնած, չեր կարելի առանց ժպտի նայել:

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԳԼՈՒԽ

Նավապետ Կլանգի վեջին ուղարկ

Կորացած, զարմանալի փոքրիկ մարդուկը կանգ առավ հսկա Բակուտայի առաջ: Գլուխը կողքի թեքելով՝ նա ձեռքը տարավ դեպի գլխարկի հովարը և վողջունեց նավի անձնակազմին: Ապա ձեռքով շփեց փարթամ ալեղարդ բակենբարդները:

Նավապետ Կլանգը հեռվից նման էր ծովային տարազ հագած յերեսայի: Բայց ուռուցիկ գորշ աչքերով կնճռոտ դեմքը և ճերմակ մազերը վկայում էին նրա մեծ տարիքի մասին: Վոչ վոք չգիտեր, թե նա քանի տարեկան է, թեև փորձված ծովագնացները վաղուց ճանաչում և հիշում էին նրան իբրև հյուսիսային ծովերի փորձված, հին նավապետի:

Կլանդը դրապանից հանեց վոսկեգուշն յերկաթե մի տուփ և մեկնեց բոցմանին:

Նավապետը չէր ծխում և հետը միշտ մոռապառնէր:

— Չափազանց շնորհակալ եմ,—ասաց հրապուրված Բակուտան և զգուշությամբ ընտրեց գնդասեղի նման մի մոռապառ:

Նախկին ձևով, առանց մի խոսք ասելու, Կլանդը շուտ չեկավ կրունկների վրա և շարժվեց դեպի ընդհանուր նավասենյակը:

Սակայն պետք է պատմել, թե այդ ինչ նավ երկրադառնում Կամչատկայից և ինչ անձնակազմ ուներ այդ նավը:

Ստոցանատի տիպի փոքր շոգենավ «Աստղագետը» 500 տոնն ջրածավալով, հունիսի սկզբներին թողել երվադիվոստով և լողում եր Կամչատկայի ծովափին, բեռներ եր տանում ստանիցաների ու ձմեռանոցների համար: Հնացած, դառամ «Աստղագետն» իր վերջին ռեյսն եր կատարում: Երադիվոստով վերադառնալուց հետո նա կամ պետք է մնար նավահանգստում աշխատելու համար, կամ, ավելի շուտ, պետք է տարվեր քանդվելու: Նավի հին անձնակազմը լսելով, վոր այդ ռեյսից հետո նավապետը հրաժարական է տալու, վաղորդ հեռացավ «Աստղագետից», և ռեյսին մեծ պատրաստակամությամբ մասնակցեց յերիտասարդութունը, ուրախանալով Կամչատկան տեսնելու հնարավորության համար:

Ծերերից «Աստղագետի» վրա մնաց միայն բոցման Բակուտան, վորը վերջին հինգ տարիների ընթացքում լողում եր նավապետ Կլանդի հետ:

Նորեկներից բաղկացած նավակազմն աշխատում եր յերիտասարդական ամբողջ ջանասիրությամբ, և դրա հետեւանքով «Աստղագետը» ռեկորդային արագությամբ կատարեց իր լողընթացը: Կամչատկայի Պետրոպավլովսկում նավակազմին պատվով դիմավորեցին: Հանդիսավոր նիստում մեկն առաջարկեց վերանվանել նավը: Ծովագնացներն ուրախությամբ ընդունեցին այդ միտքը և տեղն ու տեղը նոր, սեգանուն հնարեցին — «Խորհուրդների աստղ»:

Հետեյալ որը նավաստիներն ուզում էին նավաքթի վրա ջնջել նավի հին անվան մաշված տառերը և նոր անունը գրել, բայց նավապետ Կլանդն արգելեց այդ, վկայակոչելով որենքը: Նա դեմ չէր նավի վերանվանմանը, սակայն դրա համար պետք եր Զրժոդկոմատի թույլտվութունը ստանալ: Խորառնավատորմի ներկայացուցիչն ուրախությամբ խոստացավ համապատասխան կազմակերպութունների թույլտվութունն ստանալ, և այդ որվանից նավակազմն ալ կերպ չէր անվանում իր նավը, քան յեթե «Խորհուրդների աստղ»:

Այժմ, ընթերցողին նավի ու նավակազմի հետ ծանոթացնելուց հետո, մենք կարող ենք շարունակել մեր պատմվածքը:

Այդ առավոտ, սովորական ժամին, նավի վրա սկսվեցին նավային աշխատանքները:

Բակուտան ամբողջեց խողովակը, և նավաստիները, փրփրոտ շիթից խույս տալով, սկսեցին արագ ու յեռանդադին մաքրել տախտակամածը:

Գիշերվա անձրևից լվացված տախտակամածը, վորն առանց այդ ել մաքուր եր, հանդիսավոր, վարդուշն դարձավ: Բոցմանն Անդրեյ Մուրաչևին հրա-

մայեց վուշածեթով մաքրել կամըջակը,— այդ թեթեւ տշխատանք եր. բացի այդ, կամըջակի կողքին նավաստիները դիմհարներն եյին ներկում, իսկ յերբ նավաստիները ներկում են, ժամերը շատ արագ են անցնում՝ խոսակցություններով ու կատակներով. նավաստի Դրուժկոն, վրձինը շարժելով, հաճախ մի քիչ հեռանում էր, սպիտակ շպարի դուլը ձեռքին, և գլուխըն ուսին թեքելով՝ սքանչանում եր իր վարպետությամբ:

Փայտե սանդալներ հագած հնոցապան Գրուշինը տախտակամած դուրս վազեց հովանալու համար: Վըղկապի ծայրերով մաքրելով բորբոքված, ածխի փոշով կեղտոտված դեմքը, նա հախանձով նայեց դիմհարները ներկող Դրուժկոյին և, ողկուլ տալով, ասաց.

— Լսեք, մահատորո, դուք վճրտեղ եք ակադեմիան ավարտել:

Դրուժկոն ավելի մեծ բավականությամբ վրձինը քսեց դիմհարին, ու նույնիսկ գլուխը հետ չդարձնելով դեպի հնոցապանը, անբռնադատ սիրալիրությամբ պատասխանեց.

— Իհարկե, իտալիայում:

Յեւ, վրձինը նազանքով մատների ծայրով բըռնելով, նա կոկետությամբ շրթունքները փքելով ավելացրեց.

— Հմուտ մարդն անշուշտ անմիջապես կվորոշի այդ, վոճից: Սակայն չի կարելի պահանջկոտ լինել հնոցապանի նկատմամբ...

Ի բավականություն Նավաստիների, շփոթված հնոցապանը, տեղում պտավելուց հետո, ավելի բարձր համարեց անհետանալ:

Այդ ժամանակ ընդհանուր նավասենյակում ամառային կիտել հագած Լեոնարդ Կարլովիչ Կլանգը շրջում եր սեղանի մոտ, թրխկթրխկացնելով բարձր հուլանդական կոշիկներով: Վաղուց ի վեր Լեոնարդ Կարլովիչը սիրում եր ազատ, հանգարտ ժամերին հազնել այդ թեթեւ փայտե վոտնամանները, վորոնք փոխարինում էին անային տուֆլիներին և, ինչպես կասկածում էին շատերը, դուրեկան էին նրան այն պատճառով, վոր նկատելի կերպով բարձրացնում էին նրա հասակը:

— Թույլ տվեք ինձ ել իմ հերթին,— ասաց Գրուշինը նավապետին,— շնորհավորել ձեզ հիանալի յեղանակի համար:

Այս պարզեւ և վերջին ոեյսի համար,— բարեսիրտ ժպտաց Կլանգը: Հույս ունեւ, վոր քառասուն տարվա ընթացքում յես արժանացել եմ սրան... Ձե՛ վոր այս իմ վերջին նավագնացությունն է:

— Ո՛, վո՛չ, ի՞նչպես կարելի լեւ,— քաղաքավորությունից բողոքեց դեկապետը,— յես դեռ Վլադիվոստոկում լսել եմ, վոր ձեզ փոխադրելու յեն հարավ.

— Կուրորտայինների հետ Սոչիից Գագերի զբոսնելու համար,— քմծիծաղով ընդհատեց նրան Կլանգը: — Ձե՛, թանկադին դեկապետ, ինձ ուղղակի ուղում են թոշակի գրքույկ ընծայել: Բայց, թույլ տվեք խոստովանվել, յես չեմ պատկերացնում, թե Լեոնարդ Կլանգն ինչպես պետք է կտրոններ խուզի...

Յերկուսի համար ել անդուրեկան խոսակցությունը ժամանակին ընդհատեց հավաքարարուհին, վոր յեկավ սեղանը պատրաստելու:

Կեսորին, հերթափոխության ժամանակ, Գրուշինը փոխարինեց յերկրորդ դեկապետ Կրեմնյովին: Յերեկվա ժամի 2-ին ուժեղ քամի փչեց, մի ժամ անց յեր-

կինքն ամպերով ծածկվեց, և սկսվեց անձրևը: Վրա հասած մթնշաղի մեջ, ծովի վրա սկսեցին ահավոր ալիքներ շարժվել, իսկ գիշերվա դեմ նավը, վազքը դանդաղեցնելով, դրեյֆի կանգնեց: Ամայացած տախտակամածի վրա աննշմար լույս եր տալիս աղոտ լապտերը: Փրփրուն ալիքները զարնվում էին նավեղրին:

Նավաստիները սենյակում այդ գիշեր յերկար ժամանակ չեյին քնում՝ հիշելով անցած արևոտ օրը:

Մոայլված Բակուտան բացասաբար տրամադրված՝ ունկնդրում եր միջնորմի այն կողմից լավող նավաստիների ծիծաղին և խրատում եր Անդրեյ Մուրաշին:

— Այսօր տղաները շատ ծիծաղեցին, հայտնի չե, թե ինչի համար եյին ուրախացել: Իսկ այժմ ծովն իրեն ցույց կտա... Տես թե ծովային դեկապետի մոտ չգնանք հանկարծ... Գնա քանի ժամանակ կա, պառկիր, քնիր... Ձգում եմ, վոր այսօր առանց ավրալի գործը յուր չի գնա...

Ծանր նախազգացումով հեռացավ Անդրեյը բոցմանի նեղ խցիկից: Սակայն նավաստիների սենյակը վերադառնալով, նա իսկույն մոռացավ մոայլ նախագուշակումները և ուրախացավ: Վայրկենապես նա մոռացավ և՛ փոթորիկը, և՛ որորումը, այնքան տաք ու հաճելի յեր նավաստիների աղմկալի սենյակում: Դրոժկոն պատմում եր, թե ինչպես անգլիական նավահանգիստներից մեկում ժամացույցները կիրյով եյին ծախում, և, քանի վոր վոչ վոք չեր հավատում նրան, նա յերգվում եր, թե ինքն անձամբ գնել և 500 դրամ ժամացույց՝ ու բաժանել և Ուեստսայում ծա-

Նավը գգալիորեն բեկվեց

նոթ աղջիկներին: Սեղանի մոտ նստած հնոցապան
Զոլոտովը լըջորեն, մահճակի վրա պառկած նավաս-
տի Գրիգորենկոյի թեւադրությամբ, մի հաստ տետրի
մեջ եր գրում չերզի բառերը: Գրիգորենկոն թեւա-
դրում եր վանկերով:

— «Դու գլուխդ իմ կրծքին թեքեցիր, — արտա-
սանում եր Գրիգորենկոն, — և կամաց շնչացիր...»

— Կրկնիր, — փնթփնթաց հնոցապանը:

— Լսեք, սեր, — մահճակից ցատկելով, անսպա-
սելի կերպով հայտարարեց Գրիգորենկոն, — դուք ինչ-
վոր բան եք խոստացել ինձ, յեթե չես թույլ տամ,
վոր դուք գրի առնեք:

— Դեռ վերջացնե՞ք, — անհամբերությամբ ա-
սաց հնոցապանը, — հետո կստանաս: Դեհ, շարունա-
կությունն ի՞նչպես ե: Ի՞նչ շնչաց նա կամաց:

— Նա լոեց հավիտյան, — հետ քաշվելով մահճա-
կի վրա՝ կտրեց նավաստին, — մինչև սեղանին չդը-
նեք, նա լոկու յե՛ձկան պես:

— Կտամ, — աղաչեց հնոցապանը: — Ինչո՞ւ ժա-
մանակ կորցնե՞ք: Շարունակությունն ի՞նչպես ե:

Սակայն Գրիգորենկոն անդրդվելի յեր: Զոլոտո-
վը ծանր հառաչեց, գնաց իր խցիկը և բերեց ծովա-
ցուլի վոսկրից պատրաստած ծխամորձ: Գրիգորենկոն
ծխամորձը դրեց գրպանն ու նորից պառկեց մահճա-
կի վրա:

— Դրիր, — ծանրակշռությամբ ասաց նա, — «Յե՛վ
կամաց շնչացիր՝ տրամությունը մոռացիր»:

Գրիգորենկոն չկարողացավ նախադասությունը
վերջացնել: Նավը կտրուկ կերպով թեքվեց, թանա-
քամանը գլորվեց սեղանի վրայով, թանաքոտելով

հնոցապանի տետրը: Բոլորը մի ակնթարթում վեր
թռան և ականջ դրին: Կամրջակից լավեց սուր, տագ-
նապալից, վողորմազին սուլոց:

— Բոլորը վերե՛ք:

Հետագա անցքերն այնպիսի շեշտակի արագու-
թյամբ զարգացան, վոր, կատաղի փոթորիկն ու ավ-
րալը նկարագրելու փոխարեն, ավելի լավ ե ըստ հեր-
թափոխության մասայանի պատմենք, թե նավի վրա
ինչ անցուղարձ տեղի ունեցավ բոցմանի սուլոցը
լավելուց հետո:

Ժամի 22-ին մոտ քամին փչում եր 12 բալլ ու-
ժով: Տալֆուն եր այդ:

Կեսգիշերին նավամբարում պոկվեց ու թռավ ցե-
մենտը և ճակատի միջով ներս խոժեց ջուրը:

Յերբ լույսը բացվեց, յերկինքն ավելի ցածրացավ
ծովի վրա, և փոքր շոգենավը, վերև թռչելով, կար-
ծես խրվում եր փխրուն, պատառոտած ամպերի մեջ:

Տախտակամածից ջուրն արդեն վաղուց տարել
եր ամբողջ բոլը: Բոլոր անցքերում խլթխլթում եր
ջուրը, իսկ վերևը, ջարդված կամրջակի վրա, բարձր
ոճիքով ծանր մուշտակը հագած, փքված՝ կանգնել
եր կոնսարդ Կարլովիչը:

Նավաստիները, մինչև ծուռկը ջրի մեջ սուզված,
տինդաղին փակում եյին նավամբարի ծակատները:
Մյուսները դուլբերով կրում եյին ջուրը:

Հնոցատանը, ուր նավապետի հրամանով իջել
եր Գոլովինը, հնոցներն արդեն հանգցրած եյին: Պղ-
տոր, կեղտոտ ջուրը ֆշոցով փրփրում եր դեռ ու դեռ
վազող մարդկանց վոտների տակ:

Բակուտան և Անդրեյը չարչարվում եյին

ջրհանի մոտ: Անդրեյը գունատ էր և ուժասպառ էր
յերևում: Այդ նրա առաջին ռեյսն էր և առաջին վո-
թորիկը:

Գարնանը նա չեկավ «Աստղագետի» վրա աշխա-
տելու իրեն յերկրորդ կարգի նավաստի: Վերջինս յեր-
ջանիկ էր նա, յերբ նավագնացութան գրասենյակում
ստացավ ծովագնացի գրքույկը: Մանկությունից,
ապա նավաշինարարական գործարանի Փաբգործու-
սում նա յերազում էր ծովագնաց դառնալ: Աշխա-
տանքից հետո նա նավահանգիստ էր գնում և չե-
հեռանում այնտեղից մինչև ուշ գիշեր: Նա գիտեր բո-
լոր նավերը, նրանց մեքենաների հզորությունն ու
ջրածավալը: Նույնիսկ գիշերները, խողովակների ու
կայմերի ուրվանկարներով նա կարողանում էր ձա-
նաչել յուրաքանչյուր նավ:

Յեւ ահա նրա յերազն իրականացավ: Նա ծո-
վագնաց է: Հին, ջարդված, կապկապած սնդուկը ձեռ-
քին, հնամաշ հագուստը թևի տակ դրած, նա յեկավ
նավը: Վախենալով, նավասանդուղքի վրայով նրան
հետևում էր լացող մորաքույրը—իր միակ մոտիկ
մարդը:

Տախտակամած բարձրանալով, շփոթվելուց իրան
կորցնելով, նա վայր դրեց սնդուկը և չգիտեր, թե
հըր գնա:

Անդրեյն իր դեմքի քնքռւշ, դեռևս մանկական
կարմրությամբ, փափուկ շեկ մազերով, լերկչոտ գորշ
աչքերով և ամբողջ դուրարեկ կազմվածքով նման-
վում էր աղջկա: Այդպես էր նա, յերբ նավ յեկավ և
նավագնացութան սկզբի ուրերին նավաստիները միշտ
կատակ էյին անում, չեյին թողնում, վոր նա անցնի:

Սակայն շուտով նրանք իմացան, վոր Անդրեյը
ձապոնացիների ձեռքով չարչարված, սպանված պար-
տիզանի վորդի յե, վոր նրա հոր հետ միասին կորել
է և մայրը, և կատակները դադարեցին:

Անդրեյի մեղմությունը և աշխատունակությու-
նը գրավեցին ծովագնացների համակրանքը: Ինչ վե-
րաբերում է Բակուտային, նա հայտարարեց, վոր
«Այս տղայից աղի ծովագնաց կստացվի»:

Կամչատկայի ռեսսը բարենպաստ լեղանտիկ պայ-
մաններում անցավ, և Անդրեյն այժմ առաջին ան-
գամն էր ապրում վատ յեղանակը: Նրա դեմքը դեղ-
նել էր, նիհարել, շրթունքները գունատվել էյին,
ձախտի վրա մազերն իրար էյին կպել, նա զսպում էր
իրեն, բայց բոլորը տեսնում էյին, թե ինչ դժվարու-
թյամբ էր շարժվում նա տախտակամածով, թե ինչպես
էր տանջում ու ճնշում նրան ծովային հիվանդու-
թյունը: Բակուտան չեթույլ տալիս, վոր նա իրե-
նից հեռանա: Բոցմանը զսնում էր, վոր նորեկին
անհրաժեշտ է վորքան կտրելի յե շատ լինել ողում և
աշխատել անդադար, վորպեսզի հիվանդությունը մո-
ռանա: Նա ձևացնում էր, թե չի նկատում իր սիրելու
դրությունը, իսկ վերջինս իր հերթին լարում էր ամ-
բողջ ուշքը, վորպեսզի իր տանջանքները չարտահայ-
տի վոչ մի բանով:

Գոլովինը կռացած, տախտակամածին կպչելով,
անցավ կամրջակի վրա: Լեռնարդ Կարլովիչը կանգ-
նել էր՝ ձեռները հետևը դրած, ու նրա թաց կրծքի
վրա փայլում էր հեռագիտակը: Նրա ձախ այտի տակ
շարժվում էր կոնֆետի դնդիկը:

— Գնացե՛ք ռադիստի մոտ, — ասաց Կլանգը, լեզ-

վով փոխադրելով կոնֆետն աջ ալիքի տակ,—այդ տղայի մոտ կարծես թե լրիվ ավարիա յե:

Ռադիոխցիկում քառս եր տիրում: Կոտրած կտոր-կտոր յեղած դուռն ընկած եր շեմքին, իսկ նրա հետեւը թափված ելին լամպերի փշրվածքներն ու լարերի կտորտանքները: Վշտից տանջված ռադիոսը ծնկների վրա սողում եր ջրափոսների մեջ և հավաքում իր իրերը: Չսամարձակվելով աչք բարձրացնել դեկապետի վրա՝ հազիվ լսելի ձայնով մրմնջաց.

— Կուզենայի յես մի ուրիշին տեսնել իմ տեղում...

— Վերահանգնելն անհնարին ե, — հարցրեց Գոլովինը: — Դուք ի՞նչ եք կարողացել հաղորդել:

— Յես հինգ անգամ վերահանգնել եմ... Անտեսան թելի պես ե կտրվում: Յերեք անգամ սկսել եմ աշխատել բայց... դուք ինքներդ տեսնում եք... Դեկապետին չհաջողվեց նավի վրա տիրող գրության մասին զեկուցել նավապետին: Հենց վոր Գոլովինը կանգնեց Լեոնարդ Կարլովիչի կողքին, նա թափով դարձավ դեպի Գոլովինն ու մըթմըթաց. — Պատահեց այնպիսի վատ բան, վոր չեյինք սպասի: Կողմնացույցները ապամագնիսացան: Բայց միևնույն ե, նրանք շատ քիչ կոդնեյին մեզ, — կարծես դեկապետին հույս տալով ավելացրեց նա:

.....

Շոգենավը յերեք որ տարուբերվում եր սոսկալի փոթորկի մեջ: Հաղորդումը կանոնավորելու համար ռադիոսի բոլոր փորձերն անհաջողության եյին մատնվում: Յերբ նա հազիվ կարողանում եր հրաշքով կարգի բերել ապարատը և վերցնում եր բանալին,

քամին գցում եր անտեսան: Չորրորդ որվա վերջում Լեոնարդ Կարլովիչը վերջին կարգադրությունն արեց Գոլովինին.

— Պատրաստեցեք մակույկները: Յերբ կավարտեք, յեկեք իմ սենյակը: Կես ժամից վոչ ուշ շոգենավը կխորտակվի:

Մակույկների հեծանների մոտ դեկապետը հանդիպեց Բակուտային:

— Պատրաստ ե: Ամեն ինչ կարգին ե, — գոռաց բոցմանը, — կարող եք զեկուցել:

Գոլովինը գնաց նավապետի սենյակը: Նեղ, մութ խցիկում, բազկաթոռի տակ սպիտակին եյին տալիս հոլանդական փայտե սանդալները: Հատակի վրա գլորվում եր կոկոսի ընկույզը, վոր վաղուց բերել եր նավապետն արեգարձային յերկրներից: Կլանդը նստել եր սեղանի մոտ և կանոնավոր գրանցումներ եր առնում հերթափոխության գրքույկում:

Գոլովինի հետ միաժամանակ նավասենյակ յեկավ ռադիոսը:

— Ռացիան վերջնականապես շարքից դուրս յեկավ, — զեկուցեց նա:

— Գիտեմ, — գլուխը շարժեց նավապետը: — Ի դեպ, յես հույս ունեմ, վոր աղբանշտն տալիս դուք տալիս եյիք նավի հին անունը — «Աստղագետ»:

— Վհչ, — վախեցած խոստովանեց ռադիոսը, — «Պորհուրդների աստղ»...

— Բայց չե՞ վոր մեզ «Աստղագետ» անունով են ճանաչում, — զեմքը կնճռոտելով, բայց առանց ձայնը փոխելու առաց նավապետը. — Յերեկ վոչ վոք չգիտե վերանվանման մասին...

— Ներեցե՛ք... Յես կարծում եյի...

— Գնացե՛ք... Մարշ դեպի տախտակամած, — հոգնած ձայնով ասաց Կլանգը: — Յես վոչ մի պահանջ չունեմ ձեզնից:

— Այդպես ուրեմն, — սիղանից վեր կենալով ասաց նավապետը, — մենք հենց հիմա պետք ե հեռանանք նավից: Մարդիկ ցուցակագրված են: Գիտե՛ն իրենց տեղերը: Շատ լավ: Դուք կնստեք առաջին մակույկը և հրամանատար կլինեք: Զառարկել: Յես այդպես եմ հրամայում: Գնացե՛ք:

Գոլովինը դարձավ գնալու, բայց նավապետը բռնեց նրա ձեռքը:

— Սպասեցե՛ք... Մնաս բարով անենք... — Մատների ծայրին բարձրանալով՝ Լեոնարդ Կարլովիչը մոտեցրեց ղեկավարի գլուխն ու շտապելով համբուրեց նրա քունքը: — Վերցրե՛ք, խնդրեմ: — Նավապետը վզից իջեցրեց հեռադիտակն ու փաթաթեց նրա փոկը ղեկավարի ձեռքին:

Առաջին մակույկում Գոլովինի ու Բակուտայի հետ միասին տեղավորվեցին ևս ինն հոգի: Մակույկը բարձրացավ ակփի վրա, և Գոլովինը տեսավ, թե ինչպես աջ նավեզրից հեռացավ յերկրորդ մակույկը: Նրան թվաց, թե նավապետն այնտեղ չէր: Սակայն միթե կարելի չէր գիշերվա մշուշում նշմարել Կլանգի փոքր մարմինը:

Մակույկները նավը թողին ճիշտ ժամանակին: Նավը խիստ թեքվեց, և հանկարծ Գոլովինին թվաց, թե մեկը վազեց նավեզրով: Հետևյալ վայրկյանին ղեկավարը, ռադիոսցիկի մոտ Կլանգին տեսնելով, զողաց ամբողջ մարմնով:

— Թիավարեցե՛ք դեպի նավը, — իրեն կորցրած գնաց նա Բակուտայի վրա — նավապետը մնացել է:

— Զհամարձակվե՛ք, — լավեց հեռվից Կլանգի ձայնը: — Յես հրամայում եմ՝ չմոտենալ:

Մակույկն ամեն ըոպե կարող եր շրջվել, բայց Բակուտան դարձրեց ղեկը, և բոլորն իրար բռնելով վոտքի կանգնեցին: Բոլորը տեսան, թե ինչպես նավապետը բարձրացավ ռադիոսցիկի տանիքը և բռնեց կայմից: Նրա ձեռքին պարան յերևաց: Նա փաթաթեց պարանը կայմին, թևերի տակից կապեց իրեն, թափահարեց գլխարկը և ձայն տվեց:

— Մնաք բարով, բարեկամներս...

— Առաջ, — գոչեց Գոլովինը և, առանց յերկար մտածելու, թռավ տեղից, վոք իրեն ջուրը գցել:

Բայց այդ ըոպեյին «Սորհուրդների աստղը» ծանր որորվելով, անհայտացավ ջրի տակ: Բակուտան պինդ բռնել եր ցնցված Գոլովինին:

ՅԵՐՐՈՐԴ ԳԼՈՒԽ

ԿՈՐԾԱՆՎԱԾ ՇՈԳԵՆԱՎԻ ՄԱԿՈՒՅԿԸ

Շոգենավը կործանվեց նոյեմբերի 27-ին ժամի 7-ից 40 բոպե անց, Աշնան աղջամուղջում, վորը տարվա վատ յեղանակներին գիշերվանից վոչնչով չեր տարբերվում, աննշմարելի դարձավ յերկրորդ մակույկը: Նա կորավ մշուշում, տարվելով կատաղի փոթորկից, և քամու վոռնոցների մեջ վոչ վոր չլսեց հրաժեշտի ճիչերը:

Ծովագնացները, գլուխները կախ գցած, նստել էին Գոլովինի մակույկում: Ալիքները դես ու գեն էին դցում մակույկը, և միայն ողորկունքի շնորհիվ էին մնում նրանք կատաղած ծովի մակերեսին: Շեշտակի փոթորիկը քշում եր տասնմեկ մարդուն, հայտնի չե, թե ուր: Մի քանի անգամ մակույկը քիչ եր մնում շուռ գար, բայց ջրի տակն անցնելով, խեղդ-

վելով, շունչները կտրվելով, սառած մարդիկ շարունակում էին նստել մակույկի յեզրերից կպած:

Բացի Գոլովինից և Բակուտայից, մակույկում նստած էին Անդրեյ Մուրաշևը, Նինա՝ Մամարինյան, հնոցապաններ Գրունինը, Զոլոտովը, Մորոզովը և Իվանովը, նավաստի Դրոսկոն, լենինգրադցի նավաստի Վիշնյակովը և մեքենավար Դանիլինը:

Փոքր շոգենավի կործանումը և ծովագնացների թափառումները մեր պատմության սկիզբն են միայն, և մենք միայն կարճ կպատմենք, թե ինչ տեղի ունեցավ շոգենավի ավարիային հաջորդող որերին:

Լուսաբացին, յերբ գիշերվա մեզը մի քիչ ցրվեց, ծովագնացները բոլորովին մոտիկ, մի կիլոմետր հեռավորության վրա, ինչ-վոր մութ, տարածված բիծ տեսան: Քամուց ցրվող մառախուղի ծխացող կույտերի մեջ, ծանր ձոճվելով, շարժվում եր նավի սիլուետը: Մի վայրկյան, հազիվ նշմարելի կերպով կարմըրին տվեց ազգանշանը, և նույն բոպեյին նավն աչքից չքացավ: Մի բոպե հետո լսվեց կամաց, յերկար սուլոց և այլևս չկրկնվեց:

Յերրորդ ուրը քամին դադարեց, չարագուշակ դորշ արևը հազիվ եր լուսավորում հանդարտվող ծովը, և այդ ժամանակ ուժասպառ յեղած, փայտացած մարդիկ առանձնապես ուժեղ զգացին քաղցը: Նինան բացեց ավարիայի պաշարի պահածոները և ուտելիքը մաս-մաս բաժանեց: Բայց մակույկում խմելու ջուր չկար, և յերկու որվա ընթացքում, մինչև անձրեվի գալը, նավաստիները տանջվում էին այրող ծարավից: Անձրևը փրկություն յեղավ նրանց համար: Ա-

դահուլթյամբ ձեռները մեկնելով՝ նրանք հավաքում
եյին սառը կաթիլները: Այդ միջոցին Նինան մակույ-
կի հատակին բրեզենտ փոսեց և մի ամբողջ դույլ ջուր
հավաքեց:

Թեթե քամին մակույկը քշում էր դեպի արևելք:
Յերբ փրկարար անձրեղ դադարեց, Նինան ծալեց բրե-
զենտը և մկրատը հանելով, ի զարմանս բոլորի,
սկսեց մաս-մաս անել այն:

— Թող,— մռնչաց բոցմանը, բռնելով նրա ար-
մուկներից:— Չհամարձակվես դույքը փչացնել:

Սակայն աղջիկն ամենսին չվախեցավ Բալուտա-
յի գոռոցից: Նա Թեթե շարժումով մի կողմ քաշեց
նրա ձեռքը և ասաց.

— Առազմատ: Միթե դուք դեմ եք:

Բոցմանը, աչքերը չռելով և ուսերը բարձրաց-
նելով, մնաց նստած՝ բերանը բաց:

— Այդ վերտեղից լույս ընկար այդպես,— վեր-
ջապես վրա բերեց նա, կարծես Նինան ծովի խորքից
եր յեկել կանգնել իր դեմ:— Այդ ինչպես իմացար,
թե իմ գլխում ինչ մտքեր կան: Ձե՛ք վոր այդ իմ
միտքն ե— առաջատու դնել:

Բրեզենտի կտորներով ու յերկու թիակով սար-
քավորված առաջատու տակ մակույկն արագ սողում
էր արևելքի պարզկա յերկնքի ուղղությամբ:

Վորքան ել այդ զարմանալի յե, Նինան, թվում
էր, բոլորից լավ էր դիմանում քաղցին ու զրկանքներին:
Ծովազնացները յերբեմն մոռանում էին, թե նրանց
հետ աղջիկ կա: Հանգիստ, աննկատելի, նա առանց
աչքի ընկնելու՝ ոգնում էր բոլորին, և յերբ ուժասպառ
յեղած ընկերների ձեռքերը կախ էին ընկնում,

նա վերցնում էր թիակները, կամ դույլով ջուրը թա-
փում մակույկից: Նրա ուժերն անսպառ էին, թեև ա-
մենքից քիչ նա յեր ուտում և նույնիսկ իր խղճուկ որա-
պահիկից պահում էր հիվանդների համար: Դեռ Վլա-
դիմոստոկից դուրս գալու ժամանակվանից բոլորն ըն-
տեղացել էին այն բանին, վոր Ամուրի ձկնորսի այդ
փոքրիկ, պինդ աղջիկը չխոսկան էր և խուսափում էր
խոսակցություններից: Նա անփոփոխ կերպով հան-
գիստ էր, յերբեք պարապ չեր մնում և նույնիսկ գի-
շերը, իր փոքր խցիկում պահվելով, նա կարկատում
էր իր նավաստիական զգեստը: Շալով փաթաթված,
գլուխը կախ գցած, աչքերը թագցնելով, նա անաղ-
մուկ շրջում էր նավի վրա և միայն մի անգամ «Աստ-
ղագետի» նավաստիներն ու հնոցապալանները տեսան
ու ընդմիջտ հիշեցին նրա աչքերը: Դա կամչատկայի
ափերի մոտ էր, ուրախ արևոտ մի որ, յերբ հերթա-
փոխությունից ազատ բոլոր նավաստիներն ու հնո-
ցապալանները, տախտակամածի վրա հավաքված, յեր-
գում ու կատակներ էին անում: Նինան շտապ անց-
նում էր աջ նավեզրով դույլերը ձեռքին բռնած:

Ուժեղ հնոցապալան Վասիլի Կովտունը, հանաք-
չի ու հնարագետ մի մարդ, կանգնեց նրա ճամբի
վրա ու ձեռները մեկնելով՝ առաջարկեց.

— Յերգլը մեզ հետ, ո՛րը ես շտապում:

— Ձե՛մ կարող,— կամոց պատասխանեց Նի-
նան,— չես աշխատում եմ...

— Յուր կգնա,— աղջկան փաթաթվելով՝ ծիծա-
ղեց հնոցապալանը,— այ, հիմա յես ու դու կպարենք:

— Վհչ,— հանգիստ պատասխանեց Նինան,— յես
ասացի, վոր պետք է աշխատեմ: Թող:

— Վոչ մի դեպքում,— բացականչեց հնոցապանը:
— Պարենք, այ պարենք:

Նինան վոչինչ չպատասխանեց, զգուշությամբ ցած դրեց դուշն ու նույնպես կամաց ձայնով լընդե-
րեց:

— Ճանապարհ տո՛ւր:

— Չեմ թողնի: Չմտածես այդ մասին:

— Կթողնես,— առանց ձայնը փոխելու կրկնեց
Նինան:

Հնոցապանն ավելի ամուր բռնեց աղջկան: Յեվ հանկարծ,— վոչ վոք չնկատեց, թե այդ ինչպես կա-
տարվեց,— Նինան դուրս պրծավ հնոցապանի ձեռքից, նրա գլխակապն իջել եր գլխից, յերկար շաղանակա-
դույն մազերը փռվել էին ուսերին: Նա խորունկ եր շնչում, նրա կրոր դեմքը մնում եր անվրդով, բայց ահագին աչքերն աշխարհի մի վճռականությամբ էին վառվում, վոր այդ տեսարանին ներկա յեղողները բոլորը հետ քաշվեցին:

Անշարժ, փայլուն աչքերն ուղիղ հանաքչուն էին նայում և հնոցապանը, շփոթված, հետ քաշվեց:

Այդ ուրվանից վոչ վոք չեւ համարձակվում Նի-
նայից կաշել, ձեռ չքաշել—սիրալիրությամբ, թե կա-
տակով:

Հետագայում նրա մասին իմացան, վոր մանկու-
թյան տարիներից անմայր է մնացել, և միակ զավա-
կը լինելով՝ ինչը տարեկան հասակից ձկնորսություն է արել հոր հետ: Նա տասնվեց տարեկան եր, յերբ մահացավ հայրը: Այն ժամանակ նա աշխատանքի ըն-
դունվեց շոգենավի վրա վորպես հավաքարարուհի:

Յեվ ահա արդեն չորս տարի յե, նա աշխատում է հե-
ռավոր նավարկություն կատարող նավերի վրա:

Բոլորն անքան տոկուն չեցին, ինչպես Նինան: Նավի կործանման ժամանակ նյարդալին ցնցումը և ստոնամանիքը կորստի մատնեցին վեց հոգու: «Աստղադետի» կործանումից ութ որ անց մահացան մե-
քենագետ Դանիլինը, Զոլոտովը, Գրունինը, Իվանովը, Մորոզովը և Դրոսկոն: Վոչ մի հոգատարություն չեւ կարող փրկել նրանց, և Նինան, Գոլովինի հրամանով, իզուր եր կրկնակի չափով որսալահիկ տալիս հիվանդ-
ներին:

Ուտելիքից հրաժարվելով՝ նրանք տենդից այս ու այն կողմ եյին նետվում մակույկի հատակին: Չորս որ հետո ել մահացավ նավաստի Վիշնյակովը:

Նախորեյին փոքր անձրև յեկավ, և մակույկի քթի մոտ պառկած Վիշնյակովն անսպասելիորեն սո-
ղալով յեկավ Մուրաշնի մոտ: Կարծեք վոչինչ չի պա-
տահել, կարծեք տանջագին տենդը վրայից թոթափե-
լով՝ նավաստին նստեց Անդրեյի կողքին և հանկարծ խնդրեց:

— Վերարկուդ վրաս գցի՛ր: Յես մի քիչ մըսեցի:
Այդ ինչ պատահեց ինձ:

Նա մտադրաղ նստեց ամբողջ գիշեր, զուխը ձեռքի մեջ առած, և բոլորը հավատացած էին, վոր նա առողջացել է: Առավոտյան Նինան, բաժանելով պահածոները և ծովաջրից ալիացած սուխարիները, ի զարմանա բարեկամների, բաց արեց մի տուփ ևս, վոր-
տեղից խնձորներ դուրս յեկան:

— Կերե՛ք,— հուզումնալի ժպտալով ասաց նա ընկերներին:— Այսոր տոն է:

— Միանգամայն ձիշտ ես,—ասաց Բակուտան,—
նոյեմբերի յոթն ես։ Դեռես յերեկ, չերբ յես նշանա-
կում եյի որը, ուզում եյի շնորհավորել ձեզ։

Բոցմանն ամեն զիշեր մակույկի ձախ յեղրին
դանակով նշում եր անցած որը։ Այդ նրա որացույ-
ցն եր։

Մովագնացները վոտքի կանգնեցին ու հանդի-
սավոր կերպով «ուռա» գոչեցին։ Իրար ձեռներից ա-
մուր բռնած՝ նրանք յերգեցին հիմնը։ Նրանք յերգում
եյին նվազ ձայներով, և հանկարծ Բակուտայի ցածր
բասը կտրվեց։ Բոցմանը յերեսը շուռ տվեց ընկեր-
ներից։

— Կորավ ձայնս,—կամաց ասաց նա։

Տոն որը բարձրացրեց բարեկամների տրամա-
դրությունը, և բոցմանը մինչև մայրամուտ պատմում
եր, թե ինչպես առաջ իր անզուգական բասով զար-
մացնում եր ըուրրին։ Իր այդ հիշողություններում
շատ շուտ յերեաց յերիտասարդ, հեքիաթային հարս-
տության տեր անպուհին։ Մեկ անգամ, ինչպես հավա-
տացնում եր բոցմանը, Լիվերպուլի կացուրդի ժամա-
նակ յերիտասարդ միլիարդատիրուհին լսեց նրա յեր-
գը, և, հիացմունքից զուլսը կորցրած, հետևում եր նրան
մինչև Ռեկել։ Յերգչի վոտների տակ զգած միլիոն-
ները չոգնեցին,—քար Բակուտան հպարտաբար մեր-
ժեց զեղեցկուհու հարստությունն ու արցունքները։

Հանդարտ, անքամի գիշերվա վերջին քնած Գո-
լովինը զարթնեց ընդհատ շշուկից։ Աչքերը բանալով
նա մթության մեջ հազիվ նշմարեց զրգուլած Վիշ-
նյակովին։ Նավաստին կռացած ընկել եր ծակների
վրա և ամբողջ ուժով ցնցում եր պապանձված Նինա-

յին։ Ինչ-վոր կատաղի մոլուցքում հրում եր նրան։

— Նիհա, Նիհա, Նիհա, տես, Նեանս։—գողո-
ջուն ձայնով կրկնում եր նա՝ ցույց տալով հեռուն։
—Նիհա, ինչո՞ւ յենք մենք Նեայով լողում։ Տես, ինչ-
քան կրակներ կան... Հրավառություն ե... Դե նայիր,
Պետրոպովլովսկի ամրոցն ե։ Կարմիր, կապույտ, կա-
նաչ կրակներ...

Ուրախությունից ցնցվելով, ձեռքերը մեկնած,
նա լալկան շշուկով կրկնում եր։

— Նեանս, Նեանս, կամուրջները... Իսկ ժողովուր-
դը, ժողովուրդը։ Ինչքան ժողովուրդ ե զրոսնում զե-
տափին... զրոշակներ... Նիհա, ասա ինձ, ասա, զե ա-
սա, այս ինչպես հասանք մենք Նեա։ Յեվ տոնին,
ուղիղ տոնին հասանք։

Յեվ հանկարծ, կտրուկ շարժումով մի կողմ հրելով
Նինային՝ Վիշնյակովը վոտքի կանգնեց։

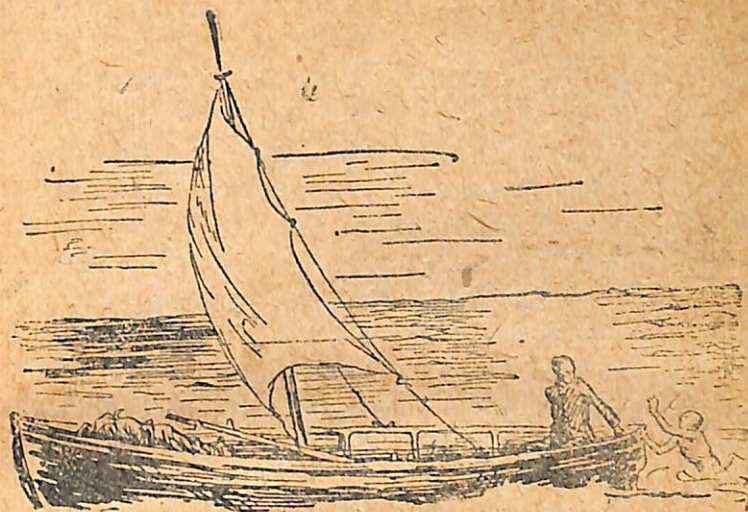
— Կամուրջը,—իրեն կորցրած՝ գոչեց նա։—Բոց-
ման, զեկը զեպի ձախ կողմը։ Տղերք, կամուրջը։ Կա-
մուրջը։ Կամրջասյուհնը։ Մենք կշախլալվենք։ Ուր
եք գնում, տղերք,—սարսափած գոչեց Վիշնյակովը։—
Կամրջասյուհնը, կամրջասյուհնը...

Յեվ նա նետվեց զեպի նավեզրը։ Գոլովինը դեռ
ուշքի չեկած՝ Նինան բռնեց Վիշնյակովի շապկի ոձի-
քից։ Մի բոպեյում նրան հետ քաշեցին նավի մեջ։
Նա հեծկլտում եր և ինքն իրեն կամաց մրմնջում։

Լուսաբացին նա մահացավ։ Մակույկում մնացին
չորս հոգի։

Յեվ դարձյալ ինն որ, առանց շոգենավերի հան-
դիպելու, մակույկը լողում եր ովկիանոսում։ Քսանմեկ-
երորդ որը չորս ծովագնացները լողում եյին արդեն

արևադարձային կիզիչ արևի տակ: Գոլովինի և Բակու-
տայի միահամուռ յեղրակացությամբ մակույկը գտնը-
վում եր խաղաղ ովկիանոսի կենտրոնում և այժմ բո-
պե առ բոպե կարելի չեր փրկություն սպասել: Ղեկա-
պետը և բոցմանը հաստատապես հույս ունեցին հան-
դիպելու Ամերիկայից Ճապոնիա և Չինաստան ուսյա
կատարող բազմաթիվ շոգենավերից մեկին ու մեկին:
Այդ ժամանակ արդեն սպառվելու մոտ էին պարենի
բոլոր պաշարները, իսկ վոչ շատ առաջ յեղած տեղա-
տարափ անձրևից ծովագնացներին մոտ մնացել եր մի-
այն կես դույլ խմելու ջուր: Նինան տխրությամբ
բաշխեց սուխարիների մնացորդը: Վերջին որսպահիկը
գրպանը դնելով՝ Բակուտան ընկերներին դիմեց զար-
մանալի մի ճառով: Գոլովինը, Անդրեյը և Նինան
սպառն լսում էին նրան:

ԶՈՐՐՈՐԴ ԳԼՈՒԽ

ԶԵՌՔ ՆԱՎԵԶՐԻ ՎՐԱ

Բակուտան լիրա հագին ձեռքերը դրեց ծնկնե-
րին և, Գոլովինին հառելով թախծոտ հայացքը, հարց-
րեց.

— Ալեքսանդր Պավլովիչ, ասացե՛ք, յես ինչպիսի
տեսք ունեմ: Բարե յեղե՛ք: Ինձ հարկավոր է անպայ-
ման գիտենալ այդ:

— Հիանալի, — տարակուսանքով պատասխանեց
ղեկապետը: — Յես գտնում եմ, վոր մեր մեջ ամենքից
լավ տեսքը ձերն է:

— Այդպես ել յենթադրում ելի, — տխուր կեր-
պով գլխով արեց բոցմանը: Մի վայրկյան նրա աչ-

քերուամ առկայծեց հազիվ նշմարելի ինքնագոհու-
թյուն:

— Բայց այդ ինչո՞ւ յեք հարցնում,— զգուշորեն
հարց տվեց Գոլովինը:

— Հիմա ամեն ինչ կտատմեմ,— հազիվ լսելի
ձայնով շշնջաց Բակուտան, — միայն ինձ ուշադրու-
թյամբ լսեցե՛ք, վորովհետև յես նույն ըոպեյին պետք
և պատասխան ստանամ:

Բոցմանը ձեռքերով մտադրադ շփեց ծնկները ու
դուլիը բարձրացնելով՝ հպարտությամբ հայտարարեց.

— Յես շատ կուզեյի գիտենալ, թե ձեզնից ո՞վ է
պատկերացնում, թե խորհրդային առեկտրական նա-
վատորմի բոցման Իվան Բակուտան ի՞նչ կարող է
ուտել միանգամից:

— Ո՛հ-հ, — պատասխանեց Մուրաշևը, — ո՞վ էի
հիշում, թե ինչպես դուք «Աստղի» վրա...

— Բոցման Իվան Բակուտան, — վեհաբար կանգ-
նեցրեց Անդրեյի խոսքը բոցմանը, — դա մի մարդ է,
վոր խաղալով ուտում է մի ամբողջ բուխանկա հաց,
մի պղինձ բորչչ, կամ այնպիսի մի աման քալամա-
պուր, վորտեղ ազատ կերպով կարելի չէ մեկ տարե-
կան յերեխայի լողացնել:

Այդ անսպասելի նախաբանից հետո՝ բոցմանը մի
քիչ աշխուժանալով՝ շարունակեց.

— Մեկ անգամ, կուզե՛ք հավատացե՛ք, կուզե՛ք՝
վոչ, 1908 թվին Համբուրգում յես սարսափեցրի ամ-
բողջ Սան-Պաուլին: յերբ գրադով խմեցի մի տակառ
գարեջուր և կերա բոլորն՝ ինչ վոր կար բուֆետում:
Վորպես վրադիր, յես կարող եյի լափել նաև գարե-
ջրատան տիրուհուն: Այ թե ինչպիսին եր Իվան Բա-

կուտան: Պետք է ասել ձեզ, վոր գերմանացին մի
գավաթ գարեջուր է վերցնում, սոսիսկի, սիգարետ ու
ամբողջ յերեկոն նստում է թաղավորի պես: Բայց մի-
թե ուես ծովազնացի բան է այդ: Յեվ միանգամայն
հասկանալի չէ, վոր յերբ ինձ մոտեցավ աղջիկը և
սեղանիս մի գավաթ գարեջուր, յերեք հատ սոսիսկի
և մի կտոր հաց դրեց, յես, իհարկե այդպիսի ծաղ-
րանքի չգիմացա: Յես սեղանին զարկեցի թղթապա-
նակա ու դռացի. «Հարգելի պարոնայք, յեթե ձեզ
մոտ ազնիվ ուես ծովազնացի և յեկել, ապա նա էի
տանի ձեր ծաղրանքը և թույլ էի տա, վոր դուք ի-
րեն սովամահ անե՛ք»: Գարեջրատանը նստած մարդիկ
բոլորը վեր կացան: Գերմանացիներից մեկը համա-
կրանքով մոտեցավ ինձ ու ձեռքը մեկնեց... Ուղճում
եք զրազ գալ, — առաջարկեց նա...

— Բոցման, դուք ինչ-վոր հարց պետք է տա-
յիք ինձ, — մեջ բերեց ղեկավետը՝ ողավելով այն
վայրկյանից, յերբ բոցմանն իր խոսքերի ազդեցու-
թյունն ստուգելու համար դարձել եր դեպի Անդրեյը:

— Միանգամայն ճիշտ է, — ուշքի յեկավ բոց-
մանը, — դուք յերևի արդեն լսել եք, թե յես ինչպես
տարա դրազը և ինչ կերա այդ կեղտոտ գարեջրատան
բուֆետում: Հավատացում եմ ձեզ, վոր այդ պաշա-
րով մենք դեռ տասը օր ել կարող եյինք նավել:

Պարզամիտ Անդրեյն դմայված մոտ քաշվեց
բոցմանին, բայց Գոլովինը նշան արեց նրան, վոր
Բակուտայի ուշադրությունը չգրավի:

— Յեվ ահա, — յեզրափակեց բոցմանը՝ — այնպի-
սի մարդու համար, ինչպես յես եմ, այս կյանք էն:
Յես խուճապ չեմ բարձրացնում: Յես հույս ունեմ,

վոր ձեզնից պակաս չեմ դիմանա, սակայն Ալեքսանդր Պավլովիչ, յես ուզում եմ ձեզնից ազնիվ խոսք խընդրել, վոր այն դեպքում, յեթե յես բոլորիցդ շուտ հեռանամ...

— Այդ ի՞նչ ե պատահել ձեզ,—բացականչեց Գոլովինը։—Յես ձեզ չեմ ճանաչում, Բակուտա։

— Յեթե յես հեռանամ այս կյանքից,—գուշար շարժելով կրկնեց բոցմանը։—Բայց... բայց, Ալեքսանդր Պավլովիչ։ Թեև դուք յերիտասարդ եք, բայց յես ձեզ իսկական ծովագնաց եմ համարում։ Ալեքսանդր Պավլովիչ, յես ձեզ հավատում եմ, այնպես ինչպես ինձ... Յեվ դուք ազնիվ խոսք պետք ե տաք ինձ։

— Վոր ինձ,—վճռականորեն պահանջեց զեկապետը։—Ասացեք վերջապես։

Բակուտան անսպասելիորեն սկսեց աչքերը թարթել և հանկարծ աղաչեց.

— Ազնիվ խոսք տվեք։ Ընկերներ, ասացեք, վոր դուք ինձ չեք ուտի, յերբ յես...

— Բոցման, դուք խենթացել եք, զայրացած դուք եց Գոլովինը։—Ի՞նչպես եք համարձակվում դուք...

— Վո՞չ, վո՞չ...—դես ու դեն ընկավ, շփոթվեց Բակուտան։—Մի վերավորվեք, թույլ տվեք վերջացնեմ։ Յես ձեր մեջ ամենից մեծն եմ, Ինչե՛ր ասես, վոր ծովում չեն պատահում։ Յես ինձ համար չեմ վախենում։ Յեթե յես չդիմանամ ու ծովն ընկնեմ, ահավոր չե ինձ համար։ Յես վախենում եմ ձեզ համար։ Յերբ դուք փրկվեք... Դուք, յերիտասարդ խորհրդալին ծովագնացներդ...

— Լուի, —վերջնականապես զայրացավ վրդովված Գոլովինը։—Ստորություն ե այդպես մտածելը։

— Ստորություն ե։ Ստորագույն ստորություն ե,—ուրախանալով պնդեց Բակուտան։—Յես ձեր մասին այդպես չեյի մտածում։ Բայց ծովը...

— Մի վերավորվեք, ներողություն եմ խընդրում... Յես ուղղակի կորցրել եյի կշռադատությունս։ Գոլովինն ամբողջ օրվա ընթացքում չխոսեց բոցմանի հետ։

Անհոգ շացուցիչ կապույտ ովկիանոսում, տաք յերկնքի տակ թուլացած իջել եր առագաստը և ծարավից տանջված նավագնացները պառկել եյին մակույկի հատակին՝ գլուխներն արևից պաշտպանելով։

Անշարժ ջրի վրայով արծաթագույն, թռչող ձրկաների վտառներ էյին անցնում։ Նրանք թռչում էյին բարձր, արևի տակ պսպղալով աղեղներ էյին գծում և անաղմուկ անհետանում, կարծեք պարզ ողում հալվելով։

Վտանգավոր արևադարձային ճառագայթներից առապաստով պաշտպանված՝ Գոլովինն անընդհատ դիտում եր հեռադիտակով։ Յեվ հանկարծ նրան թվում եր, վոր հենց հիմա, մի րոպե, մի վայրկյան հետո հորիզոնում յերևալու յե հողի բաց յերկնադույն մի շերտ կամ շողենավի ծուխ։ Բակուտան, զեկապետին հետեվելով, համոզում եր նրան։

— Իսկ ինձ հեռադիտակ հարկավոր չե։ Յես հիսուն մղոն հեռավորության վրա ել կզգամ, յեթե նավ անցնի։ Հեռադիտակը բոլորովին չի օգնի, իսկ յես, առանց նայելու, կասեմ «յերկիրը», և դուք բոլորդ ծովափ կամ կղզի կտեսնեք։

— Այդ ի՞նչպես,—անկեղծորեն զարմանում եր Անդրեյը։—Այդ ինչպե՞ս եք իմանալ դուք։

Բոցմանը, այդպիսի հարցերից մեծ բավականութիւնն ստանալով, պարզաբանում եր իր հրաշալի հատկութիւնները շատ համեստ ու կարճառոտ ձևով.

— Պետք ե Բակուտա լինել...

Գիշերը ծովագնացներն արթնացան զարմանալի պատահարից: Յերկու անգամ մակույկին ինչ-վոր կարծր բան դեղալով: Յնցումներից արթնանալով՝ բարեկամներն սկզբում յենթադրեցին, վոր քարի լին դիպել: Թիակներն իջեցնելով՝ նրանք խակույն համոզվեցին, վոր մակույկի տակ նույն խորութիւնն ե: Լուսաբացին զարկը նորից կրկնվեց:

Կեսորին նորից զարկ լավեց ձախ կողմից, ու Բակուտան, յեղրից կախվելով, հետեյալ վայրկյանին ուրախ աղաղակով ջուրն ընկավ:

Մակույկը թողնելով՝ բոցմանն արագութեամբ լողում եր ովկիանոսում, կարծեք ուզում եր մեկին հասնել: Յեվ վրձնեղից այդքան ուժ հավաքեց այդ ուժասպառ ծերուկը: Յերկար ձեռքերը դեռ ու դեռ գցելով՝ նա լողում եր, և հանկարծ սուզվեց ջրի տակ:

Մի բողբոջից վոչ պակաս նա ջրի տակն եր: Ընկերներն արդեն անհանգստանում եյին: Անդրեյը, դեկապետի թույլութիւնն ստանալով, կանգնած եր, պատրաստ Բակուտային փրկելու համար ջուրը գցելու իրեն, բայց հենց այդ բողբոջին Բակուտան վեր բարձրացավ ովկիանոսի խորքից ու հաղթականորեն աղաղակեց.

— Ուռն, թիավարեցեք իմ կողմը: Պարանի ծայրը պցեք:

Այն տեղում, վորտեղ յերկրորդ անգամ սուզվեց բոցմանը, առաջացած ծփանքն ու ճղփուռն այն եյին

ասում, վոր ջրի տակ ինչ-վոր պայքար ե տեղի ունենում: Պարանը ձեռքին Անդրեյը թռավ մակույկի յեղրից, և ահա վերջապես բոցմանը յերեվաց ուղիղ մակույկի մոտ՝ մուգ կանաչ կրիան ձեռքին:

Անսովոր ճարպկութեամբ Բակուտան կապեց պարանով կրիայի անհնազանդ, սկուռն թաթերը: Սակայն բոցմանի ուշտն արդեն սպառովել եր, և նա շնչասպառ լինելով, անասելի ձիգ թափելով՝ բարձրացավ նավախելը: Ուժասպառ ծովագնացները մեծ դժվարութեամբ կարողացան մակույկ բարձրացնել կրիային, վորի կշիռը յերեսուն կիլոգրամից պակաս չեր:

Մեջքի վրա շուռ տվեք, մեջքի վրա, — հրամայում եր բոցմանը: — Այժմ մենք մսով ապահովված ենք մի ամբողջ դար:

Շունչ քաշելով՝ յերջանիկ Բակուտան անմիջապես բացեց կրիայի զրահը:

Բոլորին ուրախացնելով՝ բոցմանը համոզված հայտարարեց: — Սփը մոտ ե, այլ կերպ չի կարող լինել: Սրանք ափից հեռու չեն գնում: Կամ գուցե նրան հողմն ե բերել հեռու: Սակայն... ինչեիցե, մենք կըկշտանանք վարազների նման:

Մտածելու տեղը չեր: Քաղցն ստիպում եր հում միս ուտելու: Բոցմանը չորս կտոր միս կտրեց և արդեն ուզում եր սկսել ուտելը, յերբ Գոլովինը, ինչ-վոր բան հիշելով՝ կանգնեցրեց նրան:

— Բոցման, — ուրախացած հրամայեց նա, յերեկվա խոսակցութիւնից հետո առաջին անգամ դիմելով Բակուտային, — նստարանից տաշեղներ հանեք: Վորքան կարելի յե շատ տաշեղ:

— Պատրաստ ե, տաշեղ կլինի, — ձայն տվեց Բա-

կուտան՝ չհամարձակվելով հարց տալ, թե այդ տաշեղը Գորովինի ինչի՞ն է պետք:

Ղեկավարը նավապետի հեռադիտակից մեծ ապակին հանեց, և այդպիսով նրա մտադրությունը պարզվեց:

Նինան դույլի մեջ դարսեց չոր, յուղաներկով տոգորված տաշեղները, և տաս բոպե հետո մակույկի մեջ վառվում էր ապակով կպցրած խարույկը, իսկ դարձյալ կես ժամ անց ծովագնացներն ուտում էին հիանալի խորոված միս:

— Փրկված ենք, — անընդհատ կրկնում էր Բակուտան, փորձնականում ցույց տալով ընկերներին իր տխորժակի չափը: — Պորհրդային ծովագնացներն այնքան ել շուտ չեն կորչում:

Հարմար դեպքից ոգտվելով՝ բոցմանը չկարողացավ իրեն զսպել և կրիաների վերաբերյալ բազմաթիվ պատմություններ արեց Անդրեյին: — Թե կուզեք իմանալ, — հյուսիսի մսի կտորը կրծելով ապում էր նա, — յես յերբեմն այնպիսի հրեշների յեմ հանդիպել, վոր այս կրիան մուրաբայի պնակից մեծ չի յերևում նրանց համեմատությամբ:

Գործը չհետաձգելով՝ բոցմանը տեղն ու տեղը պատմեց, թե ինչպես ինքը Մեքսիկայի ափերի մոտ բռնել է վեց թխականոց մակույկի մեծության մի կրիա և ինչպես այդ կրիային շոգենավը մինչև Ուեստսայթ տարել բուքսիրով, և թե ինչպես ինքը քաշ է տվել այդ կրիային ամբողջ քաղաքի միջով: Քաղաքային թատրոնը դատարկվել էր, բոլոր հանդիսատեսները փողոց եյին թափվել: Տրամվայները կանգ էյին առել, իսկ շփոթված վոստիկանները, չհամարձակվելով չտես-

նված հրեշին մոտենալ, հրշեջ խումբ կանչեցին: Բայց մինչ այդ բոցմանն անվտանգ հասցրեց իր կրիային Պրիմորսկայա փողոցը, վորտեղ ինքն ապրում էր շոգենավի կացուրդների ժամանակ: Բարեբախտաբար շենքում մի հարմար ցախատուն գտնվեց, և կրիային հաջողվեց թաղցնել հետաքրքրվողների աչքերից: Բայց զարմանալի կրիայի համբավը տարածվեց ամբողջ Ուեստսայթում:

— Թեթեքում գրում եյին, — անվրդով կեղպով պատմում էր Բակուտան: — Մի խոսքով՝ իմ գյուտը մեծ աղմուկ բարձրացրեց: Սանկտ-Պետերբուրգից յեկավ մի հայանի պրոֆեսոր և ուզում էր դնել այդ կրիան: Բայց յես սուսցի, վոր նա ինձ հարկավոր ե... ծիծաղի համար: Պրոֆեսորը մի շաբաթ ապրեց Ուեստսայթում, առավոտից գալիս էր մեր բակը և ուղղակի իրեն սպանում էր: Նա ինձ առաջարկում էր... տասը հազար ռուբլի, բայց յես պատասխանեցի, վոր յես կապիտալով չեմ հետաքրքրվում, և նա, անմխիթար կերպով, հեռացավ:

— Իսկ ի՞նչ արիք դուք կրիայի հետ, — կատակելով հարցրեց Անդրեյը: Նա ընդհանրապես հավատում էր բոցմանին, առանց մտածելու, բայց այժմ զգաց, վոր ինչ-վոր վատ բան կա այս պատմության մեջ:

— Տանտիրուհուն նվիրեցի, — համեստորեն ավարտեց Բակուտան: — Մտածեցի, վոր կենդանին, մի: ևնույն է, պետք է սատկի, ինչո՞ւ չարչարեմ նրան Յես սպանեցի նրան, զրահը սղոցեցի, և տանտիրուհին հիս հիսնալի տաշտ ստացավ: Այդ որվանից քառհինգ տարի յե անցել, բայց չեթե տանտիրուհիս կենդանի յե, նա մինչև այժմ ել լվացք է անում այդ

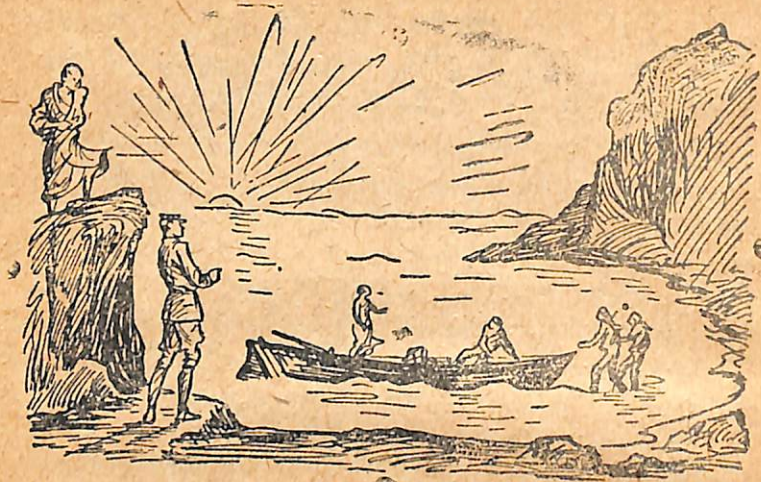
տաշտում: Այդպիսի տաշտը հաղար տարի կձանալի:
Գիշերն ընկերներն այնքան պինդ քնեցին, ինչ-
պես յերբեք չեյին քնել: Ձեր քնել միայն Գողովինը:
Նա հերթապահ էր և, աստղերին նայելով, սպասում
էր լուսաբացի առաջին նշաններին:

Ձեռքերն ու վոտքերը լայն տարածած՝ խռմ-
փացնում էր Բակուտան: Յերբեմն նա շուռ էր դալիս
մի կողքից մյուսը, բաց էր անում աչքերը, մի քիչ
բարձրանում, շուրջը դիտում, ապա նորից մերթմը-
թալով պառկում էր ու մի վայրկյանում նորից քնում:

Նինան, կծկված, նման էր յերեսայի, իսկ նրա
կողքին, բռունցքը այտի տակ դրած, քնած էր Անդ-
րեյը: Նավաստին յերազում հաճախ հառաչում էր,
և նրա աղիողորմ բացականչությունները լսելով՝ դե-
կապետը հիշում էր կորած ընկերներին ու Լեոնարդ
Կարլովիչ Կլանգին:

Արևադարձային գիշերվա աստղերի տակ դան-
դաղորեն շարժվում էր մակույկը: Նավախելի հետևը
ֆոսֆորային լույսեր էյին յերեվում: Նորից հառաչեց
Անդրեյը, ծանր շուռ յեկավ բոցմանը և խուլ ձայնով
մրմնջաց՝ «Թողեք»: Գողովինը պառկած էր նավախե-
լի վրա, դիտում էր Հարավային Խաչի համաստեղու-
թյունը, ու հորիզոնին իջած Բևեռաստղը, վորը Կամ-
չատկայի գիշերային յերկնքում աչնքան բարձր էր
շողշողում: Նրա մաքերն ընդհատեց կամացուկ ծփյու-
նը: Մի բոպեյից ծփյունը լավեց բոլորովին մոտիկ,
մակույկի յեզրի մոտ: Գողովինը վորոշեց բարձրանալ
ու բռնեց մակույկի յեզրերից, և հանկարծ նրա ձեռքը
դիպավ մարդու ջլոտ ձեռքի: Նա սառեց, դադարեց

շնչել: Ինքն իրեն չհավատալով՝ նա ուզում էր արթ-
նացնել ընկերներին, բաց այդ վայրկյանին մարդ-
կային մի ափ թեթև սեղմեց նրա ձեռքը:

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ԳԼՈՒՆ

«ԱՍՍՏԵՒՐ՝ ՄԵՆՔ Ո՞Վ, ԵՆՔ»

Առաջին վայրկյանին ղեկավարը մտածեց, Վոր այդ ամբողջը զառանցանք է, հետեանք քաղցի ու ծառավի:

Բայց ահա թաց մատները լացվեցին ու աղաւտեցին նրա ձեռքը: Ղեկավարն արագ շուռ յեկավ: Մակույկի հետեւ սեւին եր տալիս հանգարտ ջուրը: Նավախելի տակ կայծկատում էյին պայծառ, լուսատու ֆոսֆորական կրակներ: Պայծառ զմրուխտի մի բիծ, մերթ բռնկվելով ու մերթ հանդչելով, դանդաղորեն իջնում եր դեպի սեւ խորությունը:

Յեւ հանկարծ արդեն առաջից լավեց մի ճողփյուն, և խորը խավարի մեջ, առաքաստից այն կողմ, յերեւակաց մարդկային ուրվանկարը: Հեռ դառնալով՝ Գո-

լովինը պարզ լսեց, թե ինչպես մեկը մակույկ բարձրացավ և, հազիվ լսելի կերպով փնչացնելով, նստեց քնած Մուրաշի կողքին:

Անլուսին արեւադարձային գիշերվա մեջ հնարավոր չեւր վռնէնչ տեսնել, բայց մարդկային ուրվանկարն աղոտ կերպով գծագրվում եր յերկնքի վրա՝ ծածկելով աստղերի մի մասը:

— Այդ հիմա նավեղրում, — բարձրաձայն հարցրեց Գոլովինը, և նույն բողբոջին զարթնեց Անգրեյը:

— Այս ինչ մարդ է, — ձեռքերը բարձրացնելով հարցրեց նա: — Բոցման, ղեկավար, այս հիմ է:

Մուրաշի ձայնից զարթնեց Նինան: Նա նույնպես զարմանքից սառեց, կանգ առավ, իսկ ղեկավարն այդ պահին արթնացնում եր բոցմանին: Բայց բակուտային սթափեցնելն այնքան եւ հեշտ բան չեւր:

Ովկիանոսի խորքից դուրս չեկած առեղծվածային մարդը շարունակում եր անշարժ մնալ նավաքթին:

— Ո՞վ և նավեղրում, — իր հարցը կրկնեց Գոլովինը: — Մուրաշե, արթնացրեք բոցմանին, — հրամայեց նա ու նորից դարձավ դեպի սիլուետը, — պատասխանեցեք, յես սպասում եմ:

Սակայն մարդը լուռ եր:

Ամբողջ ուժով ցնցելով բոցմանին՝ Մուրաշը, վերջապես, զարթնեցրեց նրան:

— Հերթափոխության, — ուսերն ուղղելով հորանջեց բոցմանը և իսկույն լսեց: — Այս հիմ է, — ուշքի գալով հարցրեց նա՝ նայելով անծանոթ մարդուն:

Պատասխան չստանալով՝ Բակուտան վեր թռավ ու բռնեց անծանոթի ձեռքից: Ըստ յերեւութին, բոցմա-

նըն այդ բավականին թափով արեց, վորովհետև ան-
ծանոթն աղիողորմ ճչաց և շտապ-շտապ թոթվեց.

— Ոհայո... Ոհայո...

Ճապոնացի յե, — վրա բերեց Բակուտան:

— Յես նրանց աչքերս փակ կճանաչեմ: «Ոհայո» —
այդ նրանց լեզվով նշանակում է «վողջույն»:

Արագ լուսանում էր: Ուվիանոսի հետևը դեռ
թաղնված արևից արդեն կարմրող մանուշակագույն
ոդում ծովագնացները պարզ տեսնում էին իրենց
տարրերնակ հյուրին: Դա մի ցածրահասակ վոսկրոտ
ճապոնացի յեր, բարակ, ծուռ վոտներով: Նրա ազդերը
կապույտ կտորով էին շրջապատված: Վախ ձեռքերի
փոքրիկ ափերով նա անընդհատ շփում էր իր թաց
կուրծքը: Նա նստած էր, կարծես յերազում, աչքերը
փակած, և միայն ձեռքերի շարժումներն էին ցույց
տալիս, վոր նա արթուն է: Մի քանի րոպե հետո,
յերբ արևը բարձրացավ, ճապոնացին դադարեց կուրծ-
քը շփելուց ու բացեց աչքերը: Յե՛ր նրա դեմքը վայր-
կենապես փոխվեց: Պսպղուն, սև, կկոցված աչքերը
սահեցին մակույկում նստածների վրայով: Փոքրիկ
դեմքը կնճռոտվեց, և հանկարծ ճապոնացին ժպտաց:

— Իմ կարծիքով, — ասաց բոցմանը, — այս մարդը,
ինչպես և մենք, փրկվում է ավարելայի յենթարկված
նավից: Կեր, — գիշերային հյուրին նա ցույց տվեց
կրիան. — Գիշ-բիշ կեր — ձերը սիրում է կրիա...

Ճապոնացին հրաժարվեց, և յերը վերափոխված
Բակուտան միտը պահեց, նա վեր կացավ և Գոլովինին
դարմացելով՝ սկսեց առաջատար հավաքել:

— Այս Ի՞նչ է անում, — հարցեց Բակուտան,
ըստ յերևութին, ղեկավարի հրամանին սպասելով:

— Մի խանդարեք, — ճապոնացու շարժումներին
ուշադրությամբ հետևելով՝ ասաց Գոլովինը: — Տես-
նենք, թե ինչ է լինելու:

Առաջատար ճարպիկներն ու կանոնավոր փաթա-
թելով և նստարանի տակ դնելով՝ ճապոնացին վերց-
րեց թիակները և նշան արեց բարեկամներին՝ հետևե-
լու իր ուղինակին: Յերբ ծովագնացները թիակները
բարձրացրին, ճապոնացին վազեց նավախելի վրա,
նայեց դեկի մոտ ու մակույկը դարձրեց:

Նրան չառարկելով՝ ընկերները թիավարում էին,
յենթադրելով, վոր վերջվերջո նա իր արարքը կբա-
ցատրի: Բայց արևածագից մի ժամ ել չանցած՝ հա-
րավում յերևաց հողի կապույտ շերտը: Շուտով մա-
կույկը հասավ ժայռոտ սարին:

— Հելլո, — լսվեց Գոլովինի թիկունքի կողմից:

Մայկուկը ափը հանելիս ծովագնացները չնկա-
տեցին, վոր իրենց յերկու մարդ մոտեցան: Յեկողնե-
րից մեկը, վորը դիմել էր ծովագնացներին, բարձրա-
հասակ, նիհար, շեկ յեպրոպայի յեր, յերկար, գունատ
դեմքով: Բոլորից մեկուսի կանգնել էր մի ճապոնացի՝
արևադարձային հագուստով, տարիքավոր ու գեր:
Մինչդեռ յեվրոպացին սեղմում էր յեկվորների ձեռ-
քերը, ճապոնացին բարեկամ էր առանց տեղից շարժ-
վելու, և նրա անտարբեր դեմքը վռնիչ չեր ար-
տահայտում:

— Շնորհավորում եմ ձեզ, — անգլիկերեն ասաց
յեվրոպացին: — Ըստ յերևութին դուք քիչ զրկանք
չեք կրել: Ներեցեք, յես իրադեկ չգարձա, դուք ան-
գլիկերեն խոսում եք, թե վոչ, — դիմեց նա Բակու-
տային:

Դա կառնահասակ, փոսկրոս մի նապոնացի յեւ
— Լիտլ, — պատրաստակամութեամբ պատաս-
խանեց բոցմանը, սակայն նա այլևս բառապաշար

չգտով ու շփոթված թագնակեց դեկապետի մեջքի
հետեւը:

— Յես խոսում եմ անգլիերեն, — շտապեց հայ-
տաբարեւու Գոլովինը: — Շնորհակալ ենք: Մենք՝
խորհրդային կործանված «Սորհուրդների աստղ» նավի
ծովագնացներն ենք:

— Համենայն դեպս, ասաց յեվրոպացին, — դուք
նախ և առաջ պետք է հանգստանաք և ուշքի գաք:
Շարժելուց խամացած ծովագնացները ճոճվելով,
դժվարութեամբ ելին հասնում արագ քայլով մար-
դուն:

Իրենց ճանապարհին նրանք տեսնում ելին միայն
խոշոր, կարծես հղկած քարերի կույտեր — և ուրիշ
վոչինչ: Գորշ բլուրը և միայնակ ժայռը թաղցնում
եյին կղզու տեսարանը: Շուտով բլրի առաջ յերևաց
քարերից սարքված մի խրճիթ: Յեվրոպացին, կոա-
նալով, ներս մտավ և ընկերները նրան հետևելով՝
հասան կիսախավար մի շենքի, վորտեղից աստիճան-
ները տանում ելին դեպի քարայրը:

Գետնի վրա մի քանի խտրներ ելին փռած, ու
կղզու բնակիչը, ճրագը վառելով, շտապ ասաց.

— Դժբախտաբար սրանից ավելի հարմարու-
թյուն տալու հնարավորութիւն չունենք: Տեղավոր-
վեցէք: Հետագայում դուք ավելի հարմարութիւն
կատանաք: Այժմ ձեզ մոտ բժիշկ կզա:

Շուտով իսկապես բժիշկ յեկավ, վորը մի ճա-
պոնացի յեր:

Նա զննեց ծովագնացներին ու լիակատար հան-
գիստ առաջարկեց նրանց: Բժշկից հետո քարայր յե-

կամ մի զինվոր, հազուստի կապուցով: Նինային տվին տղամարդու լայն ծաղկավոր խալաթ:

Հանգստություն և անդորրություն ցանկանալով բարեկամներին՝ յեվրոպացին հրաժեշտ տվեց ու գնաց: Նա, Գոլովինի թեւադրությամբ, մեծ պատրաստակամությամբ մի ռազիոգիր գրեց իր մոտ, վոր հայտնի Մոսկվա՝ նրանց փրկության մասին:

... Գիշերը, յերբ ընկերները քնած էին, Գոլովինն ինչ-վոր տարորինակ անհանգստություն զգաց: Վերհիշելով անցած ուր՝ նա յենթադրություններից զլուխը կորցնում եր: Կղզին բնակելի չէ: Բայց ինչո՞ւ իրենց քարայրում տեղավորեցին: Ինչո՞ւ խոսակցության ընթացքում յեվրոպացին իրեն անունը չհայտնեց, իսկ նրան հետևող ճապոնացին շարունակ լուում եր: Դեկապետի անհանգիստ մտքերն ընդհատեց Բակուտան: Բոցմանը տնքտնքալով վեր կացավ խալիթի վրայից ու գիմեց գեպի յեւրը:

— Գնամ, տեսնեմ՝ այս հւր ենք ընկել, — ասաց նա Գոլովինին: — Մի վայրկյանում կիմանամ, թե այս ինչ կղզի չէ:

Բակուտան գնաց: Բայց կես ըրպե չանցած վերադարձավ:

— Չեն թողնում, — շփոթված ու զայրացած հայտնեց նա: — Վերևը ճապոնացի կա... հրացանով:

— Ըստ յերևութին, — փորձեց նրան հանգստացնել Գոլովինը, — բժշկի պատվիրադրի համաձայն մենք պետք է պառկենք:

— Պառկե՛նք, — բողոքեց Բոցմանը: — Յես ամբողջ կյանքումս չեմ տեսել, թե ինչ բան է հիվանդանալը: Յես ամողջ եմ սատանայի պես:

Բակուտային հանգստացնելով՝ դեկապետն ելավ իր ուժեղ տագնապով սկսեց կշռադատել դեպքերը: Մոտքը զինվորներ են պաշտպանում: Այս ինչ կարող է նշանակել... »

Բժշկության բոլորովին կարիք չզգացող, ծովագնացները յերկու ուր մնացին քարայրում: Միայն գիշերները, առանձին-առանձին, նրանց գուրս էին բերում մաքուր ողի, բայց հսկողությամբ, և թույլ էին տալիս վերևում մնալ հինգ ըրպեից վոչ ավելի:

Նրանց աչքերի առջև սևին էին տալիս ամայի դաժայտերը, ժայռի հետևում հանգարտ ծփում եր ուկիանոսը: Պահակը ծովագնացներից աչք չեր հեռացնում, հրացանը պատրաստ եր պահում: Գոլովինն իրեն կորցրել եր, այդ առեղծվածային հանգամանքներից բացատրություն չեր գտնում: Առավոտները քարայր եր գալիս գունատ յեվրոպացին: Նա յերկրորդ ուրն ևեթ հայտարարեց, վոր հեռագիրն ուղարկված է Վլադիվոստոկ, բայց դեռ պատասխան չի ստացվել: Գոլովինի ծանր տարակուսանքն աճում եր ժամ առ ժամ: Նա հասկանում եր, վոր կղզու բնակիչներն իրենց առողջությունն ու հանգիստը պահպանելու համար չե, վոր պահակներ են կանգնեցնում քարայրի առաջ: Բայց դեկապետն առաջվա պես արտաքուստ մնում եր անտարբեր, միաժամանակ տանջադին փնտռում եր գերության նմանվող տարորինակ հյուրընկալության պատճառները:

Յերրորդ ուրը, յեվրոպացու հերթական այցելության ժամանակ, Գոլովինը մի քանի ուղղակի հարց տվեց նրան, սակայն, ինչպես և առաջ, խուսափողական պատասխաններ ստացավ:

— Յէրբ կարող ենք դուրս գալ մաքուր ող, —
զսպված հարցրեց Գոլովինը: — Մենք հիանալի յենք
զգուժմ մեզ:

— Հենց վոր բժիշկը թույլ տա:

— Մինչև այժմ դուք չեք հայտնել մեզ, թե մենք
վճրտեղ ենք գտնվում: Այդ առնվազն զարմանալի յե:

— Բժիշկը հույս ունի:

— Յես պնդում եմ, — խստութեամբ ասաց Գո-
լովինը, — յես բացատրութիւն եմ պահանջում: Վճր-
տեղ ենք մենք:

— Ձեզ անհրաժեշտ ե կաղդուրվել...

— Այդ դեպքում ասացեք, — վճռականորեն բարձ-
րացավ Գոլովինը, — ի՞նչ ենք մենք: Ձեր հյուրերն
ենք, թե... գերինք:

Լուռ հրաժեշտ տալով՝ յեկրոպացին հեռացավ:

Գիշերը կատարվեց այն, ինչ վոր վաղուց սպա-
սում եր ղեկավարը:

Բաղուտան, Գոլովինի կողմը չնայելով, բարձ-
րացավ խտրից ու դուրս յեկավ քարայրից: Նախա-
զգալով, վոր կարող ե անախորժութիւն տեղի ունե-
նալ, Գոլովինը հետեւեց նրան: Բայց արդեն ուշ եր:
Բաղուտան զայրույթով մոտեցավ ղինված ճապոնա-
ցուն, և յերբ նա հրացանը բարձրացրեց, բռունցքի
զարկով տապալեց նրան: Ուշաթափված պահակը
զլորվեց քարայրի աստիճաններով: Գոլովինի կողին
ուշադրութիւն չգարձնելով՝ Բաղուտան անհայտացավ
մթութեան մեջ: Ղեկավարն ուզում եր նրան կանգ-
նեցնել, բայց պահակի մասին հիշելով՝ իջավ ցած:
Նինայի ոգնութեամբ նա ուշքի բերեց ղինվորին:
Ջուրը խմելով, շմած ղիտելով քարայրի բոլոր ան-

կյունները՝ ճապոնացին նկատեց չորրորդի բացա-
կայութիւնը: Վայրի ճիչով նա վեր թռավ խտրից,
վերև վաղեց ու վախեցած նահանջեց: Նա քիչ եր
մնում բաղիկներ Բաղուտայի հետ: Բոցմանը ղան-
դաղորեն իջնում եր: Խենթացած ճապոնացուն մի
կողմ շարտելով՝ նա ծանր քայլերով իջավ աստիճան-
ներով ու, բոլորովին շմած, նստեց Գոլովինի մոտ:

— Այդ լինչ կարող ե լինել, — ասում եր նա՝
շրթունքները հազիվ շարժելով: — Ալեքսանդր Պավլո-
վիչ, — շնջաց նա, բռնելով ղեկավարի ձեռքերը, —
բացատրեցեք ինձ, յես խենթացել եմ, թե վոչ: Այն,
ինչ վոր յես տեսա, ամենազարմանալի առասպելներից
եկ ապշեցուցիչ ե: Թե... թե... այդ բոլորն ինձ
թվացել ե...

ՎԵՑԵՐՐՐԻ ԳԼՈՒԽ

Ի՞նչ ե՞ր ՏԵՍԵԼ ԲԱԿՈՒՏԱՆ

Բակուտան գլուխը թափահարեց, կարծես ուզում էր հեռացնել ձանձրացնող մտքերը: Մի րոպե հետո, ույժ հավաքելով, նա արդեն ուզում էր պատմել Գոլովինին, թե ինչ է տեսել, բայց քայլեր լսելով, լռեց: Պահակ ճապոնացին, գլուխը բռնած, վերադառնում էր իր հրացանը վերցնելու: Ձիթալամպի աղոտ ղեղին լույսի տակ ծովագնացները նկատեցին, վոր պահակը դեռ վերջնականապես ուշքի չէր յիկել բոցմանի կործանիչ զարկից: Ճոճվելով, վորքերը հազիվ շարժելով, ցավից ու բարկությունից գունատված, սակայն իր պարտքի մասին հիշող ճապոնացին կռացավ զենքը վերցնելու: Մի թռիչքով Անդրեյը մոտե-

ցավ նրան, խեց հրացանն ու անկյունը վազեց: Կտաղած պահակը վրա հասավ Անդրեյին ու դանակ բարձրացրեց: Բայց նրա ու նավաստու մեջտեղը կանգնեց Նինան: Մի ուժեղ շարժում — և ճապոնացին ընկավ քարերի վրա:

Չարմացած ղեկավարը մոտեցավ աղջկան:

Չգույշ, դուք կսպանեք նրան...

— Չմոտենա՛ր, — սպառնալից կերպով գոչեց Նինան, ու Գոլովինն ակամա ստիպված էր հետ քաշվել: Իր աչքերին չհավատալով, առաջին անգամ Նինային այդպիսի դրուժյամբ տեսնելով՝ նա նայում էր նրան: Նինան գողում էր՝ զայրույթից: Պահակը, դանակը ձեռքից գցած, պառկած էր մեջքի վրա, և անով նայում էր աղջկա դեմքին:

Բակուտան րոպեյապես աշխուժացավ:

— Ղեկավար, — բռունցքները թափահարելով վորոտաց նա, — յեթե դուք չխանգարեք, մենք սրանց խանութը քար ու քանդ կանենք:

— Մեղ հետ վարվում են՝ ինչպես գերիների հետ, — մտախոհ առաց Գոլովինը: — Մենք իրավունք ունենք բողոքելու:

— Ինչ վերաբերում է իրավունքներին, — ասաց Բակուտան, — բավական է, վոր դուք միայն հրամայեք, և յես նրա հոգին կհանեմ: Յես կարծում եմ, Ալեքսանդր Պավլովիչ, — սպառնալից կերպով նայելով պահակին՝ ավելացրեց նա, — վոր խորհրդային ծովագնացների կամքի վրա բռնացողներին հարկավոր է վոչնչացնել և...

— Ի՞նչ եք կարծում, — հարցրեց Գոլովինը, — նա արդեն հայտնե՞լ է:

— Յե՛րբ էր կարող նա այդ անել, — համոզված

ասաց բոցմանը:—Բաղուտայի հարվածից հետո մարդիկ դատելու ընդունակությունը կորցնում են առնվազն յերկու ժամով:

— Հանգստացե՛ք, — ասաց ղեկավարը, — Անդրեյը և Նինան այստեղ կմնան, — հրամայեց նա, — ու պահակին կպահեն մինչև մեր վերադառնալը: Ժամանակ չկորցնենք, գնանք:

Գիշերվա գով ողն սկսեց փչել նրանց դեմքին: Ղեկավարը տեսավ ասողները, լուսնի նուրը մահադը և մերկ քարերը:

Մթության ու լուսթյան մեջ միայն Բաղուտայի քայլերն էյին լավում: Բոցմանն շտապում էր և ըստե առ ըստե հետ էր նայում: Բնադրաբար նրա որինակին հետևելով Գոլովինը գիտում էր չորս կողմը: Շուրջը միայն քարեր էյին: Կղզու վրա մարդկանց ներկայություն չեր գեացվում:

— Ի՞նչ էք ուզում ինձ ցույց տալ, — հարցրեց Գոլովինը:

Բաղուտան կանգ առավ:

— Գուցե ինձ... խկապես թվացել է...

— Պատմեցե՛ք... Յես սպասում եմ...

Բոցմանը շփոթված քրթմնջաց.

— Յերեսունութ տարի յե՛ լողում եմ... ի՞նչ դարմանալի բաների մասին չեմ լսել... ի՞նչ ասես, վոր չեմ տեսել... Բայց...

— Պահակի անհետանալն անմիջապես կհայտաբերվի, — խստիվ հիշեցրեց ղեկավարը, — մենք ժամանակ ենք կորցնում...

— Այդ դեպքում, — առաջ նետվեց բոցմանը, —

արագ գնանք, և յեթե յես դեռ չեմ խնթացել, դուք ինքներդ կհամոզվեք:

Նրանց առջև փայլեցին ովկիանոսի ջրերը, և յերկու ըստե անց ծովագնացները բարձրացան ուղիղ ջրի վրա կանգնած ժայռի կատարը:

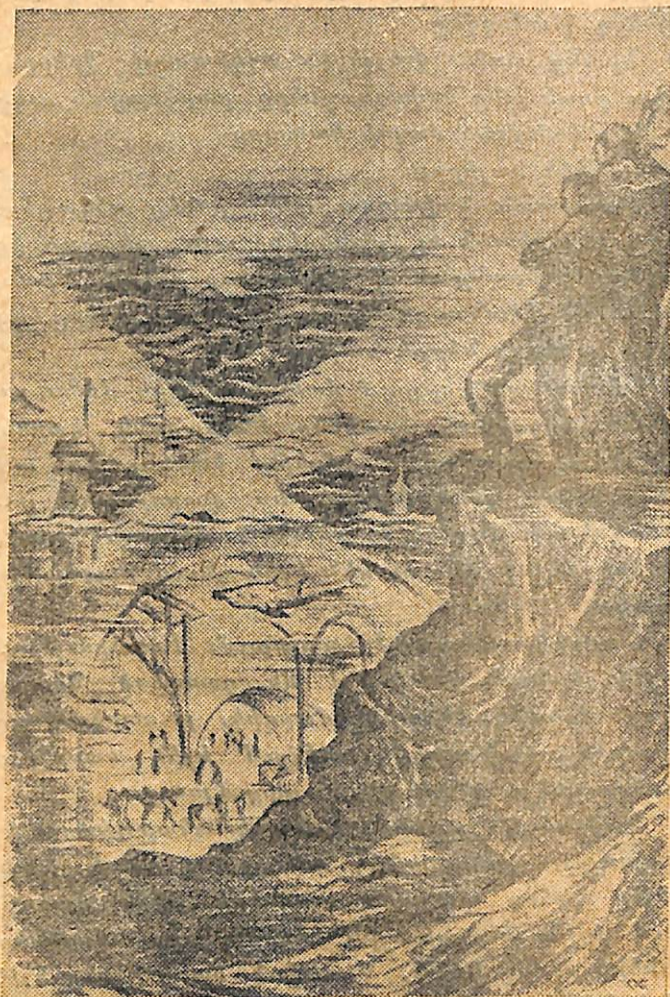
— Ցան նայեցեք:

Բաղուտան նախազգուշորեն բռնեց ղեկավարի ձեռքը, և յերկուսն էլ սառեցին այն տեսարանից, վոր բացվեց նրանց առաջ: Իրար ձեռք բռնած, նրանք լուռ ծունկի յեկան ու դեմին կաշեկով, դրոխները կախ գցելով, սկսեցին ներքև նայել:

Ովկիանոսի խորքում վառվում էյին մանուշակագույն դողդողջուն կրակներ: Թափանցիկ, կարծես ապակուց պատրաստված գմբեթը ծածկել էր անդունդը, վորը լուսավորված էր տաքորինակ լուսաբծակներով: Հատակին, քմահաճ մետաղե կառուցումների միջով, դեռ ու դեռ էյին գնում բազմաթիվ մարդիկ:

Մարդիկ ովկիանոսի հատակում: Բարձրությունից չեր յերևում, թե ինչն է են գրաված նրանք: Սակայն մարդիկ, կենդանի մարդիկ, լուսաբծակների ցնորական լույսի տակ, շարժվում էյին ստորջրյա բյուրեղապակյա շենքի մի ծայրից մյուսը:

Չարմանքից պապանձված ղեկավարը դիտում էր ապշեցուցիչ, ֆանտաստիկ տեսարանը: Ջրի տակ, գմբեթը պահող փայլուն սյուների միջև մարդիկ թվում էյին հեքյաթային ստորերկրյա վոգիններ: Սյուների միջով թեթև, հյուսված կամուրջներ էյին կախված: Յեվ ավելի խորը, արդեն մթության մեջ, հազիվ նշմարվող կետով չափ լուսավորված մարդիկ

Ծովի հասակում, մեծադյա հիսամեջ կառուցվածքների շուրջը
խոնավում եյին բազմաթիվ մարդիկ

ուսերի վրա տեղափոխում էին ինչ-վոր ծանր,
ձկնանման իրեր:

Գոլովինն ու Բակուտան այնքան շլացել էին
այդ տեսարանով, վոր չլսեցին իրենց հետևը կա-
տարվող քայլերի ձայնը:

— Պարոններ, դուք իզուր շտապեցիք:

Այդ բառերն արտասանեց մի ծանոթ ձայն՝
մաքուր ուսերեն լեզվով, նրանց գլխի վերև: Բարձ-
րանալով՝ Գոլովինն իր մոտ տեսավ յեվրոպացուն:

* * * * *

Հետագա դեպքերը կայծակի արագությամբ զար-
գացան: Ղեկավարին ու Բակուտային շրջապատեցին
տասը զինված ճապոնացիներից կազմված մի ջոկատ:
Գոլովինին յենթարկվելով բոցմանն իրեն զսպեց ու
հետևեց պահակախմբի պետի հրամանին: Գերիններին
հետ տարան դեպի քարայրը, վորի շեմքին, պողպատե
ձեռնակապանքներով կանգնած էին Անդրեյն ու Նի-
նան: Պահակախումբը կազմված էր միանման սպիտակ
լայն զգեստ հագած մարդկանցից: Ճապոնացիների
մարդագլուխների թևերի վրա սևին էին տալիս
վրակարերը, արևի կլոր նշաններով: Յեվ յերբ փայ-
լեցին զրպանի ելեկտրական լապտերները, Գոլովինը
նկատեց, վոր պահակների վրակարերի շրջանակները
կապույտ գույնի էին:

Պահակախմբի պետ ճապոնացու հետ խորհրդակ-
ցելով՝ յեվրոպացին նրան տվեց պահակներին, ու
ջոկատը ճանապարհ ընկավ: Քարայրից վոչ հեռու,
շրջադարձից այն կողմը, գերիններին ներս տարան
գետնուղու քարե կամարների տակ, վորտեղ սկսվում
էր գետնի տակ տանող անցքը: Հինգ րոպե անց ծովա-

դնացներին կանգնեցրին ու նրանց գլխներին թթված-
նային գործիքներով դիմակներ հագցրին: Կամարա-
պատ գետնուղով իջնելիս ղեկավարն զգաց, վր իր
գեմքին ոգի հոսանք է փչում: Վայրեջքը մոտ տաս
րոպե տևեց և, վերջապես, մեկը հանեց նրա դիմակը:
Նեղ քարե անցք: Ճապոնացիները ճանապարհ
տվին, ու մի քայլ անելով՝ Գոլովինն ու ընկերները
կանգ առան սև մեղադրյալ պատի առաջ:

Պատի այն կողմը յերկար զորդոց եր լավում:
Ինչ-վոր տեղում թնդում ու վնգում եր յերկաթը:

— Մենք ստիպված ենք մի քիչ սպասել, —
ասաց Գոլովինին յեվրոպացին: — Վորեհ հարց ունե՞ք:

— Դուք ուսներեն գիտե՞ք, — գեռես գտնվելով
տեսած բաների ազդեցության տակ՝ հարցրեց Գոլով-
ինը: — Հապա ինչո՞ւ եյիք թաղցնում այդ մինչև
հիմա:

— Իհարկե գիտեմ, — սառը հանդգնությամբ
պատասխանեց այն մարդը, վորին Գոլովինը կղղի յե-
կած որից համարում եր անգլիացի:

— Բացի ուսներենից, յես տիրապետում եմ
նաև ֆրանսերենին, շվեդական ու ռուսական լեզու-
ներին:

— Մեզ ամենեվին չեն հետաքրքրում ձեր գի-
տելիքները, — կտրուկ կերպով ընդհատեց նրանց ղե-
կավարը: — Յես պահանջում եմ հատկապես...

— Դուք պահանջելու իրավունք չունե՞ք: Դուք
կարող եք միայն խնդրել...

— Դուք հաշվի՞ յեք առնում այն հանգամանքը,
վոր մենք Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապե-
տությունների Միության քաղաքացիներ ենք: Ձեզ չի

կարող հայտնի չլինել այն պատասխանատվու-
թյունը...

— Պարոն ղեկավար, — ժպտալով ուսերը թոթ-
վեց կղզու բնակիչը, — դուք, ակներև է, բավա-
կանաչափ պարզ չեք պատկերացնում ձեզ, թե վերտեղ
եք գտնվում և ինչ վիճակ է սպասում ձեզ:

— Յես ել հենց այդ եմ ուզում իմանալ:

— Կրկնում եմ, դուք ուղեղու իրավունք չունե՞ք:
Դուք պետք է յենթարկվեք ու լուք:

Դղրդոցը կտրվեց, ու պատն անմիջապես առանց
աղմուկի բացվեց: Պահակները ուղեկցությամբ ծովա-
գնացները մտան անցքով, և յերբ պատը նորից
փակվեց, նրանք մնացին բացված խորը խավարի մեջ:
Չանցավ մի րոպե՝ բացվեց յերկրորդ պատը, և ղե-
կավարի աչքերը շացրեց յասամանու գույնի ուժեղ
թափանցող լույսը:

— Յերեք, — առաջ շարժվելով ասաց յեվրոպա-
ցին, — գիտեք, վոր յերեք դուք այստեղից չեք
դուրս գա:

Բայց ղեկավարն արդեն վիշինչ չեր լսում:

Պայծառ լուսարձակներից շացած՝ նա տեսավ
գիրիժաբլի անդարի նմանվող մի ահագին շենքի ուր-
վագծերը: Բայց ահա աչքերն ընտելացան լույսին և,
շրջապատը պարզորոշ տեսնելով, նա նկատեց վաղորդ
ովկիանոսի հատակին իր տեսած թափանցիկ սյուները:

Կողքին լավեցին դանդաղ, հավասարաչափ քայ-
լեր, ու շուտով մարդիկ յերևացին: Ճապոնացիների
դիտողության ներքո քայլող այդ մարդիկ սարսափե-
լի տեսք ունեյին: Ճապոնացիների հագին նույնպիսի
սպիտակ տարազ եր՝ կապույտ արևի նշանով, ինչպես
և ծովագնացներին ուղեկցող պահակների վրա:

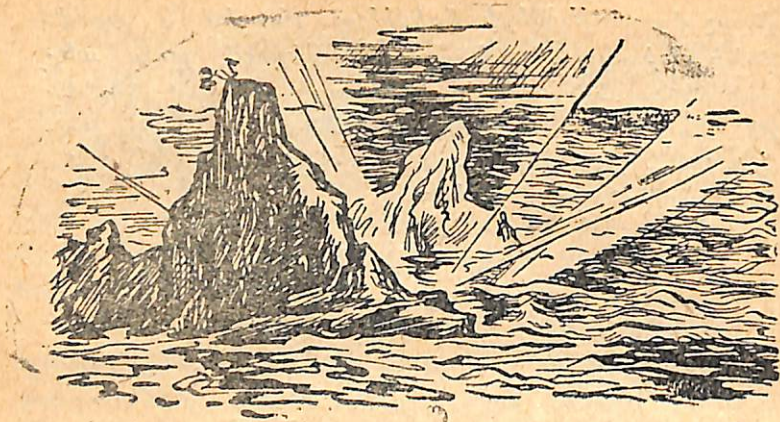
Այլուր, մեռելների նման դեղնած, չորացած, ուժասպառ կախված ձեռքերով կորեացիները, աչքերը փակած, կռացած, դանդաղ քայլում եյին յերկար շարքով, ուսերի վրա տանելով յերկնագույն, մինիատյուր ստորջրյա նավեր: Թվում էր, թե նրանց մարմինների միջև թափանցում են լուսարձակների ճառագայթները: Նրանց նիհար, ծոված, ջրոտ վոտքերը ցնցվում եյին ամեն մի շարժումից:

Բարակ սյուները բարձրանում եյին դեպի վերև: Լուսարձակների լույսից պսպրացող զմբեթի տակ, պատշգամբների նման, յերևում եյին մետաղե հրապարակներ՝ կլոր, ապակեպատ խցիկներով: Գմբեթից կախված պողպատե տրոսի և ճախարակների վրա կախված եյին տորպեդային կատերներ: Այդ արտասովոր անգարը մի հայացքով ընդգրկելով՝ Գոլովինը տեսավ վոսկեգույն, քմահաճ կերպով իրար հյուսված, դռնչացնող խողովակները: Դժվար չէր հասկանալ, վոր նրանք ողափոխության են ծառայում: Յեւ կրկին, մերկ վոտքերն անաղմուկ շարժելով, մոտից անցան վերադարձող կորեացիները:

— Բավական ե, հետևեցեք ինձ, — հրամայեց յեվրոպացին: Վերջին կորեացիների զնալուց հետո լավից շշակի թախծոտ ձայնը, հանգան լուսարձակները, և ընկերները շարունակեցին իրենց ճանապարհը մթության միջով:

Բաց այս ի՞նչ կղզի յե: Փանտաստիկ յերազ չե՞ արդյոք — ստորջրյա յերկիր, հատակի ճրագներ և կապույտ արևի նշանով մարդիկ: Ո՞վ գերի դարձրեց դեկապետ Գոլովինին ու նրա յերեք ընկերներին: Բայց յեթե խոսքը հասավ ֆանտաստիկային, մենք

վորոշ փաստաթղթերի կղիմենք: Ինչպես և առաջ, մենք ստիպված ենք հիշելու թերթերում լույս տեսած հեռագրերը, վորոնք հիանալի կերպով կողմն մեզ պարզելու, թե թաղաղ ովկիանոսում յերկար թափառելուց հետո ուր և ում մոտ եյին ընկել կործանված նավի ծովագնացները:

ՅՈՅԵՐՈՐԴ ԳԼՈՒԽ
ՍԵՎ, ԺԱՅՈՒ ՄՈՏ

Մեր պատմվածքի հետ ամենամոտ առնչություն ունեն բազմաթիվ յեվրոպական ու ամերիկական թերթերում հրապարակված յերկու կարճ հաղորդագրությունները — մեկը՝ Շանհայից, մյուսը՝ Վիկտորիայից (Բրիտանական Կոլումբիա)։ Շանհայի հեռագիրը թերթերում հանդես եր յեկել հետևյալ վերնագրով. «Յերկու հարյուր կորեացու անհետացումը»։ Ահա այդ հեռագրի տեքստը.

«Կորեայի գյուղացիների ցնցող աղքատությունը հայտնի յե ամբողջ աշխարհին։ «Շունկյու» — այդ բառը դուք Կորեայում կլսեք ամեն քայլափոխին։ «Շունկյու» — նշանակում է «գարնանալին տառապանք»։ Ամբողջ գարնան ընթացքում, մարտից մինչև հունիս, վեց միլիոնից ավելի գյուղացիներ սարսափելի քաղց են ապրում։ Յերբ դալիս է «Շունկյու»

ժամանակը, դժբախտները սնվում են խոտով, արմատիքներով, ծառերի կեղևով։

Վերջերս հեռավոր կորեական գյուղերում ոտարերկրացի հավաքադրողներ են յերևացել։ Մեծ մասամբ դրանք ճապոնացիներ էին, վորոնք հանկարծակի յերևում էին յերկրի խորքերում, սովահար գյուղերում, տանում էին տասնյակներով գյուղացի ու ձկնորս կորեացիներ։ Ուշագրավ է այն փաստը, վոր յերիտասարդ աղամարդկանց հավաքագրելով խորհրդավոր գործակալներն ընտրում էին բացառապես այնպիսիներին, վորոնք վոչ մի բարեկամ չունեին։ Այդպիսով վոչ վոք չգիտե, թե ուր են կորել յերկու հարյուր կորեացիները։ Մինչև այժմ նրանցից վոչ մեկը հայրենիք չի վերադարձել։ Նրանց անհետանալը հուզում ու տաքնապ է առաջացրել բազմաթիվ գյուղերում»։

Յերկրորդ թղթակցության վերնագիրն եր՝ «Գիշերային տեսիլ» և բովանդակում եր Կանադայի ջրագրական «Նայադա» նավի այն նավապետի խնոթելվյուն, վորը վերադարձել եր Սաղազ Ովկիանոսում յերեք ամիս նավելուց հետո։

«Մեկ որ ուժեղ փոթորկի ժամանակ, — հայտնեց նավապետը, — յես ստիպված էի վոխել ուղղությունը և կանգ առնել ծովում՝ սպասելով յեղանակի պարզվելուն, վորպեսզի ավելի ճիշտ վորոշեմ, թե նավը վո՞րտեղ է գտնվում։ Գիշերվա կողմը փոթորիկը դադարեց, յեղանակը պարզվեց, և հանկարծ, յերեք մղոն հեռավորության վրա, մենք մթության մեջ նկատեցինք ինչ-վոր անսովոր փայլ։ Աստղերի միջոցով մենք կարողացանք վորոշել, վոր գտնվում ենք Միդուեյ ամերիկական կղզուց հյուսիս-արևելյան ուղղության վրա, Առեղծվածային լույսը մերթ փայլում

եր, մերթ հանդուհում, և նրա լույսի տակ յերևում եր մի փոքր, թեքված, սև ժայռ: Յես իսկույն ճանաչեցի այդ անկյանք, ամայի, անասուն կղզին, վոր հրաբխային ծագում ունի: Նա շրջապատված է ստորջրյա ժայռերով, վտանգավոր «խրուտներով», և վոչ մի նավ չի մոտենում նրան: Այդ անհասկանալի յերևույթն էլ ավելի հետաքրքրեց ինձ: Սպասելով լուսաբացին՝ յես անձամբ, յերկու նավաստիների հետ նավով գնացի կղզի, սակայն վորքան մեծ յեղավ մեր զարմանքը, յերբ մուսյլ, ճաքճված քարերի միջև մենք վոչ վոքի չգտանք: Հինգ բալետում մենք շրջեցինք ամբողջ կղզին: Քարայրում, վորն, ակներև է, փորել եյին առաջին ուսումնասիրողները, մենք մարզկային հետքեր չգտանք: Յես կհրաժարվեյի իմ տեսածից, — լրացրեց նավապետը, — յեթե ինձ հետ միասին գիշերային տեսիլը չէիտեսյին արշավախմբի նաև մյուս անդամները: Թերթերի թղթակցությունները թողնելով՝ վերադառնանք մեր ընկերներին:

Նրանք այդ գիշեր չքնեցին: Կավե ճրագաթաք աղոտ լույս եր տալիս յերկաթե պատերին ու բրնձեհնոտե չորս մահճակալներին:

Շչակի տխուր վռնոցից նրանք յենթադրեցին, վոր արդեն առավոտ է, և չեյին սխալվի: Դուռը բացվեց, և ելեկտրական լապտերը ձեռքին ներս յեկավ մեզ արդեն հայտնի կղզու բնակիչը:

Սրբաբեռ ծխելով՝ յեվրոպացին նստեց մահճակալին և, կարծես վոչինչ չեր պատահել, հարցրեց.

— Հարցեր ունե՞ք:

— Նրանք հայտնի յեն ձեզ, — մուսյլ հիշեցրեց ղեկապետը, — Մենք սպասում ենք:

— Այդ դեպքում, — ասաց յեվրոպացին, — ուշադիր յեղեք: Յես հույս ունեմ, վոր դուք չեք տխրի: Ուրեմն սկսե՛ք սքանչելի արևադարձային առավոտի նկարագրությունից: Թեպետ... այդ կարող է պատահել ցերեկը, յերեկոյան, գիշերը, հողմի ու փոթորկի ժամանակ: Բայց առավոտը շատ ավելի եփեկտավոր է:

Ովկիանոսի վրա բարձրանում է արևը: Յերկնագույն ող է ու հայելանման կապտություն: Լողում է ուղմական նավերի փառահեղ եսկադրա: Հրեշավոր ավիափորներ, արագընթաց կրեյսերներ ու ականակիրներ... Վերցնենք որինակի համար... յենթադրենք... վոր այդ ամերիկական եսկադրան է: Աշխարհիս ամենամեծ նավատորմիդը դուրս է յեկել Սան-Դիեգոյից, անցել է Կալիֆորնիայի ծաղկավետ յեղրերով ու այժմ՝ ովկիանոս է դուրս գալիս: Շլացուցիչ լույս է, հանդարտություն, նավաստիները հանգստանում են նավավրանների սովերում, և հանկարծ... ավիափորը ցնցվում է: Պայթյուն է լսվում, նախ ուժեղ թեքվում է, ջրից դուրս է ցայտում ծխի ամպ, ու նավը բռնվում է կրակով: Նա ծանր թեքվում է, շրջվում է և իջնում ծովի հատակը: Մի պայթյունին հետևում է մյուսը, և բոլոր նավերը, ծխով ու բոցով պատած, հողս են ցնդում:

Գլանակը դեն շարտելով՝ յեվրոպացին լիրբ ծիծաղով բացականչեց.

— Համաձայնեցե՛ք, վոր յես դուրկ չեմ գրական տաղանդից: Ի՞նչ հիասքանչ տեսարան է: Յերկնագույն ովկիանոս, հեռավոր ավեր, վորտեղ տաք տրևի տակ արմավենիներն են բարձրանում, և հանկարծ՝ կրակ, ջրի հրեշավոր շատրվաններ, ծովային

անհաններ են պայթում, լսվում են խելահեղ մարդկանց
սողազակներ, նավերը սուզվում են, ովկիանոսը փրփո-
րել է, անուրի շրջաններ են սլանում — և նորից ով-
կիանոսը հանդարտ է: Միայն արևոտ մակերևույթի
վրա լողում են խիտ, չարագուշակ նավթի բծերը:
Հեռվում յերևում են այժմ արդեն անպաշտպան յերկրի
կանաչ յեղերը: Չե, յես հաստատարար բեկտրիստ
եմ դառնում:

Գոլովինի աչքերին զննող հայացք զցելով՝ յեվ-
րոպացին լսեց: Նա դիտում էր, թե ինչ տպավորու-
թյուն թողեցին Գոլովինի վրա իր խոսքերը: Բայց
դեկապետը պահպանում էր իր սովորական անտար-
բերությունը: Մի րոպեյի չափ սպասելով՝ պատմողն
ավելի մոտ նստեց դեկապետին և արդեն ուրիշ, չոր,
կոշտ տոնով շարունակեց.

— Այդպիսով յես ձեզ բացատրեցի ամեն ինչ:
Մտածեցեք միայն, թե ամերիկական եսկադրայի մոտ
վերստեղից պետք է հակառակորդի ստորջրյա նավեր
յերևային: Իսկ վոր հակառակորդն ապագայում ան-
շուշտ պատերազմ կսկսի առանց նախազգուշացման,
հանկարծակի հարձակումով, այդ պարզ է: Հասկանում
եք: Յեթե վոչ, յես ավելի մանրամասն կպատմեմ:
Յենթադրենք, վոր Խաղաղ ովկիանոսի ուղիղ կենտ-
րոնում գաղտնի ասրատեգիական բազա գոյություն
ունի: Անբնակ, անպետք մի ժայռոտ կղզի, իսկ նրա
տակը, ովկիանոսի հատակին, հսկա ստորջրյա կրեյսեր:
Դուք ծովային եք, և յեթե ստորջրյա հսկաներ չեք
տեսել, համենայն դեպս լսել եք նրանց մասին: Ստոր-
ջրյա կրեյսեր, վորի վրա մի քանի հարյուր մարդ կա:
Նա կարող է տարիներով մնալ հատակին: Ժամանակ

առ ժամանակ, մութ, անլուսին գիշերները նա բարձ-
րանում է ծովի մակերևույթը, լրացնում է թթվածնի
պաշարները և լիցք տալիս ակումուլատորներին:

Հեռավոր հայրենիքից այդ ժամանակամիջոցում
տրանսպորտային նավեր են գալիս: Նրանք սարքա-
վորում ու անդամթերք են բերում և գիշերվա մթու-
թյան քողի տակ այդ բոլորը փոխադրվում է կղզու
ստորերկրյա քարայրների մեջ: Նավը հետ է դառնում՝
կրակները մարած, իսկ հետևյալ որը նա լողում է այն
սովորական ուղիներով, վորոնցով շարժվում են ձա-
պոնիայից, Չինաստանից Սմերիկա ու դեպի կղզիները
մեկնող տասնյակ նավեր: Ուրեմն, անբնակ կղզու մոտ,
սև ժայռի տակ գտնվում է «Կապույտ արևի ամրոց»
հսկայական ստորջրյա կրեյսերը: Ձեզ դժւր է գալիս
այդ անունը: «Կապույտ արևի ամրոցը» համարյա
վոչնչով չի տարբերվում ժամանակակից ստորջրյա կրեյ-
սերներից, միայն թե նրանցից մի քիչ մեծ է և հիա-
նալի անդ է գտել իրեն համար: Սակայն տեխնիկայի
ինչպիսի հրաշքներ են թագնված ովկիանոսի հատա-
կում գտնվող այդ ստորջրյա ամրոցում: Կրեյսերը
պառկած է քարքարոտ գետնի վրա, ժայռին հագիվ
կաշեկով: Կղզուց խորը ստորերկրյա անցք է փորած,
և այդ անցքի միջոցով կրեյսերը կապված է ստորեր-
կրյա շենքի հետ, վորով դուք պատիվ ունեցաք հա-
տակին հասնել: Յերը կրեյսերը պատրաստվում է վերև
բարձրանալ, ստորերկրյա անցքը փակվում է զրահա-
պատ սալաքարով: Նույն ձևով ծածկվում է և կրեյ-
սերի շրթին յեղած անցքը: Բայց դեռ մենք հսկայա-
կան կառուցումներ պետք է շինենք: Ստորերկրյա
զլխավոր անցքը մի քանի ճյուղավորում պետք է ունե-

նա ուռնակները հսկայական պահեստարանները համար։
Կրեյսերը կոչվում է «Կապույտ արևի ամբոց»։
Բայց յեթե այդ իմ կամքից կախված լինեիր, յես նրան
կանվանեիր «Ամերիկայի կործանում»։ Նշանակված
որը, յերբ Պանամայի ջրանցքը կապվեցվի, և Ատ-
լանտյան ովկիանոսի նավատորմի շրջանաձև ուղիով
կգնա Հարավային Ամերիկայի բոլորքը, Կալիֆորնիայի
լեզրերի մոտ խաղաղ-ովկիանոսյան եսկադրան հողա
կցնդի։ Կրեյսերի կողքերից, ծովային ականների նման,
ստորջրյա նավեր են սլանում։ Նրանք լցված են պայ-
թուցիկ նյութերով, ղեկավարվում են ռադիոյով, սլա-
նում են վոչ մի կտակած չունեցող հակառակորդի
կողմը, և հիանալի արևոտ մի առավոտ Միացյալ
Նահանգների ծովային հզորության վախճանն է վրա
հասնում։

Նավերի ուղին այստեղից մի կողմ է գտնվում։
Միայն հաղվադյուստ դեպքերում մենք հորիզոնում
ծուխ կամ աղմուկն առնի կրակներ ենք տեսնում։ Ովկիա-
նոսում դասավորված են ձայնորսիչներ և տելեվիզոր-
ներ և նրանց միջոցով մենք տասը մղոն հեռավորու-
թյան վրա լսում ու տեսնում ենք անցնող նավերին։
Հուսով եմ, վոր բավական է։ Սակայն լսեցեք տեխ-
նիկայի հրաշքներից մեկի մասին ևս. «Կապույտ արե-
վի ամբոցի» տախտակամածը բաղկացած է ապակու-
նման թափանցիկ և մետաղի նման ամուր մի ձուլ-
վածքից։ Բայց մենք մի դժբախտություն ունենք — այդ
մարդկանց պակասությունն է։ Այստեղի համար դադարի
կերպով մարդիկ հավաքագրելն ու բերելը չափազանց
մեծ աշխատանք ու զգուշություն է պահանջում։ Պետք
է խոստովանեմ, դուք շատ ժամանակին յեկաք...

— Յեկ դուք ուղում եք մեզ ստորջրյա դարձնել, —
ասաց Գոլովինը։

— Ո՛ր, վոչ Բարեխիղճ աշխատանք, լիակատար
յենթարկում և հաջող պատերազմից հետո դուք
կպարգևատրվեք...

— Մի՞թե հարկավոր է հիշեցնել, վոր մենք
խորհրդային ծովայիններ ենք...

— Հետո ի՞նչ։ Յես ել ասիացի չեմ։ Ոգտվում եմ
հանգամանքից ձեզ ներկայանալու՝ Ռիխարդ Ալենդորֆ,
գերմանական նավատորմի ստորջրյա ֆլոտիլիայի
ղեկավար, այժմ կոնսուլտանտ...

— Ձեր համեմատությունն առնվազն անի-
մաստ է։

— Կոպիտ մի լինեք։ Գնահատեցեք իմ արամա-
դրությունն ու հակումը դեպի ձեզ, վոր դեռևս վոչնչով
չեք արդարացրել։ Մենք այստեղ միակ յեվրոպացիներն
ենք, և ձեր մեջ՝ սիրելի որիորդը։ Յտեսություն, ձեր
ընկերների հետ խորհեցե՛ք, թե՛ վոչ աշխատանքն
ավելի հարմար է ձեզ համար։

Ապա, շինծու ձևակերպությամբ, յեվրոպացին
հրաժեշտ ավեց ու, դռան մոտ կանգ առնելով, ավե-
լացրեց։

— Իմ անկեղծությունն իհարկե վորոշ հիմք
ունի։ Յես արդեն պատիվ եմ ունեցել ձեզ հայտնելու,
վոր դուք այստեղից յերբեք չեք հեռանալու։

Նրան հետևեցին Բակուտայի հազարավոր անեծք-
ները, Ղեկավարը հաղիվ հանգստացրեց զայրացած
բոցմանին։

— Մենք պետք է յենթարկվենք, — միջիջ խոր-
հելով ասաց ղեկավարը։ — Մենք բոլոր միջոցները

պետք ե գործադրենք՝ այստեղի բոլոր ծակուծուկն
խմանալու համար: Մեր փրկությունը դրանից ե կախ-
ված:

* * *

Անցավ ելի մեկ ուր ե մեկ գիշեր: Առավոտյան
դռան հետեից լավից շշակի մեղմացրած վոռնոցը,
քայլերի ձայներ լավեցին, ե շեմքին յերեվացին մռայլ
դինվորներ՝ կանաչ, մեռելային դեմքերով: Կիսախա-
վար անցքերով ծովայիններին տարան մի խոնավ գետ-
հուղի, վորտեղ անխոս կորեացիներն ածխալամպի
աղոտ լույսի տակ փորում եյին հողը ե քլունդներով
մանրում քարերը: Գետնուղու յերկու կողմը ներքնա-
տներ եյին կառուցվում — պայթուցիկ նյութեր պահե-
լու համար: Խոնավության, տոթի ու կիսախավարի
մեջ մարդիկ լարված ավտոմատների նման եյին շարժ-
վում, իսկ պատերի տակ, վորոնց վրայով պղտոր
առվակներ եյին հոսում, կանգնած եյին պահակ-
ները:

Բակուտային ու Անդրեյին ներքնասրահում թո-
ղին, Գոլովինին տարան այն անդարը, վորտեղից
յերեկ կորեացիները մինիատյուր ստորջրյա նավերն
եյին տանում: Ալենդորֆը ցանկանում եր ղեկավարին
իր կողմը գրավել, այդ պատճառով թեթև աշխատանք
ովեց նրան: Յեվ Գոլովինը, ճապոնացի դինվորների
հետ միասին, մինչև ուշ գիշեր ակումուղյատորի վա-
զոնիկով փոխադրում եր թթվածնի բալոնները: Նի-
նային Ալենդորֆը տարավ հրամանատարական խցիկ-
ները, վորոնք կիսաթափանցիկ գմբեթի տակ եյին
գտնվում ու սառը քաղաքավարությամբ հայտարարեց.

— Վորքան ել այդ ցավալի յե՛ մեզ մոտ չկա
մարդ, վորը վորեւ պարտականություն չկատարի:
Այդ պատճառով, սիրելի որիորդ, դուք ստիպված
պետք ե լինեք խցիկներն ու սրահները մաքրելու:

Աղջիկը, վորին հախաղգուշացրել եր Գոլովինը,
առանց մի խոսք ասելու յենթարկվեց ե իսկույն
սկսեց մաքրել սենյակները: Նրան անընդհատ հետե-
վում եր պահակը...

Գիշերը նորից լավից շշակի ձայնը, ե չորս ըն-
կերները նորից հանդիպեցին յերկաթե սենյակում:

... Հինգ ուր ծովայիններն անխոս աշխատում
եյին պահակների անընդհատ հսկողության տակ:

Հինգերորդ ուրը Բակուտան աշխատանքից չափա-
դանց շփոթված վիճակում վերադարձավ ե սովորա-
կանից շուտ, շտապելով, պառկեց քնելու: Շուտով
կատաղած սենյակ ներս վաղեց Ալենդորֆը:

— Պարոն ղեկավար, — մռնչաց գերմանացին, —
զգուշացրե՛ք ձեր ընկերոջը... կրկնվելու դեպքում —
կգնդակահարեմ տեղնուտեղը:

Դուռը կատաղորեն խփելով՝ Ալենդորֆը հե-
ռացավ:

— Ի՞նչ ե պատահել, բոցման, — հարցրեց Գո-
լովինը: Յիս չեմ կարծում, վոր դուք կուզենաք ըն-
կերներին անհարմար գրության մեջ դնել:

Բակուտան քնած չեր: Մահճակալի վրա բարձ-
րանալով՝ նա շփոթված ցած նայեց ու քրթմնշաց.

— Ներեցե՛ք, Ալեքսանդր Պավլովիչ, յես, իրոք
վոր, կարծեք սխալ բան եմ արել...

— Ասացե՛ք...

— Ի՞նչ ասեմ: Ճապոնացին... ինչ վոր սպա...

կորեացուն վոտքով հրեց: Յես չղիմացա ու... ու...
յես ծեծեցի...

— Դուք մնասե՞լ եք նրան, բոցման:

— Վ՛ւ՜նչ, — անվճռականորեն պատասխանեց
բոցմանը, — կարծեմ, չեմ սպանել...

Ղեկավարն այլևս վոչ մի հարց չտվեց Բակու-
տային:

Միառժամանակ խորհելուց հետո նա կտրակա-
նապես հայտարարեց.

— Վերջ: Մենք դադարեցնում ենք աշխատանքը:

ՈՎԿԻԱՆՈՍԻ ՀԱՏԱԿՈՒՄ

(Հասված դեկտպես Դուլվիմի գրանցումներից ¹):

«... Յեվ մենք սովադուլ հայտարարեցինք: Ուրիշ
ի՞նչ յեւք ունեւինք: Սկզբում յես առանց վերապահու-
թյան համաձայնում եյի աշխատել և մեծ դժվարու-
թյամբ կարողացա համոզել ընկերներին, վոր նրանք
զսպված լինեն ու յենթարկվեն: Սրտիս խորքում յես
յենթադրում եյի, վոր այդ ժամանակամիջոցում մենք
կծանոթանանք կրեյսերի դասավորմանը, և հետա-
դայում, յերբ փախչելու հնարավորություն կստեղծվի,
կողտագործենք մեր ծանոթությունն անցքերի դասա-
վորության հետ:

Սակայն այդ անիմաստ հույս եր: Մենք պահակ-
ների անխորտիս քննախույզ հսկողության տակ եյինք
աշխատում և հնարավորություն չունեյինք վորևե
բան տեսնելու: Տեղաշարժվելու վորոշ հնարավորու-

¹ Ամենամոտ ապագայում մենք կբացատրենք, թե ղեկավարը
վրտեղ և ինչ պայմաններում և կատարել այդ գրանցումները:

թյուններ ունեւ միայն Նինան, բայց նրան ել սեն-
յակներից կապած աչքերով եյին դուրս բերում:

Սովառատի նման յես շարժվում եյի վագոնիկով
սենյակի մի անկյունից մյուսը: Այդպես անցնում
եյին որերը, այդպես կարող եյին տարիներ անցնել:
Ի՞նչ եյինք կարող անել մենք: Յեվ յես վորոշեցի: Յես
կատարեցի այն, ինչին վոր ձգտում եյին առաջին խկ
որից իմ ընկերները և ինչ-վոր անհրաժեշտ եր կա-
տարել մեր գերության առաջին խկ որից, առանց
ժամանակ կորցնելու: Յեվ յես առաջարկեցի սովագուլ
հայտարարել: Իմ հավատարիմ ընկերները, կարծեք
վաղուց այդ եյին սպասում, ուրախությամբ համա-
ձայնեցին բողոքել, և առավոտյան, յերբ լսվեց շչակի
ձայնը, մենք աշխատանքի դուրս չեկանք ու մնացինք
խցիկում: Յերեք որ մենք ուտելիք չեյինք ընդունում
և մեզ չեյին անհանգստացնում, հույս ունենալով, վոր
այդպիսով կկտրեն մեր վճռականությունը: Սակայն
մենք հաստատակամ եյինք և դուրս եյինք շարտում
զինվորների բերած բրնձով ամանները:

Սովագուլի չորրորդ որը խցիկ ներս մտավ Ալեն-
դորֆը:

— Ձեր կյանքին վերջ տալ, — հայտարարեց նա, —
այդ ձեր իրավունքն ե: Միայն թե յես վերջին ան-
գամ խնդրում եմ դատողություն գործ դնեք:

Նրան պատասխանեցինք լռությամբ: Յեվ մենք
պատրաստվել եյինք անխուսափելի մահին: Բայց այ
թե ինչ պատահեց հետեյալ որը, յերբ մենք ուժասպառ
պառկած եյինք մահճակալների վրա: Ինչ-վոր հե-
ռու տեղից ձայն տվեց ատելի շչակը, նոր որվա գա-

լուստն ազդարարելով: Յես անշարժ պառկած եյի մահ-
ճակի վրա, յերբ հանկարծ իմ ուսին կպավ Բակու-
տայի ձեռքը: Բոցմանը նստեց մահճակի ծայրին, և
իմ ականջին կպչելով, հուզված շշնջաց.

— Այսօր յես դուրս եմ գալու աշխատանքի:

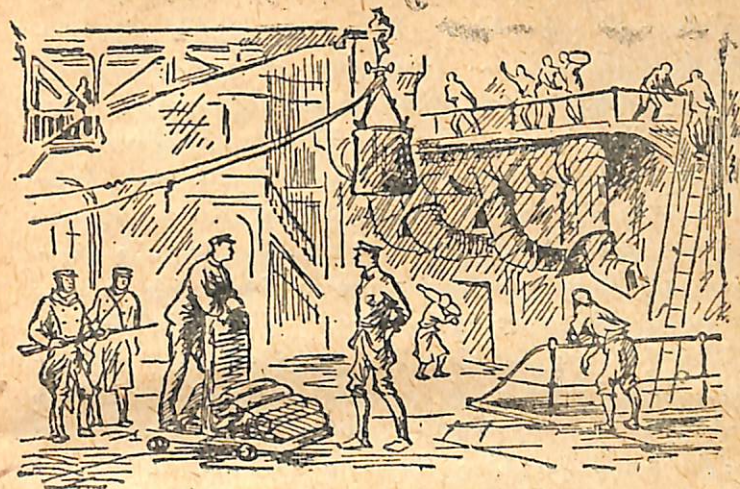
— Բայց չե՞ վոր մենք վորոշել ենք, — ականջնե-
րիս չհավատարով ասացի յես, — և մենք մինչև վերջը
պետք ե գիմանանք:

— Ինչպես կուզեք, — վճռականապես կրկնեց
Բակուտան, — բայց յես պետք ե դուրս գամ աշխա-
տանքի:

Միթե այդ հնարավոր ե: Բակուտան թուլացել
ե: Հսկան Բակուտան անձնատուր ե լինում: Միթե յես
կարող եյի յենթադրել, վոր բոցմանը կգավաճանի իր
ընկերներին: Յես նայեցի նրա դեմքին և տեսա պարզ,
խաղաղ աչքերը: Բոցմանը կրկնեց.

— Յես դադարեցնում եմ սովադուլը և աշխա-
տանքի յեմ դուրս գալիս...

Յես հրաժարվում եյի հավատալ: Բոցմանից հետ
քաշվելով՝ յես վոտքի կանգնեցի, բայց նա, ուշադրու-
թյուն չդարձնելով այդ շարժմանը, ավելի մոտ նստեց
ու խոսեց...

ՈՒԹԵՐՈՐԴ ԳԼՈՒՍ

Յ Ե Ր Կ Ո Ւ Գ Ի Շ Ե Ր

Շրթունքները Գոլովինի ականջին սեղմելով՝ ձեր
ծովայինը խոսում եր անորոշ ու շփոթվելով: Ինչպես
միշտ, նա հեռվից սկսեց.

— Ինչքա՞ն ե մնացել մինչև վերջը: Հինգ-վեց
որ ևս, և մենք... կմահանանք: Բայց նախքան մահա-
նալը, յես կարծում եմ, Ալեքսանդր Պավլովիչ, մենք
պետք ե ցույց տանք, թե ո՞վ ենք մենք: Միթե հնա-
րավոր ե, վոր խորհրդային ծովագնացները կորչեն
կրիաների պես: Վո՛չ, քանի վոր մենք վորոշել ենք
մեռնել, յես այդքան ել եժան չեմ ծախի իմ կյանքը:

— Ի՞նչ մտադրություններ ունեք գուր, — զգու-
շությամբ հարց տվեց Գոլովինը: — Ձեր կարծիքով
մենք ին՞չ պետք ե անենք:

— Շատ, չափադանց շատ բան, — շտապեց բոցմանը: — Ինչ կարծիքի յեք դուք այսպիսի մի ծրագրի վերաբերմամբ... Գլուխ կգա, թե վոչ, բայց մենք ամբողջ ուկրաինոսով մեկ աղմուկ կբարձրացնենք: Գիշերը մեզ մոտ ե գալու նորից այդ գերմանացին: Յես նրան վայր կգցեմ, և, յերգվում եմ պատվովս, նա առանց մի ձայն հանելու հոգին կտա տախտակամածի վրա: Մի բոցեյում դուք կհագնեք նրա զգեստը — ձեր հասակը համարյա հավասար ե նրա հասակին — և դուրս կգաք: Նշան կանեք պահակին, և հենց վոր նա ձեզ մոտենա, յես հետևից կհարձակվեմ, վայր կգցեմ ու կվերցնեմ նրա հրացանը: Զենքը ձեռներև կբարձրանանք կորեացիներին սենյակը: Նույնը տեղի կունենա յերկրորդ պահակի հետ: Մեր ձեռքին յերկու հրացան կա: Հավանձում եք իմ ծրագիրը — այլևս չկարողանալով ինքն իրեն զսպել՝ համարյա աղաղակեց բոցմանը, բայց ժամանակին սթափվելով՝ նորից ձայնն իջեցրեց մինչև շշմարու աստիճան, — կորեացիների սենյակում մենք վտաքի կկանգնեցնենք կորեացի յեղբայրներին ու կշարժվենք ամբողջ այս ավազակային վորջը դրավելու: Ի՞նչպես ե, հը՞:

— Անպետք ե... — ի մեծ վիշտ բոցմանի՝ պատասխանեց Գոլովինը: — Կարող եք չկատակածել, տեղիս հրամանատարների ձեռքին հազար տեսակի միջոցներ կան նման դեպքերի համար:

— Թողնել, — տխուր համաձայնեց Բոցմանը, չհամարձակվելով ղեկավարին հակաձառել: — Այդ դեպքում լսեցեք մի այլ ծրագիր, այսորվանից մենք համաձայնում ենք աշխատանքի անցնել: Բայց...

միայն այն նստատեղով, վոր գրավենք նրանց վստահութունը: Յես յեղան նման կաշխատեմ: Այնպես կազմակերպեցեք, վոր մեզ կենտրոնական բաժանմունքը փոխադրեն, այնտեղ, վորտեղ ողանցքներն են: Յես գետնուղում դինամիտ կձարեմ: Միառժամանակ կսպասենք, ապա կալայթեցնենք ողանցքներն ու սրանց դժոխքին վերջ կտանք:

Ծովադնացները դեռ յերկար ժամանակ շշմարում եյին այդ ծրագրի բոլոր մանրամասնությունները կշռադատելով, և յերբ շահի աղդանշանից հետո Ալենդորֆը յեկավ, ղեկավարը հայտարարեց.

— Հրամայեցեք մեզ կերակրել: Այսոր մենք համաձայն ենք աշխատանքի անցնելու:

Յերկու ժամից հետո Գոլովինը, պահակի ուղեկցությամբ, թուլացած վոտքերը հաղիվ շարժելով, գնում եր յերկար միջանցքի ծայրը, վորտեղ տեղավորված եր թթվածնի բալոնների պահեստը: Հանկարծ ղեկավարն զգաց իջն ուղղված ինչ-վոր համառ հայացք: Հետ դառնալով՝ նա մի քանի քայլ հեռավորության վրա տեսավ մի յերիտասարդ ճապոնացու: Ճապոնացին հետևում եր նրան, ձեռքով բռնելով նրանիկը (կարճ սուսեր)։. նրանց դեմ առ դեմ, անկյունի հետևից, դուրս եր գալիս Ալենդորֆը:

— Ո՞ր-ո՞ն, — գլուխը շարժելով ասաց նա Գոլովինին: — Շնորհավորում եմ պատի վերջը:

— Կարող եմ ձեզ և շնորհավորել, — ծաղրական քաղաքավարությամբ գլուխ տվեց ղեկավարը: — Յես համոզվեցի վոր դուք սքանչելի պահակներ ունեք:

— Դրանով ի՞նչ եք ուզում ասել, — հեռաբերվեց

վեց գերմանացիներ: Պահակները միանգամայն հուսալի յեն:

— Սակայն, — զայրացուցիչ կերպով հեգնելով ասաց Գոլովինը, — չըստ իմ գիտողությունների, միանգամայն հակառակ յեզրակացություններ պետք է անել:

— Ինչի՞ց եք այդ յեզրակացնում: Կարծեմ դեռ ժամանակ չեք ունեցել...

— Յերկու րոպեն ել ե բավական...

— Ուրիշա՞նք:

— Հետաքրքրվեցեք, թե ով ե կանգնած իմ հետևը:

— Պահակը:

— Իսկ հետո:

Վտանքների ծայրերին կանգնելով՝ Ալենդորֆը նախեց ղեկապետի գլխի վրայով:

— Իսկ... հետևը — պահակապետն ե:

— Յեվ նա հետևում ե զինվորին:

Ալենդորֆը չպատասխանեց:

— Միթե մեկ զինված պահակը բավական չէ, — շարունակեց Գոլովինը:

— Պարոն Գոլովին, — ջղախառն ընդմիջեց գերմանացին, — դուք չարարելում եք իմ համբերությունը:

— Ո՛հ, բոլորովին վոչ: Յես ուղղակի հայտնեցի ձեզ, թե ինչ փաստերի վրա հիմնվելով յես յեզրակացություն արի պահակների անվստահելիության մասին:

— Իզուր: Յես չգիտեմ, թե պահակապետն ինչու ե այդքան ուշադիր դեպի ձեզ:

— Հապա ինչո՞ւ դուք ինձ չեք ուղում թողնել կենտրոնական բաժանմունքը, վորտեղ լույսն ազոտ ե, սակայն բնական: Իմ աչքերն սկսում են ցավել:

— Ելո՞ւյս եք ուղում: Խնդրեմ: Ստացեք այդ վորպեզ պարզե ձեր խոհեմության համար: Բայց դուք կհամոզվեք, վոր այնտեղից փախչելը նույնքան անկարելի յե...

— Փախչելն անկարելի յե, — լըջորեն կրկնեց Գոլովինը, — դուք իրավացի յեք: Բայց իմ աչքերը ցավում են, և յեթե դուք կարող եք տեղափոխել ինձ այնտեղ, յես չափազանց շնորհակալ կլինեմ:

— Իսկույն, — պատրաստակամությամբ ասաց Ալենդորֆը, անմիջապես կարճ հրաման տալով պահակին: — Ինչպես տեսնում եք, — խրատելով ասաց նա, — բարությամբ դուք շատ առավելություններ կարող եք ստանալ:

Այդպիսով ղեկապետին հաջողվեց իր ցանկացած վայրը գնալ ավելի շուտ, քան նա կարող եր հույս ունենալ:

Կիսաթափանցիկ զմբեթի միջով, վորը, ինչպես նորերս հայտնի դարձավ Գոլովինին, հսկայական ստորջրյա կրեյսերի տախտակամածն եր, անցնում եր պզտոր շողջողուն կանաչ լույսը: Բարձունքներում ահագին ձկներ եյին լողում և նրանց թեթև սավերները սահում եյին պատերի վրայով: Կանաչ յերերուն լույսի մեջ դես ու դեն եյին գնում կղացած կորեացիները:

Ղեկապետը, յերեք զինվորի հետ, այդ ուրն զբաղված եր խտացրած ոգով բալոնների փոխադրությամբ:

Յերեկոյան, աշխատանքից վերադառնալիս, նա նորից, ինչպես առավոտյան, զղաց իրեն վրա ուղղված մի սևեռուն հայացք: Նրանիկով մարդը, վորին Ալենդորֆը պահակապետ անվանեց, քայլ առ քայլ հետևում եր Գոլովինին...

... Սենյակում ղեկապետը հանդիպեց հուզված և ինքնիրենից չափազանց գոհ Բակուտային:

վեց դերմանացին: — Պահակները միանգամայն հուսալի յեն:

— Սակայն, — դայրացուցիչ կերպով հեզներով ասաց Գոլովինը, — ըստ իմ զիտողությունների, միանգամայն հակառակ յեզրակացություններ պետք եմ անել:

— Ինչի՞ց եք այդ յեզրակացնում: Կարծեմ դեռ ժամանակ չեք ունեցել...

— Յերկու րոպեն ել ե բավական...

— Որին՞նք:

— Հետաքրքրվեցեք, թե ով ե կանգնած իմ հետևը:

— Պահակը:

— Իսկ հետո:

Վտանքի ծայրերին կանգնելով՝ Ալենդորֆը նայեց զեկապետի գլխի վրայով:

— Իսկ... հետևը — պահակապետն ե:

— Յեվ նա հետևում ե զինվորին:

Ալենդորֆը չպատասխանեց:

— Միթե մեկ զինված պահակը բավական չէ, — շարունակեց Գոլովինը:

— Պարոն Գոլովին, — ջղայնացած ընդմիջեց գերմանացին, — դուք չարարկում եք իմ համբերությունը:

— Ո՛ր, բոլորովին վոչ: Յես ուղղակի հայանեցի ձեզ, թե ինչ փաստերի վրա հիմնվելով յես յեզրակացություն արի պահակների անվստահելիության մասին:

— Իզուր: Յես չգիտեմ, թե պահակապետն ինչո՞ւ յե այդքան ուշադիր դեպի ձեզ:

— Հասցա ինչո՞ւ դուք ինձ չեք ուղում թողնել կենտրոնական բաժանմունքը, վորտեղ լույսն ազոտ ե, սակայն բնական: Իմ աչքերն սկսում են ցավել:

— Ըլո՞ւյս եք ուղում: Խնդրեմ: Ստացեք այդ վորպեզ պարզե ձեր խոհեմության համար: Բայց դուք կհամոզվեք, վոր այնտեղից փախչելը նույնքան անկարելի յե...

— Փախչելն անկարելի յե, — լրջորեն կրկնեց Գոլովինը, — դուք իրավացի յեք: Բայց իմ աչքերը ցավում են, և յեթե դուք կարող եք տեղափոխել ինձ այնտեղ, յես չափազանց շնորհակալ կլինեմ:

— Իսկույն, — պատրաստակամությամբ ասաց Ալենդորֆը, անմիջապես կարճ հրաման տալով պահակին: — Ինչպես տեսնում եք, — խրատելով ասաց նա, — բարությամբ դուք շատ առավելություններ կարող եք ստանալ:

Այդպիսով զեկապետին հաջողվեց իր ցանկացած վայրը գնալ ավելի շուտ, քան նա կարող եր հույս ունենալ:

Կիսաթափանցիկ գմբեթի միջով, վորը, ինչպես նորերս հայտնի դարձավ Գոլովինին, հսկայական ստորջրյա կրեյսերի տախտակամածն եր, անցնում եր պզտոր շողշողուն կանաչ լույսը: Բարձունքներում ահագին ձկներ եյին լողում և նրանց թեթև ստվերները սահում եյին պատերի վրայով: Կանաչ յերերուն լույսի մեջ դես ու դեն եյին գնում կղացած կորեացիները:

Ղեկապետը, յերեք զինվորի հետ, այդ որն զբաղված եր խտացրած ողով բալոնների փոխադրությամբ:

Յերեկոյան, աշխատանքից վերադառնալիս, նա նորից, ինչպես առավոտյան, զղաց իրեն վրա ուղղված մի սեպուն հայացք: Նրանիկով մարդը, վորին Ալենդորֆը պահակապետ անվանեց, քայլ առ քայլ հետևում եր Գոլովինին...

... Սենյակում զեկապետը հանդիպեց հուզված և ինքնիրենից չափազանց զոհ Բակուտային:

հատ հուզված քայլերի ձայներ ելին լսվում: Վերջապես ամեն ինչ հանդարտվեց... Բակուտան, իր ուժեղ ձեռքը մահճակից ցած կախած, քնած էր: Յես ականջ էլի դնում ընկերներիս շնչառությանը և սպասում էի... Դալմեյ յե արդյոք նա, վոր իրեն նախամուրա յեր անվանում...»

Նշանակված ժամկետին սպասելով և վախենալով, թե այդ բոլորը կարող է հիասթափությամբ վերջանալ, ղեկավարն իր ընկերներից թաղցրել էր նախամուրայի զիշերային այցելության փաստը:

Դեկտեմբերի 5-ին, յերբ մինչև լուսաբաց կես ժամ էր մնում, ինչպես և նախանցյալ գիշեր, սենյակի դուռը բացվեց, և Դոլովինի առաջ ծառացավ պահակապետը:

Համոզվելով, վոր բացի ղեկավարից բոլորը քնած են, ճապոնացին մոտեցավ նրան ու շշնջաց.

— Կամաց, ընկերներին չարթնացնեք. հետեվեցեք ինձ:

Նախամուրան պինդ սեղմեց ղեկավարի ձեռքը և, գիմադրելու հնարավորութուն չտալով, նրան տարավ իր հետ:

Նրանց առաջ բացվեց մի աղոտ լուսավորված, յերկար միջանցք: Յերկու պտույտից հետո կանգ առան յերկաթե պատի մոտ: Մի ահագին խողովակ դեպի վերև էր տանում, իսկ նրա կողքերին յերևում էին թվացույցներով, լծակներով ու ղեկանիվներով մարմարե վահաններ: Դետին փռած լայն բեղեռնալ, ըստ յերեվութին, ծածկում էր ձգված մարդկային մարմինները: Խավարից խեղդող զարշափոթութուն էր փչում:

— Մեռելներ են, — շտապ հայտնեց նախամուրան: — Այդպես է լինելու Վապույտ արևի ամբողջում: Ղախվող բոլոր մարդկանց վիճակը: Բայց զուք հինգ բոպեյից հետո կշնչեք ովկիանոսի ողբ, կտեմնեք յերկիրն ու արևը:

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ԳԼՈՒԽ

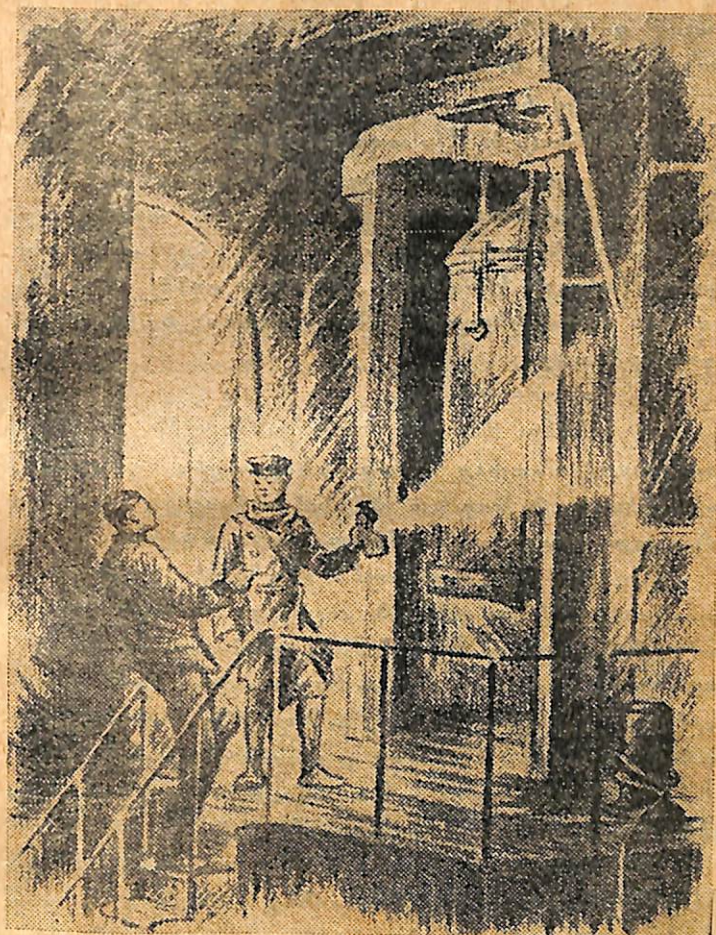
Փ Ա Խ Ո Ւ Ս Տ Ը

Նակամուրան կանգ առավ և վառեց զբոսանի ելեկտրական լապտերը: Տենդային արագությամբ վազեց անկյունը և բաց արեց ծածկոցը: Կորեացիների քարացած վոտների վրայով սահեց լույսի ճառագայթը: Այդ միջոցին Նակամուրան զտավ նախորդ որը պահած պարկը:

— Շտապեցեք, — շնչաց նա ու, պարկը թափ տալով, Գոլովինին մի թեթև կապոց հանձնեց: — Ազատաբար գոտի յե:

Յերբ ղեկավարը գոտին կապեց, ճապոնացին մի յերկար, հարթ, փայտե տուփ կախ տվեց նրա վզից:

— Սա հրթիռավոր ատրճառակ է, — ասաց նա: — Արևելքում նախ քան իջարժվում: Այդ ստույգ տեղեկու:

Գոլովինը ձեռով պոզպասե տոսներով կախած կոճակով կարիճկան

թյունն է։ Ուկրաինոսի վրա դեռևս մութ է։ Զրից դուրս
գալով՝ դուք անմիջապես բաց կանեք տուփը։ Ստոր-
ճանակը լցված է։ Շոգենավից կտեսնեն հրթիռը...

— Բայց իմ բարեկամները, իմ ընկերները...

— Անհնար է։ Այս ապարատի մեջ միայն մի մարդ
է տեղավորվում։ Բացի այդ, յերեք րոպեյից հետո
վերադառնա հրամանատարները կիմանան այս բոլորի
մասին։ Հերթափոխը պերեսկոպի մեջ հրթիռ կտեսնի.
Նրանք իսկույն կիմանան, թե ով է ոգնել ձեր փա-
խուստի կազմակերպմանը, և... այսօր Նախամուրան
կղաղարի ապրել։

— Նախամուրան։

— Լոնցեք։ Վերադառնալն անհնարին է։ Նավի
վրա բարձրանալուց հետո անմիջապես պատմեցեք
նավապետին, և թող նա ամբողջ աշխարհին ռադիոյով
իմաց տա «Կապույտ արևի ամբողջի» մասին։

Այդ ասելով ճապոնացին մոտեցավ վահանին և,
ապարատի թվացույցներին ուշադիր հայացք դրելով,
ուժեղ ձգեց լծակը։ Պատի մեջ, ընդհատուն շշուժով,
բացվեց մի մեծ դուռ։ Նախամուրան լապտերով լուսա-
վորեց անցքի մթու թյունը, և Գոլովինը տեսավ յեր-
կաթե տրոսներից կախված գլանաձև մի խցիկ։

— Գնաք բարձր։ — Նախամուրան գրկեց ղեկա-
պետին և առաջ մղեց նրան։ — Հիշեցեք իմ անունը։

Գոլովինը յերկաթե մութ հորի հատակումն էր։
Ճապոնացու ցուցումով նա բռնեց յերկաթե տրոսը,
բարձրացավ և վերին անցքից անցավ խցիկը։ Անմիջա-
պես պարանի վրայով իջավ ծանր, կլոր մի կափարիչ
և փակեց նրա գլխավերևի անցքը։

Ինչպես ընթերցողը տեսնում է, նա ժամանակ

չունեցավ այդ զարմանալի կառուցումն ուսումնասիրե-
լու։ Բայց մենք կլրացնենք այդ թերությունը և այդ
բացը կլրացնենք տեխնիկական վերջին աշխատու-
թյուններից վերցրած տեղեկանքներով՝ ստորաջրյա
հսկայական նորագույն նավերի մասին։

«Փրկիչ լիֆտ» է կոչվում խառնացի ճարտարագետ
Ռոսսինիի գյուտը, վոր արդեն վաղուց դադարել է
գաղտնիք լինելուց։ Ստորջրյա նավի ավաքիայի ղեկա-
քում «լիֆտն» ամենալավ միջոցն է նավի անձնակազմը
փրկելու համար։ Մետաղե փոքր գլանում մեկ մարդ է
տեղավորվում։ Համեմատաբար թեթև այդ ապարատը
պինդ ծածկվում է ամեն կողմից, և ստորջրյա նավի
այն մասը, վորտեղ գլանն է գտնվում, սուզվում է։
Բացված պատուհանի միջով ապարատն անմիջապես
ջրի մակերևույթն է բարձրանում։ Կափարիչը բաց-
վում է, մարդը լողում-անցնում է մի կողմ, իսկ դա-
տարկված «լիֆտը» պողպատե տրոսների միջոցով հետ
է քաշվում ստորջրյա նավի վրա։

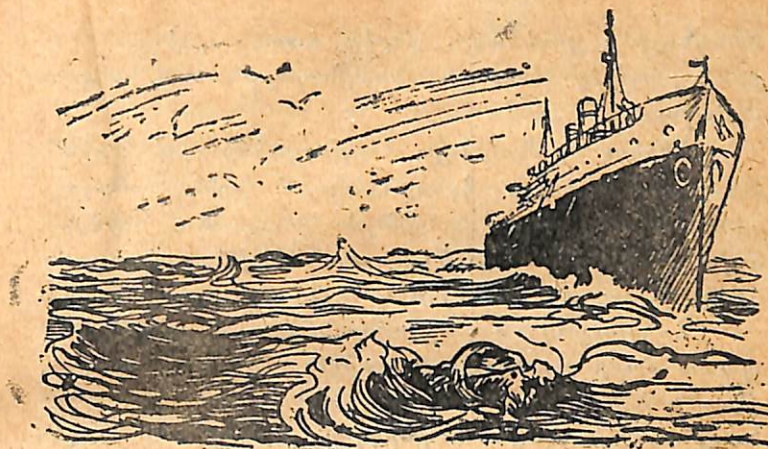
«Կապույտ արևի ամբողջի» պետերը յուրահատուկ
ձևով ելին ոգտադործել Ռոսսինիի գյուտը, և շտուրման
Գոլովինն այժմ կանգնած էր նեղ խցիկում։

Լուռթյան մեջ նա լսեց, թե ինչպես նորից շշաց
սեղմված ողբ, — փակվեց սենյակի դուռը. դարձյալ մի
վայրկյան, և վերևից վորոտագին աղմուկով թափվեցին
ջրի հեղեղները։ Նրա հարվածներից ցնցվում էր պող-
պատե խցիկը։ Յեվ հանկարծ ղեկապետն զգաց, վոր
թռչում է։ Մի վայրկյան անց լավեց մետաղի ձայնը,
ափարիչը պոկվեց, և նա դուրս թռավ ծովի մակերե-
ւույթի վրա։ Ալիքը բարձրացրեց նրան, ու Գոլովինը
հեռվում, կապտագույն յերկնքի վրա տեսավ շոգենավի
ծուխ ու փայլող ճրագներ։

Ականջները սուր, անտանելի ցավ եյին զգում,
կոկորդն անզուսպ կերպով սեղմվում էր, բայց աչքերի
առաջ՝ կրակներ, կրակներ...

Ազատարար զոտին պահում էր նրան ջրի յերե-
սին:

Ուժասպառ լինելով և զիտենալով, վոր դեռ յեր-
կար ժամանակ պետք է լող տա, զեկապետը հիշեց
հրթիռների մասին: Նա ձեռքը տարավ դեպի վիզը:
Տուփը չկար: Կրճից կախված էր միայն փոկի մի
կտորը:

ՏԱՍԵՐՈՐԴ ԳԼՈՒԽ

ՈՎԿԻՍՆՈՍԻ ՄԱՐԴԸ

Հետազայում կատարվեց այն, ինչ՝ վոր նկարա-
զրված էր ամերիկական մի քանի թերթերում: Դեկ-
տեմբերի 5-ի դեպքն առանձնապես մանրամասնորեն
նկարագրեցին Սան-Ֆրանցիսկոյի թերթերը, վորտեղից
վերջերս նավարկության եր դուրս յեկել «Պրեզիդենտ»
շոգենավը: Դեկտեմբերի 5-ի լուսարացին, Սան-Ֆրան-
ցիսկոյից — Շանհայ մեկնող «Պրեզիդենտ» ամերիկա-
կան շոգենավի ղեկապետ Ֆրեդ Իրվինգը, գիշերվա
հերթափոխությունն ավարտելիս, միայնակ դիմավո-
րում եր արևի ծագումը: Նավի աջ կողմը մի փոքր կզգի
յերևաց և ժայռի կապույտ ուրվանկաքը:

Այդ վայրկյանին ծագեց արեւը, և փայլող ու՛-
կիանոսում Իրվինգը նկատեց մարդկային մի մարմին:
Մեքենայի հեռագրի զանգը ուժեղ տալով՝ ղեկապետը

կանգնեցրեց շողենավը, վորից կատեր իջեցրին, և քսան ըոպեյից հետո անձանթին բերին նավ, անդգա վիճակում:

Յերկու ուր իրվինգը հերթապահեց իր վորկած մարդու սենյակում: Հոնորուլույում կանգ առնելով, դժբախտ մարդուն մահամերձ վիճակում հանձնեցին ծովային հիվանդանոց: Սնահավատ իրվինգն իրբև այդ դեպքի հիշատակ պահեց նրա ազատարար գոտին:

Հոնորուլույում հիվանդանոցի վարչությունը պատահամար կարողացավ պարզել հիվանդի ազգությունը և նրան հանձնեց «Տաջիկ» խորհրդային շոգենավին: Ծովագնացն ուղարկվեց Լենինգրադի հոգե-նյարդաբանական ինստիտուտ Լենինգրադում նրան բուժեցին: Նա խոսել սկսեց, վերականգնվեց նրա հիշողությունը, բայց վերջին որերը նախքան վերջնականապես բուժվելը, բժիշկների մեջ տաղնապալի կոսակածներ ծագեցին: Հեկապետն անընդհատ ինչ-վոր բան եր գրում: Հետաքրքրված բժիշկը ձեռագիրը կարդալուց հետո անմիջապես կոնսիլիում հրավիրեց: Կոնսիլիումի կանչված Գոլովինն ամենայն մանրամասնությամբ հաստատեց իր նկարագրած բոլոր դեպքերը, վորոնք տեղի էին ունեցել նավի կործանումից հետո: Հեկապետին լսելով՝ բժիշկները հանգեցին այն յեղբակացության, վոր աղ պատմության միայն առաջին մասն է ճիշտ և ճշմարտանման: «Աստղագետի» կործանումից հետո, վորին յերիտաստիք նավակազմը «Մորհրդային աստղ» եր վերանվանել, բժիշկների կարծիքով հեկապետը չափազանց մեծ ցնցումներ և ապրել:

Մըրիկով Խաղաղ ովկիանոս տարված մակույկում Գոլովինն ականատես եր յեղել տաս ընկերների մահ-

վան: Լինելով միակ կենդանի մնացածը՝ շատ որեր քաղցած մնալու պատճառով ընկել եր գառանցանքների մեջ: Նրա զրածներն ու պատմածները հիվանդագին յերևակայության արդյունք են:

Այդպես եր կոնսիլիումի վորոշումը: Նրանց յեղբակացության մեջ ասված եր, վոր «Գոլովինին կարելի յե լիովին բուժված համարել, սակայն նա դեռես յերկար ժամանակ ռեժիմի ու հսկողության կարիք ե զգում, մինչև վոր բոլորովին կանցնի նրա հոգեկան փաս-վածքը: Այդ փասվածքի ապացույցն այն է, վոր Գոլովինը համոզված է, թե յեղել ե ստորջրյա ֆանտաստիկ ամբողջում և իբր թե այնտեղ են մնացել իր ընկեր-ները:

Անորոշ ժամանակով դեկապետին արգելեցին նավել:

Այն մերձադաքային սանատորիայում, վորտեղ բնակեցրին Գոլովինին, նա այլևս վոչ վոքի վոչինչ չեր պատմում:

Բայց մեկ ամիս անցնելուց հետո դեկապետը դիմեց սանատորիայի ավագ բժշկին, խնդրելով, վոր նոր կոնսիլիում հրավիրեն:

Նոր կոնսիլիումի ժամանակ Գոլովինը հաստատեց իր արկածների ամբողջ առաջին մասը, բայց իուրախություն բժիշկների, ավելացրեց.

— Յես համոզվել եմ, վոր այն, ինչ վոր առաջ յես պատմել եմ, իսկապես գառանցանքի արդյունք են: Վոչ մի կղզի, վոչ մի ժայռ և վոչ ել ստորջրյա ամբողջ, ի հարկե չի յեղել: Յես հիմա միանգամայն ճշգրիտ կերպով հիշեցի, վոր մակույկում ամենից վերջը բոցման Բակու-

կանգնեցրեց շոգենավը, վորից կատեր իջեցրին, և քսան բոպեյից հետո անձանթին բերին նավ, անդա՛ս վիճակում:

Յերկու ուր իրվինգը հերթապահեց իր փրկած մարդու սենյակում: Հոնոլուլույում կանգ առնելով, դժբախտ մարդուն մահամերձ վիճակում հանձնեցին ծովային հիվանդանոց: Սնահավատ իրվինգն իրեն այդ դեպքի հիշատակ պահեց նրա ազատարար գոտին:

Հոնոլուլույում և հիվանդանոցի վարչությունը պատահմամբ կարողացավ պարզել հիվանդի ազգությունը և նրան հանձնեց «Տաջիկ» խորհրդային շոգենավին: Ծովագնացն ուղարկվեց Լենինգրադի հոգե-նյարդաբանական ինստիտուտ Լենինգրադում նրան բուժեցին: Նա խոսել սկսեց, վերականգնվեց նրա հիշողությունը, բայց վերջին որերը նախքան վերջնականապես բուժվելը, բժիշկների մեջ տազնապալի կոսկածներ ծագեցին: Ղեկապետն անընդհատ ինչ-վոր բան եր գրում: Հետաքրքրված բժիշկը ձեռագիրը կարդալուց հետո անմիջապես կոնսիլիում հրավիրեց: Կոնսիլիումի կանչված Գոլովինն ամենայն մանրամասնությամբ հաստատեց իր նկարագրած բոլոր դեպքերը, վորոնք տեղի էին ունեցել նավի կործանումից հետո: Ղեկապետին լսելով՝ բժիշկները հանգեցին այն յեղրակացության, վոր ադ պատմության միայն առաջին մասն է ճիշտ և ճշմարտանման: «Աստղագետի» կործանումից հետո, վորին յերիտասարդ նավակազմը «Խորհրդային աստղ» եր վերանվանել, բժիշկների կարծիքով ղեկապետը չափազանց մեծ ցնցումներ և ապրել:

Մըրիկով Խաղաղ ովկիանոս տարված մակույկում Գոլովինն ականատես եր յեղել տաս ընկերների մահ-

վան: Լինելով միակ կենդանի մնացածը՝ շատ որեր քաղցած մնալու պատճառով ընկել եր դառնացանքների մեջ: Նրա զրաճներն ու պատմածները հիվանդագին յերեակայության արդյունք են:

Այդպես եր կոնսիլիումի վորոշումը: Նրանց յեղրակացության մեջ ասված եր, վոր «Գոլովինին կարելի յե լիովին բուժված համարել, սակայն նա դեռևս յերկար ժամանակ ռեժիմի ու հսկողության կարիք ե զգում, մինչև վոր բոլորովին կանցնի նրա հոգեկան ֆուսկածքը: Այդ ֆուսկածքի ապացույցն այն ե, վոր Գոլովինը համոզված ե, թե յեղել ե ստորջրյա ֆանտաստիկ ամբողջում և իրը թե այնտեղ են մնացել իր ընկերները:

Անորոշ ժամանակով ղեկապետին արգելեցին Նավել:

Այն մերձքաղաքային սանատորիայում, վորտեղ բնակեցրին Գոլովինին, նա այլևս վոչ վոքի վոչինչ չեր պատմում:

Բայց մեկ ամիս անցնելուց հետո ղեկապետը դիմեց սանատորիայի ավագ բժշկին, խնդրելով, վոր նոր կոնսիլիում հրավիրեն:

Նոր կոնսիլիումի ժամանակ Գոլովինը հաստատեց իր արկածների ամբողջ առաջին մասը, բայց իուրախություն բժիշկների, ավելացրեց.

— Յես համոզվել եմ, վոր այն, ինչ վոր առաջ յես պատմել եմ, իսկապես զառանցանքի արդյունք են: Վոչ մի կղզի, վոչ մի ժայռ և վոչ ել ստորջրյա ամբոց, ի հարկե չի յեղել: Յես հիմա միանգամայն ճշգրիտ կերպով հիշեցի, վոր մակույկում ամենից վերջը բոցման Բակու-

տան մահացավ: Նա մեր մեջ ամենաուսեղն էր: Յեվ
յես մենակ մնացի: Այո, յես նուպաներ ունեցել եմ...

Բժիշկները մեծ բավականությամբ հավաստեցին,
վոր Գոլովինը վերջնականապես բուժվել է: Կոնսիլիումի
յեզրակացութունը վերցնելով՝ նա իսկույն ներկայա-
ցավ Լենինգրադի առևտրական նավահանգիստը:

Նրան առաջարկեցին մեկնել Սան-Ֆրանցիսկո,
վորտեղ Ջրժողովմատը գնել էր մի քանի շոգենավ:
Այն ժամանակ գնված շոգենավերը բերելու համար
Ամերիկա էյին ուղեվորվում խորհրդային ծովագնաց-
ների հատուկ խմբեր:

* * *

19... թ. վաղ գարնանը, Ամերիկա մեկնելու
նախորեյին, յես ծանոթացա Գոլովինի հետ Լենին-
գրադի նավահանգստի ընդունարանում: Իրենց հերթին
սպասող հաճախորդները հետաքրքրությամբ էյին զի-
տում նիհար, անրադեմ ծովագնացին: Առանձնապես
աչքի էյին ընկնում նրա քուռքի սպիտակած մաղերը:
Այդ տարորինակ էր թվում, քանի վոր նրա դեմքը ղեռ
բոլորովին յերիտասարդ էր ու թարմ:

Մենք նորից իրար հանդիպեցինք ինն որից հետո
Լենինգրադի Ոպերային Թատրոնի ֆոյեմում: Ղեկա-
պետ Գոլովինը նոր տոնական զգեստով զբոսնում էր
պատի տակ և զիտում էր ղերասանների նկարներն ու
«Կարմեն» նոր բեմադրության նկարները: Ըստ յերե-
վութին, նա տխրում էր մենակ և անկեղծորեն ուրա-
խացել էր մեր հանդիպման առթիվ:

Յերաժտության մասին խոսելով՝ մենք զրոսնում
էյինք ֆոյեյում, մինչև ղանգն ազդարարեց, վոր ընդ-

միջումը վերջացել է: Գոլովինն արագ քայլերով ուղղվեց
ղեպի դահլիճ, բայց հանկարծ, անսպասելի կերպով
իմ կողմը դառնալով հարցրեց.

— Դուք իմ վերջին նավարկության մասին վո-
չինչ չգիտեք: Վճշ: Ներեցե՛ք, յես մոռացա, վոր մենք
նոր ծանոթներ ենք: Այդ մի դժլախտ նավարկութուն
էր: Իմ շոգենավը կործանվեց: Խաղաղ Ովկիանոսում,
հավայի կղզիների մոտ, ինձ գտան ամերիկացիները:
Յեվ այժմ յես նորից գնում եմ Խաղաղ Ովկիանոս:
Մենք շոգենավեր կտանենք Սան-Ֆրանցիսկոյից Վա-
ղիվոստոկ, հավայի վրայով... յես նորից այնտեղ
կլինեմ...

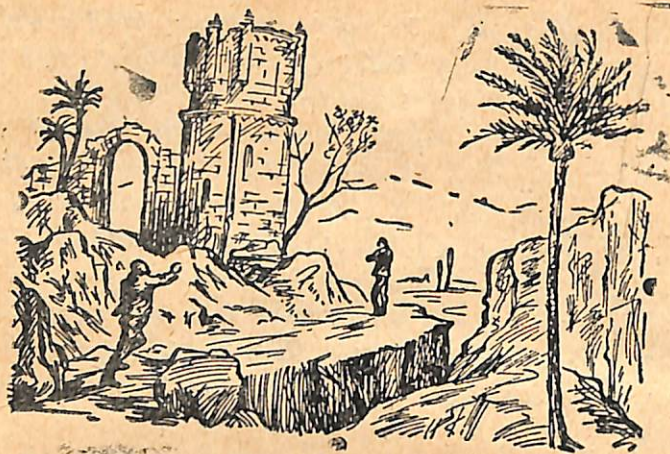
Յեվ ղեկապետը, կարծես շրջապատի մասին մո-
ռանալով, ինչ-վոր տարորինակ մտածմունքների մեջ
կանգ առնելով, լռեց, և շարժում էր վարագույրի թե-
վերը:

Դահլիճում մարեցին ճրագները: Կապելիդները
զուռը փակելով՝ քաղաքավարի կերպով հեռացրեց Գո-
լովինին: Յեվ այն ժամանակ նա, կարծեք արթնանա-
լով, նորից ղանդաղորեն ասաց.

— Յես այնտեղ կլինեմ... Յես նորից այնտեղ կը-
լինեմ...

— ...Անցավ կես տարի, և մենք նորից լսեցինք
Գոլովինի արկածների մասին:

Ծովի ղաղանիքը բացվեց, յերբ ղեկապետը յերկ-
րորդ անգամ ճանապարհորդում էր Խաղաղ ովկիանո-
սում:

ՏԱՍՆՄԵԿԵՐՈՐԴ ԳԼՈՒԽ

ԻՍՊԱՆԱԿԱՆ ԱՄԲՐՈՅՆԵՐԻ ԱՎԵՐԱԿՆԵՐԻ ՄՈՏ

Կենտրոնական Ամերիկայում գտնվող արևադարձային նախահանգիստ Կոլոնն անվանում են «յերկու ուկիրանոսի քաղաք»։ Կոլոնից ե սկսվում Պանամայի հոշակավոր ջրանցքը, վերով շոգենավերն անցնում են Ատլանտիկից Խաղաղ ուկիրանոս։

Մայիսյան մի առավոտ Կոլոն յեկավ «Հայաւլաթա» անդրուկիրանոսային շոգենավը, վոր անցել եր Լոնդոնից Սան-Ֆրանցիսկո, Յերբ յերևացին Լիմոն ծովախորշի արմավենիները և կայմի վրա բարձրացրին ամերիկական դրոշակը, նրան զիմավորելու յեկավ յերկնագույն մի կատեր։ Հինգ ըողելից վոչ ուշ նա մոտեցավ շոգենավին, և շարժման ժամանակ ձախ նավեզրից իջեցրած նավասանդուխքով ճարպկորեն շոգենավ բարձրացավ ամերիկական նավահանգստի

պաշտոնյան։ Նա անմիջապես բարձրացավ նավապետի մոտ ու նրան հանձնեց մի նեղ ծրար։ Կատերը հետ սլացավ, նավապետն ակնհայտնի դժկամությամբ մի քանի անգամ կարդաց իրեն հանձնված գրությունը և կամըշակից իջնելով՝ հայտարարեց ծովագնացներին.

— Մենք ստիպված ենք այստեղ մնալու առնվազն յերկու որ։ Յեթե յես ձեր տեղ լինեյի—խորհուրդ տվեց նա,—յես անմիջապես կոգտագործեյի առավոտն ու կգնայի Պանամա՞ Յերկու ժամ ճանապարհորդելուց հետո դուք կլինեք Պանամայի Հանրապետության մայրաքաղաքում։ Այնտեղ հետաքրքիր հուշարձաններ կան։ Իսկ Կոլոնում բառիս բուն իմաստով վոչինչ չկա անելու։ Շող ու գինեաներ։ Յերդվում եմ, քաղաքներից ամենատաղտկալին ե այս։

Հմուտ նավապետն իրավացի յեր։ Կոլոնը—մեծագույն ջրանցքի դարպասը, կարևորագույն նավահանգիստն ու ստրատեգիական կետը—փաստորեն փոքր գավառական քաղաք ե։ Տանջալից շոգը չի դադարում նույնիսկ ձմեռվա ամիսներին, վոր տեղում ե մայիսից-հոկտեմբեր։ Արմավենիների ծառուղիներէ ստվերում ու ասֆալտի լայն մայթերի վրա ամայություն ե տիրում։ Ծխախոտի կիսախավար խանութներից ու սալոններից լսվում են ռադիոլների թավ հնչյունները։ Վհատությամբ դեռ ու դեն են գնում նեզերը, ձեռքերը դրած լայն սրճագույն շալվարների գրպանները։ Յերկարահեր հեղկացին, հենվելով պարտեզի պարսպին, նստած ե բանանների ու անանասների կապոցի մոտ։ Նա անգործությունից խողտում ե շոգից թուլացած կապկին։ Փողոցների անկյուններում, վիճակախաղերի գուշավոր վահանների մոտ կանգնած վաճառորդները՝

Թմրած, քնկոտ հայացքներ գցելով անցորդների վրա, շրթունքները հաղիվ շարժելով շնչում են:

— Կանգ առե՛ք, ուշադրություն, ուշադրություն, դուք անցնում եք յերջանկության մոտով:..

Մայթերի մոտ, քնած կենդանիների նման վերելք, անվերջ շարքով կանգնած են վարձու ավտոմոբիլները:

Ձեռները կրծքին խաչած հսկա վոստիկանը ձանձրույթով դեռ ու դեռ ե դարձնում գլուխը, առանց մարմինը շարժելու: Նա մռայլված կասկածանքով ե նայում հին «արծաթե» ավտոբուսին: Ամերիկացիք վաղուց ե «արծաթե» արհամարհական մականուն են տվել նեգրերին: Պանամայի ջրանցքի կառուցման ժամանակ այստեղ տասնյակ հազարներով նեգրեր են վռնչացել, վորոնք իրենց խղճուկ վաստակն ստանում էին արծաթյա դրամով: Նեգրերի համար այստեղ հատուկ «արծաթե» խանութներ, ավտոբուսներ և կինոյում հատուկ տեղեր են հատկացված: Փոստում և ոչ ոք հասարակական վայրերում պատուհանների ու սեղանների վրա նախադրուշացնող մակագրեր կան — «արծաթների համար», «վոսկիների համար»:

Սակայն միթե արժեք աղբյուրի մանրամասնությամբ նկարագրել քսան հազարից վոչ ավելի բնակիչ ունեցող այդ քաղաքը, մանավանդ վոր սիրալիր հավաքտն ուրդեն նախադրուշացրել եր իր ճամբորդներին, թե ինչ ե սպասում նրանց ափին:

Շոգենավից իջնելով, «Հայավաթայով» յեկած ուտարերկրացիներից մեկն անցավ աղմկալից նեգրական բորսան, դուրս յեկավ նավահանգստից ու տարակուսանքով կանգ առավ Կրիստոբալ հրապարակում: Մպասածին հակառակ — հրապարակը յեռում եր: Մայթերով

դեռ ու դեռ էյին գնում գրգռված, մտահոգված մարդիկ: Շտապող կանանց հետևից վազում էյին կռացած, շնչասպառ բեռնակիրները՝ փաթեթներով, արկղներով ու կտորների կապոցներով բեռնված: Խաչմերուկներում հավաքվել էյին շաչող ավտոմոբիլները և փայլող լաքած զանազանադույն մեքենաների խորքում կանգ եր առել ծիծաղաշարժ ու անհեթեթ մի կռք, վորին լծած եր մի գուլգ ձի՝ գլխներին փեւրափնջեր: Խանութների ցուցանակներն շտապ կերպով զարդարվում էյին: Ճաշարանների ու գարեջրատների դռների մոտ դռնավոր ռեկլամներ էյին դրվում, խլացնող աղաղակներով վազվզում էյին լրագրավաճառները: Մի խոսքով ամեն ինչ տոնի նախուրյակ եր հիշեցնում: Ոտարերկրացին տարակուսանքով դիտեց շուրջը, գլխով նշան արեց վարձու ավտոմոբիլի շոֆերին, գնաց կայարան և ճանապարհի համար թել-թեր գնելով մեկնեց Պանամա:

Ծղնոտե գործված նստարաններով ընդարձակ և յերկար պուլմանյան վագոնում միայն մի քանի մարդ կար: Գնացքը շարժվելուն պես նրանք քնի մեջ սուզվեցին՝ գետնին գցելով ճանապարհի հաստ, նկարագարդված ամսագրերը: Լուսամուտներից անմիջապես բացվեց Պանամայի ջրանցքի տեսարանը:

Լուսամուտին կաշիելով՝ ոտարերկրացին հետաքրքրությամբ դիտում եր զարմանալի տեսարանը: Զրանցքի բետոնե ավերով սողում էյին ուժեղ ելեկտրաքարշեր: Պողպատե տրոսներով նրանք հիասքանչ կրեյսերներ էյին ձգում և նավերը, ջրարգելակներից անցնելով, կարծեք բարձրանում էյին ու իջնում հսկայական սանդուխքով: Այն ժամանակ, յերբ կրեյսերներից մեկը նվազող ջրով մտնում եր ջրարգելակը և աչքերի առաջ

ավելի ու ավելի ցած եր իջնում, մյուսը, նրան հետեւի ող նավը, լողում եր բարձր, նրա խողովակների ու կայմերի վերերը:

Վազոնի ձախ կողմից, լուսամուտների մոտով անցնում էյին անշարժ ճահիճներն ու անտառները, արմավենիների թփուտների հետևից յերևում էյին սյուների վրա բարձրացրած տեղական տնակները, ծղնոտե քրքրված տանիքներով:

Դեպի Պանամա ճանապարհորդությունը տեեց մոտ յերկու ժամ: Այդ ժամանակամիջոցում միայնակ ճանապարհորդը բազմաթիվ թերթեր կարդաց և ամենայն մանրամասնությամբ ծանոթացավ, թե ի՞նչ դեպքի պատճառով և այդպես վրդովվել փոքրիկ Կոլոնը:

Ըստ թերթերի հաղորդագրությունների, ԱՄՆ ռազմական նավատորմիղը, յերկար տարիներ խաղաղ ովկիանոսում նավարկելուց հետո լրիվ կազմով դալու յիր Պանամա: Զրանցքով պետք և անցնեն հարյուր յերեսուն նավ, և Կոլոնը տենդորեն պատրաստվում եր ընդունելու քառասունչորս հազար նավաստի ու յերեք հազար յոթ հարյուր սպա: Թերթերը վաղորդ հաշվում էյին, թե նավաստիներն ու սպաները վորքան հազար դոլար կարող են թողնել Կոլոնում, ապա դետեղված էյին քաղաքական բնույթ կրող թղթակցություններ ու հոգվածներ: Այն փաստը, վոր նավատորմիղն անցնում եր Ատլանտյան ովկիանոս, գնահատվում եր վորպես «բարեկամական ժեստ Ճապոնիայի նկատմամբ»: Դրան զուգընթաց տպագրված եր մի հեռագիր Տոկիոյից, վորն արտահայտում եր «Նիցի-նիցի» թերթի կարծիքը:

«ԱՄՆ նավատորմիղը ժամանակավորապես խաղաղ

ովկիանոսից հեռացնելը,—հաստատում եր «Նիցի-նիցի»,—ձեռն արկված և, վորպեսդի պարզվի, թե ամերիկական առևտրյան նավատորմիղը խաղաղ ովկիանոս փոխադրելու համար վորքան ժամանակ կպահանջվի: Ուստի նավատորմիղի այս փոխադրումն ամենևին իրեն բարեկամական ժեստ չպետք և գնահատել: Այդ նավատորմիղը,— ջղայնորեն մատնանշված եր հետադալում,— վերադառնալու յե խաղաղ ովկիանոս, իր կազմի մեջ ունենալով նոր հինգ կրեյսեր՝ յուրաքանչյուրը տասը հազար տոնն ջրածավալով, և բազմաթիվ այլ նավեր, արագընթաց նավթատանկերներ և այլն»:

Պանամայում «Հայավաթայից» իջած ոտարերկրացիին մեկ ժամում շրջեց իրար շատ նմանվող փողոցները, դիտեց ջրանցքի Վարչության պալատը, արձանները, կոլեջը և յեկեղեցիները,—մի խոսքով՝ կատարեց այն ամենը, ինչ վոր կոժանդակեր իրեն՝ ժամանակն սպանելու:

— Ոտարերկրացիները սովորաբար գնում են իսպանական ավերակները դիտելու, սը՛ր,—առաջարկեց մեքենավարը:—Յերեք դոլար արժե, սը՛ր: Ավերակները յերկու հարյուր հիսուն տարվա յեն, սը՛ր:

Ճանապարհորդը լուռ համաձայնեց, և քսան րոպե հետո ավտոմոբիլը բերեց նրան ովկիանոսի ափը, վորտեղ դարավոր ծառերի միջև սևին էյին տալիս մռայլ ավերակները: Ավերակների ուղիղ գեմը գտնվում եր ճանապարհամերձ ճաշարանը: Վերանդայում, գուհավոր վրանի տակ, սեղանի մոտ նստած եր մի ամբողջամբ ամերիկացի: Յերևում եր, ճանճրույթից նա հետաքրքրությամբ նայեց յեկվորին: Մյուս վայրկյանին ամերիկացին ցնցվեց, ձեռքով հետ մղեց գավաթը,

կարծես այն խանդարում եր իրեն զիտելու և, զարմացած, հենվեց բազկաթուղին Այդ միջոցին ճանապարհորդը, վորը նկատեց, թե ինչպիսի տարորինակ տպավորություն ե թողել անձանոթի վրա, ուղղվեց դեպի ավերակներն ու խուլ արահետով մտավ դով, խոնավ արևադարձային անտառը: Սկսած, ծխապատ կամարները, յեկեղեցիների քանդված ու թափված պատերը, տմրցների ծոված աշտարակները ծածկվել էին խոտով, և չորացած լեռնոսները հյուսվել էին իսպանիայի վաղեմի փառքի մեռած հուշարձանների վրա:

Լուսթյան մեջ ծանր քայլեր լսվեցին: Քարերի տակից թռավ վախեցած թռչունը: Ծառերի մեջ յերեվաց ամերիկացու մարմինը: Անհամբեր քրթմնջյունով նա անցնում եր քարերից, դիմելով դեպի մեր ճանապարհորդը, բայց վերջինս, ավաբտելով զննումը, մի ուրիշ շավղով դուրս յեկավ խճուղին, իր ավտոմոբիլի մոտ:

— Կանգնեցեք, — աղաղակեցին անտառի խորքից, — այդ հւր եք ուղնում: Յես ձեր պատճառով իմ ամենալավ հագուստը պատառոտեցի: Անիծյալ լեռնոսներ:

Շնչասպառ, գլխարկով հով անելով, անձանոթը դժվարությամբ հասավ ավտոմոբիլին և, վաղելուց կամ հուզմունքից, ընդհատուն ձայնով ասաց.

— Կանգ առեք: Սպասեցեք մի վայրկյան: Ասացեք... դուք ոտարերկրացի՞ չեք:

— Դժվար չե դուշակել, — ժպտալով ասաց ճանապարհորդը՝ իր ձմեռային հագուստը ցույց տալով. — Ի՞նչ եք կամենում:

— Շուտ, շուտ պատասխանեցեք... դուք ո՞րն եք:

— Այո... Յես ԽՍՀՄ-ից եմ:

— Ռուս-ծովագնաց: Ո՞ր, դե լավ նայեցեք ինձ: Ձեք ճանաչում: Ներում եմ, ներում եմ, — ուրախ կերպով ձեռքերը թափահարեց ամերիկացին: — Գրկեցեք ինձ, գրողը ձեզ տանի, թանկագինս:

— Ակներե և, այդ սխալ ե... — փորձեց բողոքել ճանապարհորդը, բայց անձանոթը բռնեց նրա ձեռքերն ու հրճվանքով գետնին խփեց վոտքը:

— Վոչ, վոչ, մի հակաճառեք և շուտով գրկեցեք ինձ: Դուք խորհրդային կործանված նավի ռուս շոտերման Գոլովինն եք:

— Այդ վիրտելից ե հայտնի ձեզ, — զարմացավ նա: — Յերդվում եմ, վոր յես ձեզ առաջին անգամն եմ տեսնում:

— Ձհամարձակվեք, — հրճվանքով ծիծաղեց ամերիկացին: — Ո՞ր, վոչքան ուրախ եմ յես, տեսնելով ձեզ այդքան կադդուրված:

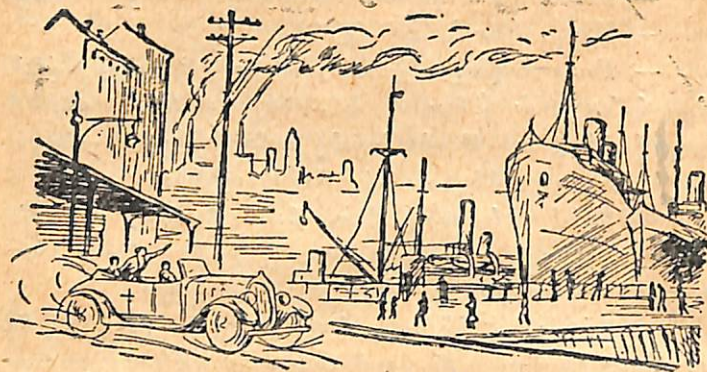
— Ուրախ եմ ծանոթանալու...

— Սատանան տանի, ի՞նչ ծանոթություն: Միթե դուք չեք կռահում, թե յես ո՞վ եմ:

— Վոչ, — անկեղծորեն խոստովանեց Գոլովինը: Նա, իսկապես, առաջին անգամն եր տեսնում այդ մարդուն:

— Այդ դեպքում դուք մի բույե հետո կզղջաք:

Ջարմացած դեկապետը շարունակում եր վարանել: Այս զարմանալի հանդիպումը անհանգստություն առաջացրեց նրա մեջ: Սակայն, յեթե Պանամայի խրճուղու վրա այս հանդիպումը տեղի չունենար, հազիվ թե մեզ հաջողվեր այս պատմությունը շարունակել, վորը, ինչպես կհամոզվի ընթերցողը, լի յե զարմանալի արկածներով:

ՏԱՍՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ԳԼՈՒԽ

ՖՐԵԴ ԻՐՎԻՆԳԻ ԲԱՆՏԸ
(ՂԵԿԱՊԵՏ ԳՈԼՈՎԻՆԻ ԳՐԱՆՅՈՒՄՆԵՐԻՅ)

«... — Միթե ձեզ չեն պատմել, թե ով ե փրկել
ձեզ,—հարցրեց ամերիկացին—և անունը չի՞ն տվել...

— «Պրեզիդենտ» շոգենավ: Ղեկավար Իրվինգ...

— Կանգ առ: Բավական ե: Ղեկավար Ֆրեդ Իր-
վինգ—այդ յես եմ:

Յեվ մի ըոպեյից հետո՝ մենք հին բարեկամների
նման իրար ուսի թփթփացնում էինք: Յերեկոյան,
Պանամա վերադառնալիս՝ Իրվինգն ամբողջ ճանա-
պարհին կրկնում եր.

— Միտեր Գոլովին, դուք ինձ բախտ բերեցիք:

— Ներեցեք,—առարկում էյի յես,—ավելի շուտ
յես եմ ձեզ պարտական...

— Լռեցեք,—տաքացած պատասխանեց ամերի-
կացին:—Դուք բախտ բերիք ինձ:

Յեվ յես հետևյալ պատմութունը լսեցի Ֆրեդ Իր-
վինգի «բախտի» մասին:

— Ղեկավար, լռեցե՛ք,—նախքան պատմութուն-
նըն սկսելը կատակով հրամայեց նա:—Ձեր առաջ
կանգնած ե նավապետը: «Յուպիտերի» — բեռնատար
շոգենավի—նավապետը, նավ, վորը տասնյոթ հազար
տոնն ջրածավալ ունի: Այո՛, այո՛, դուք բախտ բերիք
ինձ: Այն որը, յերբ «Պրեզիդենտը» Հոնոլուլույում հանձ-
նեց ձեզ ծովային հիվանդանոցին, առանց կյանքի
նշույլի, յես, վորպես Թանկագին Թալիաման, պահեցի
իմ խցիկում ձեր ազատարար գոտին: Ինձ հեգնում
էյին, անհավատ էյին անվանում: Սակայն յես մտա-
ծում էյի. այսպիսի գոտին ի՞նչով ե վատ կախաղան
բարձրացրածի պարանից: Յեվ ի՞նչ: Յես իրավացի
դուրս յեկա: Մի ամիս հետո ձեր գոտին բախտ բերեց
ինձ: Լռեցե՛ք, Ջառարկե՛ք: Նավապետն ե խոսում: Սա-
ն. Ֆրանցիսկոյի Թերթերը տպեցին իմ ռադիոգրերը ով-
կիանոսում կատարած իմ սենսացիոն գյուտի մասին.
վետեղեցին իմ նկարը և... իմ հանգուցյալ հոր բարե-
կամ միտեր Գոլդինգը կարդաց Թերթը: Նա ինձ հի-
շում եր մանուկ հասակից, նա վաթսուներեք տարեկան
ե և տասներեկու միլիոն դոլլար արժե: Միտեր Գոլ-
դինգը—«Նոր Անգլիա» շոգենավային կոմպանիայի
ակցիոներական ընկերության գիրեկտորն ե: Միթե
յես կարող էյի մտածել, վոր այն մարդը, վոր ինձ
նստեցրել է իր ծնկներին, այժմ խեղճ ծովագնացների
բախտ վորոշողներից մեկն ե հանգիստնում: Միտեր
Գոլդինգը կարդաց իմ մասին, իմացավ, թե յես վոր-
տեղ եմ գտնվում, և յերբ յես վերադարձա Սան-Ֆրան-
ցիսկո, կանչեց իր մոտ: Յես վեց տարվա ընթացքում

պատակ կերպով պահել եյի նախապետի մաշված վկայականը, Միստեր Գոլդբերգը միայն մի խոսք ասաց, և ինձ «Յուպիտերի» նախապետ նշանակեցին: Այժմ, քանի դեռ միստեր Գոլդբերգը կենդանի յե, յես կարող եմ իմ բախտի մասին չմտածել:

Այդպէս ամբողջ ճանապարհին անդադար չստախոսում եր բարեսիրտ ամերիկացին: Տեղ հասնելուն պես Պանամայում յես մի համար եյի վերցրել «Ռիչմոնդ» հյուրանոցում: Իրվինգն ինձ հայտնեց, վոր իր շոգենավը Պանամայումն է գտնվում և վաղը յերեկոյան մեկնելու յե Սան Ֆրանցիսկո: Վորպիսի հաջողութուն: Առանց մտածելու յես ընդունեցի նրա առաջարկը «Յուպիտերով» նավելու մասին: Մենք Կոլոն հեռախոսեցինք, վորպեսզի մինչև առավոտ իմ ճամպրուկը «Հայավաթալից» բերեն:

Հետեյալ ուրը, առավոտյան ժամի իննի մոտ, յերբ յես սափրվում եյի, սենյակիս դուռը թակեց հյուրանոցի սպասավոր տղան:

— Նախաբանում, — հայտնեց նա, — ձեզ մի պարոն է սպասում... նա խնդրում է ընդունել իրեն: Ի՞նչ պատասխանեմ:

Մտածելով, վոր դա Իրվինգն է, յես խնդրեցի անմիջապես ուղեկցել նրան իմ սենյակը: Այնուհետև վտռնաձայններ լսեցին: Յես շուռ յեկա: Սակայն դա Իրվինգը չէր:

* * * * *

Գոլդբերգի սենյակը մտավ սպիտակ զգեստով մի ճապոնացի: Խորը բարև տալով՝ նա ներողութուն խնդրեց վաղաժամ այցելության համար և առաջարկեց դեկապետին առանց քաշվելու շարունակել իր հարգա-

բանքը: — Հյուրը մի մեծ դեղին մետաքսե թաշկինակով սրբեց այտոսկրոտ դեմքը, առանց հրավիրելու նստեց սեղանի մոտ և անպատկառ՝ ձևով, լկտի հարցասիրությամբ սկսեց ուսումնասիրել Գոլդբերգին: «Յերեկ տեղական կոմիսիոներ ե», — մտածեց դեկապետը:

— Ինչո՞վ եմ պարտական, — իր հերթին ներողութուն խնդրելով և սափրվելու գործն շտապ կերպով ավարտելով հարցրեց ծովագնացը: — Ինչո՞վ կարող եմ ծառայել ձեզ:

— Մի անհանգստանա՛ք, յես ձեզ կղբադեցնեմ հինգ րոպեյից վոչ ավելի, — նախազգուշացրեց հյուրը: — Կարող եք շարունակել սափրվելը: Յես «Աստղիկեյտեզ պրեսի» թղթակիցն էմ: Ուզում եմ ձեզնից իմանալ ձեր հրաշալի փրկության և միստեր Իրվինգի հետ ունեցած բախտավոր հանդիպման վորոշ մանրամասնութիւնները:

— Այդ վճրեղից ե հայտնի ձեզ, — զարմացավ Գոլդբերգը: — Յես միայն յերեկ եմ յեկել Պանամա: — Ո՛հ, այժմ դուք դեռևս թերթեր ել չեք կարդացել: Այստրվա «Ամերիկենում» տպագրված է Իրվինգի հիանալի պատմվածքը ձեր հետաքրքրական հանդիպման մասին: Ուրեմն սկսենք: — Յե՛վ, կարծեք նա չէր նկատում դեկապետի տարակուսանքը, հանեց իր բոկնոտը: — Պատմեցե՛ք, թե «Պրեզիդենտն» ինչպիսի վիճակում եր գտել ձեզ, իսկ վոր գլխավորն է, ի՞նչ եր պատահել ձեզ հետ նախքան այն, վոր շոգենավը գտավ ձեզ ովկիանոսում: Հեջեցե՛ք բոլոր մանրամասնութիւնները — այդ շատ, ջատ հետաքրքրական է:

— Հաղիվ թե, — զսպլած պատասխանեց Գոլդբերգը, — իմ անձնավորութիւնը հետաքրքրական լինի

մամուլի համար, Պետք է խոստովանեմ, ինձ համար
Իրվինգի արարքն անհասկանալի յե: Ճիշտ ե, յես ա-
մերիկական սովորություններին ծանոթ չեմ, սակայն
ավելի նպատակահարմար եմ համարում խուսափել
ինտերվյուից:

— Իդուր, սը՛ր, Դուք պետք է հաշվի առնեք մեր
տրադիցիաները: Հավատացնում եմ ձեզ, յես Ամերի-
կայում այնպիսի մարդ չեմ ճանաչում, վորը ունկա-
մից հրաժարվի:

— Առավել ևս, — կատեգորիկ կերպով պատասխանեց
Գոլովինը, — քանի վոր յես վոչ մի միտք չեմ գտնում...

— Ներեցե՛ք, ի՞նչ վատ բան կա դրանում, — դեմքը
ծամածռելով՝ ուսերը թոթվեց ժուռնալիստը: — Ամեն
ինչ արդեն հրապարակված ե, յես խնդրում եմ հայտ-
նել միայն փրկությունից մի քանի ուր առաջ յեղած
վերջին որերի մանրամասնությունները: Ճիշտ ե այն
բանը, վոր դուք այդ դեպքից հետո վորոշ ժամանա-
կով կորցրել եյիք ձեր հիշողությունը:

— Այո, այդ ճիշտ ե հուսալով, վոր այդպիսով
զրույցին վերջ կտրվի, պատասխանեց Գոլովինը: — Մա-
կայն, ինչպես տեսնում եք, ինձ բուժեցին...

— Յե՛վ ձեր հիշողությունը վերականգնվեց, —
ցնցվելով ոգավեց վերջին արտահայտությունից թղթա-
կիցը: — Դուք հիշեցի՞ք ամեն ինչ:

— Հիշողությունս վերականգնվեց...

— Մակայն, այնուամենայնիվ, ի՞նչ ե տեղի ու-
նեցել ձեզ հետ փրկության նախորդակին:

— Միթե արժե կրկնել, վոր յես հրաժարվում
եմ ինտերվյու տալուց: Հուսով եմ՝ դուք հասկանում
եք, թե վորքան ծանր ե...

Բայց ժուռնալիստն ակնշի հետև գցելով դեկա-
պետի ակնարկը, տարորինակ և նույնիսկ վորոշ չափով
շղային անհանգստությամբ ընդհատեց նրան.

— Այնուամենայնիվ, ի՞նչ հիշողություններ են
մնացել ձեր գլխում:

— Կրկնում եմ, — վրդովված հայտնեց Գոլովինը, —
ինձ զարմացնում ե ձեր համառությունը...

— Բայց յես ել ինձ թույլ կտամ ձեզ հանդիմանել
ձեր վոչ սիրալիք վերաբերմունքի համար: Ո՛հ, մենք
կարծեք սկսում ենք կովել, — ճգնելով կատակի տոն
տալու՝ ժպտաց թղթակիցը: — Շարունակենք մեր զրույ-
ցը: Մակույկը հասավ խաղաղ ովկիանոս: Դուք չե՞ք
հանդիպել վորևե կղզիների: Գուցե դուք հանդիպեցիք,
որինակի համար... անբնակելի մի կղզի: Արդարեւ,
կործանված նավի ծովագնացի արկածներից հետաքրք-
րիք վոչինչ չկա:

— Ինչպես ձեզ հայտնի յե, — իրեն զսպելով
հայտնեց Գոլովինը, — ինձ գտավ «Պրեզիդենտը», և
ուրիշ վոչ մի մանրամասնություն յես չեմ կարող ձեզ
հայտնել:

— Ձեք կարող, թե չեք ուզում:

— Յես ուզում եմ վորքան կտրելի յե շուտ դուրս
գալ մաքուր ոդ: Բացի այդ, յես քաղաքում ժամադրե-
ված եմ: Ձեզ հետ զրուցելով՝ յես ուշանալու վտանգին
եմ յենթարկվում:

— Դարձյալ մի վայրկյան:

Այդ ասելով ժուռնալիստը, նախքան Գոլովինը
կկարողանար խանգարել նրան, գրպանից մի մխիթա-
տյուր ֆոտոապարատ հանեց, փականակը չխկացրեց
ու նույնպիսի արագությամբ հեռացավ:

Չայրացած ղեկավարն ուղղում եր հասնել նրան, բայց դուռը նորից թակեցին: Սենյակը մտավ մի բարձրահասակ ամերիկացի՝ հոծ ձեռնափայտը կռնատակին պահած:

— Թույլ տվեք ներկայանալու,— մեկնեց նա այցելուին:— Յիս «Աստուգիտեղ պրեսո» հեռագրական գործակալության թղթակիցն եմ:

— Ինչ-վոր սխալ ե տեղի ունեցել,— այցելուին կարդալով զարմացավ Գոլովինը:— Հենց հիմա իմ մոտից հեռացավ «Աստուգիտեղ պրեսո» թղթակիցը:

— Ցավալի սխալ ե, միտեր Գոլովին: Պանամայում միայն յես եմ մեր հեռագրական գործակալության թղթակից հանդիսանում: Դա ինքնակոչի մեկն ե յեղել: Ասացե՛ք գոնե, թե ձեզ խաբող ավանտյուրիստը ինչպիսի արտաքին ունեւր:

Անձանոթի արտաքինի մասին Գոլովինից տեղեկություն ստանալով՝ ժողնալիստը զայրացած կնճռոտեց դեմքը:

— Կարող եմ ձեզ հավատացնել, վոր մեր գործակալության մեջ միայն ամերիկացիներ են աշխատում: Սակայն գուցե դուք իմ անձնականության մասին ել եք կասկածում: Խնդրում եմ:— Յեվ ամերիկացին մեկնեց գործակալության գլխավոր խմբագրության վկայականը:

— Գնահատեցե՛ք իմ հրաժարումը՝ ինչպես կը ցանկանաք, — վճռականորեն ասաց Գոլովինը, — բայց յես չեմ կարող զրույց ունենալ ձեզ հետ:

— Չեմ համարձակվում պնդել,— հրաժեշտ տվեց ամերիկացին:— Ինձ միայն տասը տող եր հարկավոր...

(Վեկայես Գոլովինի գրանցումներից)

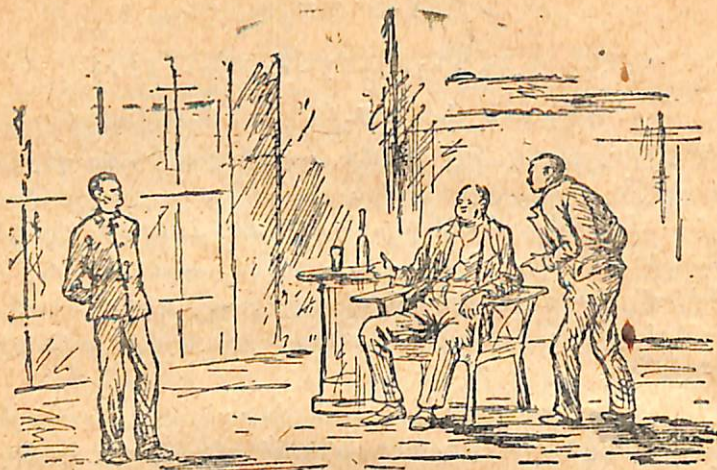
«Յերեկոյան ժամի 5-ին յես «Յուպիտերի» վրա տեղափոխվեցի, իսկ ժամի ութին շոգենավը վերջին սուլոցն արձակելով՝ դուրս յեկավ Խաղաղ ովկիանոս:

Գիշերվա ժամի յերկուսին մենք իջանք նավապետի սենյակը: Իրվինգին անկեղծ բարեկամ ընդունելով՝ յես վորոշեցի իմ սիրտը բաց անել նրան և մինչև լույս պատմեցի «Կապույտ արևի ամրոցի» մասին:

Բայց պատմությունն ավարտելուց հետո յես զղջացի իմ հանկարծական անկեղծության համար: Իրվինգը խոժոռեց դեմքը, և ինձ համար անհասկանալի յեր, թե պատմածս ինչ տղավորություն թողեց նրա վրա:

— Ազնվորեն, առանց խուսափելու ասացե՛ք, — պահանջեցի յես, — դուք ընդունում եք, վոր իմ պատմածներն իրականություն են, թե յերևակայության արդյունք եք համարում այդ: Յես սպասում եմ, նավապետ:

Յեվ Իրվինգի դեմքն իսկույն փոխվեց: Ո՛ր, միթե յես կարող եյի յինթադրել, թե մեր զրույցի հետևանքն ինչ ե լինելու և թե ինչի յե ընդունակ այդ ամերիկացին...

ՏԱՍԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ԳԼՈՒԽ

ՂԵԿԱՊԵՏԸ ՏԵՄՆՈՒՄ Ե ՍԵՎ ԺԱՅՈՒԸ

Ո՞ւզում եք իմանալ, թե յես ինչ եմ մտածում,—
ցնցվելով ասաց ամերիկացին։— Լավ։ Յես հիմա կհայտ-
նեմ իմ կարծիքը... Բայց... յերևի ձեզ առաջին հեր-
թին հետաքրքրում ե, թե հավատում եմ արդյոք յես
ձեռ պատմածին։ Դե իմացե՛ք,— հանդիսավորությամբ,
կարծեք յերդում տալու համար, ձեռքը բարձրացրեց
Իրվինգը,— յես ձեզ աջնպես եմ հավատում, ինչպես
ինքս ինձ։

— Պետք ե խոստովանեմ, յես կասկածում եյի,—
ուրախացավ Գոլովինը,— և յես կուզենայի իմանալ,
թե ի՞նչն ե համոզել ձեզ, վոր այս պատմությունը
ճիշտ ե, այս պատմությունը, վորը յես կընդունեյի
իրբև...

Իրվինգը, կարծեք անտեսանելի մի հակառակորդի
սպառնալով, բոռնցքը խփեց սեղանին։

— Ճապոնիան յերազում ե Մեծ ովկիանոսը գրա-
վելու մասին։ Այդ հայտնի յե բոլորին։ Հիմար հին
աշխարհը լուռ ե, իսկ մեր կառավարությունը բարեկա-
մական ժեստեր ե անում, վորոնք կարող են պարանը մեր
վիզը զցել։ Ֆիլիպիններում, Հավայիում, Պանամա-
յում վխտում են լրտեսները։ Չնայած թերթերի բազմա-
թիվ բողոքներին՝ մենք թույլատրում ենք «Ծագող ա-
րևակի» գործակալներին մեզ մոտ ընակվելու։ Այնինչ
ճշգրիտ պարզված ե, վոր մեզ մոտ իբրև մանրավա-
ճառներ, ատամնաբույժներ, և վարսավիճներ ապրող
հազար ու հազար ճապոնացիներից հիսուն կտրիճներ մի
գեղեցիկ ուր կարող են ուղեպարկերը ձեռներին դրո-
սանք կատարել, պայթեցնել ջրաբեկակները, ամբար-
տակը և քարուքանդ անել Պանամայի ջրանցքը։ Նա-
վատորմիդը կանջատվի խաղաղ ովկիանոսից և ստիպ-
ված կլինի ավելորդ ութ հազար մղոն կտրել Հարա-
վային Ամերիկայի ափերի շուրջը։ Ճապոնացիների
կախությունը ցնցող ե։ Պատերազմելու համար նախա-
պատրաստվելով՝ նրանք տասնյակներով զառանցական
զրքեր են հրատարակում, վորտեղ նկարագրում են,
թե ինչպես են ջախջախելու ԱՄՆ և գրավելու խորհրդ-
դային Միության Հեռավոր Արևելքը։ Պատկերացրեք,
թե ի՞նչ զզացմունքով ե կարդում ամերիկացին այն
ստոր բրոշուրը, վորտեղ գովաբանվում ե ճապոնական
ղինվորականությունը և վորտեղ նկարագրված ե, թե
ինչպես ճապոնացիները, առանց պատերազմ հայտա-
բարելու, խորտակում են եսկադրալի դրոշակակիր
նավը ու պայթեցնում են Պանամայի ջրանցքը։ Յեվ

այդ գրքի նախաբանում պաշտոնական կառավարական մի անձնավորութուն, վոչ այլ վոք, քան միացյալ եսկադրայի հրամանատար ադմիրալը, գրում է.

«Յեա չափազանց գոհ կլինեյի, յեթե այս գրքի հեղինակն ինձ մոտ շտաբի պետ լիներ»¹:

Իրվինգը մի վայրկյան կանգ առավ: Ապա ավելի մեղմ ձայնով, ավելացրեց.

— Դեկապետ, դուք չեք գիշար, վոր ձեր սիրտը բաց արիք կապիտան Իրվինգին:

ՍԱՆՖՐԱՆՅԻՍԿԱՅԻՄ

(Ղեկավար Գոլովիցի գրաւցումներից)

«Նա իր ծրագրերը Հայտանեց ինձ, բայց յես դգացի, վոր Իրվինգն ընդունակ է վճռական միջոցներ ձեռք առնելու և չսխալվեցի:

Արագընթաց «Յուպիտերն» անցավ Նիկարագուայի, Հոնդուրասի և Մեքսիկայի սարերի մոտով: Վեցերորդ ուրը նավն անցավ Լոս-Անժելոսի հրացուքի մոտով, և հետևյալ յերեկոյան մեր առաջ բացվեց մեկ միլիարդ մոմանոց հայտնի փարոսը, վորը նսեմացրեց աստղերին: Հորիզոնում փայլեցին Սան-Ֆրանցիսկոյի շողշողուն ուկլամները:

... Մայիսի 12-ի առավոտյան Սան-Ֆրանցիսկոյում յես ներկայացա կապիտան Դեմենտյովին, վորն

¹ Իրվինգը հիշատակում է ճաղոնական ռազմանավատորմի ղեկավար Կապիտան Գրոսուէկե Ֆուկուշիմայի ադմուլ համած գրքը «Նոթեր ապագա ճաղոն-ամերիկյան պատերազմի մասին» և այդ գրքի հանձնարարական նախաբանը, վոր գրել է միացյալ եսկադրայի հրամանատար ադմիրալ Սուեցուդու Նոբումբասան:

ընդունում էր նավերի վերջին քարավանը: Պարզվեց, վոր նավերի վերջին խումբը հանձնաժողովը դեռ չեր ընդունել:

— Դուք պետք է հանգստանաք Սան-Ֆրանցիսկոյում մի ամսից վոչ պակաս, — հայտնեց ինձ Դեմենտյովը: — Դասավորեցեք ձեր ժամանակը, յես շատ ոգնականներ ունեմ: Խորհուրդ եմ տալիս ավտոմոբիլ վարձեք և գնաք Կալիֆոռնիա: Մերոնք արդեն յեղել են Լոս-Անժելոսում և Հոլիվուդում: Ապշեցուցիչ ճանապարհներ են:

Բայց միթե ինձ կարող էյին գրավել Ֆրիսկոյի յերկնահաս շենքերն ու զբոսանքը:

Իրվինգի հետ հանդիպման վայրի մասին վաղորոք պայմանավորված լինելով՝ յես անհամբերությամբ սպասում էյի նշանակված ժամին, և յերեկոյան ժամի 8-ին ներս էյի մտնում «Վոսկե դարպաս» հյուրանոցի դռնից: Դժվար չէ պատկերացնել իմ դժգոհությունը, յերբ յես, բացի Իրվինգից, սենյակում տեսա կողմնակի մի անձնավորութուն ևս:

Հյուրասենյակում աղմկում էյին երեկտրական հովհարները: Անկյունում, վոսկեզոծ մինիատյուր սեղանի առջև նստած էր ալեհեր, դեր մի տղամարդ՝ անբնական չափի ուռուցիկ աչքերով, վորոնք վոչ մի արտահայտություն չունեյին: Նա կարծես ննջելիս լիներ և, առանց աչքերը բարձրացնելու, հազիվ բարեկրով Գոլովինին, մեկնեց ծանր ձեռքը:

— Ծանոթացեք — ասաց Իրվինգը: — Միստեր Գոլզինգն է, «Նոր Անգլիա» ակցիոներական ընկերության նախագահը:

— Շատ ուրախ եմ, — անտարբերութեամբ հազիվ շարժեց շրթունքները Գոլդինգը, կարծես ուժասպառ եր յեղել շոգից, թեև սենյակը բավականին զով եր:

— Նավապետ ֆրեդ Իրվինգը, — նույնպիսի անտարբեր, դժկամ ձայնով շարունակեց նա, — տեղեկացրեց ինձ ձեր արկածների մասին: Յես հավատում եմ նավապետ Իրվինգին...

Ծանր հառաչանքով Գոլդինգը լռեց: Այդ մարդը շատ ծանր տալավորութուն թողեց Գոլդինի վրա: Ինչո՞ւ եր իրադեկ դարձրել նրան Իրվինգն իրենց գործին: Պարզ յերևում եր, վոր Գոլդինգն ընդունակ չե վորևե բան հասկանալու, և Գոլդինը վատ զգաց իրեն, մտածելով, վոր հիմա սկսվելու յե տաղտկալի, աննպատակ, անիմաստ հարց ու փորձը:

Քնկոտ կոպերը փակելով՝ ծերուկը դարձյալ մի քանի աննշան նախադասութուն ասաց ու լռեց: Դեկապետը, զայրույթը զսպելով և կարգի համար մի քանի բոպե սպասելուց հետո, բարձրացավ տեղից, գնալու նպատակով:

— Նավապետ Իրվինգը կների ինձ, — սառնութեամբ ասաց նա, — բայց... ինձ համար միանգամայն անհասկանալի չե, թե նավապետը ինչի՞ համար ե նեղութուն տվել ձեզ, միտեր Գոլդինգ, քանի վոր այդ գործը միայն ինձ հետ առնչութուն ունի:

— Սխալվում եք, — թմրած արտասանեց Գոլդինգը: — Այն բոլորը, վոր դուք պատմել եք, յիթե ճշմարտութուն ե, ապա միթե միայն ձեզ ե վերաբերում խաղաղությանն սպառնացող գաղտնի ամբողջ գոյութունը:

Յեվ Գոլդինգը, թեթևակի ծռելով բերանը, խորամանկ ժպտով, նայեց Գոլդինին:

— Նավապետ, չե՞ վոր մենք այստեղ հավաքվեցինք վոչ լոկ ծանոթանալու ու հեռանալու համար: Յես յենթադրում եմ, վոր մարդիկ հանդիպում են գործի համար, իսկ յուրաքանչյուր գործ ժամանակ ե պահանջում:

Իրվինգը թախանձագին շարժումով առաջարկեց Գոլդինին, վոր նստի: Գոլդինգի աչքերը փակվեցին, գլուխն ավելի ցած կախվեց: Սակայն հանկարծ ծերուկը ցնցվեց, ու նրա հայացքը աշխուժացավ:

— Միտեր Գոլդին, — անսպասելի ժրաջան արագութեամբ արտասանեց նա, — յես դեմ չեմ, վոր նավապետ Իրվինգը դեպի Պանամա կատարելիք իր հերթական նավադնացության ժամանակ մի քանի որով շեղվի իր ճանապարհից և զննի ձեր մատնանշած կղզին: Հայտնի՞ չե ձեզ, արդյոք, թե այդ շեղումը և նավի ուղացումը քանի հազար դոլար կնստեն:

— Նավապետ Իրվինգն ինձ տեղյակ չի պահել իր ծրագրերին, — պատասխանեց Գոլդինը: — Միթե ինձ հարկավոր ե գիտենալ ծախսերի գումարը:

— Անհրաժեշտ ե, — խրատող ձևով ասաց Գոլդինգը: — Ձեմ թագցնի, վոր ամբողջ հայտնաբերելու դեպքում մեր ընկերութունը մեծ պարգև կստանա իր գյուտի համար: Յես ել չեմ խոսում ռեկլամի մասին: Միտեր Գոլդին, ինձ հետաքրքիր ե իմանալ, թե դուք վո՞րքան վարձատրութուն եք ուզում ստանալ այդ նավարկության համար:

— Ակներև ե, վոր մենք իրար չենք հասկանում, — իր զայրույթը չզսպելով ասաց դեկապետը: — Նավապետ

Իրվինգին, վորը գիտե ասն վայրի կողմնատները, վորտեղ ինձ գտել ե «Պրեզիդենտը», ավելի լավ ե ծանոթ կղղու մտաւոր տեղը: Բացի այդ, դուք ինքներդ հիշեցիք խաղաղութանն սպառնացող վտանգի մասին: Այլևս ինչ խոսակցութիւն կարող ե լինել դրամի մասին:

Գոլդինգն, ըստ յերևութին, գոհ մնաց Գոլովինի պատասխանից: Սակայն, մի քիչ լռելուց հետո, ավելացրեց.

— Մենք վորոշ ծախս ենք վերցնում մեկ վրա այդ նավարկութիւնը կատարելով: Սակայն յեթե պարզվի, վոր ստորջրյա վոչ մի ամբողջ գոյութիւն չունի, իսկ ձեր պատմածը, թույլ տվեք ասելու...

— Թանկագին միտեր Գոլդինգ, — յերկշտուությամբ մեջ բերեց մինչ այդ լող Իրվինգը, — յես յերաշխավորում եմ, վոր ղեկավարն իսկական ճշմարտութիւն ե պատմում:

— Մեզնից յուրաքանչյուրը թող մնա իր կարծիքին, — նավապետին ընդհատեց Գոլդինգը, — Յես տրամադրում եմ նավը: Կարծում եմ, բավական ե: Ինչ վերաբերում ե միտեր Գոլովինին և վարձատրութիւննից հրաժարվելուն, միթե յես կարող եմ առարկել: Յե՛րբ եք մտադիր շարժվել, կապիտան:

— Բեռնումն սկսվում ե վաղը առավոտյան: Վաղը չե մյուս որը, ձեր թուլութեամբ, յես կմեկնեմ Սան-Ֆրանցիսկոյից:

— Հաջող նավարկութիւն եմ ցանկանում, — ծանր հառաչելով արտասանեց Գոլդինգը, նա բարձրացավ բազկաթոռից:

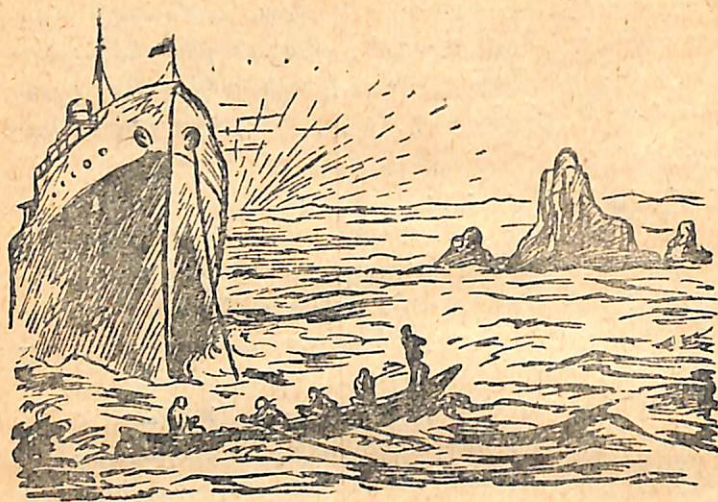
Դանդաղ մոտենալով դռներին՝ նա դարձավ դեպի

իրեն ուղեկցող Իրվինգը. — Մտածեցեք, նավապետ, դուք դեռևս ամբողջ մի ուր ունեք: Յես համաձայն եմ... բայց հիշեցեք, Իրվինգ, մինչ այս ընդմիջում եյի ձեզ: Հրամայեցեք, վոր սենյակում մի գույգ հովհարներ ել դնեն, ձեզ մոտ չափազանց շոգ ե, Իրվինգ:

Մայիսի 14-ի լուսաբացին «Յուպիտերը» մեկնեց Սան-Ֆրանցիսկոյից: Տախտակամածում, խողովակների միջև, լերկու սյուներից ամրացրած պատվանդանների վրա, դրված եր պղնձապատ փայլուն ջրասուզական նավակը:

Մեկնելու վերջին ընդմիջում, յերբ նավաստիները բարձրանում եյին նավասանդուխքը, նավահանգիստ յեկավ մի փակ ավտոմեքենա: Նրա լուսամուտում մեկ վայրկյանով յերևաց մի ճապոնացու դեմք, և ավտոմեքենան անհայտացավ:

Մենք բաց ենք թողնում «Յուպիտերի» ուսի նկարագրութիւնը: Բավական ե ասել, վոր բարեհաջող յեղանակի պայմաններում նավը չորրորդ որը հասավ այն վայրին, վորտեղ սրանից կես տարի առաջ «Պրեզիդենտը» փրկել եր Գոլովինին: Մայիսի 18-ին, ցերեկվա ժամի 2-ին ովկիանոսում յերևաց հազիվ նշմարվող միայնակ քարե կղզին ու սև ժայռը: Հուզված ղեկավարը վոչ մի ընդմիջում տարակուսում: Այո, այդ հենց այն ժայռն եր, վորի գագաթից նա, բոցման Բակուտայի հետ միասին, մեկ անգամ տեսել եր ովկիանոսի հատակում յեղած կրակներն ու մարդկանց:

ՏԱՍՆՁՈՐՍԵՐՈՐԴ ԳԼՈՒՍ

«ՅԵՐԴՎՈՒՄ ԵՄ, ՍԱ ԱՅՆ ԿՂՋԻՆ Ե»

Ժայռի կապույտ ուրվագիծ, Ղեկավար Գոլովինը, կաշեւորվ նավապետի կամրջակի յեզրից, այլևս վոչինչ չեր նկատում և չեր լսում Իրվինգի ձայնը, վորն իրեն հեռագիտակ եր առաջարկում:

«Յուպիտերը» դանդաղեցրեց ընթացքը:

— Ստոպ, — հրամայեց Իրվինգը մեքենասենյակի խոսափողով: — Դատելով ձեր տեսքից, — քաշեց նա Գոլովինի թեւը, — սա հենց այն կղզին է...

Ղեկավարը զսպեց հուզմունքն ու վճռականորեն հաստատեց.

— Կասկած չկա: Սա հենց այն կղզին է:

— Հրաշալի յե, — գլուխը թափ տվեց Իրվինգը և

ձայն տվեց նավի անձնակազմին. — Իջեցրե՛ք ջրասուղական նավակը: Ինձ հետ կզան ջրասուղակը, մոտորիստը, յերեք նավաստի և ազդարարը: Ռադիստը թող անընդհատ կապ պահպանի Սան-Ֆրանցիսկոյի հետ: Մեր ազդանշաններն անմիջապես կհաչտնեք:

Ջուրը փրփրացնելով՝ թեթև նավակը սլացավ դեպի կղզին, և շուտով ղեկապետի աչքերի առաջով անցավ ջրի վրա թեքված ժայռը: Նավակը մոտեցավ ափին կանգնեցրած մոտորով, և Գոլովինը առաջինը ցատկեց շիկացած, հարթ գորշ քարերի վրա:

«Ի՞նչ է կատարվելու հիմա, — տենդագին աշխատում եր պատկերացնել ղեկապետը. — Բակուտան, Նի-նան, Անդրեյը: Կենդանի՞ յեն արդյոք նրանք: Ի՞նչ են ձեռնարկելու «Կապույտ արևի ամրոցի» իշխանաւորները:

Ղեկապետը վազեց դեպի ժայռը: Իրվինգը, պոկելով գլխից իր գլխարկը, հետևեց նրան...

Լուսթյունն է: Իրվինգի ձեռքը բռնելով՝ Գոլովինը բարձրացավ ժայռի գագաթն ու ընկավ ծնկների վրա: Գետնից կաշեւորվ՝ նա սկսեց ցած նայել, դեպի ովկիանոսի կանաչ խորքերը:

Սակայն վճիռ խորքերում յերևում եյին միայն արծաթագույն ձկնիկները:

Ծովագնացները յերկար պառկած մնացին, հույս ունենալով, վոր ստորջրյա նավի ուրվագիծը կտեսնեն կանաչ անդունդում:

— Նավակը դեպի ժայռը, — վոտքի՛ կանգնելով ու ձեռները ձայնափողի նման ծալելով կանչեց Իրվինգը: — Այդպես նայել չարժե, — հասկանալով, թե Գոլովինը ինչ ապրումներ ունի, ասաց նա: — Մենք այդպես վո-

չինչ չենք տեսնի: Այժմ, բարեկամս, ամեն ինչ կալարզ-վի:

Ներքևում աղմկեց մոտորը, և նավակը մոտեցավ ժայռին:

— Իջեցնել ջրասուղակին, — հրամայեց Իրվինգը, — նախորոք չափելով խորությունը: Ձեռն կասկածում, — հաղիվ լսելի ձայնով ասաց նա, — ճապոնացիները տիրապետում են քողարկման գաղտնիքներին: Սակայն ջրասուղակը վայրկյանապես կալարզի ամեն ինչ...

Նավակի քթի մոտ յերկու նավաստի հագցնում էյին ջրասուղակին: Տասը բոլե լուռ անցավ, վերջապես փայլեց պղնձյա սաղավարտը: Իրվինգը մտազբաղ կրկնեց.

— Այժմ մենք կիմանանք ամեն ինչ:

Պատվեց ջրհանի անադմուկ անիվը: Ջրասուղակը դժվարությամբ գցեց վոտքերը նավեզրի աջ կողմը, իջավ նավասանդուխքով ու սուզվեց ջրի մեջ: Յեւ ահա ջրի մակերեսին մնաց միայն մեծաչքանի սաղավարտը: Ապա փայլուն մետաղյա գլուխն անհետացավ, ու յերկնագույն ջրի վրա յերևացին ու չքացան բըշտիկները:

— Խորությունը չափած է, — հարցրեց Իրվինգը, թեք ընկնելով ժայռի վրա: — Վորքան է:

— Ժայռի տակ քառասունվեց մետր է:

— Հեռախոսի վրա՞ յեք:

— Յեղավ, հեռախոսի վրա, — ձայն տվեց նավաստին, վոր յերկու ձեռքով փողը սեղմել էր ականջներին:

— Լսելիությունը:

— Հիանալի չե:

— Ջրասուղակը գետնի վրա յի:

— Ջրասուղակը գետնի վրա չե, — հայտնեց հեռախոսավարը: — Ի՞նչ կարգադրություններ կան, նավապետ:

— Հարցրեք, ի՞նչ է տեսնում ջրասուղակը:

Կռանալով, հեռախոսավարը փողի մեջ գոռաց նավապետի հարցը և իսկույն պատասխանեց.

— Նա ասում է... ջրասուղակն ասում է, վոր ծովի հատակը քարքարոտ է: Վոչ մի բույս չկա և ջրասու...

— Նա տեսնում է, թե չենթադրում, — ջղայնացած դադարեցրեց հեռախոսավարին Իրվինգը: — Ավելի քիչ յերևակայություն: Տեսանելիությունն ի՞նչպես է.

— Հիանալի չե, — անմիջապես պատասխանեցին նավակից: — Ջրասուղակն ասում է, վոր տեսանելիությունը հիանալի չե:

— Հայտնեցեք, թող անցնի գետնի վրայով, դուք ել շարժվեցեք նրա հետ:

— Յեղավ, նավապետ:

Գլուխը դարձնելով, առանց Գոլովինի վրա նայելու, ձեռները մեջքի վրա դրած ու վտտի ծայրերի վրա չերերալով, Իրվինգն անսպասելիորեն խորթ, անձանաչելի կոշտ ձայնով հարցրեց.

— Դեկապետ, դուք ձիշտ համոզված եք, վոր մենք գտել ենք ձեռ կղզին, յեթե միայն այս գետաքարերի կույտը կարելի չե կղզի անվանել:

— Վոչ մի վայրկյան չեմ կասկածում:

— Միստեր Գոլովին, — սառնությամբ նախադրուշացրեց նավապետը, — ուշադիր յեղեք: Լավ դիտեցեք շուրջը, յես պատրաստ եմ ընդունելու սխալը,

վորովհետև այս քաղաքը կարող են նման լինել... Ո՞վ
ե կարող նրանց տարբերել...

— Վհ, — զարմանալով Իրվինգի տոնի վրա՝ ա-
սաց Գոլովինը, — սա հենց այն կղզին ե:

— Հարգելի միստեր Գոլովին, յես կրկին խոր-
հուրդ եմ տալիս ավելի ճիշտ վորոշել այդ: Մի թե արժե
հիշեցնել ձեզ, թե վերջան անդուրեկան կլինի ինձ
համար խաբել իմ բարեկամ Գոլդինգին:

— Հարգելի միստեր Իրվինգ, չգիտեմ, թե ինչով
եմ արժանացել ձեր անվատահույս յանը: Սակայն յերդ-
վում եմ ձեզ, վոր կղզին...

— Ձեր յերգումները չեն վերադարձնի Գոլդինգի
բարյացակամութունը, — կտրուկ կերպով ընդհատեց
նավապետը: — Ի՞նչով եք կարող ապացուցել դուք այդ:

— Գնանք, — վճռաբար ու զայրացած ասաց Գո-
լովինը: — Յես ձեզ ցույց կտամ այն քարայրը, վորի
մոտ անցք կա: Յես համոզված եմ, վոր մեզ լսում են,
և այս կղզու իշխանավորներն իսկույն կգան:

— Գնանք, — մռայլորեն համաձայնեց Իրվինգը: —
Յույց տվե՛ք: Յես հավատում եմ ձեզ:

Ծովագնացները տաս րոպեյից վոչ ավելի ժամա-
նակամիջոցում շրջեցին ամբողջ քարքարոտ կղզին:
Այն տեղում, վորտեղ Գոլովինը հույս ուներ գտնելու
քարայրի հետքերը, բարձրանում եր խճի ու քարի
մանր կտորտանքի մի կույտ: Քարերը, կոկ, վորշա-
գույն գլաժալոները կիտված եյին բլրի յերկայնքով ու
փայլում եյին արևի տակ:

Իրվինգը արագ, ծանր շնչելով, յերեսն արագ
շուռ տվեց ղեկապետից, առանց մի խոսք ասելու
քայլեց դեպի մոտեցող նավակը: Նավախելում շատա-

Իրվինգը տու սկից յերես ղեկապետից

խոս նախապիսինքը հանում եյին ջրասուզակի գգեստը:

— Տեսա՞ք դուք արդյոք, — հարցրեց նրան Իրվինգը, — վորեւե նշան այն բանի, վոր այստեղ նալ ե՛յնդել:

— Նախապետ, յես հետազոտեցի այն ամենը, ինչ հնարավոր եր, — լսեց Գոլովինը ջրասուզակի պատասխանը: — Ժայռի տակ, քառասունվեց մետր խորութեան վրա, հարթ, քարքարոտ գետին ե: Շատ ձուկ կա: Յերկյուղ եմ կրում, վոր այնտեղ ակուլներ են խայտում: Մի մեծ հրապարակ ե, մոտ յոթանասուն քառակուսի մետր տարածութեամբ: Իսկ ավելի հեռուն — սեպ ե և խորութեանը մի անգամից մի քանի հարյուր մետրի յե հասնում: Այս ծանծաղուտի մոտ ամբողջ կղզու շուրջն ովկիանոսային խորութեան ե:

— Ալլո, դեկապետ, — խուլ, հրամայական ձայնով կանչեց նախապետը Գոլովինին: — Բարեհաճեք նալ վերադառնալ: Դուք հոնպատակ չունե՞ք այստեղ մնալու և ծովային վագրներին կանչելու:

Իրվինգի կողմնակցութեանը, վոր յերբեք չեր կարող սպասել Գոլովինը, վոչ մի ապավորութեան չթողեց նրա վրա:

Խորին հուսահատութեան մեջ, ստիպված լինելով թողնել կղզին, նա նալ բարձրացալ:

Աղմուկով լափին տալով ջուրը՝ նախկը հետ սլացալ շոգենալի կողմը:

«Ուրեմն բժիշկներն իրաւացի՞ եյին, — ծանր խորհում եր Գոլովինը: — Յնորք եր... մղձավանջ... Մթթե ստորջրյա ամբողջ գոլութեան չի ունեցել»:

Յեւ, նալեզրի կողմը սլանալով, վախենալով, վոր ժայռը կկորչի այժեց, Գոլովինը ակամա գոչեց.

— Վերադառնա՛ք, նախապետ, յերգվում եմ, սա հենց այն կղզին ե:

— Միտեր Գոլովին, — հարձակվեց Իրվինգը, — յես այլևս չեմ ուզում ձեզ լսել: Դադարեցրե՛ք զառանցանքը:

Հինգ որ Գոլովինը դուրս չեր գալիս նախապից: Յեւ Իրվինգը վոչ մի անգամ չայցեցեց նրան: Դեկապետն անտանելի տանջանքներ եր ապրում: Նա իրենից հեռու յեր մղում ուտելիքը, չեր հեռանում մահճակից և, կարծես, մոռացել եր ժամանակի մասին: Սակայն արդեն ժամանակն եր Սան-Ֆրանցիսկո ժամանելու: Վորքան ել այդ ծանր եր իրեն համար, Գոլովինը վորոշեց դիմել նախապետին բացատրութեան տալու համար: Կարծեք նրա ցանկութեանը նախագուշակելով՝ հանկարծ նախապիկ մտալ Իրվինգը:

— Միտեր Գոլովին, — չարութեամբ ասաց նա, — ձեզ հետաքրքրում ե, թե վորտեղ ենք գտնվում մենք:

— Այո: Յես պետք ե Սան-Ֆրանցիսկո վերադառնամ...

— Անձամբ ինձ այդ չի հետաքրքրում, — ընդմիջեց նրան Իրվինգը: — Մենք անցնում ենք Մեքսիկայի ափերով: Միտեր Գոլովին, յես չեմ հոգալու ձեր հարմարութեանների մասին: Յեթե դուք դեռևս չեք կորցրել ըմբռնելու ընդունակութեանը, ապա պետք ե հասկանաք, վոր այս բոլոր որերը, ձեր անմիտ խաբեբայութեան պատճառով, քիչ եր մնում, վոր յես պայթեյի կատաղութեանից: Լոկեցեք: Յեթե յես ձեր տեղ լինեյի, վաղուց ինձ գցած կլինեյի ծովը: Յես պատժված եմ: Դադանորեն պատժված եմ իմ դուրահավատութեան ու միամտութեան համար: Յեւ իմ կա-

Նոններին կհակասեր, յեթե յես ներեյի այդպիսի արարքը: Թող իմ կողմից հարգված միտներ Գողթինգն իմանա, թե յես ինչպես եմ խրատել անաղնիվ, անխոհեմ այն մարդուն, վորը համարձակվել է խաբել Ֆրեդ Իրվինգին: Անմիջապես թողե՛ք նավը, թե չէ յես կհրամայեմ, վոր ձեզ ծովը նետեն:

Սոսեմուլթյունը թույլ չտվեց ղեկապետին առարկել, և նա անխոս բարձրացավ տախտակամած:

Աստղառատ գիշեր էր:

Կանգնեցրին մեքենաները, վորոտացին ճախարակները, և Գոլովինը նավասանդուխքով իջավ մոտորային նավակը: Լուսավորված կամրջակի վրա յերևաց Իրվինգի կերպարանքը:

Նավը սլացավ խավարի մեջ:

Գոլովինն աի իջավ՝ միանգամայն անտարբեր, Նրա վոտների մոտ ընկավ պարկը, և նավը վայրկեհապես շուռ յեկավ հակառակ կողմը: Գոլովինը, կարծես ծանր, ճնշող յերսզում, իջավ սառը, խոնավ քարի վրա:

(ԳԵԿԱՊԵՏ ԳՈԼՈՎԻՆԻ ԳՐԱՆՅՈՒՄՆԵՐԻՑ)

«Մութ, մեքսիկյան գիշեր է: Յես գլուխս դարձրելի, վորպեսզի չտեսնեմ «Յուսլիտերի» կրակները: Յերիտասարդ հասակումս յես շատ ցնցումներ եմ ապրել, բազմաթիվ անգամ ապրել եմ մահվան վտանգը, սակայն այն տանջանքը, վոր յես ապրում եյի մեքսիկյան ամիում, չի կարելի համեմատել վոչ մի այլ տանջանքի հետ: Յերը են վոչնչացել ուրախ բոցման Բակուտան, մեղմ Անդրեյը և Նինան: Իմ թանկագին խեղճ բարեկամներ, նրանք մահացել են քաղցից ու

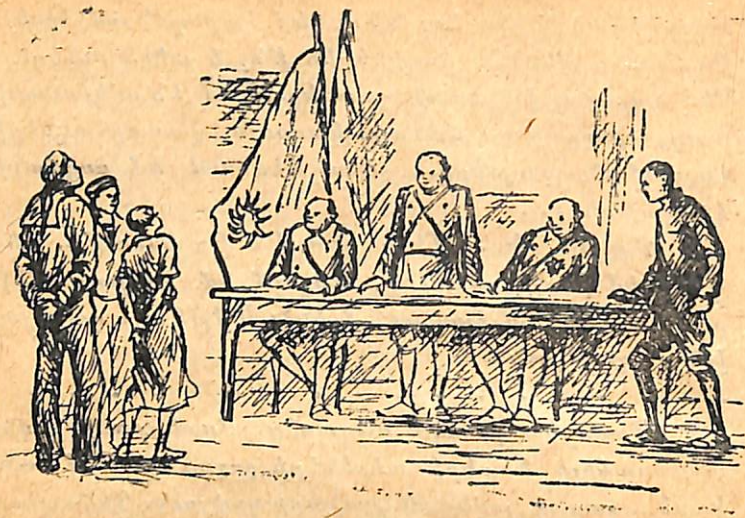
ծարավից, իսկ յես նույնիսկ չեմ կարողանում հիշել, թե նրանց վերջին բոպեներին ի՞նչ է տեղի ունեցել: Յեվ դարձյալ իմ առաջ պատկերանում են ովկիանոսի տակ պսպղացող մանուշակագույն լուսարձակների գողգողուն լույսերը... Յես տեսնում եմ բոցմանի կերպարանքը...»

Քայլեր են... Մեկը գնում է խավարում... Յես լսում եմ խոտի շրշյունը, նայում եմ խավարի մեջ, բայց արդեն չեմ հավատում ինձ: Մի՞թե այս դարձյալ խելահեղութուն է:

Աստորի աղմուկը դադարեց, մոտերքում լսվեց անտեքանելի ծառերի տերևների շրշյունը: Յեվ հանկարծ աղաղակ լսվեց ու քայլերի դոփյուն: Ղեկապետը չեր շարժվում: Ահագին մարդու մի կերպարանք վազեց նրա մոտով, բայց նա արդեն վոչինչ չեր լսում և չեր գիտակցում:

Անծանոթը սլացավ դեպի ջուրը: Շոգենավի կրակներն անհայտացան:

Դանդաղ, ծանր քայլեր են լսվում: Մարդը վերադառնում էր ափից: Քարացած Գոլովինին մի բուպեյով թվաց, թե այդ մարդը ծանոթ է իրեն: Սակայն նա արդեն ինքն իրեն չեր հավատում: «Ձառանցանք ե, զառանցանք ե», հնչում էր նրա ականջում Իրվինգի ձայնը, և ղեկապետը անշարժ, լուռ նայում էր մոտեցող մարդուն: Յեվ հանկարծ այդ մարդը կանգ առավ: Ղեկապետի հայացքը թափանցեց խավարի մեջ, և մնաց սառած: Հավատմ արդյոք իր աչքերին: Նրան թվաց. թե իր առաջ կանգնած է բոցման Բակուտայի կրկնորդը...

ԳԼՈՒԽ ՏԱՍՆՉԻՆԳԵՐՈՐԴ

ՅԵՐԵՔԻ ԳԵՐԻՆԵՐԸ

Մենք շատ ղեկավարներն վորոշ ժամանակով կթողնենք մեքսիկյան ափում, գիշերային խավարի մեջ, և կպատմենք «Խորհուրդների աստղ» նավախմբի մնացած յերեք ծովագնացների մասին: Դրա համար մենք պետք է հետ դառնանք և հիշենք ղեկտեմբերի հնգի առավոտը—այն առավոտը, յերբ «Պրեդիդենտի» նավապետի կամրջակից ղեկավար Իրվինգն ովկիանոսում նկատեց մի անզգա մարդու մարմին:

Բակուտայի, Նինայի և Անդրեյի արկածները 'նկարագրելով' մենք հաստատում ենք «Կապույտ արևի ամրոց» ստորջրյա կրեյսերի գոյությունը, վորի վրայից, Նակամուրայի ոգնությամբ, ղեկտեմբերի հնգի

ուսաբացին փրկվեց Գոլովինը: Ղեկավարի յերեք բարեկամները մնացին ովկիանոսի տակ, և մինչդեռ Գոլովինը, ովկիանոսի յերեսը նետվելով, ուշաթափվելով, լողում եր դեպի շոգենավի կրակները, նրանք խորը քնած ելին խեղդուկ յերկաթե խցիկում:

Այդ առավոտ բոցման Բակուտան արթնացավ ինչ-վոր տարորինակ նախազգացումից: Նա վեր ցատկեց մահճակից, և նույն վայրկյանին խցիկը լուսավորվեց ելկտրական լապտերով: Շեմքին կանգնած եր Նակամուրան: Բայց դեռ մինչ այդ ղեկավարը նրկատեց, վոր Գոլովինի մահճակը դատարկ է:

— Ո՛ւր և Ալեքսանդր Պավլովիչը, — ցատկելով Նակամուրայի մոտ, տափնալով հարցրեց նա:

Ճապոնացին տխուր ժպիտով մատը մոտեցրեց շրթունքներին, և բոցմանը ցրված հայացքով շուրջը նայեց: Միթե նա սխալվել է:

Ղեկավարը բացակայում եր:

— Ո՛ւր և Ալեքսանդր Պավլովիչը, — կրկնեց նա իր հարցը:— Ո՛ւր են տարել նրան: Ո՛, յես մոռացա, վոր դու ուսներեն չես հասկանում: Ղեկավարը, — նշաններով բացատրեց նա, — ահա նրա մահճակը: Ո՛ւր է իմ ղեկավարը:

Նակամուրան, ի նշան այն բանի, վոր հասկանում է Բակուտային, գլուխը հաստատողաբար թափ տվեց:

— Ուրը, — ասաց նա, ու ձեռքով ցույց տվեց առաստաղը:— Ուրը...— Յեվ Նակամուրան մի քանի արտահայտիչ շարժումներ արեց ձեռներով, պատկերացնելով լողացող մարդու:

— Լոդո՛ւմ ե—գոչեց բոցմանը՝ զլխի ընկնելով։—
Մեր ղեկավարը փախել ե։

Ազգանշան լավեց։ Ճապոնացին ցնցվեց։ Լապտե-
րը հանգցնելով նա արագությամբ մի թուղթ դրեց
Բակուտայի ձեռքը ու դուրս սահեց խցիկից։ Բակու-
տան շարժվեց նրա հետևից, բայց հանկարծ կրակոց
լավեց և մեկը ծանրորեն ընկավ դռան մոտ։ Նախա-
սենյակում վազվզոց սկսվեց։ Թախձալի ազդանշանը
հանկարծ դադարեց, և Բակուտան, իր տեղում սառ-
չելով, բնազդաբար փաթաթեց թղթի կտորն ու պա-
հեց իր շապիկի կարի մեջ։

Ազգանշանից ու աղմուկից արթնացան Նինան
ու Անդրեյը։

— Ղեկավարը չկա,—զարմացավ յերիտասարդ
նալսաստին։—Բոցման, հեր ե կորել նա։

Բակուտան դեռ չէր կարողացել պատասխանել,
յերբ դուռը բացվեց ու խցիկ ներս վազեց կատաղու-
թյունից խելազարված Ալենդորֆը։

— Նա փախել ե,—գոչեց գերմանացին։—Դ՛հուք
կպատասխանեք նրա փոխարեն։ Դ՛հուք... դ՛հուք... նրա
մեղսակիցներն եք։

Բաց դռան մեջ յերևացին մոռյլ զինվորները։
Զգուշությամբ, հետ-հետ քայլելով, նրանք տանում
եյին Նակամուրայի դիակը։

Վայրենի, կատաղի աղաղակով Ալենդորֆը դուրս
վազեց նախասենյակ։ Աղմկեց սողնակը, և ամեն ինչ
լռեց։ Բակուտան լուռ մտածում եր աչն ամենի մասին,
ինչ տեղի յեր ունեցել։ Նա արդեն ուզում եր ընկեր-
ներին պատմել Նակամուրայի զարմանալի աչցելու-

թյան մասին և խորհրդավոր նամակի մասին, յերբ
հանկարծ խոսեց Անդրեյը։

— Նա թողեց մեզ,—վշտացած ու սառնությամբ
ասաց յերիտասարդ նալսաստին։—Նա... փախավ, իր
կաշին փրկելով։

Նինան վախեցած նետվեց դեպի Անդրեյը, սա-
կայն նա ուժգին հեռացրեց նրան ու մոտեցավ բոց-
մանին։

—Ինչո՛ւ չեք լռել դուք։ Ղեկավարը փախել ե։

Սառսափեցնելով Նինային, վորը սովոր եր տես-
նել նալսաստու ու բոցմանի բարեկամական հարաբե-
րությունները, Անդրեյը նորից կրկնեց պարզ ու հուզ-
ված ձայնով։

— Յեվ դուք թագցնում եք նրան։ Նա փախկոտ
ե, մի չնչին փախկոտ։

Բոցմանն անվրդով լռել եր, Բայց ահա վերջա-
պես նա կամաց, կարծես իր փոխարեն մի ուրիշն եր
խոսում, անձանաչելի, անտարբեր ձայնով, կարծես
չհասկանալով Անդրեյին, հարցրեց։

— Ո՛ւմ մասին ե խոսքը։ Չեմ հասկանում. աչդ
հվ ե—նա։

— Ո՛վ ե նա։ Ղեկավարը։ Չեր ղեկավար Գոլո-
վինը։

— Ինչո՛ւ իմ,—ափելի կամաց հարցրեց Բակու-
տան։—Ալեքսանդր Պավլովիչը—մեր ղեկավարն ե։

— Ով ել վոր լինի նա, յես չեմ ուզում նրան
իմն անվանել։ Նա մեզ ընկեր չե։ Նա փախել ե...

— Պոլուսդրոն, տեղդ գնա,—աղաղակեց բոցմանը՝
բռնեցքը պատին զարկելով։—Նինա, քանի դեռ ուշ
չե, այս խաբակաձկանը պահիր մահճակի տակ։ Մեր

Ալեքսանդր Պավլովիչի մասին մի խոսք ասողի վոտները չես կպոկեմ ու ծովը կնետեմ:

Վհատված Նինան գրկեց բոցմանին ու նստեցրեց մահճակի վրա: Աղջկա վախն ազդեց խիստ բոցմանի վրա ու նա հանգստանալով՝ արհամարհանքով ասաց.

— Վախկոտները նրանք են, վորոնք նվում են ու վախենում իրենց կաշվի համար: Յեթե Ալեքսանդր Պավլովիչը գնացել է, ուրեմն յես, ի վախ Բակուտաս, հավատում եմ և ասում. այդպես ել հարկավոր ե:

— Այո, այդպես ե հարկավոր,—բոցմանի հետևից վճռաբար կրկնեց Նինան,— Յես ել եմ հավատում:

— Սպրեւ,—հավանողական հայացք գցեց նրա վրա Բակուտան:—Ինչպես տեսնում եմ, ծովագնացներին վոմանք իդուր են շալվար հագնում:

— Ներեցեք նրան, բոցման,—յերկջուղով շշնջաց Նինան և բարձրաձայն ասաց. —Պետք է կռվել, ընկերներ: Մենք չորս հոգի եյինք: Դատեցեք ինքներդ. յեթե մեզնից մեկի համար փախչելու հնարավորութուն ստեղծվեր, մենք իհարկե կուղարկեյինք ղեկավարելուն կամ բոցմանին:

— Յես ել այդպես եմ մտածում,—ասավ Բակուտան,—յեւ յես առաջին հերթին կուղարկեյի ղեկավարելուն:

— Մենք յերեքս, մտերիմ մարդիկ, ինչո՞ւ պետք ե կռվել սկսենք,—շարունակեց Նինան:—Միասին եւ յինք փրկվում ծովում, այստեղ ել ապրում ենք և ազատվելու հույս ունենք միայն նրա համար, վոր միասին ենք: Ի՞նչպես կարելի յե, վոր մենք թշնամութուն անենք:

— Նինա,—հուզված ասաց բոցմանը,—ան իմ ձեռքը: Դո խելքը վոսկի չե: Յերդվում եմ հոգովս, յես կուզենայի այդպիսի աղջիկ ունենալ:

Ոոսակցութունը դադարեց: Գերիններն տանելու յեկան չորս ղինվոր և մեկ սպա: Այն ընդարձակ, լավ լուսավորված շրջանաձև սրահում, ուր բերին նախորդ պողպատյա ձեռնաշղթաներով կապած գերիններին, սև լաքած սեղանի մոտ նստել եյին յերեք ճապոնացի—լրիվ հանդիսական զգեստով, վոսկե կարվածքով ու շքանշանները կրծքներին: Կենտրոնում, ձեռքերը սեղանին դրած, նստած եր այն գեր մարդը, վոր առաջին ուրը հանդիպեց մեր ընկերներին Ալենդորֆի հետ միասին: Ձախ կողմում, ամբողջ հասակովը մեկ ձրգված, կանգնած եր Ալենդորֆը:

— Ձեր առաջ կրեյսերի անձնակազմն ե,—ասաց ծովագնացներին ուղեկցողների պետը, ցույց տալով առաստաղից կախ տված դրոշակները:—Առաջարկվում ե մանրամասնորեն լուսաբանել ղեկավար Գոլովինի փախուստի պայմանները:

Գերինները լուռ եյին:

— Ոորհրդային ծովագնացներ,—կոչտ ձայնով ասաց Ալենդորֆը,—յես լիազորված եմ ձեզ նախազգուշացնելու. ըստ ռազմական որոնքների, վոր ձեզ համար սուրբ պետք ե յինեն, յեթե դուք հրաժարվեք պատասխան տալուց—կենթարկվեք մահվան պատժի: Պատասխանեցեք, բոցման Բակուտա: Պատասխանեցեք, նավաստի Մուրաչև:

— Չգիտեմ,—ուսերը թոթվեց Անդրեյը:—Մեզ վոչինչ հայտնի չե:

Ալենդորֆը թարգմանեց նրա խոսքերը դատա-

վորներին, և գեր ճապոնացին, վորն ըստ յերևութին կրեյսերի հրամանատարն եր, աչքերով ցույց տվեց Նինայի վրա:

— Յրեյլեն Նինա, ի՞նչ և հայտնի ձեզ,—հարցրեց Ալենդորֆը:

— Վոչինչ...

— Նախամուրան յէրբ սկսեց այցելել ձեր խցիկը:

— Բոցման Բակուտա, մտադիր եք արդո՞ք վորևէ բացատրություն տալու դատարանին:

— Խոսել կարելի չէ,—համաձայնեց բոցմանը,— Յեթե ցանկանում եք, չես կարող եմ արտահայտվել:

— Խոսեցեք, Աշխատեցեք հակիրճ բացատրվել:

— Լավ ե, վոր նախազգուշացրիք,—նկատեց բոցմանը,—թե չե յես կարող եմ չերեք որ խոսել, առանց ուտելու: Ահա թե ի՞նչ կասի ձեզ Բակուտան: Յես նաև վում եմ տասնհինգ տարեկան հասակից: Հաշվեցեք:

Ուրեմն լողում եմ քառասունից յերկու տարի պակաս: Իմ կյանքի ընթացքում յես տեսել եմ Ռոմանովներին, իշխաններին, բարոններին, նավատերերին, ադմիրալներին և գեներալներին...

— Մեղադրյալ Բակուտա, դուք շեղվում եք ուղղակի պատասխանից:

— Ամենևին վոչ: Յես միայն ուզում եմ ձեզնից իմանալ, թե դուք ի՞նչ եք մտածում. յեթե չես ինքնակալութունից չեյի վախենում, միթե չես կվախենամ այս...

— Զգուշացեք, մեղադրյալ: Ձեր առաջ կրեյսերի հրամանատարն և ու հրամկազմի բարձր աստիճանավորները...

— Յես ել այդ եմ ասում,—զարմացավ Բակու-

տան,—յես ել հիշում եմ այն դորեզ ադմիրալներին ու գեներալներին, վորոնցից յերեքը չեյի վախենում:

— Վորպես հին ծովագնաց,—ընդհատեց նրան Ալենդորֆը,—դուք պետք ե վոր հիշեք, թե ինչպես ճապոնացիները ջախջախեցին ձեր ադմիրալներին ու գեներալներին:

— Վոչ, վոչ թե ճապոնացիներն են ջախջախել,—հանգիստ պատասխանեց Բակուտան,—այլ մենք, ամբողջ ժողովուրդը, ջախջախեցինք մեր ադմիրալներին, գեներալներին ու սպաներին, ապա մենք ջախջախեցինք Հեռավոր Արևելքում ճապոնացիներին, Արևմուտքում...

— Վերջին անգամս եմ նախազգուշացնում. խոսեք ըստ գործի ելության:

— Յես միայն ըստ ելության եմ խոսում: Ել հում ասես, վոր մենք չջախջախեցինք: Իսկ այժմ, ձենք, խորհրդային ծովագնացներս, անխիղճ կերպով բերված ենք ու շղթայակապված: Բայց մենք մենակ չենք: Մեր հայրենիքում կա հզոր բանակ, ավիացիա, հրետանի, տանկեր, զրահագնացքներ: Փորձեցեք այնտեղ խոթել ձեր քիթը—ձեր վիզը կկտրեն, և այդ դուք ավելի լավ գիտեք, քան թե յես: Իսկ այստեղ մենք յերեքս ենք, և մենք շղթայված ենք: Յեթե դուք վախկոտներ չեք, ապա հանեցեք իմ ձեռնաշղթաները, և յես առանց ավիացիայի ցույց կտամ ձեզ...

— Լռեցեք: Դատարանն անմիջապես կդադարեցնի գործի քննությունը, չեթե դուք յերեքդ չհայտնեք, վոր համաձայն եք խոստովանելու:

— Ավարտեցեք,—անսպասելիորեն առաջ գալով, բորբոքված գոչեց Անդրեյը:—Դուք վոչինչ չեք իմա-

նա: Գիտցե՛ք, այդ մենք ենք ոգնել ղեկապետին փախ-
չելու ..

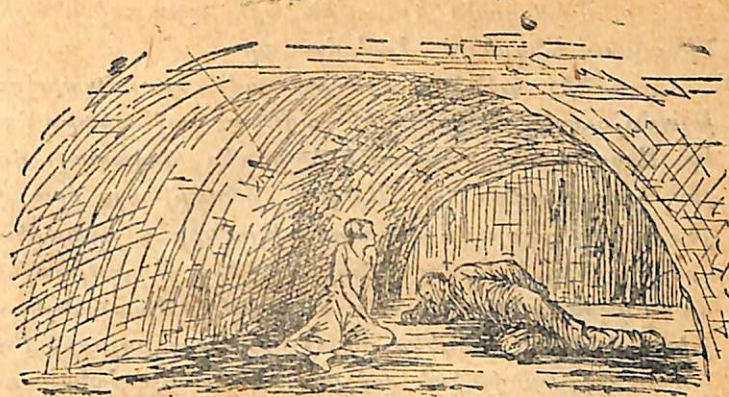
— Սպրեա, Անդրէյ,—հիացմունքով ասաց բոց-
մանը:—Ջախջախի՛ր, ինչքան կարող ես:

— Վերջին խոսքս է,—ձեռքը բարձրացրեց Ալեն-
դորֆը:—Ֆրեյլեն Նինա, ձեր նկատմամբ, իբրև կնոջ,
հրամանատարությունն արդար բարեհաճություն կկի-
րառի: Խորհուրդ եմ տալիս...

— Կարիք չկա ինձ խորհուրդ տալու,—հանդիսա-
պատասխանեց Նինան:—Ընկերներս արտահայտվեցին:
Յես չեմ կարող այնպես խոսել, ինչպես բոցմանը,
բայց յես... չեմ վախենա և կմեռնեմ ինչպես իմ
ընկերները: Ժամանակ մի՛ կորցնեք:

Մռայլված Ալենդորֆը մոտեցավ սեղանին և, մի
րոպե անցնելուց հետո, առանց գերիններին նայելու,
հաշտարարեց.

— Բոլորին գնդակահարել:

ՏԱՍՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ԳԼՈՒԽ

ՄԱՀՎԱՆ ՆԱԽՈՐՑԱԿԻՆ

Այս անգամ պահակախումբը տաս զինվորից պա-
կաս չեր: Սակայն այդ վելլորդ նախազգուշացում էր:
Գերինները քայլում էին, իրենց մտքերով տարված,
իսկ Բակուտան, կարծես մոռանալով դատավճռի մա-
սին, ուրախությամբ իր ճառն էր վերհիշում: Նա շատ էր
դուր յեկել իրեն, ու Բակուտան անհամբերությամբ յե-
րազում էր այն բոլորի մասին, թե ինչպես, վորքան
կարելի յե շուտ վերադառնան խցիկը և ինքն իմանա,
թե իր ճառն ինչ տպավորություն և թողել ընկերնե-
րի վրա:

Մահվան դատապարտված ծովազնացները հան-
կարծ ընկան անթափանց խավարի մեջ: Յերբ հեռ-
վում դադարեցին զինվորների դանդաղ քայլերը, բոց-
մանը հազիվ զսպելով իր անհամբերությունը, խոսեց.

— Դեհ ի՞նչ կասեք: Լավ ճառ ասացի:

— Շնոր լավն եր,—միաձայն պատասխանեցին Նինան ու Անդրեյը։—Լավ ճառ եր։

— Քիչ կլինի ասել, վոր լավն եր,—հպարտությամբ ուղղեց Բակուտան,—ամենաառաջնակարգ ճառ եր։ Այդպես մեկը կարող ե իսկապես հավատալ, վոր յես կիսադրագետ եմ։ Այնինչ, տեսե՛ք, այդ ճառովս յես նրանց դաս տվի և՛ պատմությունից, և՛ աշխարհագրությունից, և՛ Ռոմանովների տոհմից, և՛ ադմիրալների ու զենեքալների մասին։ Խնդրում եմ մատնանշել,—խիստ ձայնով ընդգծեց բոցմանը,—այդ բոլորին Բակուտան իր սեփական խելքովն ե հասել։ Ճշմարտությունը ճշմարտությունն ե, յես համալսարաններ չեմ ավարտել։ Ափսոս,—հառաչեց բոցմանը,—չառ ափսոս, վոր այդպիսի հիանալի ճառը չի կարելի թերթերում տպել։

Բոցմանն ավելի հարմար նստեց և արդեն ուղում եր իր յեկույթն ավելի մանրամասն քննության յենթարկել, յերբ դռան մոտ քայլեր լսվեցին։ Բակուտան լռեց, բայց վոչ վոք ներս չեկավ խցիկը։ Միայն նախասրահ տանող պատի հետևն այնպիսի մի ձայն լսվեց, ինչպես լինում ե, յերբ խանութներում իջեցնում են յերկաթե փաթվարագույրները։

— Զարմանալի յե,—մի բոպեյից հետո հաղիվ լսելի ձայնով ասաց Անդրեյը,—այսպես յերեքը չի յեղել։ Ողջ կա... Շնչելը դժվար ե։

— Գուցե մեզ խեղդել են ուղում,—կշռադատեց բոցմանը։—Ափսոսում են թոկը...

Հանկարծ բոցմանը հիշեց Նախամուրայի առաջնության այցելությունը։ Նա պատմեց այդ իր ընկերներին ու կայտառորեն վերջացրեց։

— Հավատացնում եմ ձեզ, ղեկավարը իզուր չի գնացել։ Հավատացե՛ք, վոր չեն թողնի մենք վոչնչանանք։

— Բոցման,—տխրությամբ ձայն տվեց Անդրեյը,—դուք պետք ե ներքե իմ առավոտվա խոսքերը...

— Դու յերիտասարդ ես,—բարեհոգությամբ հանգստացրեց նրան Բակուտան։—Գուցե քո հասակում յես ել... Դե լինչ ասեմ։ Ղեկավար Գոլովինն իսկական խորհրդային ծովագնաց ե, նա չի ծախի ընկերներին։ Մոտ մի ժամ անցավ։ Բոպե առ բոպե շնչելը դժվարանում եր։ Ծովայիններն արդեն չեյին խոսում, այլ կծկված պառկած եյին գետնի վրա։

Կես ժամից հետո Նինան ու Անդրեյն ուշաթափվեցին։

— Խեղդում են, սրիկաները,—խրխուաց Բակուտան,—խեղդում են մկների պես... Անիծյալներ... Մընաք բարձր, ընկերներ, — գոչեց նա, վրայի շապիկը պատռելով։

Հանկարծ ուժեղ աղմկեց սողնակը։ Դուռը բացվեց։ Խցիկ լցվեց ողի մի ալիք։ Դռան շեմքին կանգնած եր Ալենդորֆը, գլխի վերևը ձոճելով լապտերը և մռայլ նայելով մահճակների մոտ ընկած մարմիններին։ Շտապ խցիկ մտավ մի մարդ՝ ուղեպարկը ձեռքին, կռացավ Նինայի ու Անդրեյի մոտ։

— Շնորհակալ յեղեք յերկնքից,—մռայլորեն ասաց Ալենդորֆը,—յեթե... յեթե դուք հավատում եք հրաշքներին...

Հետևյալ բոպեյին խցիկ բերին թթվածնի բալոնը, և բժիշկն արհեստական շնչառություն տվեց

— Շատ լավն էր,—միաձայն պատասխանեցին Նինան ու Անդրեյը։—Լավ ճառ եր։

— Քիչ կլինի ասել, վոր լավն էր,—հպարտությամբ ուղղեց Բակուտան,—ամենաառաջնակարգ ճառ եր։ Այդպես մեկը կարող է իսկապես հավատալ, վոր յես կիսագրագետ եմ։ Այնինչ, տեսե՛ք, այդ ճառովս յես նրանց դաս տվի և՛ պատմությունից, և՛ աշխարհագրությունից, և՛ Ռոմանովների տոհմից, և՛ ադմիրալներին ու գեներալներին մասին։ Խնդրում եմ մատնանշել,—խիստ ձայնով ընդգծեց բոցմանը,—այդ բոլորին Բակուտան իր սեփական խելքովն է հասել։ Ճշմարտությունը ճշմարտություն է, յես համալսարաններ չեմ ավարտել։ Ախո՛ս,—հառաչեց բոցմանը,—շատ ափսոս, վոր այդպիսի հիանալի ճառը չի կարելի թերթերում տպել։

Բոցմանն ավելի հարմար նստեց և արդեն ուզում էր իր յեղութն ավելի մանրամասն քննության յենթարկել, յերբ դռան մոտ քայլեր լսվեցին։ Բակուտան լռեց, բայց վոչ վոք ներս չեկավ խցիկը։ Միայն նախասրահ տանող պատի հետևն այնպիսի մի ձայն լսվեց, ինչպես լինում է, յերբ խանութներում իջեցնում են յերկաթե փաթվարագույրները։

— Զարմանալի յես,—մի րոպեյից հետո հաղիվ լսելի ձայնով ասաց Անդրեյը,—այսպես յերբեք չի յեղել Ոդ չկա... Շնչելը դժվար է։

— Գուցե մեզ խեղդել են ուզում,—կռաղատեց բոցմանը։—Ափսոսում են թո՛ղը...

Հանկարծ բոցմանը հիշեց Նակամուրայի առավոտյան այցելությունը։ Նա պատմեց այդ իր ընկերներին ու կայտառորեն վերջացրեց։

— Հավատացնում եմ ձեզ, ղեկավարը իզուր չի գնացել։ Հավատացե՛ք, վոր չեն թողնի մենք վոչնչանանք։

— Բոցման,—տխրությամբ ձայն տվեց Անդրեյը,—դուք պետք է ներքե իմ առավոտվա խոսքերը...

— Դու յերիտուսարդ ես,—բարեհոգությամբ հանդատացրեց նրան Բակուտան։—Դուցե քո հասակում յես ել... Դե ի՛նչ ասեմ։ Ղեկավար Գոլովինն իսկական խորհրդային ծովագնաց է, նա չի ծախի ընկերներին։

Մոտ մի ժամ անցավ։ Բոպե առ րոպե շնչելը դժվարանում էր։ Ծովայիններն արդեն չեյին խոսում, այլ կծկված պառկած էյին գետնի վրա։

Կես ժամից հետո Նինան ու Անդրեյն ուշաթափվեցին։

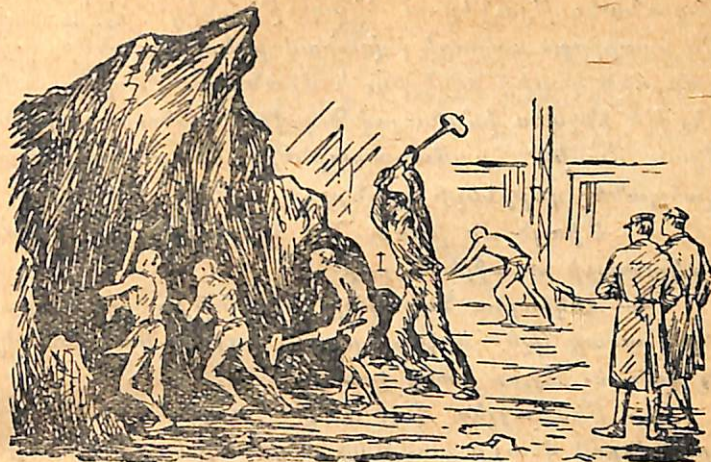
— Խեղդում են, սրիկաները,—խրխուաց Բակուտան,—խեղդում են մկների պես... Անիծյալներ... Մընաք բարձր, ընկերներ, — գոչեց նա, վրայի շապիկը պատռելով։

Հանկարծ ուժեղ աղմկեց սողնակը։ Դուռը բացվեց։ Խցիկ լցվեց ողի մի ալիք։ Դռան շեմքին կանգնած էր Ալենդորֆը, գլխի վերևը ձոճելով լապտերը և մոռյալ նայելով մահճակների մոտ ընկած մարմիններին։ Շտապ խցիկ մտավ մի մարդ՝ ուղեպարկը ձեռքին, կռացավ Նինայի ու Անդրեյի մոտ։

— Շնորհակալ յեղեք յերկնքից,—մոռյորեն ասաց Ալենդորֆը,—յեթե... յեթե դուք հավատում եք հրաշքների...

Հետևյալ րոպեյին խցիկ բերին թթվածնի բալոնը, և բժիշկն արհեստական շնչառություն տվեց

յերիտասարդ ծովագնացներին: Նինայի ու Անդրիկի հառաչանքները լսելով, Ալեհրորֆը թեթևացած շունչ քաշեց, նստեց մահճակի վրա ու սկսեց քահ-քահ ծիծաղել:

ՏԱՍՆՅՈՒԹԵՐՈՐԴ ԳԼՈՒԽ

«ՓՐԿԵՑԵ՛Ք ԻՆՁ... ՅԵՎ, ՅԵՍ ՁԵՐ ՍՏՐՈՒԿՆ ԵՄ»

— Վեր կացեք, վեր կացեք,— ծիծաղելով ասում էր զերմանացին,— Կարող եք նորից տեղավորվել ձեր խցիկում: Ղեկապետը ձկան պես համր ե... Նա վոչինչ չի հիշում... Աշխարհումս վոչ վոք չի իմանա «Կապույտ արևի ամրոցի» մասին: Դե, ուշքի յեկեք, սատանան տանի, դուք նորից կարող եք ապրել: Շնորհակալ յեղեք ինձնից: Յեթե չես մի բուրբեկ ուշանայի...

Այդ կատարվում էր դեկտեմբերի հնգի ցերեկվա ժամի յերեքին: Ճապոնացիները բռնեցին «Պրեզիդենտ» շոգենավի ռադիոգլխը, վորով Ֆրեդ Իրվինգը հայտնում էր Սան-Ֆրանցիսկոյի թերթերին մի անձանոթ մարդու փրկության մասին, վորը զրկվել էր խոսելու

ընդունակութիւնն ու հիշողութիւնն: Հիշեցնենք, թե ստորջրյա ամրոցի իշխանավորները բանութի վոր-քան մեծ կարիք ունեյին, և միանգամայն պարզ կլի-նի, թե ինչպէս իմանալով Գոլովինի անհուսալի դրու-թյան մասին՝ հրամանատարները հնարավոր դաւան պահպանել գերիների կյանքը:

— Միայն մի խոսք: Նա կենդանի՞ յե,—յեղավ Բակուտայի առաջին հարցը:

— Ղեկապետ Գոլովինը կենդանի յե,—շունչ քա-շելով ասաց Ալենդորֆը,—բայց, բայց... Նա մեռելից ել վատ ե: Այլևս հարց չտաք:

— Յես այլևս վոչինչ չեմ ուզում իմանալ—հրձկանքով վոտքի կանգնեց բոցմանը և անսպասելի-որեն դռնից դուրս հրեց Ալենդորֆին:

— Յերգվում եմ,—հիացմունքով դիմեց ընկեր-ներին բոցմանը,—նա կգա մեր հետեից, և մենք դեռևս կնաւարկենք:

Հին ծովագնացին վոչ մի բոպե չէր թողնում միամիտ, բայց անխախտ այն միտքը, վոր «ղեկապե-տը կգա»: Այլ կերպ եյին զգում Անդրեյն ու Նինան: Նրանք չէյին առարկում բոցմանին, սակայն միայն այն-պես եյին ձևանում, վոր իբր թե իրենք ել հույս ունեն: Բարեբախտաբար միշտ ուրախ, զրգոված ու աղմկող բոցմանը թույլ չէր տալիս նրանց ապագայի մասին մտածելու: Ամեն գիշեր, քնելուց առաջ, ծերուկն ան-փոփոխ կերպով հայտարարում եր.

— Մեկ որ ել անցավ, ավելի քիչ ժամանակ մնաց սպաւելու: Գուցե վաղը զարթնենք, իսկ նա - արդեն այստեղ ե:

Թե ինչպէս պետք ե վերկի իրենց ղեկապետը—այդ մասին Բակուտան չէր մտածում: Նա սրտանց հավատում եր: Գիտնուզում, վորտեղ առավոտներն աշխատանքի եյին ուղարկում ընկերներին, բոցմանն ավելի լավ եր զգում իրեն: Կորեացիների բաղմուծյան մեջ նա բառացիորեն կենդանանում եր և հիշեցնում եր նախկին Բակուտային, «Սորհուրդների աստղ» նա-վի վրա յեղած Բակուտային: Նա ամենևին չէր վախե-նում ճապոնացի պահակներից, և նրանք ել վախվիսե-լով իրենց հետեւ եյին պահում ոռւս հսկայից: Բոցմանի համար դժվար չէր վոտքի մի դիպուկ հարված տալ պահակին, իսկ սպաներն անզոր եյին վորեւէ միջոց ձեռք առնելու, վորովհետեւ կրեյսերի հրամանատարու-թյունը խստիվ կարգադրել եր խուսափել խորհրդային ծովագնացների հետ վորեւէ ընդհարում ունենալուց:

Բակուտան տասը հոգու գործ եր անում: Այն հրեշտակն ուժը, վորով ծովագնացը ջարդ ու փշուր եր անում քարերը, ահ եր ներշնչում ճապոնացիներին: Աշխատանքի ամբողջ լնթացքում նա ամբողջ ձայնով յերգեր եր ասում, և յերբ մեկ անգամ սպան փորձ արեց յերգն արգելելու, բոցմանը վոտների մոտ դրեց քլունգը և խստիվ նախազգուշացրեց.

— Նկատի ունեցեք, վորտեղ Բակուտան աշխա-տում ե—այնտեղ նա տեր ե: Իսկ յես ձեզ համար չեմ աշխատում—միկնուլն ե՝ այս բոլորն իզուր ե կորչե-լու,—յես աշխատում եմ հոգուս համար, և այն յեր-գերը կերգեմ, վոր յես կուղենամ:

Կորեացիները պաշտում եյին հսկա-բոցմանին: Նրա ներկայութեամբ վոչ վոք չէր համարձակվում

ձեռք տալ քարտաշներին—Բակուտան աշնպես եր պահում իրեն գետնուղում, կարծես ամենակարող տերն եր: Մի քանի որվա ընթացքում նա ծանոթացավ բոլոր կորեացիներին հետ ու յուրաքանչյուրին մի ուսական անուն տվեց: Տխուր Անդրեյը չէր կարողանում զսպել ժպիտը, յերբ լսում եր, թե բոցմանն ինչպես ե հրամաններ արձակում:

— Յաշկա-ձի,—բղավում եր նա,—ձախից արի: Գրիշկա-տափակաձուկ, տես, վոտքերդ կզարկես:

Անփորձներին նա սովորեցնում եր, թե ինչպես պետք ե տիրապետել քլուենգին ու լինգին և մարդ չէր կարող ծիծաղը զսպել, յեթե տեսներ, թե բոցմանի լախարձակ շարժումներին ինչպիսի յերջանիկ ժպիտով եր հետևում կորեացին:

Կարգ ու կանոն մտցնելով, բոցմանը վերցնում եր իր քլուենգն ու հայտարարում:

— Հիմա յերգելու յեմ, միահամուռ ձայնակցեցեք:

Յեվ ամբողջ ձայնովը մեկ սկսում եր յերգել տաբորինակ, անհեթեթ մի յերգ:

...«Հոմոնոսով» նավում
Հինգ նավաստի եյինք:
Հյուսիս եյինք լողում,
Վոր եսկիմոս տեսեյինք...

Հյուսիսում սառնամանիք ե,
Հինգ նավաստի յեն լողում,
Յեվ նրանցից վաչ մեկը
Կործանվել չի ուզում:

Կորեացիները թույլ, աններգաշնակ ձայներով ինչ-վոր սեփական յերգ եյին յերգում, սակայն Բակու-

տան, զմայլանքով ջախջախելով քարերը և կարծես մեկին սպառնալով, վորոտում եր:

Սառույցներում յերգում եյին
Անվեհեր նավաստիներ:
Յեվ բոլորին տաքացրին
Յարանգում եսկիմոսները...

Ճիշտ ե, այնպիսի որեր եյին լինում, յերբ Բակուտան դժկամում ու մռայլում եր: Առաջին անգամ այդ տեղի ունեցել Գոլովինի փախուստից մոտ տասներկու որ հետո:

Մի անգամ գիշերը մեր ծովագնացների խցիկը մտան ութ զինված զինվորներ ու շղթայեցին նրանց: Ճապոնացիները գնացին, դուռը բաց թողնելով, ու նրանց գնալուց անմիջապես հետո յերկաթյա պատերն սկսեցին դողալ: Հավեց այնպիսի մի դողդյուռն, կարծես նավի վրա մի կատաղի ջրվեժ թափվեց: Խցիկը ճոճվեց: Գերիները բարձրացան, վորքան այդ թույլ տվին շղթաները: Պատերը, առաստաղն ու հատակը այնպես յերերացին, ինչպես ընթացող նավի վրա յե լինում, և հանկարծ խցիկը ներս խուժեց թարմ ոդր: Մութ միջանցքի ծայրին ազոտ կերպով յերևաց լուսնի լույսի խավար, ճապող պուտը:

Ստորջրյա կրեյսերը բարձրացել եր ծովի յերեսը: Ինչ-վոր մարդիկ եյին մոտենում կրեյսերի յեզրերին, լսվում եյին խուլ ձայներ, հեռավոր արձագանք եր տալիս վազվողը: Վերևում սկսվեց դիզելների կցկտուր բախյունը:¹ Բարեկամները աչք չեյին հեռացնում խա-

¹ Վորքան հաջողվեց մեղ պարզել, կրեյսերը ծովի յերեսն եր բարձրացել բեռ ընդունելու և փակումույթատորներին լեցը տալու համար:

վար կանաչ պուտից: Ծովի թարմ ողջ փչում եր նը-
րանց դեմքերին:

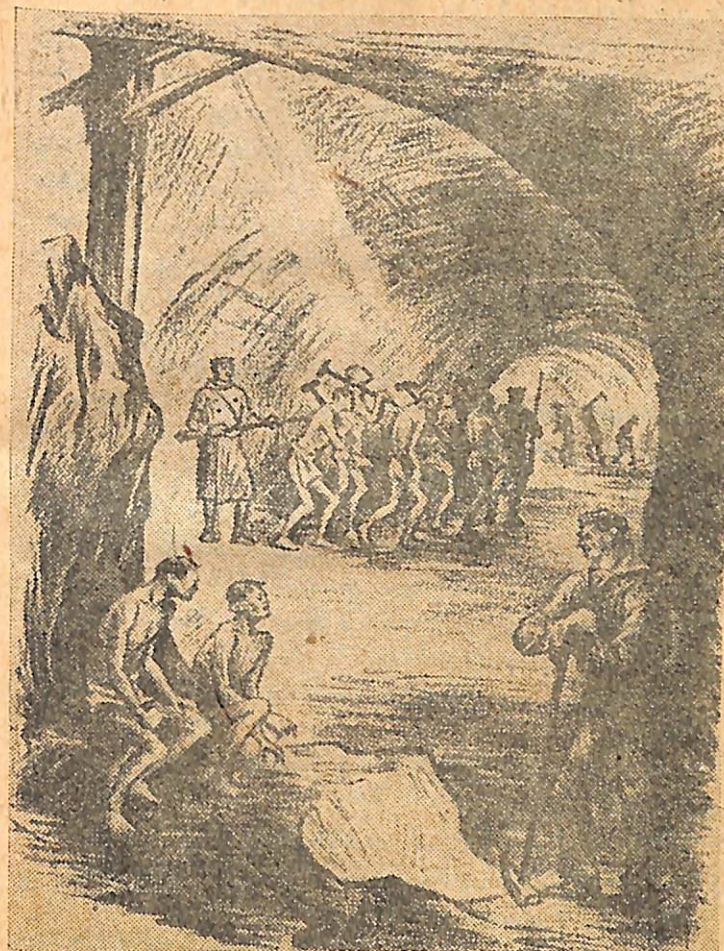
Լուսնի շողքի տակ ամառային քամին պատեց-
նում եր թղթի մի կտոր, և մարդիկ այնպիսի մի
հրճվածքով եյին նայում նրան, ինչպես կարող եյին
նայել զիշերային յերկնքում փայլող աստղերին: Բա-
կուտան, շղթաները զրնգացնելով, աշխատում եր ներ-
քեւ ցատկել մահճակից: Նինան ու Անդրեյը նույնպես
ձգտում եյին փախչել մահճակներից: Նրանց թվում
եր, վոր բավական ե՛ վայր գցեն շղթաներն ու վերև
վազեն — և իրենք արդեն ազատ կլինեն: Բայց տհա
կողքին, կորեացի նավաստիների սենյակում անտա-
նելի աղմուկ, աղաղակ բարձրացավ և անմիջապես
աղիղորոմ հեծկտանքները միախառնվելով փոխվեցին
մի թախծալի վոռնոցի: Կորեացիները վոռնացին, մին-
չև վոր միջանցքում չքացավ լուսնի ճառագայթ-
ների ցնորական լույսը: Թղթի արծաթյա կտորը դա-
դարեց պտտվել, դադարեց դիզելների բախյունը, և
խցիկը նորից որորվեց: Նորից աղմկեց ջուրը — լցվում
եյին բալաստային ցիստերները, — և մեղմ տատան-
վելով նավը դանդաղորեն իջավ ծովի հատակը:

Սուլիչն ազդարարեց, վոր առավոտ ե: Բակուտան
գնաց աշխատանքի, մռայլորեն խրխռացնելով:

Յերեկոյան նա ավելի մռայլ վերադարձավ:

— Իմ հերթափոխությունից բացակայում են յե-
րեք կորեացի, — հայտնեց նա Նինային և, մի կողմ
դառնալով, հազիվ լսելի ձայնով ասաց. — Լավ տղաներ
եյին... Նրանք արդեն սովորել եյին իմ յերգերը...

Ջրի յերեսը բարձրանալու հետևյալ որը կորե-
ացիները թմրած եյին աշխատում: Նրանք նորից
հազիվ եյին շարժվում, աչքերը փակած, և ամեն վայր-

Կարգ որ կորեայիներ քմած եյին աշխատում

կյան սայթաքում եյին: Քվում եր, թե նրանց այլևս վոչինչ չեր կարող կենսութաթու թյուն տալ և հետաքրքրություն դեպի կյանքը: Յերեկոյան, յերբ Նինան հավաքելով կորեացիներին սենյակը՝ ուզում եր արդեն հեռանալ, յերկու ճապոնացի ներս բերին ջրով լի մի մեծ պղինձ: Սենյակում յերկաց մի սպա, վորն ինչ-վոր բան ասաց կորեացիներին, ու նրանք լուռ մոտեցան պղնձին: Այդ միջոցին ճապոնացիները քանդեցին իրենց գոտկատեղից կապած փոքր պարկերը ու, կորեացիներին շարքի կանգնեցնելով, մանր սև փող բաժանեցին նրանց: Դրամները վերցնելով՝ կորեացիները շրջապատեցին պղինձը: Նինան վոչինչ չեր հասկանում և հետաքրքրվելով մոտեցավ պղնձին: Ջրում աշխուժորեն լողում եյին յերկու խալտաբղետ ձկնիկ:

Յերկար, կախ ընկած բեղերով ծեր կորեացի նապեց, վերցրեց մի ձկուն ձողիկ ու ձեռքն իջեցրեց ջրի մեջ: Դրդոված ձկները դադարեցին լողալուց և, քիմուխտները փքվելով իրար դիմաց կանգ առան, կովարար աքաղաղների նման:

Հետևյալ վայրկյանին նրանք ցատումով կովի նետվեցին:

— Յախխ, յախխ, — կրակ կտրած ծափահարեցին կորեացիները:

Յեվ նավաստիների սենյակը մի վայրկյանում լցվեց աղմուկով, ու դժբախտ ստրուկները ծիծաղելով ու աղմկելով շրջապատեցին պղինձը:

Խաղը դիտելով սպան ժպտում եր արհամարհանքով:

...Բոցմանը յերկար չտխրեց: Հետևյալ որը նա նորից յերգում եր, իսկ գիշերները յերկար ժամանակ

իր պատմածներով խանդարում եր Անդրեյի ու Նինալիքունը: Անհնարին եր իմանալ՝ ճամարիտ բան և պատմում ծերուկը, թե դու և տալիս յերևակայությանը, բայց ընկերները միշտ աչնպես եյին լսում նրան, կարծես կախարդված լինեյին:

Մի անգամ Նինան հարցրեց Բակուտային, թե արդյոք նա յերբեք ցե ամուսնացած յեղել և, ընտանիք ունեցել և, տղա-աղջիկ ունեցել և, թե վոչ: Այդքանը բավական եր, վորպեսզի բոցմանը խոսեր մինչև առավոտ և մի ապշեցուցիչ պատմություն պատմեր:

— Յես յերբեք կին չեմ ունեցել, բայց դուստր... դուստր ունեցել եմ, — ծանր հոգոց քաշելով ասաց նա: — Ախ, Ջանինա, Ջանինա... Ո՛ւր ես դու այժմ, իմ աղունիկս:

— Այդ ինչ անուն և, — զարմացավ Նինան: — Նրա անունն ինչպես եր:

— Ջանինա, — կրկնեց Բակուտան, վոր չափազանց գոհ եր մնացել այն եֆեկտով, վոր թողել եյին իր խոսքերը: — Նա իտալուհի յեր:

— Իտալուհի:

— Այո, — անվրդով հաստատեց բոցմանը: — Իսկ զարմանալու ինչ կա այստեղ:

Անդրեյն ու Նինան, շունչները պահելով, հեքյաթ լսող յերեխաների պես մոտեցան բոցմանին:

Յեվ, սեփական խոսքերից զմայլվելով, Բակուտան պատմեց, թե ինչպես մի որ Նեապոլի փողոցում նրան գրավեց տասներկու տարեկան աղքատ մի աղջկա շուրջը հավաքված ամբոխը: Մանդուլինայի նվագակցութլամբ փոքր իտալուհին յերգում եր, ապա պարում դափին զարկելով և բոլորին հրաշմունք պատ-

ճառերով: Բայց ահա նա վերջացրեց ու ձեռքը մեկնեց,
և անգութ լսողներն իսկույն ցրվեցին: Բակուտան,
նրա ասելով, չկարողացավ այգալիսի անգթությանը
դիմանալ և անմիջապես նավ տարավ նրան: Ծովագ-
նացիները, — բոցմանի ընկերները, — հիացմունքով ելին
լսում ցնցոտի հագած յերեխայի յերգերը, և ահա Բա-
կուտան հանեց գլխարկն ու...

— Յեվ յես գլխարկի մեջ պեցի այս նավար-
կության ընթացքում վաստակած ամբողջ դրամա: Հար-
յուր կամ հարյուր հիսուն ոտբլի ցեր, չեմ հիշում:
Դրամն ինչ նշանակութուն ուներ ինձ համար: Հսպա,
ծովագնացներ, — ասացի յես, — գրպաններդ մի դատար-
կեցեք, ով ինչքան կարող ե: Ռուս ծովագնացներին
պետք է ճանաչել: Մի րոպեյում մենք մոտ... հազար
ոտբլի հավաքեցինք: Իսկ հետո յես մի շքեղ կառք
վարձեցի, Ջանիսայի հետ շրջեցի խանութներն ու
այնպես հագցրի նրան, ինչպես մի արքայադուստրի:
Դեռ ահագին դրամ եր մնում, և յես նրան տարա
դպրոց, կանչեցի ցերածառության անվանի պրոֆեսո-
րին, ամբողջ դրամը տվի նրան ու պատվիրեցի. «Սրան
դաստիարակեցեք իմ հարազատ աղջկա նման, իսկ յես
կգամ յերբմեմ ու կիմանամ, թե կրթությունն ինչպես
ե ընթանում»: Ո՛ր, ինչպես եր լաց լինում ու շնոր-
հակալություն հայտնում նա: «Յես ձեզ յերեք, յերեք
չեմ մոռանա, սինյոր Բակուտա, — հեկեկում եր նա»: Այգալիսով յես գուտար ձեռք բերի, — հուզված ասաց
Բակուտան:

Շատ տարիներ անցան, Բակուտան արդեն մի
այլ նավի վրա ցեր աշխատում, ու վոչ մի անգամ
նրան չհանդիպեց Նեապոլ գնալ: Մեկ անգամ, տասը

տարի անցնելուց հետո, յերբ նրա նավը յեկավ Մար-
սել բեռ վերցնելու, Բակուտան լսեց, վոր քաղաք և
յեկել անվանի իտալացի յերգչուհի: Տոմսը սարսափելի
թանկ արժեք, բայց մի թե այդ կարող եր կանգնեցնել
նրան: Յեվ յերեկոյան նա նստած եր առաջին շար-
քերում: Վերջան մեծ յեղավ նրա ուրախությունն ու
զարմանքը, յերբ տեսավ, վոր հանդիսատեսների բու-
ռըն ծափահարություններով բեմ դուրս յեկած յերգ-
չուհին Ջանինան ե:

— Համերգը վերջացավ, յես մի թանգարժեք
ծաղկեփունջ գնեցի, — հրապուրանքով պատմում եր
Բակուտան, — գնացի բեմի հետևն ու սպասուհու մի-
ջոցով հանձնեցի, հետը տալով մի նամակ. «Խնդրում
եմ ընդունել: Ձեր տաղանդի յերկրպագու, ծովերի
անհայտ թափառական»: Ծաղիկները տարան, յես սպա-
սում եյի, բայց ահա դուռը բացվեց, ու Ջանինան
դուրս յեկավ: Նա վոտից գլուխ դիտեց ինձ, իսկ նրա
շուրջը պտտում ելին Փրակավոր ու ցիլինդրավոր
իշխանները, կոմսերը, բարոնները:

— Դուք ով եք, — հարցրեց նա ու գլուխը բարձ-
րացնելով ծոմոնց շրթունքները: — Դուք ինչ եք ու-
զում, թանկագինս:

Յես կանգնել եյի, ձեռներս խաչած, կանգնել եյի քան-
դակի նման խել: Նա իմ վոտների տակ շարտեց ծաղ-
կեփունջը, իսկ յես լուռ նայում եյի նրան, մինչև վոր
կոմսերն ու իշխանները բռնեցին նրա ձեռքերից ու
տարան:

Նա գնաց, իսկ յես դեռ կանգնած եյի: Հետո,
նույն սպասուհու ձեռքով յես յերկրորդ բացիկն ու-
ղարկեցի նրան: Սպասուհին գնաց, իսկ յես անհայ-
տացա: Ահա թե ինչ եյի գրել յես Ջանինային: «Մի

ծովազնաց հիշում է ցնցոտիներ հազած մի հրեշտակ-
մանկիկի՝ Նեապոլի փողոցներից։ Նա սիրում էր նրան՝
հարազատ աղջկա պես, ու, ծովերում թափառելիս,
ծովի մղձավանջային փոթորիկներում տեսնում էր
նրա կախարդիչ դեմքը։ Նա սիրում էր նրան աղջկա
պես, բայց այժմ նա այլևս աղջիկ չունի ու հեռավոր
ծովազնացության գնալիս ընդմիջտ կմոռանա Զանի-
նային»։ Վհնց է, հը՛։ Յեթե Բակուտան ցանկանա,
նա իր գրպանը կդնի բոլոր գրողներին։

— Հետո ի՞նչ լեզավ,—հետաքրքրությունից համ-
բերությունը հատած՝ շտապեցնում էյին Անդրեյն ու
Նինան։

— Հետո,—ալարելով, շինծու անտարբերությամբ
հարցրեց Բակուտան։—Իսկ ի՞նչ կարող եր լինել Նույն
գիշերը մենք մեկնում էյինք Մարսելից։ Մեկնումի
դրոշակներ, վերջին սուրոց, բարձրանում ենք նավա-
սանդուխքը, և վերջին բոպեյին նավահանգիստ է ներս
ընկնում մի կառք։ Սև քողով մի կին մոտ է վազում
ափին, բայց արդեն չափազանց ուշ է։ Այն ժամանակ,
ծնկների վրա ընկնելով, ձեռները կտորատելով, նա
գոռում է. «Սինյոր Բակուտո, սինյոր Բակուտո, վե-
րադարձե՛ք»։ Նա պոկում է իր վրայից մատանիները,
մարգարիտներն ու ադամանդները և աղաչում է, Վոր
յես կանգնեցնեմ շոգենավը։ Իսկ յես կանգնած եմ
նավեզրում, ձեռներս խաչած ու քանդակի պես լուռ։—
Այո,—տխուր իջեցնելով գլուխը՝ վերջացրեց Բակու-
տան,—մի ժամանակ յես ել եմ դուստր ունեցել...

...Որերն անցնում էյին որերի հետևից, ամիս-
ները՝ ամիսների հետևից։ Բակուտան չեր տրտմում,
բայց նա բավականին սպիտակել էր, ավելի քիչ էր

յերգում և վերջերս, յեթե Նինան ու Անդրեյը գիշեր-
ները քնած ելին լինում, բարձրաձայն խոսում էր ինքն
իր հետ կամ յերևակայական զրուցակցի հետ։ Ամենից
հաճախ նա խոսում էր ղեկավար Գոլովինի հետ։

— Թույլ տվե՛ք ղեկուցել,—հաստ բասով ասում
էր նա մթության մեջ,—ամեն ինչ կարգին է, ընկեր
ղեկավար։ Նավակազմը հիանալի վիճակում է։

Սկզբում Անդրեյն ու Նինան վախենում էյին
գիշերային այդ խոսակցություններից, իսկ հետո ար-
դեն ընտելացան ու, քնի մեջ լսելով ձերբակի միա-
պաղաղ ձայնը, չէյին զարթնում։ Յերբեմն նա պատ-
կերացնում էր, թե հայրենիք է վերադարձել։

Այն ժամանակ նա մտքում քայլում էր Կրեմլով
ու խոսում ընկեր Ստալինի հետ։

— Պատիվ ունեմ ներկայանալու,—վորոտում էր
բոցմանը։—Յես հեռավոր նավազնացության բոցման
իվան Բակուտան եմ։

Հաջորդ բոպեյին նա զգացված շշում էր։

— Սրտիս խորքից շնորհակալություն եմ հայտ-
նում, ինձ շատ լավ եմ զգում ու պատրաստ եմ ամ-
բողջ ուժով նավելու։

— Վհչ,—մի վայրկյանի չափ լռելուց հետո,
հարգանքով հրաժարվում էր նա,—յես արդեն ծեր եմ
սովորելու համար, իսկ այդպիսի բարձր պաշտոն, կըր-
թությանս թերության պատճառով, չեմ կարող ընդու-
նել։ Սակայն իբրև բոցման կարող եմ նավել, իսկ յեթե
պետք է—նաև կովել...

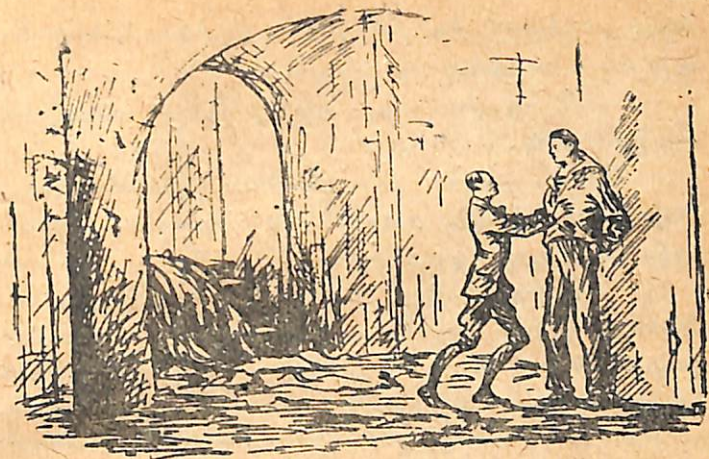
Այդպես անցավ կես տարի։ Մայիսի 15-ի գիշերը
յերեք գերիները, քնի պատրաստվելիս, լստ սովորա-
կանին, լսում էյին Բակուտային։

— Դարձցալ մեկ որ անցավ,— դատում էր բոցմանը,— մի գիտե, թե ինչ կարող ե պատահել: Հանկարծ դուռը կբացվի...

Բակուտան հավարտեց նախագասուլթյունը: Ծանր յերկաթե դուռը դողաց, զընդոցով ու դըրդոցով սողնակն ընկավ: Դուռը բացվեց, ու ծանոթ, բարձր կերպարանքը յերևաց դռան մեջ: Առաջին վալրկյանին ծովագնացները չճանաչեցին Ալենդորֆին, ախքան եր փոխվել այդ մարդը: Նրա գլուխը ջղաձգվում էր, բացած բերանով ուզում էր ող կլանել: Յեվ չկարողանալով մի խոսք ասել, որորվելով, նա վայր ընկավ ու գցեց լապտերը:

Բակուտան մի քայլ արեց ու սառեց իր տեղում: Ալենդորֆը կառչող մատներով բռնեց նրա ծնկներին:

— Փրկեցե՛ք... փրկեցե՛ք,— սարսափահար շուրջը նայելով բղավեց նա,— փրկեցե՛ք ինձ, ե յես ձեր սարուկն եմ...

ՏԱՍՆՈՒԹԵՐՈՐԴ ԳԼՈՒՆ

ՎԵՐՋԻՆ ԲՈՊԵՆԵՐԸ

Ալենդորֆը մահվան սարսափից դողդողացող ձեռքերով կառչում էր բոցմանին:

— Աստված իմ, այս ի՜նչ արին նրանք: Անիծված, դարչելի կապիկներ: Նրանք ուզում են ինձ առնեալի նման ջրախեղդ անել:

Բակուտան դարշանքով հետ քաշվեց, սակայն, վորքան ել ուժեղ էր բոցմանը, նա չկարողացավ ապավել իրեն կորցրած գերմանացու սրկուն ու կառչուն մատներին: Ամեն բոպե դռանը նայելով, յուրաքանչյուր հնչյունից ցնցվելով, Ալենդորֆը գոչում էր.

— Նրանք մտադրվել են վոչնչացնել կրեյսերը... զգո՛ւմ եք: Մենք լողում ենք, լողում ենք: Նրանք խորը տեղ պետք ե տանեն կրեյսերն ու... սուզեն:

Խցիկը սահուն կերպով ճոճվում էր: Անկասկած,

նալիւ շարժվում էր: Հեռվից լսվեցին անհասկանալի աղմուկ և աղաղակներ:

— Աղաղակում են, — ականջ դնելով ասաց Սլենդորֆը: — Մահ... մահ...

Մի վայրկյան բաց թողնելով բոցմանին՝ նա վախվիկելով փակեց դուռն ու հեկեկալով և խեղդվելով, կցկտուր կերպով բացատրեց.

— Ինչ-վոր մեկը նավով այստեղ ե գալիս Սան-Ֆրանցիսկոյից: Կղզու ուղղությամբ ե գալիս ամերիկական մի նավ: Ճապոնացիները... Սուր դավաճաններ, նրանք ուղում եյին ինձնից թագցնել իրենց մտադրությունները: Բայց չես գիտեմ, հրամանատարը չի կարող թուլ տալ, վոր ամերիկացիներն այս բազան հայտնաբերեն, և... նա կվոչնչայնի կրեյսերը... Յերեկ նա հրամայեց վոչնչացնել կղզու մուտքը, իսկ այսոր առավոտից պատրաստել են յերկու սուրջրյա նավակ: Նրանք այժմ կինգստոններն¹ են բաց անում, — աղաղակեց Սլենդորֆը: — Ինչի՞ համար: Աստված իմ: Պարոն Բակուտա, յես ինչի՞ համար պետք ե մեռնեմ: Յես մեղավոր չեմ ձեր վիճակի համար, յես միայն ծառայում եյի, ծառայում եյի փողի համար: Ոգնեցեք ինձ... Այստեղ մենք միակ յավրոպացիներն ենք: Փրկեցեք ինձ — և դուք կփրկեք ձեզ: Մենակ յես վոչ մի դեպքում չեմ կարողանա փրկվել այս դժոխքից...

— Վերջ տուր գոռոցիդ, — մռայլորեն ընդհատեց նրան բոցմանը: — Քեզ ճշգրիտ հայտնի յե, վոր նրանք...

¹ Այն սարքն ե, վորով փակվում են նավի յեղերերում գտնվող անցքերը:

— Կսուղեն, ախոր, հենց հիմա... լերբվում եմ: Ո-հ, ինձնից վոչինչ չի կարելի թագցնել:

— Իսկ մարդիկ:

— Մարդիկ... Ո-հ, դուք դեռես ի վիճակի յեք ուրիշներ ժախ մտածելու... Յերկու ժամ առաջ համարյա բոլոր զինվորներին քշեցին նավամբարը: Նրանք վոչ մի դեպքում չեն կարողանա այնտեղից դուրս գալ: Կորեացիները փակված են իրենց սենյակում...

— Սպանե՞րը:

— Մի կասկածեք, նրանք բոլոր հնարավորություններն ունեն փրկվելու:

— Բայց չե՞ վոր մենք ջրի տակն ենք:

— Պարոն Բակուտա, — աղերսեց Սլենդորֆը, — այդ բոլորը բացատրելու համար ժամանակ ե պահանջվում: Իսկ մեզ համար յուրաքանչյուր րոպեն շատ թանկ ե: Շուտ, իմ հետևից: Ամեն րոպե...

Բոցմանը նշան արեց նրան լռելու: Հանկարծ Բակուտան մի տարորինակ բան զգաց, կարծես նրա վոտներին մեկը կպավ: Սլենդորֆին մի կողմ քաշելով՝ նա կոացավ գետնին զցած լապտերի վրա, ու նրա դեմքին մոռլլ տաքնապ յերևաց: Դռան շեմքից, սողալով ու տարածվելով, կամացուկ շրջուցնով գալիս եր ջրի մի նեղ շերտիկ: Խցիկը ճոճվում եր, և ջուրն ալադորեն լցվում եր մահճակների տակ:

— Կործանվում ենք, — մտրակվածի նման վերցատկեց Սլենդորֆը և ուժեղ քաշեց դուռը:

Միջանցքի խորքից խցիկ խուժեց ջրի աղմկոտ մի հոսանք: Այլևս չմտածելով, բոցմանը բռնեց Նի-նայի ու Անդրեյի ձեռքերից ու դնաց Սլենդորֆի հե-

տեղից: Մի ըոպեյում ջուրը հասավ նրանց ծնկներին և սայթաքելով, պատերից բռնելով, ծովագնացները շարժվում էին մթության մեջ, վոչինչ չեյին տեսնում:

Աղաղակներն արդեն ըրորովին մոտիկից էին լսվում: Դարձյալ մի քանի քայլ, և կանաչ, հազիվ նշմարելի լույսի մեջ ծովագնացները կանգ առան կառավարման գլխավոր սրահի մուտքի մոտ, վորը նմանվում էր անդարի:

Լուսնի լույսն ընկնում էր սենյակ թափանցիկ գմբեթի միջով: Նավն արագընթաց, շեշտակի սլանում էր ջրի տակով: Թվում էր թե նա պետք է դուրս թռչի ծովի լեռերը: Սակայն բաական էր մի հայացք գցել դեպի ցած, վորպեսզի իսկույն պարզ դառնար, վոր կրեյսերը կործանման է դատապարտված: Ներքեը, այնտեղ, ուր գալարվում էին ողախողովակները, ուր միշտ գիշերային աշխատանքների ժամանակ մանուշակագույն լուսարձակները լուսավորում էին կորեացիների ծոված, անկենդան մարմինները, այժմ ամեն ինչ ծածկված էր ջրով: Մեկ-յերկու տասնյակ, ճապոնացի զինվորներ թփրտում էին ջրում՝ հուսահատական ճիչեր արձակելով: Նրանք սուզվում էին, շնչասպառ էին լինում, բայց դարձյալ ճգնում էին լողալ:

Չենք նկարագրի այն սարսափելի տեսարանները, վորոնց ականատես յեղան մեր ծովագնացները, և կպատմենք միայն այն, ինչ նրանք տեսան առաջին ըոպեյին:

Բակուտան, Նինային գրկելով, իջավ սանդուխք, ներսով ու ջուրը նետվելով՝ լողաց դեպի այն մասը

վորտեղ կուտակված ճապոնացիներն աշխատում էին բռնվել սյուների պահանգներից: Բայց այդ ըոպեյին վերևից մի կրակոց պալթեց: Բոցմանն անմիջապես դարձավ դեպի հետ: Վերևը, թափանձիկ գմբեթի տակ, պատշգամբի նմանվող նեղ հրապարակում կանգնած էին կրեյսերի հրամանատարն ու մի քանի սուր: Մտուղներն ձեռքներն առած և առաջ պարզած՝ նրանք կրակում էին զինվորների վրա, ինչպես նշանի վրա: Ջրի մեջ սուզվելով, ջրապտույտից տարվելով, զինվորներն անպոր մռնչոցով, հրում էին մեկը մյուսին, ձգտում էին ինչ միջոցով ել լինի բռնել սյուներից, ու թփրտում էին ջրի մեջ: Նրանցից յերեքը, դուրս պրծնելով իրար խառնված մարմինների այդ քառսից, դեպի վերև շարժվեցին, սպառնալիքներն աղաղակելով: Նրանք ճարակորեն մագլցելով պահանգների վրայով, արդեն համարյա հասել էին աղակեպատ կաբինային, որնեցող հրապարակին, յերե նոր կրակոց լավեց ու, ձեռները վերև գցելով՝ նրանք իրար հետևից ցած ընկան:

Կանաչավուն շողքի տակ դիվանարկածների պես թփրտում էին կործանվող զինվորները: Ջրի մակերեսին դեռևս հինգ հոգի կային, բայց մի քանի կրակոցից հետո ճիչերը դադարեցին: Նավը դանդաղորեն իջնում էր, գմբեթը խավարեց և անգարն ավելի ևս մթնեց:

— Դեպի լինձ, — լսեց Բակուտան: — Դեպի լինձ... Այստեղ ջուրն ավելի քիչ է:

Անտեսանելի մեխանիզմների ծայրերին դիպչելով, բոցմանը լողաց Ալենդորֆի կանչի համաձայն,

տեվից: Մի ըրպեյում ջուրը հասավ նրանց ծնկներին և սայթաքելով, պատերից բռնելով, ծովագնացները շարժվում էին մթուժյան մեջ, վռչինչ էլին տեսնում:

Աղաղակներն արդեն ըտրտովին մոտիկից էին լսվում: Դարձյալ մի քանի քայլ, և կանաչ, հազիվ նշմարելի լույսի մեջ ծովագնացները կանգ առան կառավարման գլխավոր սրահի մուտքի մոտ, վորը նմանվում էր անդարի:

Լուսնի լույսն ընկնում էր սենյակ թափանցիկ գմբեթի միջով: Նավն արագընթաց, շեշտակի սլանում էր ջրի տակով: Թվում էր թե նա պետք է դուրս թռչի ծովի լերեսը: Սակայն բաական էր մի հայացք գցել դեպի ցած, վորպեսզի իսկույն պարզ դառնար, վոր կրեյսերը կործանման է դատապարտված: Ներքեը, այնտեղ, ուր գալարվում էին ոգախողովակները, ուր միշտ գիշերային աշխատանքների ժամանակ մանուշակագույն լուսարձակները լուսավորում էին կորեացիների ծոված, անկենդան մարմինները, այժմ ամեն ինչ ծածկված էր ջրով: Մեկ-յերկու տասնյակ, ճապոնացի զինվորներ թփրտում էին ջրում՝ հուսահատական ճիչեր արձակելով: Նրանք սուզվում էին, շնչապառ էին լինում, բայց դարձյալ ճգնում էին լողալ:

Ձենք նկարագրի այն սարսափելի տեսարանները, վորոնց ականատես յեղան մեր ծովագնացները, և կպատմենք միայն այն, ինչ նրանք տեսան առաջին ըրպեյին:

Բակուտան, Նինային գրկելով, իջավ սանդուխք, ներով ու ջուրը նետվելով՝ լողաց դեպի այն մասը

վորտեղ կուտակված ճապոնացիներն աշխատում էին բռնվել սյուների պահանգներից: Բայց այդ ըրպեյին վերեից մի կրակոց պալթեց: Բոցմանն անմիջապես դարձավ դեպի հետ: Վերևը, թափանձիկ գմբեթի տակ, պատռգամբի նմանվող նեղ հրապարակում կանգնած էին կրեյսերի հրամանատարն ու մի քանի սպա: Մուգները ձեռքներն առած և առաջ պարզած՝ նրանք կրակում էին զինվորների վրա, ինչպես նշանի վրա: Ջրի մեջ սուզվելով, ջրապտույտից տարվելով, զինվորներն անվոր մռնչոցով, հրում էին մեկը մյուսին, ձգտում էին ինչ միջոցով ել լինի բռնել սյուներեից, ու թփրտում էին ջրի մեջ: Նրանցից յերեքը, դուրս պրծնելով իրար խառնված մարմինների այդ քառսից, դեպի վերև շարժեցին, սպառնալիորեն աղաղակելով: Նրանք ճարակորեն մագլցելով պահանգների վրայով, արդեն համարյա հասել էին ապակեպատ կարիններ ունեցող հրապարակին, յերբ նոր կրակոց լսվեց ու, ձեռները վերև գցելով՝ նրանք իրար հետեից ցած ընկան:

Կանաչավուն շողքի տակ դիվանարկածների պես թփրտում էին կործանվող զինվորները: Ջրի մակերեսին դեռևս հինգ հոգի կային, բայց մի քանի կրակոցից հետո ճիչերը դադարեցին: Նավը դանդաղորեն իջնում էր, գմբեթը խավարեց և անգարն ավելի ևս մթնեց:

— Դեպի ինձ, — լսեց Բակուտան: — Դեպի ինձ... Այստեղ ջուրն ավելի քիչ է:

Անտեսանելի մեխանիզմների ծայրերին դիպչելով, բոցմանը լողաց Ալենդորֆի կանչի համաձայն,

ու բարեկամները նորից լեկան իրենց խցիկի մոտ
յեղած միջանցքը:

Մինչև ծնկները հասնող ջուրն ալստեղ սկսեց
ավելանալ, և ծովագնացները մտածեցին, վոր Ալեն-
դորֆը խեղագարվել է, կամ դիտավորյալ կերպով թա-
կարդն է գցել իրենց:

Յեվ իրոք, Ալենդորֆն իր գործողությունների
համար հաշիվ չտալով իրեն, մահվան սարսափից, ա-
ռանց կշռադատելու, վազում եր ալստեղ, վորտեղ ար-
դեն աղատ տարածութուն չկար: Ծովագնացները թա-
կարդ էյին ընկել: Հանկարծ հետևը, սեղմված ողի
ճնշումից, փլվեց միջնորմը: Կորեացիների դիակները
դուրս թափվեցին նավաստիների քանդված սենյակից,
և կրեյսերը հանկարծ խիստ թեքվեց: Ջուրն իսկույն
խուժեց անգարը, և ծովագնացները պառկած մնացին
սլկուն տախտակամածի վրա, ինչպես մի թեք բլրի
վրա:

— Անիծված, — դեպի Ալենդորֆը դառնալով ա-
սաց Բակուտան: — Յես կմաքրեյի իմ հաշիվը քեզ հետ,
բայց... այս ամանը կարծես թե գնում է ջրահարսերի
մոտ: Պետք է նավել դեպի հետ: Սատանան տանի,
յես դուրս կշարտեմ բոլորին, ով մեզ կխանդարի վերև
բարձրանալ:

— Բայց ալստեղից կրակում են, — ասաց Անդ-
րեյը, — և հետո... մեզ համար վերադարձն անհնարին
է...

Նավաստիները սենյակի քանդված միջնորմը բար-
րիկադի նման կտրելով միջանցքը՝ փակել եր վերա-
դարձի ճանապարհը:

Յերկաթե պատերը ցնցվեցին ուժեղ դարկերից, ու

Ջուրն արագորեն սկսեց բարձրանալ

ծովագնացների վրա թափվեցին դուրս պրծած յերկաթե գամերը: Այստեղ մնացողներին փլվածքի տակ մնալու անխուսափելի վտանգ եր սպառնում: Մի նոր հարված ձեռք պատերը: Բայց այդ բոլորին անսպասելի կերպով շրջվեց անցքը փակող միջնորմը: Առանց ժամանակ կորցնելու, չորսը միասին, կարծեք ազդանշան ստանալով, ցած իջան ու լողացին դեպի անգարը:

Սալար կանաչավուն մթության մեջ հազիվ եյին նշմարվում ծոված սյուների ուրվալծերը: Գմբեթի վրա այժմ սահում եր լուսնի ճառագայթների թույլ ցոլքը, իսկ վերելի հրապարակում արդեն վոչ վոք չկար:

Շրջապատող լուսթյան մեջ Բակուտան ուժգին լափին տալով ջուրը և մի ձեռքով Նինային բռնելով՝ առաջինը հասավ սյունին: Նրանից հետո ջրից դուրս յեկավ Անդրեյը:

Ծեր բոցմանը, մանուկի նման բռնելով Նինային, յերիտասարդի ճարպկությամբ սկսեց մագլցել դեպի վեր:

Հեռվից լսվեց ուժեղ աղաղակ: Ալենդորֆը, վոր կորցրել եր վերջին ուժերը, խեղդվում եր: Արդեն սյունի վրա բարձրացած Անդրեյը նորից հետ դարձավ ու բարձրացրեց գերմանացուն: Բակուտան, բռնելով Ալենդորֆի ոձիքից, հրամայեց.

— Բռնիր վզիցս:

— Ո՛ր, բարի պարոն Բակուտա, — հեծկտաց Ալենդորֆը, — յես յերեք չեմ մոռանա ձեզ, իմ լավ բարեկամ:

— Յերգվում եմ հոգովս, — զայրացավ բոցմանը, —

լո՛րր, յեթե վոչ — յես ցած կզցեմ քեզ: Դո բարեկամը կոկորդիլոսն ե, վոչ թե խորհրդային ծովագնացը:

Յերկու բոլորից վոչ ուշ բոլորն ել վերևում եյին: Մութ խորքում, կարծես անդունդի մեջ, աղմկում եր ջուրը: Հրապարակ գալով Ալենդորֆը վայրկենապես աշխուժացավ ու վազեց դեպի ձախ յեզրը:

— Հետևեցեք ինձ, — հուզված կանչեց նա ծովագնացներին, — այժմ մեզ ամեն ինչ հայտնի կդառնա:

Յեվ նա քաշ տվեց նրանց հրապարակի ծայրամասը:

— Հրամանատարի սալոնն ու նավախուցն են, — մասնավ զուրը բանալով՝ հայտնեց նա: — Նրանք բոլորը փախել են: Հրամանատարի սենյակում կան այնպիսի գործիքներ, վորոնց միջոցով յես կիմանամ այն ամենը, վոր մեզ այժմ անհրաժեշտ ե...

Ծովագնացները սալոն մտան: Վտանքի տակ ճոճում եյին ջարդված ամանեղենի կտորտանքը: Կիսախավարում բարեկամներն հանկարծ պատի վրա ինչ-վոր ստվերներ նկատեցին և, մոտենալով, զարմացած կանգնեցին: Պատահոտած հազուստով յերեք մարդ գալիս եյին նրանց դեմ: Բակուտան սպառնալի մի քայլ արեց, և նրա դիմաց կանգնած մարդը խիզախորեն առաջ յեկավ:

— Հայելի յե, — խուլ ձայնով ասաց Նինան: — Այս խում ենք նմանվել մենք. — և նա շփոթված սկսեց ուղղել իր զգեստը:

Այդ ժամանակ Ալենդորֆն զբաղված եր հարևան սենյակում:

— Կրենոմետրը ցույց ե տալիս 27 աստիճանի թեքում, — մտահոգված հայտնեց նա՝ դուրս գալով սալոն: — Յես դիտեմ, յես ճշտությամբ հաշվել եմ, թե

Ղուրն ինչպիսի արագութեամբ ե գալիս: Նրանք աչ-
յեզրի կինգստոններն են բացել: Յերեսուն-քառասուն
րոպե հետո կրեյսերը շուռ կգա: Այժմ մենք գտնվում
ենք հարյուր...

Հանկարծ հետևից լավեց մի հաստ ձայնով յերգ: Ծո-
վագնացներն ուշադրութեամբ լարած՝ հետ դարձան:
Անհայտ տեղում պահված մարդու ձայնը մոայլորեն
հնչեց ընդարձակ սալոնում: Յեմ հանկարծ նվազեցին
անտեսանելի որկեստրի ջութակները:

— Սա հայն, — չարութեամբ ասաց Ալենդորֆը, —
նրանք, ըստ յերևութին, այնքան են շտապել, վոր
կորցրել են գլուխները: Ռադիոն...

Նախագասութեանը չավարտած, Ալենդորֆը դուրս
վազեց սալոնից: Յերեք ընկերները, համոզված լինե-
լով, վոր նա ահա վերադառնալու յե, համբերութեամբ
սպասում եյին: Բայց անցավ տասը րոպեյից վոչ պա-
կաս, իսկ Ալենդորֆը չկար:

— Ո՛ւր կորավ նա, — հուզված ասաց Անդրեյը: —
Առանց նրան մենք ի՞նչպե՞ս ենք...

— Սպասենք, նա կգա, — խիստ ձայնով ասաց
բոցմանը: — Չի՞ վոր նա ինքն եր ասում, վոր մենակ
չի կարող փրկվել:

Բոցմանը հանգիստ եր խոսում, բայց զգացվում
եր, վոր ներքուստ նա մտահոգված ե ու իրեն մեծ
դժվարութեամբ ե զսպում:

Թեթե, սահուն մի ցնցում, հատակը շարժվեց,
սալոնը թեքվեց, ու բոլոր ընկերներով, վոտքի վրա
մնալու համար, ստիպված յեղան աթոռներից բռնել:

— Հիանալի, — գայրույթից իրեն կորցրած՝ ասաց

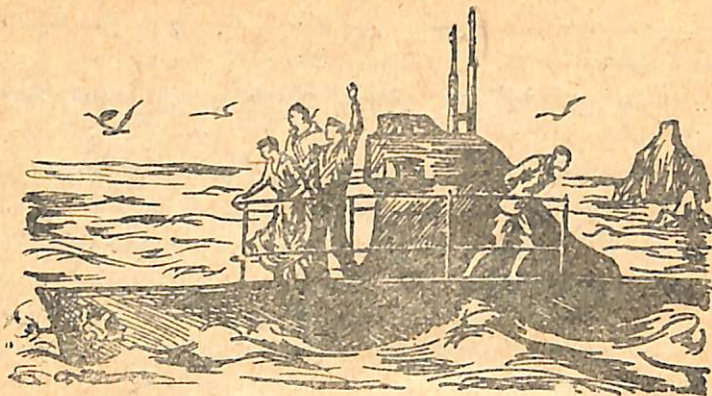
Բակուտան: — Յես նրան կգտնեմ թեկուզ և շնածկան
ստամոքսում:

Այդ ասելով՝ նա զնաց դեպի դուռը, քայլերը
լայն գցելով:

Անդրեյն ու Նինան դուրս լեկան հրապարակ,
սպալեկատ կաբինների մոտ:

— Ալենդորֆ, — ամբողջ ձայնով, ուղառնալիորեն
կանչեց բոցմանը:

Բակուտային վոչ վոք չպատասխանեց: Նավապե-
տի սենյակից հնչում ելին վալսի վերջին, մարող
հնչյունները:

ՏԱՍՆԻՆԵՐՈՐԴ ԳԼՈՒԽ

«ԿԱՊՈՒՅՏ ԱՐԵՎԻ ԱՄՐՈՅԻ» ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

Մթության մեջ, էրար ձեռք բռնած, Անդրեյն ու Նինան լուռ կանգնած էին բոցմանի հետևը։ Փրկության հույսը կորել էր։ Վոտների տակ խշխշում էր ջուրը, ու Բակուտայի ձայնը մոռյլ հնչեց։ Նա հասկանում էր, թե վորքան անհուսալի յե դրությունը, սակայն դեռևս աշխատում էր անվրդով յերևալ։

— Ձայն տուր, Ալենդորֆ։ Յես կգտնեմ քեզ, սատանա,— ծանր շնչելով վորոտում էր նա։— Վերջին անգամ... Պատասխանելու յես, թե՞ վոչ։

Ընկերներն իդուր էին պատասխանի սպասում, Դավաձանն անհետացել էր։

— Վորտեղ գտնես նրան,—ասաց բոցմանը։— Վոչինչ չի յերևում։ Պետք է վերադառնալ սալոնը, գուցե լապտեր կամ լուցկի կգտնենք։

Բայց ծովագնացները դեռ մի քայլ ել չէին ա-

րել, յերբ նրանց կանգնեցրեց մի դարմանալի յերես վույթ։

Մթութունը ցրվեց։ Սենյակների ապակիների վրա ցոլաց տառանվող, դմբուխտի մի լույս։ Հանկարծ ամբողջ հրապարակը լուսավորվեց կանաչ փայլով, ու գմբեթի տակ անագին սովերներ շարժվեցին։ Չհասկանալով, թե այդ լույսը վորտեղից է գալիս, ընկերները կուցան բազրիքից դեպի ցած ու հարյուրավոր լուսատու ձկներ տեսան։ Ի՞նչ խորհրդավոր խորքերից ելին յեկել այս անհայտ եյակները։ Սե ջրում, կայծերի պես, վառվում ելին միկրոսկոպիկ հազարավոր կետեր։ Նրանք պտտվում ելին փայլող պարսի նման, կարծես հավաքվել էլին հեքյաթային մի տոնախմբության, ու կանաչ ֆոսֆորային կրակները բարձրանում էլին ավելի ու ավելի վերև։

Անսպասելի կերպով այդ փայլող խումբը ցրվեց չորս կողմը։ Մի վայրկյանով հրապարակը և պապանձված մարդիկ նորից գիշերային խավարով պատվեցին։ Յեվ հանկարծ ջուրը ներկվեց պայծառ կապույտ ցուրքով։ Ծովագնացների վոտների տակ անցան թափանցիկ կլոր հրեշ-ձկներ՝ ուռուցիկ աչքերով ու շարժվող բեղերով։ Նրանք, այդ ձկները, կարծես ապակուց լինեյին շինված ու վառվում էլին կապույտ բոցով։ Ծովագնացները քարացել-մնացել էլին այդ տեսարանից, բայց Բակուտան, վորը յերբեք վոչնչի վրա չեր դարմանում, կամ գոնե ցույց էր տալիս վոր չի դարմանում, անմիջապես ոգավեց այդ հրաշալի լույսից ու շարունակեց Ալենդորֆին փնտռել։

Հասնելով հրապարակի հակառակ ծայրը՝ ընկեր-

հերը մի պտուտակաձև սանդուխք տեսան: Մի վայր-
կյանում վերև բարձրացան ու... քիչ եր մնում կոխո-
տեյին կծկված Ալենդորֆին: Պատահաբար զգեստի մի
ծայրով ծածկելով գրպանի ելեկտրական լույսերը,
վորը նա ըստ յերևութին դտել եր նավապետի սե-
նյակում, Ալենդորֆը մկան նման թագնվել եր ու ծո-
վագնացներին տեսնելով՝ սառեց, ույժ չգտնելով ըն-
դամացած բերանը բաց անելու:

Առանց մի բառ ասելու, առյուծի ճռնչոցը հիշեց-
նող մի ձայն հանելով, բոցմանը արհամարհական մի
քացի տալով, վտաքի կանգնեցրեց նրան, խեց լապ-
տերը, և ընկերներն իսկույն հասկացան ամեն ինչ:
Յերկաթե պատի մեջ մի մեծ, կամարաձև գետնուղու
նման անցք բացվեց: Յեւ հենց այդ անցքից ճախա-
րակներով կախված եր մի փոքրիկ ստորջրյա նավ:

— Փախչի՞ն եյիր պատրաստվել,— ընդհատուն
ձայնով ասաց բոցմանը:— Հիանալի: Մենք քեզ կոգ-
նենք հիմա: Բայց սկզբում դու ձկների մոտ կգնաս...

— Խղճացե՛ք,— աղերսեց Ալենդորֆը՝ փորձելով
բռնել բոցմանի ձեռները:— Պարոն Բակուտա, դուք
այդ չեք անի... յես... յես... միևնույն ե, չեյի կարող
փախչել...

— Յեւ դու գեռ համարձակվում ես խոսել...

— Բայց սա, այս ստորջրյա նավը, միայն մեկ
հոգու համար ե...

— Մեկ հոգու համար ե, Հիանալի: Համենայն
գեպս դու չես...

— Սպասեցե՛ք, վերջին խոսք,— բոցմանի կրծքից
ամուր կաշեկով, ներում խնդրելով՝ գոչեց Ալենդորֆը:—

Այստեղ ստորջրյա ելեկտրոկատեր կա: Յեթե դուք
յերգվեք, վոր ինձ ել կվերցնեք...

— Տեսնենք,— ընդհատեց նրան բոցմանը,— ինչ-
պես ել վոր լինի, դու այժմ իմ ձեռքից չես պրծնի:

Նախքան Ալենդորֆը կկարողանար իր խնդիրը
կրկնել, բոցմանը, բարձրացնելով լապտերը, լուսավո-
րեց պողպատե տրոսով կապած կատերը: Մինիատյուր
ստորջրյա նավի նմանվող չերկնագույն կատերն իր
կոնստրուկցիայով ծանոթ չեր նույնիսկ Բակուտայի
նման փորձված ծովագնացին: Բայց ծերուկը հասկա-
ցավ, վոր հսկայական խողովակում յեղն ե թագնված,
և առաջին հերթին մի կողմ տարավ այն նավը, վո-
րով մտադրվել եր փախչել Ալենդորֆը: Հետևյալ գոր-
ծըն այն յեղավ, վոր նա ցած իջեցրեց կատերը: Այս
բանում Բակուտային ոգնեց նավասարման իր փոր-
ձառությունը: Կատերից կախված պարանից բռնելով՝
նա վեր բարձրացավ: Իսկույն ճռճացին ճախարակ-
ները, կատերն իջավ ու դրվեց հսկայական խողովակի
կամարի տակ, հեռացված նավակի տեղը: Թե ինչ պետք
եր անել դրանից հետո, բոցմանն այդ չգիտեր:

— Փա՛նի հոգի կտեղավորվի կատերում,— հարց-
րեց նա:— Այստեղից ի՞նչպես են դուրս գալիս:

— Ո՛ր, այդ կատերում տասը հոգի կտեղավորվեն,—
փրկության հույսից ուրախացած, խոսքերը կուլ տա-
լով, ասաց Ալենդորֆը:— Ակումուլյատորները լցված են:
Յեթե դուք ինձ չթողնեք... Առանց ինձ դուք...

— Դեպի նավեզը,— հրամայեց Բակուտան և Ա-
լենդորֆին շարտեց կատերի թեք տախտակամածի
վրա:

— Սպասեցե՛ք,— կայծակի արագությամբ բաց

անելով տախտակամածի անցքը՝ ասաց ուրախացած գերմանացին:—Ի՞նչք նավասենյակ, դեռ հարկավոր ե, վոր յես...

Լուռ շարժումով Բակուտան հրամայեց Անդրեյին ու Նինային ցած իջնել, իսկ ինքը մնաց տախտակամածի վրա: Ուշադիր հայացքն Ալենդորֆից չհեռացնելով, բոցմանը հետևում եր, թե ինչպես նա գեպի պատը պտտեց դեկի նմանվող մի անիվ, և մի մեծ վահան իսկույն փակեց խողովակի անցքը: Գլուխը կորցրած, Ալենդորֆն իրեն գցեց տախտակամածի վրա: Նա հազիվ ժամանակ ունեցավ բղավել՝ «Սենյակ մտեք», ընկավ Բակուտայի գլխին, կայծակի արագությամբ փակեց անցքը, և նույն րոպեյին ավտոմատիկ կերպով բացվեց նավեզրի հետևը գտնվող վահանը: Սեղմված ոգի վորոտմունքի մեջ կատերը, արևի նման, թռավ ուղիքանոս:

Հայտնի չե, թե ինչ խորության վրա և ինչքան ժամանակ եր ընթանում ոգի ճնշումով շարժված կատերը, բայց, ըստ յերևութին, նա չեր կարող յերկար ժամանակ մնալ ջրի տակ: Մի րոպե դեռ նա շարժվում եր իներցիայի ուժով: Ալենդորֆը, լույսը վառելով, նստեց դեկի մոտ, ու փոքր նավը դեպի վեր սլացավ: Աչքը թվացույցից չհեռացնելով՝ Ալենդորֆը, աստիճանը սեղմած, մրթմրթում եր:

— Ութսուն... վաթսուն... յերեսուն մետր...

Վերջապես արագընթաց սլաքը կանգ առավ:

— Ստոպ,— ինքն իրեն հրաման արձակեց նա և, դեպի բոցմանը դառնալով, ասաց. — Կարող եք լուսամուտը բաց անել...

Ինչպես կարելի չե նկարագրել կես տարի ծովի

տակ տանջված ու վերջապես առավոտվա կապույտ յերկինքը տեսնող մարդկանց հուզումն ու հրճվածը: — Արև...

Շուրջած, պապանձված մարդիկ զմայլանքով նայում եյին դեպի արևելք, մոռանալով ստրկության մեջ ապրած տանջալից օրերը:

Հանդիստ, հանդարտ ջրերն ամեն վայրկյան փոխում եյին գույնը. արշալույսի յերկնագույն ոգում, բոլորովին մոտիկ, յերևում եր մեռյալ կղզու մռայլ, սև ժայռ:

— Ուռա,— բացականչեց բոցմանը և իր շապկից մի լաթ կտրելով՝ սկսեց թափահարել դրոշակի նման: Բայց այդ րոպեյին կատերն ուժեղ ցնցվեց, և ընկերները հազիվ պահեցին իրենց:

— Փրկված ենք,— լաթը թափահարելով նորից հայտարարեց Բակուտան, և ծերուկի հաղթական բացականչությունը կրկնեցին նրա ընկերները:

Բայց Ալենդորֆը չեր բաժանում մեր ծովագնացների ուրախությունը: Նրա դեմքը նորից գունատվեց ու նորից նա ամբողջ մարմնով դողաց.

— Ճապոնացիները մոտիկ են... Նրանք, յերևի, սպասում եյին վերջին: Նրանք տեսնում են մեզ և... և... Նրանք մեզ ջրասույզ կանեն:

— Լրիվ ընթացք,— հրամայեց բոցմանը:

Ալենդորֆը շարժեց լծակը, և կատերը, ցայտերի ու փրփուրի մրրիկ բարձրացնելով՝ առաջ սլացավ: Քամին խփում եր յերեսներին, և իրար ձեռքերից բռնելով՝ ծովագնացներն անասելի յերջանկությամբ եյին ղգում:

— Դեկը վերցրե՞ք,— ուժասպառ չոքելով շնչաց Ալենդորֆը,— աչպես բռնե՞ք:

— Պատրաստ ե այսպես բռնելը,— ըստ սովորության աղաղակեց բոցմանը և սթափվելով, ավելացրեց,— բայց հիշի՛ր. այստեղ դու հրամանատար չես:

— Փրկված եմք... Ապրում ենք... — հեծկլտաց Ալենդորֆը և սկսեց անմիտ ծիծաղել: Ձեռներով շոյելով իր դեմքը և հայացքը Բակուտայից Անդրեյի ու Նինայի վրա զցելով նա ասաց.— Փրկվեցինք, բոլորս փրկվեցինք: Ի՞նչ պետք է անեյիք դուք, յեթե չլինեի Ռիխարդ Ալենդորֆը: Նա փրկեց ձեզ... Նա...

Բակուտան խստությամբ գլուխը դարձրեց: Այդքանը բավական էր Ալենդորֆին՝ լռեցնելու համար: Խղճուկ ժպիտով նա շտապեց ավելացնել.

— Ո, վո՛չ... վո՛չ... Յես չեմ մոռանա ձեր ոժտահակությունը, խորհրդային բարի ծովագնացներ...

Յեվ, կարծես աշխատելով իր ներկայությունն արդարացնել, նա կրկնապատկված յեռանդով սկսեց աշխատել դեկավարման սարքի մոտ:

— Հետևի՛ր,— հրամայեց Անդրեյին բոցմանը: — Տիրապետի՛ր տեխնիկային: Քեզ կոմիսար եմ նշանակում:

Կատերում գտնվեց տառ հոգու համար անհրաժեշտ ավարիայի պաշար: Բայց ջուրն արագությամբ փչանում էր: Ասենք, այդ հանգամանքն անհանգստությունն չառաջացրեց: Բոցմանը քարտեզն էր ուսումնասիրում և ընտրում էր ուղղությունը: Հավայան կղզիները մոտ էին:

Նրա յենթադրությունների համաձայն կղզին քսան ժամից վո՛չ ավելի հեռավորության վրա յեր

գտնվում: Բայց Ալենդորֆն սկսեց սարսափից դողալ: Նա կարծեք խենթացել էր՝ ապացուցելով այդպիսի վճռի վտանգավոր լինելը, և նրա կշռադատությունները լուրջ հիմք ունեյին:

— Ճապոնացիները մեզ կխորտակեն,— հավատացնում էր նա: — Յեթե միայն նրանք նկատեն մեր կատերը... Ո՛ր, նրանք, անշուշտ այնտեղ էյին գտնվում՝ «Կապույտ ամրոցի» կործանման մասին հավաստիանալու համար: Այո, այո... Նրանք տեսել են մեզ... Յերևի նրանք մեզ հետապնդում են... Յեվ կխորտակեն...

— Բայց Հավայան մոտ է...

— Դժվար չե հասկանալ, վոր մենք գեպի Հավայան ենք շարժվելու:

— Մենք միայն մի ուղղություն պետք է բռնենք... Դեպի հյուսիս...

Բակուտան համաձայնեց ղեկամությամբ: Կեպուրին բոցմանը համոզվեց, վոր Ալենդորֆը իզուր չէ անհանգստանում:

Ալենդորֆը դանդաղեցրեց ընթացքը, վերցրեց հեռադիտակն ու յերկար ժամանակ դիտում էր հորիզոնը:

— Բոցման,— հանկարծ հեռադիտակը ցած քցելով րացականչեց նա: — Նայեցե՛ք: Շուտ վերցրե՛ք...

— Յես առանց հեռադիտակի յիլ տեսնում եմ:

— Ծճի՛ս ե...

— Նավ ե գալիս...

— Նավ ե... մեր հետևից:

Յեվ իրոք, հորիզոնից բարձրանում էր հաղիվ նշմարելի մի ծուխ:

— Ճապոնացիները, — սարսափով բացականչեց Ալենդորֆը:— Պարոն Բակուտա, չէ՞ վոր դուք դիտեք, վոր այստեղ նավեր չեն յերթեկուծում...

— Չեն յերթեկուծում... Այդ ճիշտ ե... — հաստատեց Բակուտան:— Սակայն, — հեռադիտակը վերցնելով՝ տարակուսանքի մեջ ընկավ նա, — չէ՞ վոր այդ առևտըրա...

— Ի՞նչ նշանակութիւն ունի այդ: Ճապոնացիներն առևտրական նավերով կղզի ելին բերում բազայի համար անհրաժեշտ բոլոր իրերը: Յեւ այժմ հրամա՝ նատարն ու սպաները փոխադրվել են...

— Այդ դեպքում նրանք չեն կարող մեզ հասնել, — համոզված ձայնով ասաց բոցմանը, — այս կատերից մենք յուրաքանչյուր առևտրական նավի վերջը կրենք:

— Ո՛, դուք ճիշտ եք ասում, — համաձայնեց Ալենդորֆը:— Մեր փրկութիւնը — արագութիւնն է:

Յեւ կատերը, ջրի սյուններ բարձրացնելով, սլացավ դեպի հյուսիս: Ծովին անհայտացավ: Ո՛, յեթե մեր բարեկամներն իմանային, թե այդ ինչ նավ է և ո՞վ է այդ բոլորին կանգնած նրա տախտակամածի վրա ու փնտռում է կղզին ու ժայռը.

Ալենդորֆն անթիվ անգամ փոխեց ուղղութիւնը: Յերեք որ կատերը սլանում էր ուղիւնոսում: Ամեն տեղ Ալենդորֆը պերեպոկաներ էր տեսնում, յերբեմն նա հանգստանում էր ու տանջալից հառաչում.

— Ո՛, աստված իմ, այս ի՞նչ է կատարվում ինձ հետ:

Յեւ նորից վեր էր թռչում ազազակելով: Հա-

զուստի ցնցոտիներ թափ յերևում էր նրա գունատ մարմինը:

— Լսում եք, լսում եք, մեկը նավում է դեպի մեզ:

Յերբորդ որը շուրջ շուրջ փշայալ և ալլա պետքական չէր խմելու համար:

— Պետք է գնալ դեպի ցամաքը, — կտրականորեն հայտարարեց Բակուտան, — ծիծաղելի կլիներ այժմ կործանվել:

Ուշադրութիւն չդարձնելով Ալենդորֆի վրա՝ նա անձամբ հաշվումներ կատարեց և վորոշեց, թե կատերը մոտավորապես վորտեղ է գտնվում:

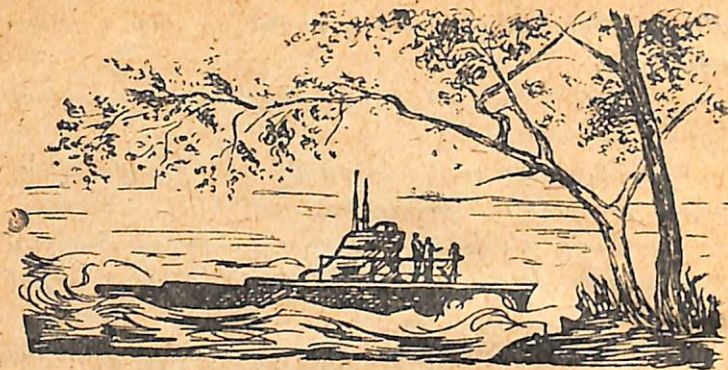
— Յես յենթադրում եմ, — լեզրակացրեց նա, — վոր մեզ համար ամենամոտը Մեքսիկայի յեզրն է: Տասնհինգ ժամից վոչ ավելի շարժենթաց կա մինչև այնտեղ: Իննսեք Մեքսիկա:

... Մայիսի 21-ին, առավոտ ժամի տասին յերևաց Մեքսիկայի ափը:

Բոցմանը ժամանակին իր ձեռքն առավ դեկի անիվը, կատերը հաջողութեամբ անցավ ափի քարերից, ու նավի ձախ յեզրից բացվեց մի նեղ ծովախորշ:

Ծարավից ուժասպառ յեղած՝ Ալենդորֆը կախվել էր նավեզրից ու խոխոտում էր.

— Զո՛ւր... ջո՛ւր...

ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ԳՆՈՒՄ

ԱՐԿԱՅՆԵՐ ՄԵՔՍԻԿԱՅԻ ԾՈՎԱՓԻՆ

Հրճվանքից ձայն-ծաղուռն չհանող մարդկանցով կատերը դանդաղ շարժվում էր անտառի թավուտում, նեղ, ջրխմուռով պատած խորշով, իրար հետ հյուսված ծառերի ճյուղերի տակով։ Լալկան ուռիների նման-վող ծառերն իջնում էին ջրի մեջ, և յերկար, բարակ ճյուղերը կարծեք ծծում էին կանաչ հեղուկը։ Յերբեմն կատերը խիտ խավարի մեջ էր ընկնում, ձկուն ճյուղերը խփում էին ծովագնացների դեմքերին, և տերևներից բաղկացած այդ կախ ընկած կամուրջների տակից անցնելով, ուրախութունից նվաղելով, բարեկամները խոսք չեյին գտնում իրենց յերջանկությունն արտահայտելու համար։ Ծառերի տակից անցնելով կատերը նորից դուրս էր գալիս արևի տակ։ Արևի վոսկե պուտերը սահում էին ծովագնացների դեմքերի վրա, շուրջը բարձրանում էր ծաղիկների սուր բուրմուռնքը։

Բակուտան զեկը պատեց, կատերը կանգ առավ ափին, ու բոցմանը, նավը կառանելու պարանը ձեռքն առած, թռավ խոտերի մեջ։ Պարանի ծայրը ծառի շուրջը կապելով՝ նա տարածեց ձեռքերը և յերեսը դեպի արևը բարձրացնելով՝ բացականչեց։

— Ուռն, կեցցե՛ յերկիրը։ Անտառներ, սարեր, ծաղիկներ ու խոտեր, գետեր ու գետակներ, իմացե՛մենք, խորհրդային ծովագնացներս, նորից վոտք ենք դնում գետնի վրա ու քայլում ենք։

Յեվ բոցմանը, յերեսային նման վոտքերը գետնին զարկելով, սկսեց տեղում պատվել։ Ապա նա վազեց անտառը, գրկեց ու թափ տվեց մի ծառ և չոքելով՝ զգուշությամբ քաղեց խոնավ խոտի մի փունջ։

Նա խոտը դրեց իր ձեռքի լայն ափի վրա, դմալված շոյեց ու գլուխը շարժելով շնչաց։

— Սքանչելի...

Ալենդորֆը մնաց կատերում։ Խորին թախիծով, հազիվ շարժելով շրթունքները, նա վշտացած շարժում էր գլուխը։

— Յես ամեն ինչ կորցրի... Ամեն ինչ կորած է...

Նինան ջուր վերցրեց սառը, պարզ աղբյուրից ու տվեց Ալենդորֆին։ Ջրամանն ամուր բռնելով, կարծեք վախենալով, թե այս ե՛՛ջուրը խլելու յեն իբր ձեռքից, խեղդվելով ու համարյա կորցնելով գիտակցությունը, Ալենդորֆը խմեց ջուրը։

— Դարձյալ... Դարձյալ մի քիչ, — քրթմնջում էր նա, ատամներն իրար խփելով։ — Ո՛ր, վրձան շնորհակալ եմ յես ձեզնից...

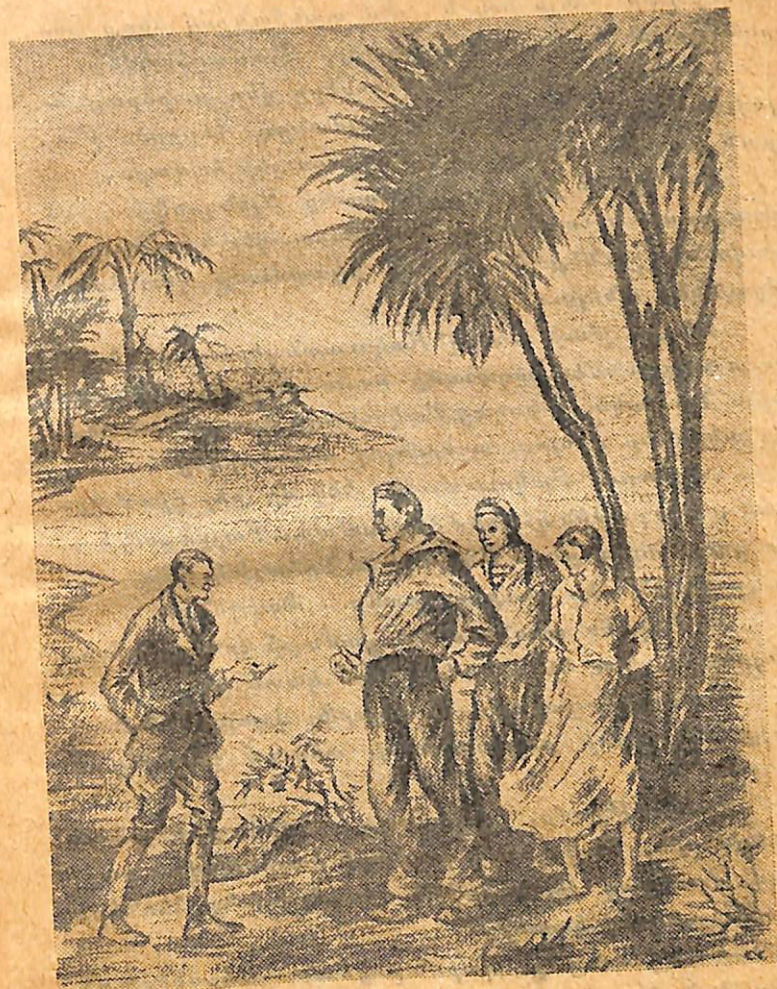
— Հիշի՛ր մի անգամ ընդմիշտ, — ասաց Բակու-

տան,—մենք քեզ ընկերներ չենք: Հենց վոր մարդ-
կանց մոտ կհասնենք, հեռացիր մեր աչքից:

Ըստ բոլոր նշանների՝ թավ անտառն անընակ
էր: Առաջին օրը ցամաքի վրա աննկատելիորեն վեր-
ջացավ, արևը մայր մտավ, և արևադարձային աստ-
ղերի տակ ծովագնացները, խարույկի շուրջը նստելով,
խորհրդակցում էին հետագա անելիքների մասին:
Յեւ ընդմիջում միաձայն համաձայնվեցին Բակուտայի
առաջարկին: Անտառն անընակ է, բայց այնուամե-
նայնիվ մոտակայքում մարդիկ են ապրում: Նինան
ու Անդրեյը լուսարացին կմեկնեն մարդկային բնա-
կավայր փնտելու, իսկ բոցմանն ու Ալենդորֆը կա-
տերով կվերադառնան ուկրաինացի յեզրը, վորովհետև
հավանորեն նրանց կհաջողվի անցնող նավեր տեսնել:
Այդպես էլ վորոշեցին և պառկեցին խոտերի մեջ քնե-
լու: Ալենդորֆը պառկեց կատերում: Բոցմանը դեռևս
չէր քնել և ցախ էր գցում խարույկը: Հանկարծ նրա
հետևը ինչ-վոր անպարզ, անորոշ խոսակցութուն լըս-
վեց: Բակուտան հետ դարձավ ու վարմանքով տեսավ,
թե ինչպես Ալենդորֆը, իր պատահոտած հագուստով,
սողում էր ծառերի միջով: Ալենդորֆը չէր նկատում,
վոր բոցմանը հետևում է իրեն, հապճեպ հավաքում
էր ամպրոպից թափված չոր տերևները, դնում էր
զրպանները, պահում էր թևի տակ ու նորից սողում
թփերի մեջ:

— Այդ ինչ է պատահել քեզ, մարդուկ,—հարց-
րեց Բակուտան:—Ի՞նչ պետք է անես այդ հարստու-
թյունը:

— Չեմ տա,—ցնցվելով և արագ սողալով գոչեց

Էմի անգամ քեզմիտ հիշի, եկաք Բակուտան,—մենք մեզ
ընկերներ չենք:

Ալենդորֆը:—Այս իմն ե... Իմ տանջանքով ձեռք բե-
րած դրամն եւ ինձ ձեռք չտաք... Չհամարձակվեք:

— Չեմ ել մտածում,—ուսերը վեր բարձրացնե-
լով, տարակուսանքով ասաց բոցմանը:—Վերցրո՛ւ՝ ինչ-
քան կուզես... Ավելի լավ ե՛ խարույկի համար...

— Դրամն իմն ե,—ընդհատեց Ալենդորֆը,—ինձ
չառ դրամ ե հասնում... Յես վաստակել եմ: Դուք ի-
րավունք չունեք իմ դրամի նկատմամբ վոտնձգու-
թյուններ անելու:

Ձեռքը թափ տալով՝ Բակուտան յերեսը դարձրեց,
բայց այդ անմեղ շարժումը սարսափեցրեց Ալենդոր-
ֆին: Նա խսկույն սողաց Բակուտայի մոտ ու նրա ձեռ-
քը տերևներ դնելով, աղերսելով առաջարկեց.

— Պարոն Բակուտա, չես ձեզ մի քիչ դրամ կը-
տամ... Յես բաժին կհանեմ ձեզ համար... Բայց նրանք,—
նա ցույց տվեց քնած Անդրեյի ու Նինայի կողմը,—նը-
րանք կխլեն մեր ձեռքից դրամը... Փախչենք...

— Ինչպես տեսնում եմ, ցամաքի վրա քո խելքը
թոցրել ես: Դու հիվանդ ես: Գնա կատերը:

— Շնորհակալ եմ:—Ալենդորֆը վոտքի կանգնեց,
բայց, մի քանի քայլ անելով, տեղում շարժվեց ու
ընկավ:

Զգուշությամբ, վորպեսզի չարթնացնի քնած
ընկերներին, Բակուտան վոտների ծայրերի վրա քայ-
լելով՝ մոտեցավ Ալենդորֆին, բարձրացրեց ձեռների
վրա ու տարավ կատերը:

— Հավատացե՛ք, պարոն բոցման,—տերևների մի
կուլտ կըծքին սեղմելով՝ շնորհակալություն եր հայտ-
նում Ալենդորֆը,—չես գնահատում եմ ձեզ, յես ձեզ
կպարգևատրեմ...

Լուսադեմին Ալենդորֆն արթնացավ: Բոցմանը,
վոր յեկել եր մթերք վերցնելու, տեսավ, թե ինչպես
նա նավից դուրս եր թափում զիշերն հավաքած տե-
րևները: Նուպան անցել եր, ու նիհարած Ալենդորֆը վո-
չինչ չեր հիշում:

Արևի տաք ճառագայթներում փայլեց ցողը, թաց
խոտը ծխաց, և Անդրեյն ու Նինան գնացին անտառ:
Բոցմանը նավախելից թափահարում եր մի տերևախիտ
ձյուղ, ու կայծեր ցատող ցողի կաթիլները թափվում
եկին նրա կարմիր դեմքին:

Մռալ Ալենդորֆը, հրամանին չենթարկվելով,
բանի գցեց մոտորը, և կատերն իսկույն ծովածոցից
դուրս յեկավ դեպի ուկրաինոս:

Ափ իջնելով՝ Բակուտան սկսեց աշխատել: Խա-
լույկի համար պետք եր ձյուղեր հավաքել, բայց Ա-
լենդորֆը հրաժարվեց նրա հետ գնալ:

— Մոտորները պետք ե զննել,—բացատրեց նա,—
դուք մենակ կարող եք կատարել այդ աշխատանքը,
իսկ յես կզբաղվեմ մոտորներով:

— Հիանալի: Իրոք, կատերը դեռևս կարող ե պի-
տանի լինել: Կարող ե պատահել, վոր Անդրեյն ու Նի-
նան ձեռնուռնայն վերադառնան:

Անտառում շրջելով, ծովափին մի խարույկ պատ-
րաստելով, Բակուտան արևից թուլանալով, պառկեց
ծառի տակ ու ննջեց: Հանկարծ ծովախորշի կողմից
լավեց մոտորի ձայնը և արթնացրեց Բակուտային: Նա
լսեց մոտորի ձայնն ու Անդրեյն են վերադարձել
տեղական ձկնորս բնակիչների հետ: Սակայն նա լսեց
կատերի մոտորների աղմուկը: Յեվ հանկարծ նրա
ալիսի մոտով թռավ մի ծանր քար: Մինչև Բակուտան

դուրս վազեց ծառի ստվերի տակից, յերկնագուլն կա-
տերն արդեն սլացել էր հեռու ովկիանոս, և նավա-
խելում սկին եր տալիս Ալենդորֆի ուրվանկարը:

Անտառի թավուտում, վորտեղ ընկել էին Անդ-
րեյն ու Նինան, հաղարավոր թռչուններ եյին ծվլում,
կչկչում ու բլբլում: Փոքր, ճահճոտ բացատներում
կապույտ լճակներ եյին փայլում, ու ջրի վրա դան-
դաղորեն շրջում եյին արաղիլի նման թռչուններ:
Ծառերից ամպի նման բարձրանում եյին ճնճողուկի
չափ փոքր, կանաչ թռթակներ. կառվի ձագի չափ
կապիկը, ճյուղից ճյուղ թռչելով, հետաքրքրությամբ
ճանապարհ եր զցում մարդկանց: Ծահճոտ գետնի վը-
րայով, թփերից բռնելով, Անդրեյն ու Նինան շարու-
նակում եյին իրենց ճանապարհը, առանց մտածելու,
թե ինչ և սպասում իրենց առաջիկայում:

Անտառը շատ շուտ վերջացավ, և թափառական-
ները մի ըռպելով կանգ առան՝ հսկա արմավենիների
տեսքից զարմացած: Նրանցից մեկի վրա ծղոտե տա-
նիքով մի խրճիթ եր կախված, և դռնից դեպի ցած
կախ եր ընկած պարանից հյուսված մի սանդուխք:
Նավաստին, ինչպես նավասանդուխքով, բարձրացավ
այդ զարմանալի բնակարանը, բայց ներսում մոչ վոք
չկար: Սակայն խրճիթը վկայում եր, վոր մոտերքում
մարդիկ կան:

Մեր ճանապարհորդները դեռ մոտ մի ժամ գնում
եյին, մինչև բլրի վրա տեսան մեքսիկյան յերկհար-
կանի գասիենդա, ծածկված արևից պաշտպանված
վերանդաներով:

Գասիենդայի ցանկապատի մոտ, ար-ի տակ նըս-
տած եյին կտավե շապիկներով, ծղնոտե լայն գլխարկ-
ներով մարդիկ ու մուրճերով կոկոսի ընկույզներ եյին
ջարդում:

Մեծ հուզմունքով Նինան ու Անդրեյն իրար ձեռք
բռնեցին և այլևս իրենց զգացմունքները չզսպելով
ամբողջ ուժով վազեցին առաջ:

Բայց ինչ և այս: Թփերի հետևից լավեց սուր,
զայրագին մի աղաղակ: Նինան ու Անդրեյը կանգ ա-
ռան, վորպեսզի իմանան, թե այդ ով և բղավում, և
յերկու քայլ հեռավորության վրա այնպիսի մի տե-
սարան տեսան, վորից կարող եր սառչել ամենաանվախ
մարդու արյունը:

Ջուր, շիկացած գետնի վրա յերևում եյին մինչև
ուսերը գետնի մեջ թաղված մարդկանց բրոնզագույն
գլուխները:

Լավեց ձիերի դոփյուն: Թաղված մարդկանց ուղ-
ղությամբ, փոշի բարձրացնելով, սլանում եր հեծնորդ-
ների մի խումբ: Արագ անցան կարճ, վոսկեթել ասեղ-
նագործած կուրտկաները, սպիտակ, նախշուն ոճիք-
ները և կաշիներով կղակներից կապած լայնեզր գըլ-
խարկները:

Մտրակը բարձրացնելով՝ հեծնորդներից մեկը
հարձակվեց Անդրեյի վրա: Բայց նրան մի կողմ քա-
շեց մեկ ուրիշը, և առանց այն ել շշմած ծովագնաց-
ները հրաժարվեցին իրենց ականջներին հավատալույց:

Յեվ ով զարմանքից չեր քարանա՝ մեր նկարա-
դրած տեսարանը տեսնելով: Ո՞վ չեր հրաժարվի իրեն

դուրս վազեց ծառի ստվերի տակից, յերկնագուլն կա-
տերն արդեն սլացել եր հեռու ովկիրանոս, և նավա-
խելում սկին եր տալիս Ալենդորֆի ուրվանկարը:

Անտառի թավուտում, վորտեղ ընկել ելին Անդ-
րեյն ու Նինան, հաղարավոր թռչուններ եյին ծլվում,
կշկշում ու բլբլում: Փոքր, ճահճոտ բացատներում
կապույտ լճակներ եյին փայլում, ու ջրի վրա դան-
դադորեն շրջում եյին արագիլի նման թռչուններ:
Ծառերից ամպի նման բարձրանում եյին ճնճողուկի
չափ փոքր, կանաչ թռչուններ. կառվի ձագի չափ
կապիկը, ճյուղից ճյուղ թռչելով, հետաքրքրությամբ
ճանապարհ եր գցում մարդկանց: Ճահճոտ գետնի վը-
րայով, թփերից բռնելով, Անդրեյն ու Նինան շարու-
նակում եյին իրենց ճանապարհը, առանց մտածելու,
թե ինչ ե սպասում իրենց առաջիկայում:

Անտառը շատ շուտ վերջացավ, և թափառական-
ները մի րոպեյով կանգ առան՝ հսկա արմավենիների
տեսքից զարմացած: Նրանցից մեկի վրա ծղոտե տա-
նիքով մի խրճիթ եր կախված, և դռնից դեպի ցած
կախ եր ընկած պարանից հյուսված մի սաղարթ: Նա-
վաստին, ինչպես նավասանդուխտով, բարձրացավ
այդ զարմանալի բնակարանը, բայց ներսում փոշի
չկար: Սակայն խրճիթը վկայում եր, վոր մոտերքում
մարդիկ կան:

Մեր ճանապարհորդները դեռ մոտ մի ժամ գնում
եյին, մինչև բլրի վրա տեսան մեքսիկյան յերկհար-
կանի գասիենդա, ծածկված արևից պաշտպանված
վերանդաներով:

Գասիենդայի ցանկապատի մոտ, ար-ի տակ նըս-
տած եյին կտավե շապիկներով, ծղնոտե լայն գլխարկ-
ներով մարդիկ ու մուրճերով կոկոսի ընկույզներ եյին
ջարդում:

Մեծ հուզմունքով Նինան ու Անդրեյն իրար ձեռք
բռնեցին և այլևս իրենց զգացմունքները չզսպելով
ամբողջ ուժով վազեցին առաջ:

Բայց ինչ ե այս: Թփերի հետևից լավեց սուր,
զայրագին մի աղաղակ: Նինան ու Անդրեյն կանգ ա-
ռան, վորպեսզի իմանան, թե այդ ով ե բղավում, և
յերկու քայլ հեռավորության վրա այնպիսի մի տե-
սաբան տեսան, վորից կարող եր սառչել ամենաանվախ
մարդու արյունը:

Չոր, շիկացած գետնի վրա յերևում եյին մինչև
ուսերը գետնի մեջ թաղված մարդկանց բրոնզագույն
գլուխները:

Լավեց ձիերի դոփյուն: Թաղված մարդկանց ուղ-
ղությամբ, փոշի բարձրացնելով, սլանում եր հեծնորդ-
ների մի խումբ: Արագ անցան կարճ, վոսկեթել ասեղ-
նագործած կուրտկաները, սպիտակ, նախշուն ոճիք-
ները և կաշիներով կզակներից կապած լայնեզր գլու-
խարկները:

Մտրակը բարձրացնելով՝ հեծնորդներից մեկը
հարձակվեց Անդրեյի վրա: Բայց նրան մի կողմ քա-
շեց մեկ ուրիշը, և առանց այն ել շշմած ծովագնաց-
ները հրաժարվեցին իրենց ականջներին հավատալուց:

Յեվ ով զարմանքից չեր քարանա՝ մեր նկարա-
դրած տեսարանը տեսնելով: Ո՞վ չեր հրաժարվի իրեն

աւկանջներին հաւատարմաց, յերբ մեքսիկյան գասիեն-
դայի մոտ լսեր... ոռւսներն լեզվով հայոցանքներ թա-
փող մի ձայն: Հեծնորդների խմբից դուրս յեկավ ու
ծովագնացների առաջ ծառացավ սպիտակ կոմբինեզո-
նով ու կապույտ, կողքի ընկած բերետով մի մարդ:

— Վեր սատանաների համար են այստեղ կողմ-
նակի մարդ թողնում,— աղաղակեց նա՝ խլացնելով
քսան հեծնորդների ձայները:— Սատանան տանի, յես
հաղար անգամ նախագգուշացրել եմ:

— Ի՞նչ ե պատահել, Ռուդոլֆ,— ձիերի դնչերը
հետ քաշելով, բարեսրտութամբ հարցրեց յերկրորդ
անծանոթը: Անասելի լայն, կովրոյական շաւվարով,
բռնելով սոմբրերոն, վորի տակից համառորեն դուրս
եյին պրծնում դիք բուսնող մազերը, նա ծիծաղաշարժ
կերպով, յերեսալի նման փքելով շրթուքները, քթի
մեջ, յերգելու նման ասաց.— Այս ի՞նչ զառանցանք ե,
իմ սիրելի Ռուդոլֆ: Ի՞նչն ե այս տուր ու դմբոցի
պատճառը: Ի՞նչու չեն արշավում գլուխների վրայով...

— Յերգվում եմ, յես ամեն ինչ կթողնեմ,— հա-
մարյա լալով պատասխանեց նա, վորին անվանում
եյին Ռուդոլֆ:— Յերրորդ անգամ սխալ ե տեղի ունե-
նում:

— Թողեք, թանկագին Ռուդոլֆ,— ծիծաղաշարժ
ծամածութամբ, վորից հեծնորդները ծիծաղեցին,
ասաց յերկրորդը:— Հավատացեք, այս արևը շիկացնում
ե նույնպես և իմ գլուխը:

Նա դարձյալ մի քանի նկատողություն արեց
մեքսիկյան լեզվով, բայց տեսնելով Անդրեյին ու Նի-
նային՝ դարձացավ:

— Ո՛հ, այս ի՞նչ անծանոթներ են: Ռուդոլֆ, ու-

շադրություն դարձրեք, թե ի՞նչ տեսք ունեն նրանք:
Ինչ-վոր տարրինակ բան ե կատարվում: Սրանք մեք-
սիկացիներ չեն:

Մենք չենք գրգռի ընթերցողների հետաքրքրու-
թյունը ու կրացատրենք, թե հվեր եյին գասիենդայի
այդ յերկու բնակիչները, վոր բացատրվում եյին ոռւ-
սներն լեզվով:

Խորհրդային կինոռեժիսյորը և նրա հետ աշխա-
տող կինոպրատորը հրավիրված եյին ամերիկյան
կինոֆերմայի կողմից և Մեքսիկայում նկարահանում
եյին մեքսիկյան 1910 թ. հեղափոխության վերաբեր-
յալ մի ֆիլմ: Ամերիկացիներին գրավել եյին խորհրդ-
դային ռեժիսյորի անունն ու տաղանդը, իսկ վարպետը
գրավվել եր թեմայով: Դիկտատոր Պորֆիրիո Դիասի
ժամանակաշրջանում կալվածատերերը թաղում եյին
դյուղացիներին հողի մեջ ու ձիերով արշավում եյին
խռովարարների գլխների վրայով: Նինայի ու Անդրեյի
գալու մոմենտին հենց այդպիսի եպիզոդ եր նկարա-
հանվում: Չիմանալով այդ, ծովագնացները վիժեցրին
նկարահանումը: Բայց, գալով հայրենակիցների մոտ,
Անդրեյն ու Նինան այլևս վտանգի մեջ չեյին, ուստի
և մենք կփոխադրվենք ովկիանոսի յեզրը, վորտեղ
մնացել եր բոցման Բակուտան:

Դավաճանորեն խարված Բակուտան անհույս նա-
յում եր հորիզոնին, սպասելով մի վորեւե նավի: Մայ-
րամուտի մոտերը նա վորոշեց մոտենալ ծովախորշին,
վորտեղից պետք եր սպասել Անդրեյին ու Նինային:
Թթության մեջ բոցմանին թվաց, թե լավում ե ջրի
ձղճյուն և վոր ծովախորշ ե յեկել ինչ-վոր շոգենավ:
Նա գնաց շոգենավի հանդեպ:

աւանջներին հաւատարմաց, յերբ մեքսիկյան դասիներ-
դայի մոտ լսեւր... ոռւսներն լեզվով հայհոյանքներ թա-
փող մի ձայն: Հեծնորդների խմբից դուրս յեկավ ու
ծովագնացների առաջ ծառացավ սպիտակ կոմբինեզո-
նով ու կապույտ, կողքի ընկած բերետով մի մարդ:

— Վեր սատանաների համար են այստեղ կողմ-
նակի մարդ թողնում,— աղաղակեց նա՝ խլացնելով
քսան հեծնորդների ձայները:— Սատանան տանի, յես
հազար անգամ նախագգուշացրել եմ:

— Ի՞նչ ե պատահել, Ռուդոլֆ,— ձիերի դնչերը
հետ քաշելով, բարեսրտութամբ հարցրեց յերկրորդ
անձանութիւն: Անասելի լայն, կովրոյական շաւարով,
բռնելով սոմբրերոն, վորի տակից համառորեն դուրս
եյին պրծնում գիք բուսնող մաղերը, նա ծիծաղաշարժ
կերպով, յերեխայի նման փքելով շրթուները, քթի
մեջ, յերգելու նման ասաց. — Այս ի՞նչ դառանցանք ե,
իմ սիրելի Ռուդոլֆ: Ի՞նչն ե այս տուր ու դմփոցի
պատճառը: Ի՞նչու չեն արշավում գլուխների վրայով...

— Յերգվում եմ, յես ամեն ինչ կթողնեմ,— հա-
մարյա լալով պատասխանեց նա, վորին անվանում
եյին Ռուդոլֆ:— Յերրորդ անգամ սխալ ե տեղի ունե-
նում:

— Թողեք, թանկագին Ռուդոլֆ,— ծիծաղաշարժ
ծամածռութամբ, վորից հեծնորդները ծիծաղեցին,
ասաց յերկրորդը:— Հավատացե՛ք, այս արեւը շիկացնում
ե նույնպես և իմ գլուխը:

Նա դարձյալ մի քանի նկատողություն արեց
մեքսիկյան լեզվով, բայց տեսնելով Անդրեյին ու Նի-
նային՝ դարձացավ:

— Ո՛, այս ի՞նչ անձանութներ են: Ռուդոլֆ, ու-

շագրություն դարձրեք, թե ինչ տեսք ունեն նրանք:
Ինչ-վոր տարրինակ բան ե կատարվում: Սրանք մեք-
սիկացիներ չեն:

Մենք չենք գրգռի ընթերցողների հետաքրքրու-
թյունը ու կըացատրենք, թե ովքեր եյին գասինդայի
այդ յերկու բնակիչները, վոր բացատրվում եյին ոռ-
սներն լեզվով:

Խորհրդային կինոռեժիսյորը և նրա հետ աշխա-
տող կինոռաբրատորը հրավիրված եյին ամերիկյան
կինոֆիլմայի կողմից և Մեքսիկայում նկարահանում
եյին մեքսիկյան 1910 թ. հեղափոխության վերաբեր-
յալ մի ֆիլմ: Ամերիկացիներին գրավել եյին խորհրդ-
դային ռեժիսյորի անունն ու տաղանդը, իսկ վարպետը
գրավվել եր թեմայով: Դիկտատոր Պորֆիրիո Դիասի
ժամանակաշրջանում կալվածատերերը թաղում եյին
դյուղացիներին հողի մեջ ու ձիերով արշավում եյին
խռովարարների գլխների վրայով: Նինայի ու Անդրեյի
գալու մոմենտին հենց այդպիսի եպիզոդ եր նկարա-
հանվում: Զիմանալով այդ, ծովագնացները վիժեցրին
նկարահանումը: Բայց, գալով հայրենակիցների մոտ,
Անդրեյն ու Նինան այլևս վտանգի մեջ չեյին, ուստի
և մենք կփոխադրվենք ովկիանոսի յեզրը, վորտեղ
մնացել եր բոցման Բակուտան:

Դավաճանորեն խաբված Բակուտան անհույս նա-
յում եր հորիզոնին, սպասելով մի վորեւե նավի: Մայ-
րամուտի մոտերքը նա վորոշեց մոտենալ ծովախորշին,
վորտեղից պետք եր սպասել Անդրեյին ու Նինային:
Թթության մեջ բոցմանին թվաց, թե լսվում ե ջրի
ձգիւն և վոր ծովախորշ ե յեկել ինչ-վոր շոգենավ:
Նա գնաց շոգենավի հանդեսը:

Կես ժամ անց Բակուտան մոտորի աղմուկ լսեց
ովկիանոսի կողմից ու հետ վազեց: Բաց ար-
գեն ուշ եր, Մոտորային նավակն արդեն դնացել եր:
Հորիզոնում փայլեցին և անհայտացան շողենավի կը-
րակները:

Այդ նոր անհայտություն համար իրեն անիծելով
բոցմանը դանդաղ քայլերով գնաց դեպի անտառը, և
հանկարծ նրա հայացքն ընկավ քարին հենված մի
մարդու վրա, վոր դարձանալի կերպով նման եր դե-
կապետ Գոլովինին:

Սրանով կարելի յեր վերջացնել մեր խորհրդան,
բաց մենք պարտավոր ենք դարձյալ մի քանի ման-
րամասնություններ հայտնելու: Ինչպես հայտնի յե
ընթերցողին, ծովափին նստած եր Գոլովինը: Կասկած-
ներով տանջված, ցնցված դեկապետը միայն յերկու
խոսք կարողացավ արտասանել.

— Բոցման... Բակուտա...

— Պատրաստ ե բոցման Բակուտան, — աղաղա-
կեց ծերունին ու ընկավ Գոլովինի գիրկը: Սակայն,
սթափվելով, նա ձեռքերը սեղմեց կրծքին ու, կարծեք
գեկուցման պատրաստվելով, մի քիչ հետ քաշվեց.

— Պատիվ ունիմ զեկուցելու...

Նա չավարտեց իր գեկուցումը, դեկապետի ուսին
դրված նրա ալևոր գլուխը ցնցվեց հեկեկանքից:

Նույն գիշերը Բակուտայի հետևից յեկավ մոտո-
րային մի նավակ, վորտեղ նստած եյին Անդրեյը, Նի-
նան ու խորհրդային կինեմատոգրաֆիստները: Հե-
տևյալ ուրը մեր ընկերները հայրենակիցների ոգնու-
թյամբ յեկան Մանգանիլո ծովափնյա քաղաքը և այն-

տեղից առաջին ռադիոգիրն ուղարկեցին Ջրծողկոմատ:
Նրանք յերկաթուղով հասան Մեքսիկո-Սիտի մեքսի-
կյան մայրաքաղաքը, իսկ այնտեղից ուղևորվեցին Կա-
լիֆորնիա:

Սան-Ֆրանցիսկոյում, Ջրծողկոմատի գնած վեր-
ջին նավն ուղարկելու նախորդակին ծովագնացները
ներկայացան նավապետ Դեմենտիովին: Սան-Ֆրան-
ցիսկոյում ընկերները ծանոթացան այն նամակի բո-
վանդակությունը, վոր հանձնել եր բոցմանին Նակա-
մուրան, ինքնասպանությունից առաջ: Մի ճապոնա-
կան տեխնիկ, վտարանդի, թարգմանեց հիերոգլիֆների
կարճ տողերը: Ահա թե ինչ եր գրում Նակամուրան.

«Մոտ մի տարի յես ծառայում ելի Խաղաղ ով-
կիանոսյան գաղտնի բազայում, «Կապույտ արևի ամ-
բոց» ստորջրյա կրեյսերի վրա: Յես բավարար չափով
ժամանակ ունեյի մեր հրամանատարների արյունար-
բու ծրագրերն ըմբռնելու և հասկանալու համար, թե
հում են ծառայում նրանք:

Ինձ համար պարզ դարձավ. — պատերազմը ցան-
կանում են միայն միլիտարիստները, նրանք, ում
ձեռքին ե այժմ Ճապոնիայի իշխանությունը: «Կա-
պույտ արևի ամբոցը» — պատերազմի իրաբուխներից
մեկն ե: Յեմ հրեշային կատաստրոֆի առաջն առնելու
նպատակով յես, ինչ չափով կարող եյի, փորձ արի
այդ խանգարելու: Ինչ նշանակություն ունի իմ
կյանքը զալիք սպանդանոցի համեմատությամբ:

Խորհրդային ծովագնացներ, յեթե դուք փրկվեք,
չմոռանաք իմ անունը: Իմ անունը Նակամուրա յեր»:

Մեկնելուց մեկ ուր առաջ Գոլովինը Սան-Ֆրան-
ցիսկոյի թերթերում կարդաց մի սենսացիոն հաղոր-

դում, վորն ուղղակի կապ ունի մեր պատմութեան հետ: Ակապուկո ծովափնյա քաղաքից հեռագիրը հայտնում էր.

«Մայիսի 23-ի վաղ առավոտյան քաղաքիս իշխանութեանը դարմացրեց հետեյալ առեղծվածային յեղեղութիւնը: Տեղական ժամացույցով ժամի յոթնանց, Ակապուկո հանդարտ ծովախորշը ներս սլացաւ փրփուրի մրրիկների մեջ չտեսնւած կառուցվածք ունեցող մի կատեր, և կտրուկ շրջադարձ կատարելով՝ հետ սլացաւ դեպի ուկրաինոս: Քաղաքիս ամենաբազմաթիւ նաւերը չկարողացան հասնել այդ խորհրդավոր կատերին, և նրան հասնելու համար ջրողանաւ ուղարկվեց: Ուղաչուները կարողացան միայն տեսնել, վոր նաւիւղում մի մարդ կա, ցնցոտիներ հագած: Կատերը սլանում էր ռազմական տորպեդային կատերների արագութեամբ և, չնայած աղբանշաններին ու ստորջրյա ժայռերի մասին նախազգուշացնող վիմպելներին, նա լրիւ ընթացքով դարկվեց ստորջրյա ժայռերին: Սակայն նույնիսկ ավարիան չկանգնեցրեց խելագարի տեսք ունեցող մարդուն: Ծակված հատակով, նաւը դեռևս վորոշ ժամանակ առաջ էր ընթանում, և յերբ ջրողանաւն իջաւ ջրի վրա, ուկրաինոսն արդեն կլանել էր կատերը: Այդ մասի հսկայական խորութիւնը հնարավորութիւն չի տալիս, վոր ջրասուզակները ծովի հատակը հետախուզեն»:

Թերթերը հազարավոր ամենատարեր յենթադրութիւններ արեցին, բայց իրողութիւնը միայն մեր ծովագնացներին էր հայտնի:

«Խորհրդային սահմանապահ» նաւով մեր ընկեր-

ները Հաւայան կղզիների վրայով վերադարձան հայրենիք, Վլադիվոստոկ:

Մինչև որս ել յերեք ծովագնացներն ու նրանց բարեկամուհին իրարից չին բաժանվում: Վլադիվոստոկում լավ են ճանաչում «Խորհուրդների աստղ» կոչված նոր նաւով յերթեկող չորս ընկերներին:

Յեւ ամեն անգամ, յերբ «Խորհուրդների աստղ» նաւը զալիս է Վլադիվոստոկ, այնտեղ կարելի է տեսնել մեր հերոսներին: Ափին մոտեցող նաւում, նաւապետի կամրջակի մոտ կանգնած է ղեկապետ Գոլովինը: Տախտակամածում, նաւաստիների մէջև՝ Անդրեյն ու Նինան: Բայց ամենից շուտ կարելի է բազմաթիւ ճանաչել: Յերբ նաւը մոտենում է նաւամատույցին, Բակուտան, — թեև նաւաստիների գործն է այդ, — կանգնած է լինում բոլորից առաջ, պաքանիկապոցը ձեռքին: Նա թափահարում է պարանն իր գլխի վերև, ու նրա վորոտալից ձայնը տարածվում է հեռուն:

— Հէյ, ափին գտնվող, ծայրը բռնիր...

1936 թ. փետրվար — ապրիլ

Նախաբան	7
Առաջին գլուխ. Առաջնորդ Կուրիլյան կղզիներէց այն կողմը. 14	
Յեկերորդ գլուխ. Նախապետ Կլանգի վերջին տեսքը	25
Յերորդ գլուխ. Կործանված շողենավի մակույկը	41
Չորրորդ գլուխ. Չեռը նավեզրի վրա	50
Հինգերորդ գլուխ. «Առաջնք, մենք ճիշտ ենք»	61
Վեցերորդ գլուխ. Ի՞նչ եր տեսել Բակուտան	71
Յոթերորդ գլուխ. Սև ժայռի մոտ	80
Ութերորդ գլուխ. Յերկու զիշեր	93
Իններորդ գլուխ. Փախուստը	102
Տասերորդ գլուխ. Ովկիանոսի մարդը	107
Տասնմեկերորդ գլուխ. Իսպանական ամբոցների ավերակների մոտ	112
Տասնեկուսերորդ գլուխ. Ֆրեդ Իրվինգի բախտը	120
Տասնհինգերորդ գլուխ. Ղեկավար տեսնում է սև ժայռը	128
Տասնչորսերորդ գլուխ. «Յերբովում եմ, սա այն կղզին է»	136
Տասնհինգերորդ գլուխ. Յերեք զերինները	146
Տասնվեցերորդ գլուխ. Մահվան նախորդակին	155
Տասնյոթերորդ գլուխ. «Փրկեցեք ինձ... և յես ձեր սարուկն եմ»	159
Տասնութերորդ գլուխ. Վերջին բողոքները	173
Տասնիններորդ գլուխ. «Կապույտ արևի ամբոցի» կործանումը	184
Քսաներորդ գլուխ. Արկածներ Մեքսիկայի ծովափին	194

Պատ. խմբագիր՝ Արմ. Թ. Կապույտ
 Տեխ. խմբագիր՝ Ս. Մ. Ալեքսանյան
 Սրբագրիչ՝ Ա. Ա. Բաբայան

Դրվագներ լիազոր՝ Տ.—1649 Հրատ. №4735
 Պատվեր 707. Տվրած 5000
 Գեոհրատի 1 տպարան, Յերևան, Լենինի 65

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0392347

4982

февр 2 н. 40 ч.
март 60 ч.

М РОЗЕНФЕЛЬД
МОРСКАЯ ТАЙНА
гиз. Арм. ССР 1939

891.715

12-62